NEJVYŠŠÍ
SOUD
ČESKÉ
REPUBLIKY

9/2011

ročník
LXIII

SBÍRKA SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

OBSAH:

Rozhodnutí ve věcech trestních
rozhodnutí č. 47 – 51 str. 1079

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních
rozhodnutí č. 114 – 136 str. 1131

SBÍRKA
SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

NEJVYŠŠÍHO SOUDU
ČESKÉ REPUBLIKY

9/2011

OBSAH
Rozhodnutí ve věcech trestních

Časová působnost	č. 48
Náhrada škody	č. 49
Nepřípustnost trestního stíhání	č. 48
Odměna ustanoveného obhájce	č. 50
Podmíněné odsouzení	č. 49
Podvod	č. 51
Porušení chráněných průmyslových práv	č. 47
Promlčení trestní odpovědnosti	č. 48
Působnost trestních zákonů	č. 47

OBSAH
Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dohoda o vydání věci	č. 122
Incidenční spory	č. 115
Incidenční spory	č. 119
Insolvence	č. 114
Insolvence	č. 115
Insolvence	č. 119
Insolvence	č. 123
Insolvence	č. 131
Insolvence	č. 132
Insolvence	č. 133
Insolvence	č. 134
Insolvence	č. 135
Insolvence	č. 136
Insolvenční správce	č. 119
Insolvenční správce	č. 132
Insolvenční správce	č. 133
Insolvenční správce	č. 134
Náhrada škody	č. 125
Náhrada škody	č. 126
Neplatnost právního úkonu	č. 121
Obsazení soudu	č. 114
Odměna advokáta	č. 119
Odpovědnost státu za škodu	č. 125
Ochrana osobnosti	č. 125
Podílové spoluvlastnictví	č. 128
Předkupní právo	č. 128
Předběžné opatření	č. 116
Převod nemovitostí	č. 122
Příslušnost soudu místní	č. 117
Příslušenství věci	č. 122
Reorganizace	č. 114
Rozhodčí doložka	č. 121
Rozhodčí řízení	č. 120
Rozhodčí řízení	č. 121
Směnky	č. 130
Smluvní pokuta	č. 127
Splatnost pohledávky	č. 127
Spojení věci ke společnému řízení	č. 118

Uznání cizích rozhodnutí	č. 120
Věcná břemena	č. 124
Vlastnictví	č. 129
Vyklizení nemovitosti	č. 129
Výpověď z nájmu nebytových prostor	č. 129
Zadržovací právo	č. 123
Zvířata	č. 126

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 47

I. Skutková podstata trestného činu porušování průmyslových práv podle § 151 tr. zák. (stejně jako porušení chráněných průmyslových práv podle § 269 tr. zákoníku) není blanketovou (blanketní) skutkovou podstatou, nýbrž skutkovou podstatou s normativními znaky (chráněný vynález, průmyslový vzor, užitný vzor nebo chráněná topografie polovodičového výrobku).

II. Působnost českého trestního zákona může být založena i v případech, ve kterých je obsažen mezinárodní (cizí) prvek, který může zainteresovat i cizí trestní, ale i mimotrestní právní úpravu. Aplikace cizího mimotrestního práva při řešení otázky trestní odpovědnosti přichází v úvahu zejména při výkladu tzv. normativních znaků skutkových podstat trestných činů a při posuzování protiprávnosti činu. Jestliže čin naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu obsahuje cizí prvek, který je třeba podřadit právě pod normativní znak, lze při jeho výkladu použít cizí mimotrestní právo za předpokladu, že české trestní právo chrání takový právní pojem, instituci nebo vztah, vyjádřený v posuzovaném normativním znaku. Jde o otázku tzv. věcné (předmětné) působnosti trestního zákona, tj. dosahu jeho skutkových podstat. Normativní znaky vyjadřující osobní a soukromá práva, zájmy nebo instituty, které jsou uznávány všude a nejen na území, kde působí právo, které je založilo, mohou a musí být posuzovány podle cizího práva, jestliže si to vyžaduje vyskytující se cizí prvek. Naproti tomu normativní znaky vyjadřující pojmy a instituce veřejnoprávní povahy (orgán státní správy, orgán veřejné moci, veřejný činitel, úřední osoba, atd.) zpravidla nemohou být posuzovány podle cizího práva, neboť trestní zákon cizí zájmy tohoto druhu obvykle nechrání, a pokud je chce chránit, je třeba, aby to bylo v příslušné normě náležitě vyjádřeno.

Znakem každého trestného činu je i protiprávnost, která se zpravidla dovozuje z celého právního řádu a obyčejně se vzhledem k sekundární povaze trestního práva opírá o právní normy nacházející se mimo trestní zákon, a proto se v konkrétním případě dovozuje především z mimotrestních právních předpisů (např. předpisů upravujících dopravní provoz – srov. č. 29/1981 Sb. rozh. tr., zdravotnických předpisů, předpisů o bezpečnosti práce). Působnost těchto předpisů je až na výjimky omezena na území státu, který je vydal. Jestliže byl čin spáchán na území cizího státu a byl jím porušen předpis tohoto druhu, protiprávnost činu – pokud na něj dopadá tzv. věcná i místní působnost českého trestního zákona – nelze posuzovat podle českého práva, ale vždy je nutno uplatnit právo státu, na jehož území byl čin spáchán.

III. Podle zásady aktivní personality upravené v § 18 tr. zák. (§ 6 tr. zákoníku) se působnost trestních zákonů vztahuje na občany České republiky nebo osoby bez státní příslušnosti, které mají na jejím území povolen trvalý pobyt. K tomu, aby byl český trestní zákon uplatněn, postačí, že na čin spáchaný v cizi-

ně (některém cizím státě) dopadá určité ustanovení českého trestního zákona, podle něhož se pak posuzuje trestnost tohoto činu spáchaného v cizině. Z hlediska uplatnění zásady aktivní personality u trestného činu porušování průmyslových práv podle § 151 tr. zák. (stejně jako porušení chráněných průmyslových práv podle § 269 tr. zákoníku) tedy postačuje obecná trestnost neoprávněného zásahu do práv k chráněnému vynálezu, průmyslovému vzoru, užitném vzoru nebo topografii polovodičového výrobku v České republice a nevyžaduje se, aby jednání pachatele spáchané v cizině, kde naplnilo všechny znaky skutkové podstaty trestného činu podle českého trestního zákona, zároveň naplnilo tyto znaky i na území České republiky.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 5 Tdo 834/2010)

Nejvyšší soud k dovolání nejvyšší státní zástupkyně, které bylo podáno v neprospěch obviněného Ing. J. T. , zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 22. 2. 2010, sp. zn. 13 To 394/2009, a rozsudek Okresního soudu v Nymburce ze dne 31. 8. 2009, sp. zn. 4 T 297/2008, a okresnímu státnímu zástupci v Nymburce přikázal, aby věc obviněného v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu v Nymburce ze dne 31. 8. 2009, sp. zn. 4 T 297/2008, byl obviněný Ing. J. T. uznán vinným trestným činem porušování průmyslových práv podle § 151 tr. zák., který spáchal tím, že

v období od září 2002 do prosince 2006 zasáhl do práva k chráněnému vynálezu a užitnému vzoru, zejména do práva využívat vynález a technické řešení chráněné užitným vzorem a poskytnout souhlas k jeho využívání jiným osobám ve smyslu § 11 odst. 1 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, a § 12 zákona č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech, ač věděl, že toto právo svědčí D. B., přičemž

- za období od 14. 5. 2003 do 28. 6. 2006 vyvezl do Austrálie skleněné pilníky na nehty v celkové hodnotě 346 932,63 Kč, jejichž vynález je ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, chráněn patentem č. 728029 vystaveným Commonwealth of Australia dne 19. 4. 2001, čímž porušil zákaz přímého využívání patentu ve smyslu § 13 citovaného zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích, a to přesto, že tento čin je postižitelný i podle zákonů Austrálie,
- za období od 29. 8. 2003 do 3. 11. 2006 vyvezl do Holandska skleněné pilníky na nehty v celkové hodnotě 877 463,14 Kč, jejichž vynález je ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, chráněn patentem č. EP 0 925 003 vystaveným Evropským patentovým úřadem v Mnichově dne 10. 10. 2001, čímž porušil zákaz přímého využívání patentu ve smyslu § 13 citovaného zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích, a to přesto, že tento čin je postižitelný i podle zákonů Holandska,

Č. 47

- za období od 11. 9. 2002 do 4. 10. 2006 vyvezl do Německa skleněné pilníky na nehty v celkové hodnotě 4 971 265,53 Kč, jejichž technické řešení je chráněno užitným vzorem č. 298 23 492 vystaveným Německým patentovým úřadem dne 27. 5. 1999, čímž porušil zákaz přímého využívání užitného vzoru ve smyslu § 12 odst. 1 zákona č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech, a to přesto, že tento čin je postižitelný i podle zákonů Německa,
- dne 27. 1. 2006 vyvezl do Španělska skleněné pilníky na nehty v celkové hodnotě 11 525,08 Kč, jejichž vynález je ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, chráněn patentem č. EP 0 925 003 vystaveným Evropským patentovým úřadem v Mnichově dne 10. 10. 2001, čímž porušil zákaz přímého využívání patentu ve smyslu § 13 citovaného zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích, a to přesto, že tento čin je postižitelný i podle zákonů Španělska,
- za období od 6. 6. 2006 do 28. 11. 2006 vyvezl do Švýcarska skleněné pilníky na nehty v celkové hodnotě 43 488,45 Kč, jejichž vynález je ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, chráněn patentem č. EP 0 925 003 vystaveným Evropským patentovým úřadem v Mnichově dne 10. 10. 2001, čímž porušil zákaz přímého využívání patentu ve smyslu § 13 citovaného zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích, a to přesto, že tento čin je postižitelný i podle zákonů Švýcarska,
- za období od 17. 1. 2003 do 3. 10. 2006 vyvezl do USA skleněné pilníky na nehty v celkové hodnotě 1 967 700,75 Kč, jejichž vynález je ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, chráněn patentem č. US 6,488,034 B1 vystaveným Patentovým úřadem USA dne 3. 12. 2002 a patentem č. US 6,694,988 B2 vystaveným Patentovým úřadem USA dne 24. 2. 2004, čímž porušil zákaz přímého využívání patentu ve smyslu § 13 citovaného zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích, a to přesto, že tento čin je postižitelný i podle zákonů USA.

Za tento trestný čin byl obviněný Ing. J. T. podle § 151 tr. zák. odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku. Podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 tr. zák. mu byl výkon tohoto trestu podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou let.

Proti tomuto rozsudku si obviněný Ing. J. T. podal odvolání ke Krajskému soudu v Praze, který rozhodl rozsudkem ze dne 22. 2. 2010, sp. zn. 13 To 394/2009, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. napadený rozsudek Okresního soudu v Nymburce zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. ve věci znovu rozhodl tak, že obviněného Ing. J. T. podle § 226 písm. b) tr. ř. zprostil obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Nymburce ze dne 15. 12. 2008, sp. zn. 1 Zt 445/2008, pro skutek v ní popsaný, a to ve shodném znění uvedeném shora v rozsudku Okresního soudu v Nymburce, čímž měl spáchat trestný čin porušování průmyslových práv podle § 151 tr. zák., neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

Č. 47

Proti uvedenému rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 22. 2. 2010, sp. zn. 13 To 394/2009, podala nejvyšší státní zástupkyně dovolání v neprospěch obviněného Ing. J. T. z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v jeho první alternativě, neboť je přesvědčena, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení. V podrobnostech nejvyšší státní zástupkyně uvedla, že s právním závěrem Krajského soudu v Praze nelze souhlasit, neboť je založen na nesprávném právním výkladu zásady personality uvedené v ustanovení § 18 tr. zák., respektive aktuálně zakotvené v ustanovení § 6 tr. zákoníku. Podle této zásady se působnost zákona České republiky vztahuje na trestné činy občanů České republiky nebo osob bez státní příslušnosti, které mají na území naší republiky povolen trvalý pobyt, ať byly spáchány kdekoliv. Příkazy a zákazy obsažené v trestním právu hmotném jsou tak důležité, že je musí tyto osoby zachovávat i v cizině (viz Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 61). K odůvodnění tohoto názoru nejvyšší státní zástupkyně uvedla, že je-li normativním znakem skutkové podstaty pojem trestního práva, obecně nelze použít při jeho výkladu cizí trestní právo. Tzv. normativními znaky skutkových podstat však zpravidla jsou pojmy převzaté z jiných právních odvětví. Jestliže čin naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu obsahuje cizí prvek, který je třeba podřadit právě pod takový pojem, lze při jeho výkladu použít cizí mimotrestní právo za předpokladu, že český trestní zákoník chrání stav nebo instituci, které jsou vyjádřeny těmito pojmy. Jde o otázku tzv. věcné (předmětné) působnosti trestního zákoníku, tj. dosahu jeho skutkových podstat. Pro úvahu o trestní odpovědnosti za jednání pachatele spáchané v cizině je podstatná trestnost takového jednání na území České republiky a v rámci hodnocení závažnosti jednání i otázka, zda je jednání trestné i na území, kde k němu došlo, byť není rozhodné, zda i tam se jedná o trestný čin. Podle nejvyšší státní zástupkyně je však nerozhodné, zda jednání naplnilo všechny znaky skutkové podstaty trestného činu zároveň i na území České republiky. Zásada aktivní personality by při trvání na tom, aby všechny znaky skutkové podstaty trestného činu byly přítomny jak v cizině, tak na území České republiky, zcela ztratila smysl a vyloučila by např. i možnost převzetí trestní věci z ciziny, zejména např. trestných činů v dopravě, stejně tak všech trestných činů s blanketní dispozicí.

V trestní věci obviněného Ing. J. T. pak vznikla situace, kdy skleněné pilníky vyvážené do zahraničí nepožívaly na území České republiky patentové ochrany, na území států, kam byly vyváženy, jí však požívaly. Zjevně tedy nemohlo dojít k naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu porušování průmyslových práv podle § 151 tr. zák. na území České republiky a zde nemohl být trestný čin spáchán; na území dotčených států však k jeho naplnění podle názoru nejvyšší státní zástupkyně došlo, a to občanem České republiky. Patenty byly uděleny podle tamních zákonů a v takovém případě je nutné zákony příslušných států respektovat a obviněný Ing. J. T. se nemůže trestní odpovědnosti zbavit tvrzením, že tyto zákony neznal, neboť před uskutečněním vývozu je povinen se s příslušnými zákony seznámit. Kromě toho

Č. 47

bylo prokázáno, že obviněný jednal minimálně v úmyslu nepřímém, neboť věděl o tom, že na území cizích států, kam byly výrobky dodávány, jsou práva poškozeného D. B. ke skleněnému pilníku chráněna patentem, popř. užitným vzorem, a že není možné na území těchto států bez příslušné licence skleněné pilníky vyrábět a prodávat, a pro případ, že k zásahu do práv z průmyslového vlastnictví dojde, s tím byl srozuměn. Obdobná problematika ve vztahu k porušení dopravních předpisů byla řešena rozhodnutím uveřejněným pod č. 47/1986 Sb. rozh. tr. Jednání obviněného Ing. J. T. v cizině naplnilo všechny znaky uvedené skutkové podstaty trestného činu v trestním zákoně České republiky.

Nad rámec rozebraných úvah nejvyšší státní zástupkyně poukázala i na mezinárodní úpravu patentového práva, kterou je Česká republika vázána – Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. 3. 1883 (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 64/1975 Sb., ve znění vyhlášky č. 81/1985 Sb.), konkrétně na čl. 2 odst. 1 této úmluvy. Toto ustanovení výslovně hovoří o příslušnících (občanech) zemí, nikoli o patentech v těchto zemích udělených. Trestně právní ochrana patentu je vázána na zákonodárství země, v němž je patent udělen a porušován, byť se jedná o patent občana jiné země. Existuje-li tedy tato trestně právní ochrana patentu občana České republiky v jiné zemi, v níž má občan přihlášen patent a ten je zde porušován, což bylo v daném případě prokázáno, je Česká republika na základě mezinárodní smlouvy vázána tuto trestně právní ochranu respektovat. Znamená to tedy, že pachatel v jiné zemi s trestněprávní ochranou je postižitelný pro porušení patentu uděleného v této zemi, byť v České republice patent neexistuje. V rámci postihu takového jednání je pak nutné využít zásadu aktivní personality. Není možné uzavřít, že na území České republiky k naplnění skutkové podstaty dojít nemohlo, a proto ani v případě dalších zemí nepřichází v úvahu trestní postih podle českého práva. Pouze v případě, že by stát, v němž byl patent udělen, trestně právní ochranu patentu neposkytoval, nemohla by být dovozována na základě aktivní personality ani trestněprávní odpovědnost na území České republiky.

Obviněný Ing. J. T., jemuž bylo dovolání nejvyšší státní zástupkyně doručeno ve smyslu § 265h odst. 2 tr. ř., se k němu vyjádřil prostřednictvím své obhájkyně JUDr. J. T. v tom směru, že pro posouzení trestní odpovědnosti pachatele je rozhodné, jestli by jednání pachatele bylo způsobilé naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu i v České republice, jde tedy o to, byla-li jednáním obviněného v cizině vůbec naplněna skutková podstata trestného činu tak, jak je uvedena v českém trestním zákoníku. Trestní zákon, resp. nyní trestní zákoník poskytuje ochranu existujícímu chráněnému vynálezu a užitnému vzoru, avšak v daném případě se nejedná o vzor, resp. patent chráněný na našem území. Podle odborné literatury, pokud je jednání trestné jen podle zákonů cizího státu, a nikoliv podle českého trestního práva, pak je takový pachatel u nás beztrestný. Obviněný Ing. J. T. se také zabýval tím, proč nemůže obstát analogie jeho trestní odpovědnosti s trestní odpovědností viníků dopravních nehod v cizině, jak tuto problematiku pojala do svého dovolání nejvyšší

Č. 47

státní zástupkyně, protože na rozdíl od bezvadného zdravotního stavu osob poškozených českým viníkem dopravní nehody v cizině, kterýžto zdravotní stav je stejně tak chráněn v České republice, není zde užitný vzor, který by byl primárně chráněn v České republice. Ve vztahu k Pařížské unijní úmluvě s odkazem na teorii uzavřel, že práva zajišťovaná mezinárodními smlouvami se vztahují pouze na příslušníky ostatních smluvních států nebo na osoby jim na roveň postavené, avšak nevztahují se, pokud národní právní předpis výjimečně nestanoví jinak, na vlastní subjekty, a proto státní příslušník České republiky, kterému svědčí patentová ochrana v cizině, se nemůže dovolávat ustanovení Pařížské unijní úmluvy v České republice. Nadto je třeba poukázat na to, že podle čl. 5 quinquies Pařížská unijní úmluva poskytuje ve všech unijních zemích ochranu průmyslovým vzorům a modelům, kdežto pro užitné vzory obdobnou ochranu nestanoví. Z uvedených důvodů proto obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky dovolání nejvyšší státní zástupkyně jako zjevně neopodstatněné odmítl.

Nejvyšší soud jako soud dovolací neshledal žádný důvod pro odmítnutí dovolání nejvyšší státní zástupkyně, a proto přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroků napadeného rozhodnutí, proti nimž bylo toto dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení rozhodnutí předcházející. K vadám výroků, které nebyly dovoláním napadeny, Nejvyšší soud přihlížel, jen pokud by mohly mít vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno dovolání.

Nejvyšší státní zástupkyně uplatnila dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v jeho první alternativě, v níž je stanoveno, že tento důvod dovolání je naplněn tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku. V rámci takto vymezeného dovolacího důvodu je možné namítat nesprávnost právního posouzení skutku, tj. mylnou právní kvalifikaci skutku, jak byl v původním řízení zjištěn, v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Tomuto požadavku zákona nejvyšší státní zástupkyně v podaném dovolání dostála, neboť v rámci uplatněného dovolacího důvodu podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nejvyšší státní zástupkyně vznesla jako právně relevantní námitku, že právní závěr Krajského soudu v Praze je založen na nesprávném výkladu zásady personality uvedené v ustanovení § 18 tr. zák. (zák. č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů), respektive aktuálně zakotvené v ustanovení § 6 trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Zásada personality je v § 18 tr. zák. vymezena tak, že podle zákona České republiky se posuzuje i trestnost činu, který v cizině spáchal občan České republiky nebo osoba bez státní příslušnosti, která má na jejím území povolen trvalý pobyt (shodné znění má i § 6 tr. zákoníku). Podle zásady aktivní personality (*quilibet est moditus legibus patriae suae ex extra teritorium*) se tedy působnost trestních zákonů České republiky vztahuje na trestné činy státních občanů nebo osob bez státní příslušnosti, které mají na území naší republiky povolen trvalý pobyt, ať byly spáchány kdekoli. Tato zásada vyplývá ze státní svrchovanosti. Ustanovení § 18 tr. zák. (a obdobně

Č. 47

i § 6 tr. zákoníku) vyjadřuje zásadu aktivní personality, která klade na osobu pachatele – občana České republiky nebo osobu bez státní příslušnosti, která má na jejím území povolen trvalý pobyt – požadavek, aby se chovala natolik odpovědně, aby neporušila trestněprávní normy ani v cizině. Příkazy a zákazy obsažené v trestním právu hmotném jsou tak důležité, že je musí tyto osoby zachovávat i v cizině. Pro posouzení trestnosti činu podle českého trestního práva je zásadně nerozhodné, zda čin je trestný též podle práva platného na území státu, kde čin byl spáchán. V té souvislosti je třeba však zdůraznit, že přestože trestní zákon v § 18 (ale ani trestní zákoník v § 6) nebere na cizí právo výslovně zřetel, je třeba k němu přihlížet v rámci hodnocení protiprávnosti a společenské škodlivosti (dříve společenské nebezpečnosti), což vyplývá z toho, že v praxi vznikají situace, kdy jednání uskutečněné v cizině, neboť jen na to se zásada aktivní personality vztahuje, je trestné jak podle našeho práva, tak i podle práva platného a účinného v cizině, anebo je trestné jen podle našeho práva nebo jen podle cizího práva (srov. Novotný, O., Vanduchová, M. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 5. vydání. Praha: ASPI, a. s., s. 101 až 102; Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., s. 101 až 102).

Trestný čin porušování průmyslových práv podle § 151 tr. zák. spáchá ten, kdo úmyslně zasáhne do některého z práv chráněných vynálezem, průmyslovým vzorem, užitným vzorem nebo topografií polovodičového výrobku. Zpravidla půjde o neoprávněné využití některého z těchto chráněných průmyslových práv, přičemž úmysl musí zahrnovat i tu skutečnost, že jde o neoprávněné využití či jiný zásah do některého z průmyslových práv, poněvadž tento znak zákon výslovně uvádí, a proto musí být k němu v trestním řízení prokázán alespoň eventuální (nepřímý) úmysl (srov. § 4 písm. b/ tr. zák).

Nejvyšší soud z obsahu přiloženého spisového materiálu především zjistil, a to ze zprávy Úřadu průmyslového vlastnictví, že užitný vzor č. 6492 „Pilník, zejména pilník na nehty" majitele D. B. byl vymazán z rejstříku užitných vzorů ke dni 4. 9. 1997. Pilníky podle tohoto užitného vzoru tedy nejsou a nebyly nikdy na území České republiky chráněny. D. B. si podal prostřednictvím Úřadu mezinárodní přihlášku PCT č. WO 99/02064 u mezinárodní organizace WIPO, a to pro několik zemí jako užitný vzor, u řady dalších zemí patentovou přihlášku – včetně evropského patentu. Udělení evropského patentu bylo oznámeno ve věstníku EPO 2001/41 dne 10. 10. 2001. Na výpisu přihlášky PCT není Česká republika uvedena pro evropský patent mezi designovanými státy, takže tento patent na území České republiky neplatí. Mezinárodní přihláška PCT č. WO 99/02064 se nachází ve spisu.

Okresní soud v Nymburce v odůvodnění rozsudku sp. zn. 4 T 297/2008 vyjádřil, že: „Obviněný věděl o tom, komu pilníky prodává a ve kterém státě budou dále distribuovány. Navíc jednal o vývozu tohoto zboží s příslušným celním úřadem, zajímal se o náležitosti nezbytné pro celní řízení a rovněž tak se zajímal o podmínky ochrany skleněného pilníku v zahraničí. Sám např. uvedl, že činil dotaz

Č. 47

na vliv evropského patentu a dalších patentů na ochranu výrobků na území České republiky." Nalézací soud správně poukázal na nutnost aplikace ustanovení § 18 tr. zák., v němž je zakotvena tzv. zásada personality, kdy se podle zákona České republiky posuzuje i trestnost činu, který v cizině spáchal občan České republiky. Zájmy chráněné trestním zákonem (nyní trestním zákoníkem) jsou totiž natolik důležité, že je musí zachovávat občané České republiky i v cizině. V tomto případě se proto trestnost činu posuzuje podle českého trestního zákona a pro posouzení trestnosti není rozhodné, zda je čin trestný také podle práva platného na území státu, kde čin byl spáchán – tato skutečnost je významná pro hodnocení stupně nebezpečnosti činu pro společnost a protiprávnosti činu. V této souvislosti nalézací soud upozornil, že „předmětem trestního řízení je jednání obviněného, kterým zasáhl do průmyslových práv D. B. chráněných předpisy cizích států, resp. na základě rozhodnutí cizích států, a nikoli do práv chráněných rozhodnutím Úřadu průmyslového vlastnictví ČR. Uvedené třetí státy (Německo, USA, Austrálie, Nizozemí, Španělsko a Švýcarsko) si otázku původcovství řešily samostatně v rámci u nich probíhajících řízení o udělení patentu či užitného vzoru a v souladu s jejich právním řádem a nelze proto rozhodnutím zdejšího soudu vydaným v trestním řízení tuto otázku posoudit odlišně a pro tyto státy závazně ...", a proto „... se soud otázkou původcovství skleněného pilníku blíže nezabýval a zamítnul i další důkazní návrhy obviněného vztahující se k této otázce. ... Obviněný skleněné pilníky skutečně vyvážel a své odpovědnosti se nemůže zprostit poukazem na to, že pilníky předával odběratelům nebo přepravci na území České republiky." K tomu nalézací soud dodal, že „o následcích porušení práv z průmyslového vlastnictví pak obviněný rovněž bezpochyby věděl, neboť již v minulosti probíhalo u zdejšího soudu trestní řízení týkající se neoprávněných zásahů obviněného do práv z průmyslového vlastnictví D. B., kdy na území České republiky byl registrován ve prospěch D. B. užitný vzor – Pilník, zejména pilník na nehty a obviněný i přes tuto ochranu na území České republiky skleněné pilníky vyráběl a prodával, aniž měl potřebnou licenci. V průběhu předchozího trestního řízení však došlo k výmazu užitného vzoru z registru Úřadu průmyslového vlastnictví s účinky ex tunc, a proto byl obviněný obžaloby zproštěn. Nicméně vzhledem k tomuto dřívějšímu řízení si musel být vědom toho, jakým způsobem je ochrana průmyslovým právům poskytována a jaké jsou následky porušení práv chráněných patentem nebo užitným vzorem." Obviněný tak podle názoru nalézacího soudu svým jednáním naplnil po subjektivní i objektivní stránce znaky skutkové podstaty trestného činu porušování průmyslových práv podle § 151 tr. zák.

Naproti tomu odvolací soud ve svém zprošťujícím rozsudku dospěl k opačnému závěru, když uvedl: „... Je třeba si uvědomit, že ustanovení § 151 tr. zák. (nyní § 269 v trestním zákoníku účinném od 1. 1. 2010) o porušování průmyslových práv je v zásadě ustanovením blanketním, neboť váže trestnost činu na jinou právní skutečnost, a totiž, že trestnost obdobného jednání vztahujícího se k příslušnému vynálezu, resp. průmyslovému či užitnému vzoru, atd., vyplývá ze skutečností upravených

Č. 47

v jiných právních předpisech, resp. z rozhodnutí toho kterého státu o tom, že – zjednodušeně řečeno – průmyslový vzor je «chráněný», jak je to vymezeno v objektivních znacích předmětného trestného činu". Již ve věci předchozího trestního stíhání obviněného bylo bez jakýchkoli pochybností zjištěno ..., že užitný vzor majitele D. B. dotýkající se předmětného pilníku byl pravomocně vymazán z rejstříku Úřadu průmyslového vlastnictví ČR, kam byl původně zapsán dne 4. 9. 1997 pod č. 6492." Dále odvolací soud rozvádí, že prvý soud v odůvodnění rozsudku „rekapituluje zjištění, že žádný z udělených patentů nebo užitných vzorů zaregistrovaných na území cizích států není platný na území České republiky, a to ani evropský patent. Bezpečně tedy bylo zjištěno, že původcovské právo k předmětnému pilníku není na našem území nikterak chráněno ve smyslu zvláštní právní úpravy. Je-li ... poukazováno na § 3 odst. 1 zákona č. 527/1990 Sb., resp. na § 13 tohoto zákona, jakož i na § 12 zákona č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech, je třeba si uvědomit, že jakýkoli «patent» ... má pouze úzce teritoriální působnost. Váže-li proto prvý soud otázku trestnosti jednání obviněného podle platného trestního práva na tzv. zásadu personality v ustanovení § 18 tr. zák. (nyní § 6 tr. zákoníku) ... opomenul ..., že tyto zásady je nutno odvíjet od základních znaků trestnosti konkrétního trestného činu (nestačí pouhé konstatování, že předmětné jednání je v ČR v obecné rovině trestné), což však s ohledem na absenci objektivního znaku – nejedná se o vzor, resp. patent, na našem území chráněný – aplikaci uvedených zásad vylučuje." Dále odvolací soud ještě zdůraznil, že „k trestnímu stíhání uvedeného jednání na území signatářů ... pak nezavazuje ani Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví z 20. 3. 1883, neboť i zde je poskytování vázáno v čl. 2 na splnění podmínek a formalit, které jsou ukládány příslušníkům vlastního státu (viz zásada asimilace), přičemž jiné skutečnosti nevyplývají ani ze souvisejících ustanovení čl. 5 quarter úmluvy. Pokud jde o tzv. evropský patent, je třeba si uvědomit, že také ten platí pouze na území tzv. designovaných států, mezi nimiž v případě tohoto konkrétního výrobku Česká republika rovněž není zahrnuta." Tedy „na území České republiky není předmětnému patentu, jak to již bylo shora předesláno, ochrana poskytována". Závěrem odvolací soud shrnul: „Patentové právo svědčící té které osobě v té které zemi má úzce teritoriální působnost, ke stíhání obdobného jednání nezavazují ani jiné mezinárodní smlouvy ... a na jednání obviněného tak nelze vztahovat působnost trestního zákona. Jeho prokázané jednání nevykazuje z tohoto hlediska znaky trestného činu, a proto nemohl napadený rozsudek jako celek obstát, musel být odvolacím soudem zrušen." Poté odvolací soud „... sám ve věci rozhodl a podle § 226 písm. b) tr. ř. obviněného obžaloby zprostil".

S těmito závěry Krajského soudu v Praze však nelze souhlasit. Především není správný závěr odvolacího soudu, že ustanovení § 151 tr. zák. o porušování průmyslových práv (nyní § 269 tr. zákoníku) je v zásadě ustanovením blanketním, neboť váže trestnost činu na jinou právní skutečnost, a totiž, že trestnost obdobného jednání vztahujícího se k příslušnému vynálezu, resp. průmyslovému či užitnému

Č. 47

vzoru, atd., vyplývá ze skutečností upravených v jiných právních předpisech, resp. z rozhodnutí toho kterého státu o tom, že – zjednodušeně řečeno – průmyslový vzor je „chráněný", jak je to vymezeno v objektivních znacích předmětného trestného činu. V teorii se v tomto směru rozlišují skutkové podstaty trestných činů popisné, odkazující a blanketové, neboli blanketní (srov. Novotný, O., Vanduchová, M. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 5. vydání. Praha: ASPI, a. s., s. 69 a 124; Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., s. 70 a 120). Obdobně se liší i dispozice trestných činů. Popisné skutkové podstaty popisují přímo v dispozici jednotlivé znaky trestného činu, odkazovací skutkové podstaty odkazují na určitou jedinečnou právní normu (např. § 181b tr. zák. nebo § 206 odst. 5 písm. b/ trestního zákoníku) a blanketové (blanketní) odkazují obecně na právní předpis nebo jeho určitou část, tedy více norem, které mohou být určeny konkrétněji (např. v § 195 odst. 1 tr. zák. na „zvláštní zákon, který stanoví, co se považuje za omamné látky, psychotropní látky, přípravky obsahující omamnou nebo psychotropní látku nebo za prekursory", či v § 248 odst. 1 tr. zákoníku na „jiný právní předpis o nekalé soutěži") nebo naopak obecněji (např. v § 263 tr. zák. na „předpisy mezinárodního práva" nebo v § 293 trestního zákoníku na „zákony o ochraně životního prostředí nebo jeho složek"). Od blanketových (blanketních) skutkových podstat je však třeba odlišovat skutkové podstaty popisné, které obsahují zpravidla mimo dalších znaků také normativní znaky, což jsou znaky, které vyjadřují právní pojem, institut nebo právní vztah. Normativní znaky skutkových podstat jsou zpravidla přebírány z jiných právních odvětví, a to z práva občanského (např. „cizí věc" v § 247 odst. 1 tr. zák. nebo v § 205 odst. 1 tr. zákoníku), rodinného (např. „vyživovací povinnost" v § 213 tr. zák. nebo v § 196 odst. 1 tr. zákoníku), atd. Charakteristika normativního znaku skutkové podstaty jako znaku vyjádřeného mimotrestním právním pojmem však z povahy věci nemůže platit o znacích vyjádřených trestněprávním pojmem. Trestní zákoník pomocí normativního znaku skutkové podstaty do svého textu jen přebírá pojem z mimotrestního právního předpisu, aniž by se však v konkrétním ustanovení o trestném činu přímo tohoto právního předpisu dovolával. Můžeme tedy shrnout, že normativním znakem skutkové podstaty se rozumí znak skutkové podstaty trestného činu vyjádřený právním pojmem, vztahem či institutem převzatým z jiného právního odvětví, aniž by se příslušné ustanovení trestního zákoníku mimotrestní normy tento znak obsahující odkazem či blanketem dovolávalo (srov. Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 266 až 267). Podle právní teorie tam, kde skutková podstata obsahuje tzv. normativní znaky, tedy znaky vyjádřené právním pojmem, institutem či právním vztahem, převzatými trestním zákoníkem z mimotrestního právního předpisu, musí být tento znak pokryt zaviněním pachatele alespoň na úrovni laických představ o nich, což není nic jiného než vědomost o faktické stránce takovéhoto znaku (srov. Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009.

s. 242). V souladu s tím i ustálená judikatura vyžaduje, aby se zavinění vztahovalo i na tento znak, postačí však, aby pachatel měl o něm jen laickou představu. Nemusí tedy vědět, jaké právní předpisy upravují takový normativní znak (např. cizí věc nebo určitou vyživovací povinnost) a jaké funkce takový normativní znak plní. Postačí, pokud mu jsou známé konkrétní skutkové okolnosti vztahující se k takovému normativnímu znaku a má alespoň laickou představu o jeho charakteru (srov. č. 10/1977 Sb. rozh. tr.).

Z dikce skutkové podstaty trestného činu porušování průmyslových práv podle § 151 tr. zák. (stejně § 269 tr. zákoníku) vyjádřené slovy „Kdo neoprávněně zasáhne do práv k chráněnému vynálezu, průmyslovému vzoru, užitnému vzoru nebo topografii polovodičového výrobku, bude potrestán ..." vyplývá, že nejde o blanketovou (blanketní) skutkovou podstatu, neboť zákon zde neodkazuje na žádné právní předpisy, nýbrž pojmy „chráněný vynález", „chráněný průmyslový vzor", „chráněný užitný vzor" nebo „chráněná topografie polovodičového výrobku" vyjadřuje určité právní instituty, blíže upravené odvětvím občanského práva, konkrétně právem upravujícím tzv. nehmotné statky či duševní vlastnictví, kam se obvykle oblast průmyslových práv zařazuje. Uvedené pojmy je proto třeba považovat za normativní znaky ve shora uvedeném smyslu.

Působnost českého zákona může být v praxi založena i v případech, ve kterých je obsažen mezinárodní (cizí) prvek, který může zainteresovat i cizí trestní, ale i mimotrestní právní úpravu, tak jako tomu bylo i v posuzovaném případě. Přitom vzniká otázka, zda existence cizího prvku modifikuje aplikaci českého zákona a zda a jakým způsobem přichází v úvahu aplikace cizího práva, do jehož působnosti spadá cizí prvek. I když platí obecná zásada, že náš trestní zákoník nebo jiný trestní zákon zpravidla ignoruje konkurenci cizího trestního či jiného zákona, a to na rozdíl od mezinárodního práva soukromého a procesního, a v důsledku toho procesní soud v trestním řízení zpravidla neaplikuje cizí právo, existují situace, kdy i české trestní právo musí brát v úvahu existenci cizího prvku a jím zainteresované cizí právo. Zásadně lze v trestním řízení, je-li přítomen mezinárodní (cizí) prvek, přímo aplikovat jen cizí mimotrestní právo, zatímco k cizímu trestnímu právu lze přihlížet jen nepřímo při aplikaci českého trestního práva modifikovaným způsobem.

Aplikace cizího mimotrestního práva při řešení otázky trestní odpovědnosti přichází v úvahu zejména při výkladu tzv. normativních znaků skutkových podstat trestných činů a při posuzování protiprávnosti činu. Ve smyslu shora uvedeného obecného výkladu je třeba opětovně zdůraznit, že je-li normativním znakem skutkové podstaty pojem práva trestního, nelze zásadně (s výjimkou, že tak výslovně stanoví trestní zákon – srov. např. § 214 nebo 216 tr. zákoníku) použít při jeho výkladu cizí trestní právo. Tzv. normativní znaky skutkových podstat však zpravidla jsou pojmy převzaté z jiných právních odvětví. Jestliže čin naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu obsahuje cizí prvek, který je třeba podřadit právě pod takový pojem, lze při jeho výkladu použít cizí mimotrestní právo za předpokladu, že české trestní

právo chrání právní pojem, instituci nebo vztah, vyjádřený v posuzovaném normativním znaku. Jde o otázku tzv. věcné (předmětné) působnosti trestního zákona, tj. dosahu jeho skutkových podstat. Normativní znaky vyjadřující osobní a soukromá práva, zájmy nebo instituty, které jsou uznávány všude a nejen na území, kde působí právo, které je založilo, mohou a musí být posuzovány podle cizího práva, jestliže si to vyžaduje vyskytující se cizí prvek. Naproti tomu normativní znaky vyjadřující pojmy a instituce veřejnoprávní povahy (orgán státní správy, státní orgán, orgán veřejné moci, veřejný činitel, úřední osoba, atd.) zpravidla nemohou být posuzovány podle cizího práva, neboť trestní zákon cizí zájmy tohoto druhu obvykle nechrání, a pokud je chce chránit, je třeba, aby to bylo v příslušné normě náležitě vyjádřeno (viz např. § 89 odst. 9 i. f., § 162a odst. 2 tr. zák. nebo § 127 odst. 3, § 327 odst. 2, § 334 odst. 2 tr. zákoníku). Přestože se ve všech těchto případech jinak trestnost činu posuzuje podle českého trestního zákona a nikoli podle trestního zákona cizího státu, příslušný normativní znak zejména soukromoprávní povahy, ale i veřejnoprávní povahy v uvedených zákonem upravených případech se posuzuje podle zákona příslušného cizího státu, jehož právo se při výkladu normativního znaku použilo. Znakem každého trestného činu je i protiprávnost, která se zpravidla dovozuje z celého právního řádu a obyčejně se vzhledem k sekundární povaze trestního práva opírá o právní normy nacházející se mimo trestní zákon, a proto se v konkrétním případě dovozuje především z mimotrestních právních předpisů (např. předpisů upravujících dopravní provoz – srov. č. 29/1981 Sb. rozh. tr., zdravotnických předpisů, předpisů o bezpečnosti práce). Působnost těchto předpisů je až na výjimky omezena na území státu, který je vydal. Jestliže byl čin spáchán na území cizího státu a byl jím porušen předpis tohoto druhu, protiprávnost činu (a existence zavinění) – pokud na něj dopadá tzv. věcná i místní působnost českého trestního zákona – nelze posuzovat podle českého práva, ale vždy je nutno uplatnit právo státu, na jehož území byl čin spáchán (srov. Kamlach, M., Repík, B. Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení. 1. vydání. Praha: Panorama Praha, 1990. s. 34). Tyto závěry jsou v souladu i s ustálenou judikaturou, z níž vyplývá, že jestliže české orgány převezmou od orgánů cizího státu trestní stíhání českého občana pro trestný čin spáchaný v cizině, posuzuje se trestnost tohoto činu podle českého zákona (§ 18 tr. zák., nyní § 6 tr. zákoníku). Pokud však zavinění obviněného spočívá např. v porušení pravidel provozu na pozemních komunikacích, nelze na věc aplikovat pravidla provozu na pozemních komunikacích platná na území České republiky, ale je třeba aplikovat pravidla provozu na pozemních komunikacích platná na území toho státu, kde byl spáchaný trestný čin (č. 29/1981 Sb. rozh. tr.; dále srov. i č. 47/1987-I. Sb. rozh. tr.). Pokud obviněný k tomuto ve vyjádření k dovolání nejvyšší státní zástupkyně poukazoval na to, že nemůže obstát analogie jeho trestní odpovědnosti s trestní odpovědností českých viníků dopravních nehod v cizině, neboť na rozdíl od bezvadného zdravotního stavu osob poškozených českým viníkem dopravních nehody v cizině, který je chráněn stejně i v České republice, není zde užitný vzor, který by byl pri-

Č. 47

márně chráněn v České republice, považuje k tomu Nejvyšší soud za nutné uvést, že bylo-li poukázáno na uvedenou judikaturu ohledně porušení pravidel provozu na pozemních komunikacích, nejde o žádnou analogii trestní odpovědnosti, ale pouze o doložení toho, jakého práva ve vztahu k mezinárodnímu (cizímu) prvku je třeba při výkladu protiprávnosti činu (a existence zavinění) použít.

Podle názoru Nejvyššího soudu je nesprávný také závěr odvolacího soudu o nepoužitelnosti tzv. zásady personality vymezené v § 18 tr. zák. (nyní v § 6 tr. zákoníku), jak uzavřel nalézací soud, neboť podle jeho názoru nepostačuje pouhé konstatování, že předmětné jednání je v České republice v obecné rovině trestné, ale je třeba, aby byl předmětný pilník na nehty chráněn jako vynález, resp. užitný vzor nejen ve státech, kde měl být spáchán posuzovaný trestný čin porušování průmyslových práv podle § 151 tr. zák., ale i v České republice. Tento požadavek jde nad rámec ustanovení § 18 tr. zák. (nyní § 6 tr. zákoníku) a je navíc v rozporu s tím, co sám odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí zdůrazňuje, a to se zásadou, že tzv. patentové právo svědčící té které osobě má úzce teritoriální působnost. Ustanovení § 18 tr. zák. (stejně i § 6 tr. zákoníku) pouze stanoví, že podle zákona České republiky se posuzuje i trestnost činu, který v cizině spáchal občan České republiky nebo osoba bez státní příslušnosti, která má na jejím území povolen trvalý pobyt. Z toho vyplývá, že k tomu, aby mohl být trestní zákon uplatněn, postačí, že na čin spáchaný v cizině (některém cizím státě) dopadá určité ustanovení našeho trestního zákona, podle něhož se pak posuzuje trestnost tohoto činu spáchaného v cizině, přičemž na normativní znaky skutkové podstaty, pokud je obsahuje, je třeba ve smyslu shora uvedených zásad použít právo státu, ve kterém došlo k spáchání trestného činu. Tedy jinými slovy z hlediska uplatnění zásady personality zakotvené v ustanovení § 18 tr. zák. (stejně i § 6 tr. zákoníku) postačí v České republice obecná trestnost neoprávněného zásahu do práv k chráněnému vynálezu, průmyslovému vzoru, užitném vzoru nebo topografii polovodičového výrobku, přičemž z hlediska posuzování, zda došlo k takovému neoprávněnému zásahu, je třeba aplikovat právní předpisy toho státu, kde došlo k spáchání posuzovaného trestného činu. Pro úvahu o trestní odpovědnosti za jednání pachatele spáchané v cizině je podstatná trestnost takového jednání na území České republiky a v rámci hodnocení závažnosti jednání i otázka, zda je jednání trestné i na území, kde k němu došlo, byť není rozhodné, zda i tam se jedná o trestný čin. Zásadně je tedy z hlediska uplatnění § 18 tr. zák. (stejně i § 6 tr. zákoníku) nerozhodné, zda jednání pachatele spáchané v cizině, kde naplnilo všechny znaky skutkové podstaty trestného činu podle českého trestního zákona, zároveň naplnilo tyto znaky i na území České republiky, poněvadž v takovém případě by zásada aktivní personality nebyla podstatná, poněvadž by se neuplatnila a jednání pachatele by se posuzovalo primárně podle zásady teritoriality vymezené v § 17 odst. 1 tr. zák. (nyní § 4 odst. 1 tr. zák.). Zásada aktivní personality by při trvání na tom, aby všechny znaky skutkové podstaty trestného činu byly přítomny jak v cizině, tak na území České republiky, zcela ztratila smysl a vyloučila

Č. 47

by např. i možnost převzetí trestní věci našeho občana z ciziny ve smyslu § 447 tr. ř., pokud by ten spáchal trestný čin porušování průmyslových práv podle § 151 tr. zák. v cizině proti tam chráněnému vynálezu, průmyslovému vzoru, užitnému vzoru nebo topografii polovodičového výrobku poškozené osoby, která by nepožádala o obdobnou ochranu v České republice. Takový výklad oboustranné trestnosti by také mohl zabránit uplatnění vydávání osob do ciziny nebo jejich předávání na základě evropského zatýkacího rozkazu mezi členskými státy Evropské unie, byť výklad oboustranné trestnosti činu se v těchto případech uplatňuje přece jen poněkud specificky (srov. zejména § 391 a násl. a § 412 tr. ř.). K tomu Nejvyšší soud dále dodává, že oboustranná trestnost daného trestného činu porušování průmyslových práv podle § 151 tr. zák. vyplývá z vázanosti na skutkovou podstatu vyjádřenou v trestním kodexu, nikoliv na skutečnost, zda je příslušný vynález nebo užitný vzor na území České republiky také chráněný.

Uvedený obecný výklad dopadá i na trestní věc obviněného Ing. J. T. Jak již bylo uvedeno, skutková podstata trestného činu porušování průmyslových práv podle § 151 tr. zák. (stejně § 269 tr. zákoníku) není blanketovou (blanketní) skutkovou podstatou, neboť zákon zde neodkazuje na žádné právní předpisy. Pojmy „chráněný vynález", „chráněný průmyslový vzor", „chráněný užitný vzor" nebo „chráněná topografie polovodičového výrobku" vyjadřují určité právní pojmy, blíže upravené odvětvím občanského práva, konkrétně právem upravujícím tzv. nehmotné statky či duševní vlastnictví, kam se obvykle oblast průmyslových práv zařazuje, byť mají i určité veřejnoprávní aspekty (např. institut nucené licence či správní řízení), avšak jejich základ je ve vynálezecké činnosti (tvorbě), jako činnosti založené na soukromoprávním základě (srov. Telec, I. Tvůrčí práva duševního vlastnictví. Brno: Masarykova univerzita, nakladatelství Doplněk, 1994, s. 239). Uvedené pojmy je proto třeba považovat za normativní znaky ve shora uvedeném smyslu, přičemž na jejich výklad v případě, že se obviněný Ing. J. T. dopustil posuzované shora uvedené trestné činnosti podle závěru obou nižších soudů v Austrálii, v Holandsku, v Německu, ve Španělsku, ve Švýcarsku a v USA, je třeba použít příslušných mimotrestních právních předpisů platných a účinných v době spáchání činu v těchto zemích. Tak se však v posuzované věci nestalo, neboť jak vyplývá z obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Nymburce, dále z výroku o vině v odsuzujícím rozsudku nalézacího soudu, tak i zprošťujícího rozsudku odvolacího soudu, byly na tento čin aplikovány české právní předpisy, konkrétně § 3 odst. 1, § 11 odst. 1 a § 13 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, a § 12 zákona č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech.

V průběhu trestního řízené bylo také opakovaně poukazováno na Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. 3. 1883 (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 64/1975 Sb., ve znění vyhlášky č. 81/1985 Sb.), zejména její čl. 2, který v prvním odstavci zní: „Příslušníci každé unijní země požívají, pokud jde o ochranu průmyslového vlastnictví, ve všech ostatních unijních zemích týchž

Č. 47

výhod, které příslušné zákony poskytují nebo poskytnou příslušníkům vlastního státu bez újmy práv zvláště stanovených touto Úmluvou. Budou tedy požívat téže ochrany jako tito státní příslušníci a týchž právních prostředků proti jakémukoliv porušování jejich práv, s výhradou, že splní podmínky a formality, které ukládají předpisy příslušníkům vlastního státu." Obviněný ve svém vyjádření k dovolání odkázal na knižní pramen „Průmyslová práva v mezinárodních vztazích", z něhož podle něj vyplývá, že státní příslušník České republiky, kterému svědčí patentová ochrana v cizině, se nemůže dovolávat ustanovení Pařížské unijní úmluvy v České republice. S tím je třeba souhlasit, neboť je třeba věnovat pozornost ustanovením, které se nacházejí ve všech mezinárodních úmluvách v oblasti průmyslových práv, podle kterých se práva zajišťovaná mezinárodními smlouvami vztahují pouze na příslušníky ostatních smluvních států nebo na osoby jim na roveň postavené. Nevztahují se, pokud národní předpisy výjimečně nestanoví jinak, na vlastní subjekty, takže tyto subjekty se nemohou zásadně dovolávat ustanovení mezinárodních smluv ve státě, jehož jsou příslušníky (srov. Knap, K., Kunz, O., Opltová, M. Průmyslová práva v mezinárodních vztazích. 1. vydání. Praha: Academia, 1988, s. 44). Tato zásada však na posuzovaný případ nedopadá, neboť obviněný spáchal podle dosavadních zjištění trestný čin porušování průmyslových práv podle § 151 tr. zák. v cizině, konkrétně v Austrálii, v Holandsku, v Německu, ve Španělsku, ve Švýcarsku a v USA, kde podle závěrů obou nižších soudů předmětné skleněné pilníky na nehty ochrany podle předpisů uvedených států požívaly. K tomu je třeba ještě dodat, že zmíněná úmluva v čl. 2 a 3 subjektům tam uvedeným z kteréhokoli členského státu zajišťuje v ostatních členských státech požívání všech práv, která národní zákonodárství těchto států poskytuje svým vlastním příslušníkům. Požívání těchto práv nesmí být vázáno na podmínku bydliště nebo závodu v zemi, kde se o ochranu žádá (srov. Knap, K., Kunz, O., Opltová, M. Průmyslová práva v mezinárodních vztazích. 1. vydání. Praha: Academia, 1988, s. 163). Z toho vyplývá, že ochrana vynálezu nebo užitného vzoru je vázána na zákonodárství země, v němž je ochrana poskytnuta a kde došlo k zásahu do práv, byť se jedná o chráněný vynález nebo užitný vzor občana jiné země. Existuje-li tedy tato ochrana vynálezu nebo užitného vzoru občana České republiky v jiné zemi, v níž mu byla v souladu s právním řádem této země poskytnuta (stejně jako občanu této země), a v této zemi došlo k zásahu do práv k chráněnému vynálezu nebo užitnému vzoru, pak je Česká republika ve smyslu shora uvedených zásad vázána tuto právní ochranu respektovat.

Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud po přezkoumání věci zjistil, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je naplněn, neboť došlo k nesprávnému právnímu posouzení skutku, který je předmětem trestního stíhání obviněného Ing. J. T., a to ohledně nesprávného výkladu zásady personality zakotvené v § 18 tr. zák. (stejně i § 6 tr. zákoníku), který měl svůj základ již ve zcela nedostatečně provedeném přípravném řízení a v podané obžalobě státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Nymburce ze dne 15. 12. 2008, sp. zn. 1 Zt 445/2008, a proto

Č. 47

k důvodně podanému dovolání podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 22. 2. 2010, sp. zn. 13 To 394/2009, a rozsudek Okresního soudu v Nymburce ze dne 31. 8. 2009, sp. zn. 4 T 297/2008, podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. okresnímu státnímu zástupci v Nymburce přikázal, aby věc obviněného Ing. J. T. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Pokud jde o přikázání věci obviněného Ing. J. T. k dalšímu projednání okresnímu státnímu zástupci v Nymburce, byl Nejvyšší soud veden především tím, že podstata pochybení spočívá v nesprávném přístupu obžaloby k porušení příslušných mimotrestních předpisů ze strany obviněného, přičemž rozsah dokazování, které bude třeba doplnit prostřednictvím zahraniční právní pomoci, je poměrně značný a pro soud obtížný. Navíc s ohledem na okolnosti, které budou ještě podrobněji zmíněny, není ani jisté, zda nová obžaloba na obviněného Ing. J. T. bude vůbec podána (srov. obdobně usnesení Nejvyššího ze dne 31. října 2001, sp. zn. 5 Tz 198/2001, publikované pod č. T 322 v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu ve sv. 13/2002).

Z výše popsaných právních úvah vyplývá, že skleněné pilníky nepožívají na území České republiky ochrany, a proto je třeba, aby bylo v dalším řízení především objasněno, jak je pojem „vynález", resp. „užitný vzor" zachycen a vyjádřen v právních úpravách států, kde mělo docházet k protiprávnímu jednání obviněného Ing. J. T. To odpovídá i zprávě Úřadu průmyslového vlastnictví v Praze ze dne 12. 3. 2007, z které mimo jiné vyplývá, že pokud jde o udělené patenty, platí pouze na území toho kterého státu (designovaného státu), a výklad rozsahu jejich ochrany a otázky práv z nich rezultujících se řídí platnými zákony příslušného teritoria. Z obecné právní zásady *iura novit* curia (*soud zná právo*) sice vyplývá, že předmětem dokazování nejsou právní normy České republiky, a proto soud ani nemůže být vázán žádnými důkazy při výkladu a použití těchto norem (srov. č. 53/1989-II. Sb. rozh. tr.), avšak na druhé straně je nutné dokazovat cizozemské právní normy (srov. č. 40/1997-I. Sb. rozh. tr.), a to i v případě, že je příslušnému orgánu činnému v trestním řízení znám jejich obsah. Přitom je třeba čerpat cizozemský právní předpis ze zdroje, který zajišťuje jeho autentické znění v rozhodné době (k tomu viz rovněž Evropskou úmluvu o poskytování informací o cizím právu, která se podle Dodatkového protokolu k ní vztahuje i na oblast trestního práva hmotného a procesního a organizace justice – obě normy byly publikované pod č. 221/1998 Sb.). Proto je třeba, aby šlo o znění vyžádané v rámci právního styku s cizinou (srov. § 375 a § 425 a násl. tr. ř.). Následně je pak třeba upravit skutkovou větu výroku každého příslušného rozhodnutí (obžaloby, rozsudku atd.) nahrazením odkazu na české předpisy poskytujících ochranu vynálezu správnými odkazy na příslušné předpisy třetích států.

Navíc nelze přehlédnout, že podle poznatků získaných v průběhu trestního řízení v Německé spolkové republice probíhalo řízení o zrušení tam zapsaného užitného vzoru poškozeného D. B., takže orgány činné v trestním řízení, pro případ, že by roz-

Č. 47

hodly o pokračování v trestním stíhání obviněného Ing. J. T., by tak musely v rámci předběžné otázky v souladu s ustanovením § 9 tr. ř., neboť by šlo o posouzení viny obviněného a nebyly by tedy vázány žádným jiným rozhodnutím, zodpovědět otázku, zda v každé jednotlivé zemi, kam byly předmětné pilníky vyváženy, byly naplněny podmínky právního pojmu „vynález" či „užitný vzor", a to podle toho, o jakou zemi šlo. Zásadně není správný názor nalézacího soudu, který ve svém rozhodnutí zdůraznil, že „uvedené třetí státy si otázku původcovství řešily samostatně v rámci u nich probíhajících řízení o udělení patentu či užitného vzoru a v souladu s jejich právním řádem, a nelze proto rozhodnutím zdejšího soudu vydaným v trestním řízení tuto otázku posoudit odlišně a pro tyto státy závazně". V tomto případě nejde o to, že by české orgány činné v trestním řízení řešily otázku původcovství závazně pro uvedené třetí státy, ale o řešení předběžné otázky původcovství ve smyslu § 9 tr. ř. pouze z hlediska tohoto probíhajícího trestního řízení, kde se uplatní ustanovení § 9 odst. 1 tr. ř., podle něhož orgány činné v trestním řízení posuzují předběžné otázky, které se v řízení vyskytnou, samostatně; je-li tu však o takové otázce pravomocné rozhodnutí soudu nebo jiného státního orgánu, jsou orgány činné v trestním řízení takovým rozhodnutím vázány, pokud nejde o posouzení viny obviněného. Vzhledem k tomu, že v tomto případě jde při posouzení zmíněných rozhodujících otázek o posouzení viny obviněného Ing. J. T., je třeba zdůraznit, že orgány činné v trestním řízení nejsou vázány pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného státního orgánu, a to i v případě, že se jedná o cizozemský soud nebo státní orgán. Orgány činné v trestním řízení se proto musí zabývat všemi rozhodnými otázkami a prostřednictvím právní pomoci vyřešit v naznačeném rozsahu i předběžnou otázku, zda také v Německu, USA, Austrálii, Nizozemí, Španělsku a Švýcarsku splňují skleněné pilníky nároky stanovené pro vynálezy (patenty) či užitné vzory požívající právní ochrany ve smyslu zákonů příslušného státu, zvláště když závěry cizozemských rozhodnutí mohou být zpochybněny i s ohledem na to, z jakých důvodů došlo k výmazu užitného vzoru v České republice a údajně i ve Spolkové republice Německo ke zrušení evropského patentu č. 0 925 003 /DE 69801977/ a dále ke zrušení evropského patentu EP-B-1138221, a také s ohledem na obhajobou tvrzená probíhající řízení v dalších státech.

V těchto souvislostech Nejvyšší soud upozorňuje také na funkci trestního práva jako prostředku *ultima ratio*, kterou státní zástupce neopomene zahrnout do nového posouzení všech aspektů tohoto případu. Při komplexním posuzování této věci je totiž státní zástupce povinen zvažovat i základní zásadu subsidiarity trestní represe, tedy použití trestního práva jako poslední možnosti ochrany uvedeným trestným činem dotčených společenských zájmů. Z uznávaného principu právního státu, jímž je chápání trestní represe jako prostředku *ultima ratio* (srov. nyní i § 12 odst. 2 tr. zákoníku) vyplývá, že ochrana ve své podstatě soukromoprávních vztahů má být v prvé řadě uplatňována prostředky občanského a obchodního práva a teprve tam, kde je taková ochrana neúčinná a kde porušení občanskoprávních vztahů naplňu-

Č. 47

je znaky konkrétní skutkové podstaty trestného činu a svou intenzitou dosahuje předpokládaného stupně společenské nebezpečnosti, je namístě uplatňovat trestní odpovědnost. Nejvyšší soud k tomu dodává, že v právním státě je zásadně nepřípustné, aby prostředky trestní represe sloužily k uspokojování subjektivních práv soukromoprávní povahy, nejsou-li vedle toho splněny všechny předpoklady vzniku trestněprávní odpovědnosti, resp. nejsou-li tyto předpoklady zcela nezpochybnitelně zjištěny. Právní řád, byť vnitřně diferencovaný, tvoří jednotu a jako s takovým je třeba s ním zacházet při aplikaci jednotlivých ustanovení a institutů, a proto, pokud jde o naplnění objektivních i subjektivních znaků trestného činu, při promítnutí principu trestněprávní represe jako posledního prostředku – *ultima ratio* – nemůže být ignorována obchodněprávní stránka věci (srov. k tomu také nálezy Ústavního soudu pod sp. zn. I. ÚS 558/01, I. ÚS 4/04, II. ÚS 413/2004, jakož i rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky pod sp. zn. 7 Tz 230/2000, 5 Tdo 897/2005, atd.). Princip subsidiarity trestní represe totiž vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, to znamená především tam, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní.

Č. 48

I. Trestností činu ve smyslu § 2 odst. 1 tr. zákoníku se rozumí možnost, že pachatel bude pro určitý trestný čin odsouzen, tj. po zažalování bude pro tento trestný čin uznán vinným a uložen mu trest. Jsou to tedy všechny podmínky relevantní pro výrok o vině i o trestu, a to i v případě, že nejprve nabude právní moci výrok o vině posuzovaným trestným činem a teprve později je rozhodováno o trestu, který má být obviněnému za takový trestný čin uložen.

Trestní stíhání totiž končí až odsouzením pachatele pravomocným výrokem o vině a trestu, resp. upuštěním od potrestání (§ 12 odst. 10, § 122 odst. 1 tr. ř.). Zrušením odsuzujícího pravomocného rozsudku, i když jen ve výroku o trestu, v řízení o mimořádných opravných prostředcích (o dovolání, stížnosti pro porušení zákona nebo obnově řízení) vzniká ve věci právní stav neskončeného trestního stíhání. Odsuzující výrok o vině, který byl ponechán jako pravomocný, není překážkou pro následné zastavení trestního stíhání pro některý z důvodů jeho nepřípustnosti podle § 11 odst. 1 tr. ř. (např. z důvodů milosti nebo amnestie prezidenta republiky, promlčení, úmrtí obviněného nebo jeho prohlášení za mrtvého apod.).

II. Skutek se posuzuje podle toho práva, jehož použití je pro obviněného nejpříznivější, a to bez rozdílu, zda jde podle dřívějšího a pozdějšího práva o stejné či různé skutkové podstaty. Přitom se použije ve všech směrech buď jen práva účinného v době činu, anebo jen práva pozdějšího. Platí tedy zásada, že dřívějšího nebo nového zákona je třeba užít jako celku.

Zásada vyplývající z ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku, že trestnost činu se posuzuje podle pozdějšího zákona, jestliže je to pro pachatele příznivější, se uplatní i při posuzování otázky, zda je či není promlčena trestní odpovědnost podle § 34 odst. 1 tr. zákoníku (resp. promlčeno trestní stíhání podle § 67 odst. 1 tr. zák.), v tom smyslu, že se vychází z délky promlčecí doby určené trestní sazbou trestu odnětí svobody toho trestného činu, jehož kvalifikace podle této zásady připadá v úvahu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2010, sp. zn. 5 Tdo 1103/2010)

Nejvyšší soud k dovolání obviněného Ing. L. Ž. částečně zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 2010, sp. zn. 12 To 1/2009, a to v celém výroku, kterým bylo rozhodnuto o trestu, a Vrchnímu soudu v Praze přikázal, aby věc obviněného v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 8. 12. 2009, sp. zn. 48 T 5/2008, byl obviněný Ing. L. Ž. uznán vinným pokusem trestného činu zvýhodňování věřitele

podle § 8 odst. 1 k § 256a odst. 1, 3 tr. zák., kterého se dopustil tím, že jako předseda představenstva obchodní společnosti S. p. o., a. s., se sídlem O., (dále jen „SPO"), poté, kdy dne 13. 11. 2001 Československé obchodní bance, a. s. (dále „ČSOB"), která ke dni 19. 6. 2000 koupila Investiční a poštovní banku, a. s. (dále „IPB"), se všemi jejími právy a závazky včetně příslušenství a práv s nimi spojených, bylo doručeno oznámení SPO ze dne 18. 9. 2001, v němž obviněný oznamuje bance, že SPO odstupuje od Smlouvy o úvěru, kterou dne 24. 3. 1999 SPO s IPB uzavřela, a tímto odstoupením zanikají kromě smlouvy o úvěru i všechny akcesorické právní vztahy, především veškerá zajištění této smlouvy, přičemž zajišťovacím instrumentem úvěrové smlouvy byla Smlouva o převodu práva k movité věci uzavřená dne 20. 4. 2000 mezi SPO a IPB, na jejímž základě převedla SPO svoje vlastnické právo ke spalovací turbíně s generátorem model Taurus 70S-T-9701S na IPB, a poté, kdy dopisem ze dne 21. 11. 2001, nazvaným „Oznámení o započtení pohledávky podle § 580 zák. č. 40/64 Sb.", oznámila SPO ČSOB totéž včetně sdělení, že SPO se stala věřitelem ČSOB a má za ní pohledávku ve výši 260 mil. Kč, smlouvou ze dne 27. 11. 2001 SPO prodala toto strojní zařízení společnosti S., s. r. o., a obviněný uhradil část peněžitého závazku SPO vůči obchodní společnosti G. F. LLC ve výši 201 970 000 Kč, vzniklého ze smlouvy o úplatném postoupení pohledávky ze dne 15. 8. 2001, a to tím způsobem, že dal 16. 1. 2002 pokyn bance R. B., se sídlem Riga, Lotyšsko, k převodu peněžní částky 201 970 000 Kč z bankovního účtu SPO na bankovní účet společnosti G. F. LLC vedený u téže banky, k úhradě tohoto závazku použil peněžní prostředky získané z prodeje strojního zařízení spalovny v O., ačkoli věděl, že SPO má splatné neuhrazené závazky vůči dalším svým věřitelům ve výši minimálně 143 826 608 Kč a není schopna minimálně od roku 1998 hradit své splatné závazky z důvodu nedostatku disponibilních prostředků, a tímto jednáním obviněného, pokud by SPO byla bývala vlastníkem výše uvedeného strojního zařízení, jak se obviněný domníval, což ovšem nebyla, neboť ČSOB odstoupení od smlouvy jako neplatný právní úkon neakceptovala a navíc smlouvou ze dne 8. 11. 2001 byla výše popsaná pohledávka ČSOB vůči SPO ze smlouvy ze dne 24. 3. 1999 postoupena včetně zajištění na Českou konsolidační agenturu, by byl úmyslně zvýhodnil věřitele G. F. LLC o částku nejméně 38 734 373 Kč a v této výši by byl býval způsobil škodu ostatním věřitelům, jejichž závazky byly splatné nejpozději ke dni 16. 1. 2002, a to:

A. C., s. r. o., Č. T., a. s., ČSSZ, V. a. s., a. s., Finanční úřad v I., VZP ČR, Zdravotní pojišťovna M. – A., RK – M., s. r. o., P. M., s. p., A. L., a. s., F. ANP DE&S, a. s., „v likvidaci", JUDr. J. K., J. e., a. s., J. p., a. s., P. b. s. V. B., a. s., M. K., Č. v., s. r. o., S. M., O., s. r. o., T. B., a. s., Č. d., a. s., F. Ch., B., s. r. o., E., a. s., C. CZ, s. r. o., M. D., Q-V., s. r. o., R., s. r. o., K., a. s., G. – E., s. r. o., ČIŽP, V., s. r. o., B. T. LTD, N. Ch. GMBH, T., s. r. o., T. C., s. r. o., V., s. r. o., R. B. d., S., s. r. o., K. v., a. s., L., s. r. o., O., a. s., R. CZ, R. J. R., s. r. o., A. B., s. r. o., JUDr. Z. R., AK JUDr. M. B., JUDr. Z. Š., J. K., Z. Š., B., v. o. s., M., a. s., a P. P., s. r. o.

Č. 48

Za tento pokus trestného činu a za trestný čin poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 tr. zák., za nějž již byl uznán vinným rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. 48 T 5/2008, a který nabyl v tomto výroku právní moci dne 17. 2. 2009, byl obviněný Ing. L. Ž. podle § 256 odst. 4 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 tr. zák. odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř let (48 měsíců). Podle § 39a odst. 3 tr. zák. byl obviněný pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s dozorem. Podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu funkce statutárního orgánu v obchodních společnostech a družstvech na dobu 5 let. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli poškození odkázáni se svými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti tomuto rozsudku podal obviněný Ing. L. Ž. odvolání, o němž Vrchní soud v Praze rozhodl rozsudkem ze dne 4. 5. 2010, sp. zn. 12 To 1/2009, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. c), d) tr. ř. napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že podle § 226 písm. a) tr. ř. zprostil obviněného Ing. L. Ž. obžaloby pro skutek, kterého se měl dopustit tím, že dne 16. 1. 2002 v Rize, Lotyšsko, jako předseda představenstva obchodní společnosti S. p. o., a. s., se sídlem O., (dále jen „SPO") uhradil část peněžitého závazku SPO vůči společnosti G. F. LLC ve výši 201 970 000 Kč, vzniklého ze smlouvy o uplatněném postoupení pohledávky ze dne 15. 8. 2001, a to tím způsobem, že téhož dne dal pokyn bance R. B., se sídlem Riga, Lotyšsko, k převodu peněžní částky 201 970 000 Kč z bankovního účtu SPO na bankovní účet společnosti G. F. LLC vedený u téže banky, k úhradě tohoto závazku použil peněžní prostředky získané z prodeje strojního zařízení spalovny v O., ačkoli věděl a musel vědět, že SPO má splatné neuhrazené závazky vůči dalším věřitelům ve výši minimálně 143 826 608 Kč, dále že SPO není schopna minimálně od roku 1998 hradit své splatné závazky z důvodu nedostatku disponibilních prostředků, a rovněž tak věděl a musel vědět, že prodané strojní zařízení spalovny bylo jediným významným obchodním majetkem SPO, a tímto svým jednáním úmyslně zvýhodnil věřitele G. F. LLC, a způsobil ostatním poškozeným A. C., s. r. o., Č. T., a. s., ČSSZ, V. a. s., a. s., Finanční úřad v I., VZP ČR, Zdravotní pojišťovna M. – A., RK – M., s. r. o., P. M., s. p., A. L., a. s., F. ANP DE&S, a. s., „v likvidaci", JUDr. J. K., J. e., a. s., J. p., a. s., P. b. s. V. B., a. s., M. K., Č. v., s. r. o., S. M., O., s. r. o., T. B., a. s., Č. d., a. s., F. Ch., B., s. r. o., E., a. s., C. CZ, s. r. o., M. D., Q-V., s. r. o., R., s. r. o., K., a. s., G. – E., s. r. o., ČIŽP, V., s. r. o., B. T. LTD, N. Ch. GMBH, T., s. r. o., T. C., s. r. o., V., s. r. o., R. B. d., S., s. r. o., K. v., a. s., L., s. r. o., O., a. s., R. CZ, R. J. R., s. r. o., A. B., s. r. o., JUDr. Z. R., AK JUDr. M. B., JUDr. Z. Š., J. K., Z. Š., B., v. o. s., M., a. s., a P. P., s. r. o., škodu v celkové výši 73 760 024 Kč, čímž měl spáchat trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 3 tr. zák.

Dále odvolací soud rozhodl tak, že podle § 259 odst. 3 tr. ř. obviněného Ing. L. Ž. odsoudil za trestný čin poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4

Č. 48

tr. zák., jímž byl již odsouzen rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. 48 T 5/2008, a který nabyl právní moci dne 17. 2. 2009, k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let. Podle § 39a odst. 3 tr. zák. byl obviněný pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s dozorem. Podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu funkce statutárního orgánu v obchodních společnostech a družstvech na dobu 5 let. Podle § 229 odst. 3 tr. ř. byli poškození odkázáni se svými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti uvedenému rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 2010, sp. zn. 12 To 1/2009, podal obviněný Ing. L. Ž. prostřednictvím obhájce JUDr. M. P. dovolání z důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť je přesvědčen, že proti němu bylo vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo nepřípustné. Tento dovolací důvod odůvodnil tím, že obhajoba od zahájení trestního stíhání ve věci, za kterou byl obviněný pravomocně odsouzen, upozorňovala všechny orgány činné v trestním řízení na reálnou možnost promlčení trestního stíhání v této věci, jež bylo zahájeno až dne 27. 12. 2006, přičemž skutek se stal dne 6. 11. 2000. Pětiletá promlčecí lhůta tak počíná běžet dne 7. 11. 2000 a končí dne 7. 11. 2005. Městské státní zastupitelství v Praze přípisem ze dne 24. 4. 2008, sp. zn. 1 KZV 23/2007-117, tuto skutečnost ohledně promlčení vyvrací právě přerušením promlčecí doby, a to spácháním skutku podle § 256a odst. 1, 3 tr. zák. (SPO), kterého se měl obviněný dopustit dne 16. 1. 2002. Městskému státnímu zastupitelství v té době muselo být známé usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 4. 2007, které oba odsuzující rozsudky Městského a Krajského soudu v Brně ve věci SPO v plném rozsahu zrušilo. Jak dále obviněný rozvedl, k trestné činnosti došlo za účinnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb., kdy podle tohoto zákona se na oba skutky, jichž se měl obviněný dopustit, vztahovala pětiletá promlčecí doba, což je pro obviněného oproti současné úpravě výhodnější. Promlčení trestního stíhání podle § 67 odst. 3 písm. b) zák. č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a podle § 34 odst. 4 písm. b) zák. č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se přerušuje, jestliže pachatel spáchal v promlčecí době trestný čin nový, na který trestní zákon stanoví trest stejný nebo přísnější. V tomto případě se jedná podle trestního zákona (č. 140/1961 Sb.) účinného do 1. 1. 2010 o trestné činy, na které stanoví trestní zákon stejnou trestní sazbu. Napadeným rozsudkem Vrchního soudu v Praze došlo k tomu, že obviněný byl zproštěn ze skutku, který přerušoval běh promlčecí lhůty u skutku, za který byl obviněný pravomocně odsouzen. Vrchní soud v Praze tedy jednoznačně a pravomocně rozhodl, že obviněný nespáchal v promlčecí době trestný čin nový. K tomu obviněný dodal, že po 1. 1. 2010 nastala navíc ve vztahu k promlčení nová skutečnost, a to ta, že došlo ke zpřísnění trestní sazby pro trestný čin poškozování věřitele oproti trestnému činu zvýhodňování věřitele a prakticky tak nemohl nastat stav, že by obviněný v promlčecí lhůtě spáchal trestný čin, pro který zákon stanoví vyšší nebo stejný trest. Na druhé straně ovšem zároveň došlo k prodloužení pro-

Č. 48

mlčecích lhůt u obou trestných činů na 10 let. Vrchní soud v Praze se v otázce námitky promlčení soustředil ve svém zdůvodnění rozsudku na tuto skutečnost a zcela opominul, že v daném okamžiku byla pro celou věc promlčení klíčová ta skutečnost, že obviněného v plném rozsahu zprostil obžaloby z trestného činu, který měl potenciál přerušit promlčecí dobu, která je pětiletá, neboť skutky se staly za účinnosti zákona platného do 1. 1. 2010.

Ve svém dovolání se obviněný dále zabývá polemikou o průběhu trestního řízení, které navazovalo a odvíjelo se od rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2009, sp. zn. 5 Tdo 623/2009, a dospívá k závěru, že v důsledku pravomocných rozhodnutí soudů se fakticky dostal do postavení, které ho zbavuje základních procesních ústavních i lidských práv. Podle dovolatele je zcela vyloučené, aby proces mohl být považován za spravedlivý, když obviněnému bylo odňato právo domáhat se promlčení trestního stíhání, a totéž platí i o právu na obhajobu, když jedním ze základních pilířů obhajoby obviněného je námitka promlčení trestního stíhání, a obviněnému bylo odňato zcela v rozporu se zákonem to, co ostatním zcela přirozeně svědčí.

Závěr je tedy zcela jednoznačný, a to, že právní mocí zprošťujícího výroku ohledně skutku podle § 256a odst. 1, 3 tr. zák. je trestní stíhání obviněného za skutek, který je kvalifikovaný podle § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 tr. zák., promlčeno, neboť bylo jednoznačně zahájeno až po uplynutí pětileté lhůty ode dne spáchání.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve v souladu se zákonem zkoumal, zda není dán některý z důvodů pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., a dále posuzoval, zda obviněným vznesené námitky naplňují jím tvrzené dovolací důvody, a shledal, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. byl uplatněn v souladu se zákonem vymezenými podmínkami.

Dovolatel ve svém mimořádném opravném prostředku uplatnil dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. e) tr. zák., který je naplněn, jestliže proti obviněnému bylo vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo nepřípustné. V tomto směru obviněný L. Ž. namítl, že ve věci, za kterou byl pravomocně odsouzen, bylo promlčeno trestního stíhání, neboť bylo zahájeno až dne 27. 12. 2006, přičemž skutek se stal 6. 11. 2000. Pětiletá promlčecí lhůta tak počala běžet dne 7. 11. 2000 a skončila dne 7. 11. 2005. Městské státní zastupitelství v Praze přípisem ze dne 24. 4. 2008, sp. zn. 1 KZV 23/2007-117, tuto skutečnost ohledně promlčení vyvracelo právě přerušením promlčecí doby, a to spácháním skutku podle § 256a odst. 1, 3 tr. zák. (SPO), kterého se měl obviněný dopustit dne 16. 1. 2002. Jak dále obviněný rozvedl, k trestné činnosti došlo za účinnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb., kdy podle tohoto zákona se na oba skutky, jichž se měl obviněný dopustit, vztahovala pětiletá promlčecí doba, což je pro obviněného oproti současné úpravě výhodnější. Promlčení trestního stíhání podle § 67 odst. 3 písm. b) zák. č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a podle § 34 odst. 4 písm. b) zák. č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se přerušuje, jestliže pachatel spáchal v promlčecí době trestný čin nový, na který trestní zákon stanoví trest stejný nebo přísnější. V tomto případě se jedná podle trestního zákona účinného do 1. 1. 2010

Č. 48

(správně 31. 12. 2009) o trestné činy, na které stanoví trestní zákon stejnou trestní sazbu. Napadeným rozsudkem Vrchního soudu v Praze však došlo k tomu, že byl obviněný zproštěn ze skutku, který přerušoval běh promlčecí lhůty u skutku, za který byl obviněný pravomocně odsouzen. Vrchní soud v Praze tedy jednoznačně a pravomocně rozhodl, že obviněný nespáchal v promlčecí době trestný čin nový. K tomu obviněný dodal, že po 1. 1. 2010 (správně 31. 12. 2009) nastala navíc ve vztahu k promlčení nová skutečnost, a to ta, že došlo ke zpřísnění trestní sazby pro trestný čin poškozování věřitele oproti trestnému činu zvýhodňování věřitele a prakticky tak nemohl nastat stav, že by obviněný v promlčecí lhůtě spáchal trestný čin, pro který zákon stanoví vyšší nebo stejný trest. Na druhé straně ovšem zároveň došlo k prodloužení promlčecích lhůt u obou trestných činů na 10 let. Vrchní soud v Praze se v otázce námitky promlčení soustředil ve svém zdůvodnění rozsudku na tuto skutečnost a zcela opominul, že v daném okamžiku byla pro celou věc promlčení klíčová ta skutečnost, že obviněného v plném rozsahu zprostil obžaloby z trestného činu, který měl potenciál přerušit promlčecí dobu, která je pětiletá, neboť skutky se staly za účinnosti trestního zákona (zák. č. 140/1961 Sb.) platného do 1. 1. 2010 (správně 31. 12. 2009).

Nejprve je třeba zrekapitulovat dosavadní průběh řízení. Nejvyšší soud rozhodoval ve věci obviněného Ing. L. Ž. poprvé usnesením ze dne 11. 4. 2007, sp. zn. 5 Tdo 99/2007, kterým podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 7. 2006, sp. zn. 9 To 115/2006, a rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 31. 10. 2005, sp. zn. 3 T 319/2004, kterým byl obviněný uznán vinným trestným činem zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 3 tr. zák., a podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Městskému soudu v Brně přikázal, aby věc obviněného Ing. L. Ž. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. V návaznosti na toto usnesení Nejvyšší soud usnesením ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 11 Td 3/2008, rozhodl, že podle § 24 odst. 1 tr. ř. je příslušným k projednání trestní věci obviněného Ing. L. Ž. Městský soud v Brně. V odůvodnění tohoto usnesení uvedl, že pokud při respektování názoru vysloveného v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2007 je možno po doplnění dokazování v naznačeném směru zjištěné jednání obviněného Ing. L. Ž. kvalifikovat jako trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1, 4 tr. zák., nemůže takto jako soud prvního stupně rozhodnout Městský soud v Brně, neboť s přihlédnutím k § 17 odst. 1 tr. ř. toto přísluší krajskému soudu. Na druhé straně s ohledem na hospodárnost řízení se jeví předčasné, dříve než bude změna právní kvalifikace zakládající změnu věcné i místní příslušnosti na základě doplnění dokazování reálná, měnit stávající příslušnost soudu. Dále je třeba poukázat i na zákaz *reformationis in peius* s ohledem na to, že Nejvyšší soud věc přezkoumával jen z podnětu dovolání obviněného Ing. L. Ž. Respektování této zásady nedovoluje v dalším řízení zhoršení postavení obviněného, a to z hlediska právního posouzení věci ani z hlediska trestu. Proto

Č. 48

i kdyby na základě doplněného dokazování nalézací soud dospěl k jiným právním závěrům pro obviněného nepříznivějším, nemohlo by se to projevit v následném výroku o vině ani trestu. Naproti tomu v následném usnesení ze dne 30. 6. 2008, sp. zn. 11 Td 35/2008, rozhodl Nejvyšší soud tak, že podle § 24 odst. 1 tr. ř. je k projednání trestní věci obviněného Ing. L. Ž. příslušný Městský soud v Praze. Z odůvodnění tohoto rozhodnutí se podává, že Městský soud v Brně po provedení dalších dostupných a ve věci se nabízejících důkazů usnesením ze dne 5. 5. 2008, sp. zn. 3 T 135/2007, podle § 222 odst. 1 tr. ř. trestní věc obviněného Ing. L. Ž. předložil opětovně Nejvyššímu soudu k rozhodnutí o příslušnosti s tím, že podle jeho názoru není pochybností o tom, že obviněný se svým jednáním dopustil trestného činu zpronevěry podle § 248 tr. zák. a s ohledem na způsobení škody velkého rozsahu podle § 89 odst. 11 tr. zák. naplnil kvalifikovanou podstatu tohoto trestného činu podle odst. 4, kdy za místo spáchání trestného činu je třeba považovat hlavní město Prahu, neboť jak vyplývá z provedeného dokazování, v Praze došlo k přisvojení si cizí věci jejím prodejem. Z těchto důvodů je ve smyslu ustanovení § 17 a 18 tr. ř. věcně a místně příslušný k projednání věci Městský soud v Praze. Zanedbatelné navíc není, že v Praze má bydliště obviněný i většina svědků, které bude třeba před soudem vyslechnout. Nejvyšší soud po zhodnocení všech provedených důkazů dospěl k závěru, že Městský soud v Brně splnil požadavek vyslovený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008 a předložil věc Nejvyššímu soudu znovu až poté, kdy ho výsledky dokazování dovedly k závěru o reálné možnosti překvalifikování právního posouzení věci na trestný čin, k jehož kvalifikaci je ve smyslu § 17 tr. ř. příslušný toliko krajský soud. Přičemž z hlediska místní příslušnosti podle § 18 tr. ř. je tímto soudem Městský soud v Praze, neboť jak je patrno z provedených důkazů, k rozhodné části skutkového děje mělo dojít v obvodu tohoto soudu.

V novém řízení Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. 48 T 5/2008, uznal obviněného Ing. L. Ž. vinným pod bodem 1) trestným činem poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 tr. zák., pod bodem 2) pak pokusem trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 8 odst. 1 tr. zák. k § 256a odst. 1, 3 tr. zák. (jenom tohoto pokusu trestného činu se týkalo předchozí zrušující usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2007, sp. zn. 5 Tdo 99/2007). Za tyto trestné činy byl obviněnému Ing. L. Ž. uložen podle § 256 odst. 4 tr. zák. za použití ustanovení § 35 odst. 1 tr. zák. úhrnný trest odnětí svobody v trvání čtyř roků a šesti měsíců, přičemž podle § 39a odst. 3 tr. zák. byl pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s dozorem. Podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. byl dále obviněnému uložen i trest zákazu činnosti spočívající v zákazu funkce statutárního orgánu v obchodních společnostech a družstvech na dobu 6 let. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázal poškozené, uvedené ve výroku o náhradě škody pod bodem 1) i 2), s jejich nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Proti tomuto rozhodnutí soudu první instance podal obviněný Ing. L. Ž. odvolání, o kterém Vrchní soud v Praze rozhodl usnesením ze dne 17. 2. 2009, sp. zn. 12 To 1/2009, tak, že odvolání podle § 256 tr. ř. zamítl, neboť nebylo důvodné.

Č. 48

K dovolání obviněného Ing. L. Ž. Nejvyšší soud rozhodl usnesením ze dne 16. 9. 2009, sp. zn. 5 Tdo 623/2009, tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. částečně zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 2. 2009, sp. zn. 12 To 1/2009, v té části, ve které bylo zamítnuto odvolání obviněného Ing. L. Ž. ohledně bodu 2) výroku o vině, ohledně celého výroku o trestu a ohledně bodu 2) výroku o náhradě škody v rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. 48 T 5/2008, a dále rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. 48 T 5/2008, v bodě 2) výroku o vině pokusem trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 8 odst. 1 tr. zák. k § 256a odst. 1, 3 tr. zák., v celém výroku o trestu a v bodě 2) výroku o náhradě škody. Současně podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušené části rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc obviněného Ing. L. Ž. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Toto rozhodnutí, pokud jde o částečné zrušení výroku o vině jen v bodě 2), učinil Nejvyšší soud v souladu s ustanovením § 265k odst. 1, věta první před středníkem, tr. ř., které mu výslovně ukládá v případě, jestliže je vadná jen část napadeného rozhodnutí a lze ji oddělit od ostatních, zrušit jen tuto vadnou část. V odůvodnění tohoto usnesení Nejvyšší soud uvedl, že Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. 48 T 5/2008, uznal obviněného Ing. L. Ž. vinným pod bodem 1) trestným činem poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 tr. zák., pod bodem 2) pak pokusem trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 8 odst. 1 tr. zák. k § 256a odst. 1, 3 tr. zák. Proti uvedenému rozhodnutí soudu první instance podal obviněný Ing. L. Ž. odvolání, o kterém Vrchní soud v Praze rozhodl usnesením ze dne 17. 2. 2009, sp. zn. 12 To 1/2009, tak, že odvolání podle § 256 tr. ř. zamítl, neboť ho neshledal důvodným. V návaznosti na to Nejvyšší soud konstatoval, že „Městský soud v Praze se v nalézacím řízení zabýval prakticky jen skutkem uvedeným pod bodem 1) výroku o vině a ohledně skutku pod bodem 2), tedy ohledně té části, ve které mu věc byla přikázána, s výjimkou výslechu svědka S. K. a velmi kusého a zcela nedostatečného výslechu obviněného Ing. L. Ž., který v důsledku toho uváděl nové skutečnosti až v dovolání, pouze přečetl protokoly o proběhlých hlavních líčeních před Městským soudem v Brně (a to jako listinný důkaz podle § 213 odst. 1 tr. ř., ač obsahovaly výpovědi obviněného a svědků, které je možno číst pouze podle § 211 tr. ř.), z doby, která předcházela rozhodnutí Nejvyššího soudu o prvním dovolání obviněného a kdy ještě nemohlo dokazování před městským soudem reflektovat nápravu Nejvyšším soudem vytknutých pochybení, a listinné důkazy. Nejenže tedy v této části Městský soud v Praze řádně nezopakoval dokazování, jak mu v takovém případě ukládají příslušné procesní předpisy, avšak zejména se s výjimkou postupu, vztahujícímu se k možné právní kvalifikaci jednání obviněného Ing. L. Ž. jako pokusu trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 8 odst. 1 tr. zák. k § 256a odst. 1, 3 tr. zák., neřídil pokyny obsaženými v předchozím rozhodnutí Nejvyššího soudu a nenapravil vytknutá pochybení“. V závěru Nejvyšší

Č. 48

soud vyslovil, že v novém řízení se nalézací soud zaměří zejména na jednoznačné a z hlediska výroku i odůvodnění svého rozhodnutí souladné vyřešení otázky právní kvalifikace jednání obviněného Ing. L. Ž., jako nezpůsobilého pokusu trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 8 odst. 1 tr. zák. k § 256a odst. 1, 3 tr. zák., a jejího vztahu k možnému způsobení škody a k její potenciální výši, přičemž ve výroku o vině taktéž řádně a jednoznačně vyjádří i zjištění týkající se vlastnictví strojního zařízení ve spojení s existencí a případnou výší škody. V tomto směru měl jasně a srozumitelně uvést, zda se jedná o škodu, kterou obviněný svým jednáním způsobil, nebo zda se jedná o škodu, k níž směřoval, pokud by obviněný své jednání dokonal. Těmito otázkami se měl nalézací soud zabývat i z hlediska všech pokynů obsažených v předchozím usnesení Nejvyššího soudu v této věci a taktéž i z pohledu navazujících právních námitek obsažených v odůvodnění dovolání obviněného, a to včetně ustálené judikatury Nejvyššího soudu týkající se výše škody, jako zákonného znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 3 tr. zák.

V období mezi rozhodnutím Městského soudu v Praze ze dne 8. 12. 2009, sp. zn. 48 T 5/2008, a rozhodnutím Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 2010, sp. zn. 12 To 1/2009, rozhodl dne 22. 4. 2010 Ústavní soud usnesením ze dne 22. 4. 2010, sp. zn. II. ÚS 76/10, o odmítnutí ústavní stížnosti obviněného Ing. L. Ž., kterou podal proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2009, sp. zn. 5 Tdo 623/2009, usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 2. 2009, sp. zn. 12 To 1/2009, a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. 48 T 5/2008. Ve 4. a 5. odstavci předmětného rozhodnutí Ústavního soudu se uvádí:

„4. Dovolacímu soudu stěžovatel vytýká, že patrně omylem opomenul ve svém rozhodnutí řešit provázanost obou původně společně stíhaných skutků a z toho plynoucí okolnosti promlčení trestního stíhání. Uvádí, že trestní stíhání pro skutek pod bodem 1) rozsudku soudu prvního stupně bylo zahájeno v poslední den promlčecí lhůty, která byla přerušena trestním stíháním pro skutek pod bodem 2) rozsudku soudu prvního stupně. Bude-li tedy stěžovatel pro skutek pod bodem 2) rozsudku soudu prvního stupně zproštěn obžaloby, bude tím trestní stíhání pod bodem 1) rozsudku soudu prvního stupně promlčeno. Takový stav je však stěží řešitelný jinak než cestou ústavní stížnosti, protože případnému zastavení řízení pro skutek pod bodem 1) rozsudku soudu prvního stupně by bránila překážka věci rozhodnuté. Případné zproštění obžaloby pro skutek pod bodem 2) rozsudku soudu prvního stupně považuje za reálné i s ohledem na jeho překvalifikování na nezpůsobilý pokus zvýhodňování věřitele, pro něž se v teorii dává příklad pokusu vraždy na mrtvole papírovým nožem, který zcela vylučuje trestní odpovědnost.

5. Posledně uvedený argument posléze doplnil poukazem na nabytí účinnosti trestního zákoníku dne 1. ledna 2010, který stanoví mírnější trestní sazbu pro skutkovou podstatu trestného činu, pro nějž je vedeno řízení pro skutek pod bodem 2) rozsudku soudu prvního stupně. Rozhodnutí o vině pro skutek uvedený pod bodem 1)

Č. 48

rozsudku soudu prvního stupně tak jde proti smyslu nyní účinného trestního zákoníku, neboť krátí právo stěžovatele domáhat se v jednom řízení jediného rozhodnutí, které je v souladu s právní úpravou platnou v době jeho vydání. Situace, která nastala, jde totiž k tíži stěžovatele."

K uvedené námitce promlčení se Ústavní soud vyjádřil tak, že: „V době vydání napadených rozhodnutí mohlo být předmětné trestní stíhání stěžovatele vyhodnoceno jako nepromlčené, což stěžovatel ostatně ani nepopírá. Pro tyto námitky bude mít tedy stěžovatel dostatek prostoru v pokračujícím trestním řízení před obecnými soudy, a bude primárně na nich, jak se s nimi v souladu s ústavním pořádkem vypořádají, neboť základní práva a svobody stěžovatele jsou i pod jejich ochranou (srov. čl. 4 Ústavy České republiky). Teprve pokud v jimi prováděném řízení nebudou základní práva a svobody stěžovatele stran těchto námitek dostatečně ochráněny, bude v souladu s principem subsidiarity řízení o ústavní stížnosti dán prostor pro zásah Ústavního soudu."

Ze spisového materiálu se podává, že bylo zvažováno podání dovolání ze strany státního zastupitelství. Ve spisu je založena žádost Městského státního zastupitelství v Praze o zaslání kompletního spisového materiálu. Dále je ve spisu zažurnalizován úřední záznam JUDr. V. Č. ze dne 28. 7. 2010, ve kterém zachytila, že v trestní věci obviněného poté, kdy byl Městskému soudu v Praze zaslán rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 2010, z něhož vyplývá, že by obviněný měl vykonat nepodmíněný trest odnětí svobody za promlčený trestný čin, bylo ze strany Městského soudu v Praze zvažováno podání mimořádného opravného prostředku, a sice stížnosti pro porušení zákona. O úmyslu podat stížnost pro porušení zákona informovala JUDr. V. Č. dozorující státní zástupkyni JUDr. I. B., která uvedla, že zváží podání dovolání, avšak právě dne 28. 7. 2010 sdělila zmíněná státní zástupkyně Městskému soudu v Praze, že dovolání podáno nebude. Ve spisu je pak zažurnalizováno vyjádření Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 9. 7. 2010, týkající se přezkoumání trestní věci – podnět Městského státního zastupitelství v Praze ke zpracování návrhu na podání dovolání v neprospěch obviněného, kde v prvním odstavci stojí, že podání dovolání iniciováno nebude (jeho závěry jsou zcela v rozporu s tím, co uváděl státní zástupce vrchního státního zastupitelství ve veřejném zasedání Vrchního soudu v Praze ze dne 4. května 2010; současně byly zcela přehlédnuty níže uvedené nezákonnosti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 2010, sp. zn. 12 To 1/2009, vyznívající jak v neprospěch, tak i ve prospěch obviněného).

Nejdůležitější relevantní námitkou obviněného je jeho tvrzení, že napadeným rozsudkem Vrchního soudu v Praze došlo k tomu, že byl obviněný zproštěn ze skutku, který přerušoval běh promlčecí lhůty u skutku, za který byl obviněný pravomocně odsouzen. Vrchní soud v Praze tedy jednoznačně a pravomocně rozhodl, že obviněný nespáchal v promlčecí době trestný čin nový. K tomu obviněný dodal, že po 1. 1. 2010 nastala navíc ve vztahu k promlčení nová skutečnost, a to ta, že došlo ke zpřísnění trestní sazby pro trestný čin poškozování věřitele oproti trestnému činu

Č. 48

zvýhodňování věřitele a prakticky tak nemohl nastat stav, že by obviněný v promlčecí lhůtě spáchal trestný čin, pro který zákon stanoví vyšší nebo stejný trest. Na druhé straně ovšem zároveň došlo k prodloužení promlčecích lhůt u obou trestných činů na 10 let. Vrchní soud v Praze se v otázce námitky promlčení soustředil ve svém zdůvodnění rozsudku na tuto skutečnost a zcela opominul, že v daném okamžiku byla pro celou věc promlčení klíčová ta skutečnost, že obviněného v plném rozsahu zprostil obžaloby z trestného činu, který měl potenciál přerušit promlčecí dobu, která je pětiletá, neboť skutky se staly za účinnosti zákona platného do 1. 1. 2010 (správně 31. 12. 2009).

V té souvislosti považuje Nejvyšší soud právě k okolnosti, že Vrchní soud v Praze obviněného zprostil ze skutku, který přerušoval běh promlčecí lhůty u skutku, za který byl obviněný pravomocně odsouzen, zdůraznit, že toto rozhodnutí o zproštění obviněného Ing. L. Ž. obžaloby podle § 226 písm. a) tr. ř. pro skutek, ve kterém byl spatřován trestný čin, resp. pokus podle § 8 odst. 1 tr. zák. trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 3 tr. zák., je zcela nezákonné a navíc i nepřezkoumatelné (vlastní odůvodnění má jen šest řádků, nepřihlíží-li se k rekapitulaci části výpovědi obviněného Ing. L. Ž. a správce konkursní podstaty P. H., jež navíc nemá s uvedeným závěrem zřejmou souvislost, neboť z nich ani tvrzené skutečnosti, že by měl obviněný Ing. L. Ž. „prostředky na úhradu dluhů" nebo že „nedošlo k naplnění subjektivní stránky" nevyplývají).

Především je třeba uvést, že na rozdíl od Městského soudu v Praze, který v rozsudku ze dne 8. 12. 2009, sp. zn. 48 T 5/2008, a v řízení mu předcházejícím postupoval zcela v souladu s předchozími zrušujícími usneseními Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2007, sp. zn. 5 Tdo 99/2007, a ze dne 16. 9. 2009, sp. zn. 5 Tdo 623/2009, Vrchní soud v Praze v napadeném rozsudku ze dne 4. 5. 2010, sp. zn. 12 To 1/2009, pokyny a právní názory Nejvyššího soudu obsažené v těchto usneseních nerespektoval, čímž především porušil zákon v ustanovení § 265s odst. 1 tr. ř., které výslovně stanoví, že orgán činný v trestním řízení, jemuž věc byla přikázána k novému projednání a rozhodnutí, je vázán právním názorem, který vyslovil ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud, a je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení Nejvyšší soud nařídil. To se samozřejmě v případě přikázání věci nalézacímu soudu zprostředkovaně vztahuje i na odvolací soud, který rozhoduje poté, co ve věci rozhodl nalézací soud. K tomu Nejvyšší soud připomíná, že ve svém zrušujícím usnesení ze dne 16. 9. 2009, sp. zn. 5 Tdo 623/2009, v podstatě nižším soudům uložil, aby se v novém řízení nalézací soud především zaměřil zejména na jednoznačné a z hlediska výroku i odůvodnění svého rozhodnutí souladné vyřešení otázky právní kvalifikace jednání obviněného Ing. L. Ž., jako nezpůsobilého pokusu trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 8 odst. 1 tr. zák. k § 256a odst. 1, 3 tr. zák., a jejího vztahu k možnému způsobení škody a k její potenciální výši, přičemž ve výroku o vině taktéž řádně a jednoznačně vyjádřil i zjištění týkající se vlastnictví strojního zařízení ve spojení s existencí a případnou výší škody. V tomto směru měl jasně

Č. 48

a srozumitelně uvést, zda se jedná o škodu, kterou obviněný svým jednáním způsobil, nebo zda se jedná o škodu, k níž směřoval, pokud by obviněný své jednání dokonal. Těmito otázkami se měl nalézací soud zabývat i z hlediska všech pokynů obsažených v předchozím usnesení Nejvyššího soudu v této věci a taktéž i z pohledu navazujících právních námitek obsažených v odůvodnění dovolání obviněného, a to včetně ustálené judikatury Nejvyššího soudu týkající se výše škody jako zákonného znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 3 tr. zák. (blíže viz odůvodnění obou zmíněných usnesení Nejvyššího soudu).

Pokud Vrchní soud v Praze v napadeném rozsudku bez jakékoli návaznosti na provedené dokazování nejprve zdůraznil, že „obviněný Ing. Ž. měl prostředky na úhradu dluhů, neměl však zájem je uhradit a jeho jednání spíše naplnilo znaky zpronevěry, na což poukazuje i městský soud, což však vzhledem k rozhodnutí Nejvyššího soudu není možné", a v návaznosti na to uvedl zcela neodůvodněný závěr, že vzhledem k tomu „obviněného Ing. Ž. z tohoto skutku obžaloby zprostil podle § 226 písm. a) tr. ř., neboť nedošlo k naplnění subjektivní stránky trestného činu a nebylo tedy prokázáno, že se stal skutek, pro který byla vznesena obžaloba", je takové odůvodnění zprošťujícího výroku naprosto nedostatečné a nepřezkoumatelné. O zcela nepochopitelném postupu Vrchního soudu v Praze zásadně svědčí již nesprávně použitý důvod zproštění obžaloby, jímž podle tohoto rozsudku je důvod podle § 226 písm. a) tr. ř., tedy že „nebylo prokázáno, že se stal skutek, pro nějž je obžalovaný stíhán", ač zároveň sám Vrchní soud v Praze v tomto svém rozhodnutí výslovně uvádí: „Je nepochybné, jak již bylo konstatováno v minulém rozhodnutí vrchního soudu, že k události došlo tak, jak je uvedeno ve výrokové části napadeného rozsudku" (tedy Městského soudu v Praze ze dne 8. 12. 2009, sp. zn. 48 T 5/2008). Jestliže už zamýšlel Vrchní soud v Praze obviněného Ing. L. Ž. zprostit proto, že nedošlo k naplnění subjektivní stránky trestného činu, měl použít zprošťující důvod podle § 226 písm. b) tr. ř., tedy, že v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem. V daném případě však nedošlo jen k formálně procesnímu pochybení v nesprávně použitém důvodu zproštění, ale napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze je zcela nezákonný i věcně. Pokud totiž Vrchní soud v Praze konstatuje, že „jednání obviněného spíše naplnilo znaky zpronevěry", není toto vůbec odůvodněno a navíc takový závěr je nezákonný i z toho důvodu, že v rozsudku nelze činit podmíněné či neurčité úsudky, poněvadž závěr o právní kvalifikaci musí být jednoznačný a opřený o výsledky dokazování a věcně odůvodněné právní zhodnocení.

Vrchní soud v Praze se dovolává právní kvalifikace trestného činu zpronevěry, která „měla být spíše použita", a v té souvislosti tvrdí, že to nebylo možné vzhledem k rozhodnutí Nejvyššího soudu. Tento závěr je zcela nesprávný a neodpovídající shora uvedeným rozhodnutím Nejvyššího soudu. O této právní kvalifikaci se zmínil Nejvyšší soud pouze v usneseních ze dne 30. 6. 2008, sp. zn. 11 Td 35/2008, a ze dne 30. 6. 2008, sp. zn. 11 Td 35/2008, jimiž bylo rozhodováno o příslušnosti

Č. 48

soudů, a kde mimo jiné Nejvyšší soud také uvedl, že je třeba poukázat i na zákaz *reformationis in peius* s ohledem na to, že Nejvyšší soud věc přezkoumával jen z podnětu dovolání obviněného Ing. L. Ž. Respektování této zásady nedovoluje v dalším řízení zhoršení postavení obviněného, a to z hlediska právního posouzení věci ani z hlediska trestu. Proto i kdyby na základě doplněného dokazování nalézací soud dospěl k jiným právním závěrům pro obviněného nepříznivějším (o trestném činu zpronevěry podle § 248 odst. 1, 4 tr. zák.), nemohlo by se to projevit v následném výroku o vině ani trestu. Pokud tedy nebylo možno uvedenou přísnější právní kvalifikaci použít, nebylo to „vzhledem k rozhodnutí Nejvyššího soudu", jak uvádí Vrchní soud v Praze, ale z důvodu nutnosti dodržení zákazu *reformationis in peius* (zákazu změny k horšímu) v návaznosti na předchozí rozhodnutí nižších soudů, vyplývajícího z ustanovení § 265s odst. 2 tr. ř., které stanoví, že bylo-li napadené rozhodnutí zrušeno jen v důsledku dovolání podaného ve prospěch obviněného, nemůže v novém řízení dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch. Navíc ve smyslu ustálené judikatury z ustanovení, která upravují zákaz *reformaionis in peius* (zákaz změny k horšímu), vyplývá, že pro řešení otázky, zda by došlo jinou právní kvalifikací skutku k porušení tohoto principu, je nezbytné jednoznačně vyřešit, jaký trestný čin (včetně příslušných okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby) by při správném právním posouzení zjištěné jednání obviněného naplnilo, neboť jen tak lze posoudit, zda se zákaz *reformationis in peius* v posuzovaném případě uplatní. Zákaz *reformationis in peius* se nevztahuje na samotné řízení, ale na jeho výsledek (tedy na rozhodnutí). Uvedený zákaz se tedy nevztahuje na možnost zvažovat jinou, přísnější právní kvalifikaci jednání obviněného zejména za situace, kdy jsou zde pochybnosti o naplnění znaků trestného činu, pro který byl obviněný odsouzen, ale na rozhodnutí odvolacího soudu o vině obviněného takovým přísnějším trestným činem. Přitom je třeba zdůraznit, že pokud je použit zákaz *reformationis in peius*, neznamená to zároveň bez dalšího závěr o zproštění obviněného obžaloby, ale v takovém případě je nutno použít mírnější právní kvalifikace jednání obviněného, která právě s poukazem na zákaz *reformationis in peius* a předchozí rozhodnutí soudů přichází v úvahu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 5 Tdo 892/2005-I., publikované pod č. 41/2007 Sb. rozh. tr.).

Navíc jak vyplývá ze shora uvedených závěrů Vrchního soudu v Praze, tento hodnotil jinak provedené důkazy z hlediska, zda obviněný „měl prostředky na úhradu dluhů" a z hlediska „naplnění subjektivní stránky", a to odhlédneme-li od toho, že z odůvodnění napadeného rozsudku není ani zřejmé, zda se tento závěr o zavinění vztahuje k uvažovanému trestnému činu zpronevěry podle § 248 odst. 1, 4 tr. zák. nebo k zpřísňovanému trestnému činu zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 3 tr. zák. Takový postup je v rozporu s ustanoveními § 259 odst. 3 a § 263 odst. 6, 7 tr. ř., ze kterých vyplývá, že skutková zjištění učiněná nalézacím soudem je možné v odvolacím řízení přehodnotit pouze po provedení potřebného dokazování. Z protokolu o veřejném zasedání konaném dne 4. 5. 2010 u Vrchního soudu

Č. 48

v Praze vyplývá, že dokazování bylo doplněno podle ustanovení § 213 odst. 1 tr. ř. pouze čtením opisu rejstříku trestů a části výpovědi obviněného Ing. L. Ž. Z toho je zřejmé, že odvolací soud, aniž by náležitě doplnil dokazování o důkazy vztahující se k uvedeným rozhodným okolnostem, které by odůvodňovaly jeho nové rozhodnutí, a aniž by se k tomu blíže v odůvodnění svého rozhodnutí vyjádřil a své závěry náležitě s poukazem na nově provedené dokazování odůvodnil, obviněného zcela nezákonně zprostil obžaloby. Tento závěr Nejvyššího soudu je v souladu i s nálezem Ústavního soudu ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. II. ÚS 445/06, z něhož vyplývá, že je zásadně nepřípustné, aby odvolací soud sám rozhodl rozsudkem, pokud neprovedl potřebné důkazy a měnil skutkový stav zjištěný soudem prvního stupně v hlavním líčení. Jestliže odvolací soud považuje rozsah dokazování před soudem prvního stupně za úplný, ale provedené důkazy hodnotí jinak, nemůže rozhodnout po zrušení rozsudku soudu prvního stupně, aniž by potřebné důkazy přímo neprovedl v rámci veřejného zasedání. Ústavní soud v tomto rozhodnutí dospěl k závěru, že pokud za této situace odvolací soud zrušil rozhodnutí nalézacího soudu a sám meritorně rozhodl na základě odlišného hodnocení důkazů provedených soudem prvního stupně, aniž je sám ve veřejném zasedání opakoval a umožnil stěžovateli se k jím nově nastolenému stavu věci vyjádřit, došlo k porušení ustanovení § 259 odst. 3 a § 263 odst. 7 tr. ř. Z pohledu ústavněprávního tak zatížil své rozhodnutí a řízení mu předcházející vážnou vadou nesoucí znaky libovůle, neboť takový postup ve svém důsledku vede k porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a to v důsledku nedodržení základních ústavním pořádkem chráněných zásad trestního řízení – zásady ústnosti a bezprostřednosti (čl. 96 odst. 2 Ústavy, čl. 38 odst. 2 Listiny). Srovnej k tomu i již zmíněné rozhodnutí publikované pod č. 41/2007 Sb. rozh. tr.

Z těchto důvodů je napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. května 2010, pokud jím obviněného Ing. L. Ž. zprostil obžaloby ze skutku, který měl naplňovat znaky trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 3 tr. zák., zcela nezákonný, neodůvodněný a nepřezkoumatelný. Uvedeným pochybením Vrchního soudu v Praze se dovolací soud zabýval v důsledku námitky obviněného Ing. L. Ž., že „napadeným rozsudkem Vrchního soudu v Praze došlo k tomu, že byl obviněný zproštěn ze skutku, který přerušoval běh promlčecí lhůty u skutku, za který byl obviněný pravomocně odsouzen". Obhajoba zde nesprávně hovoří o „odsouzení", ač správně by mělo být uvedeno „uznán vinným", neboť „výrok o vině" je třeba odlišovat od „odsouzení", za které se považuje až pravomocný výrok o vině a trestu (srov. č. 35/1992 Sb. rozh. tr.). Uvedené pochybení však Nejvyšší soud nemohl v dovolacím řízení napravit, neboť dovolání podal pouze obviněný Ing. L. Ž., a to samozřejmě ve svůj prospěch, a proto je třeba uplatnit již zmíněný zákaz *reformationis in peius* (zákaz změny k horšímu) vyplývající z ustanovení § 256s odst. 2 tr. ř., neboť nejvyšší státní zástupkyně dovolání v neprospěch obviněného Ing. L. Ž. v této trestní věci nepodala (viz shora).

Č. 48

K námitce obviněného, že byl zproštěn ze skutku, který přerušoval běh promlčecí lhůty u skutku, za který byl již dříve pravomocně uznán vinným, se Nejvyšší soud nejprve zabýval vyjádřením obviněného o tom, že od 1. 1. 2010 nastala ve vztahu k promlčení nová skutečnost, a to ta, že došlo ke zpřísnění trestní sazby pro trestný čin poškození věřitele podle § 222 odst. 1, 4 tr. zákoníku oproti trestnému činu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1, 3 tr. zákoníku a prakticky tak nemohl nastat stav, že by obviněný v promlčecí lhůtě spáchal trestný čin, pro který zákon stanoví vyšší nebo stejný trest. Nejvyšší soud k tomu považuje za nutné uvést, že v trestní věci obviněného Ing. L. Ž., týkající se posuzování trestného činu poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 tr. zák., ohledně něhož zůstal výrok o vině usnesením Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2009, sp. zn. 5 Tdo 623/2009, nedotčen, není možné aplikovat novou trestněprávní úpravu, neboť podle ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.), stejně jako podle § 16 odst. 1 tr. zák. (zák. č. 140/1961 Sb.), se trestnost činu posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán, podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější. Trestností činu rozumíme možnost, že pachatel bude pro určitý trestný čin odsouzen, tj. po zažalování bude pro tento trestný čin uznán vinným a uložen mu trest. Jsou to tedy všechny podmínky relevantní pro výrok o vině i o trestu, a to i v případě, že nejprve nabude právní moci výrok o vině posuzovaným trestným činem a teprve později je rozhodováno o trestu, který má být obviněnému za takový trestný čin uložen (srov. č. 35/1992 Sb. rozh. tr.). Při aplikaci ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku, stejně jako § 16 odst. 1 tr. zák., se konkrétní čin pachatele musí nejprve podřadit pod souhrn všech v úvahu přicházejících trestněprávních norem účinných v době spáchání trestného činu, neboť trestnost činu se zásadně posuzuje podle doby jeho spáchání, a teprve poté je třeba jej podřadit pod souhrn všech v úvahu přicházejících trestněprávních norem účinných v době meritorního rozhodování. Souhrn všech v úvahu přicházejících trestněprávních norem (právních předpisů) ovlivňuje nejen rozhodnutí, zda vůbec je posuzovaný konkrétní čin určitého pachatele trestným činem, ale i o jaký trestný čin a jaké povahy se jedná, zda pro tento trestný čin bude konkrétní pachatel uznán vinným a jaký trest z hlediska druhu a výměry mu bude uložen (popř. zda bude upuštěno od potrestání), nebo bude trestní stíhání pro nepřípustnost zastaveno, popř. věc bude postoupena k mimosoudnímu projednání, poněvadž by čin mohl být příslušným orgánem posouzen jako přestupek nebo kárné provinění, atd. Pro otázku, kterého souhrnu trestněprávních norem bude použito, je rozhodující porovnání, které z těchto různých posouzení je jako celek pro pachatele nejpříznivější (srov. č. 73/1951 a č. 19/1962 Sb. rozh. tr.). Pachatelův skutek se posuzuje podle toho práva, jehož použití je pro obviněného nejpříznivější, a to bez rozdílu, zda jde podle dřívějšího a pozdějšího práva o stejné či různé skutkové podstaty. Přitom se použije ve všech směrech buď jen práva účinného v době činu, anebo jen práva pozdějšího (č. 32/1951 Sb. rozh. tr.). Platí tedy zásada, že dřívějšího nebo nového zákona je třeba užít jako celku. Nelze tedy rozhodovat např.

Č. 48

o vině podle zákona jednoho a o trestu či o některých trestech podle zákona dalšího; výjimkou jsou pouze ustanovení § 3 odst. 1, 2 tr. zákoníku nebo § 16 odst. 2, 3 tr. zák. (srov. č. 11/1991 Sb. rozh. tr.).

Zásada vyplývající z těchto ustanovení, že trestnost činu se posuzuje podle pozdějšího zákona, jestliže je to pro pachatele příznivější, se uplatní i při posuzování otázky, zda je či není trestní stíhání promlčeno podle § 67 odst. 1 tr. zák. či podle § 34 odst. 1 tr. zákoníku, v tom smyslu, že se vychází z délky promlčecí doby určené trestní sazbou trestu odnětí svobody toho trestného činu, jehož kvalifikace podle této zásady připadá v úvahu (č. 40/1998 Sb. rozh. tr.). Podle trestního zákona (zák. č. 140/1961 Sb.) bylo možné za spáchání trestného činu poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 tr. zák. uložit trest odnětí svobody v rozmezí dvou až osmi let. Oproti tomu je pro pachatele méně příznivé ustanovení o trestném činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.), které umožňuje uložit pachateli trest odnětí svobody v trvání od tří do osmi let. Navíc navazující relevantní ustanovení § 34 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku o promlčení trestní odpovědnosti stanoví promlčecí dobu, po které zaniká trestní odpovědnost za tento trestný čin v trvání deseti let, která je pro obviněného v této trestní věci podstatně nepříznivější než pětiletá promlčecí doba podle § 67 odst. 1 písm. c) tr. zák. navazující na sazbu uvedenou v ustanovení § 256 odst. 4 tr. zák. Právě na tuto desetiletou promlčecí dobu poukazuje Vrchní soud v Praze v napadeném usnesení, pokud uvádí, že „předně nelze souhlasit s názorem obviněného ohledně promlčení, poněvadž obviněný Ing. L. Ž. byl uznán vinným trestným činem poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 tr. zák., neboť způsobil škodu velkého rozsahu, s trestní sazbou od dvou do osmi let. Pokud podle nového trestního zákoníku došlo ke změně sazby, tak tato byla ve vzpomínaném ustanovení § 222 odst. 4 tr. zákoníku zpřísněna, a to od tří do sedmi (správně osmi) let odnětí svobody. K zvýhodnění obviněného nedošlo ani u trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1, 3, kde nedošlo ke změnám v trestní sazbě. Co se týče promlčecí doby tak ta je v obou případech desetiletá a již ze samotných dat spáchání trestných činů (6. 11. 2000, resp. 16. 1. 2002) bez dalšího zkoumání, kdy bylo zahájeno trestní stíhání nebo podána obžaloba, je zřejmé, že nedošlo k překročení desetileté lhůty."

S těmito závěry Vrchního soudu v Praze nelze souhlasit, neboť je zřejmé, že v otázce promlčení vyšel z nové právní úpravy obsažené v § 34 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku o promlčení trestní odpovědnosti, která je oproti právní úpravě promlčení obsažené v trestním zákoně, ve znění platném k době spáchání činu, pro obviněného méně příznivá (srov. § 67 odst. 1 písm. c/ tr. zák.), přestože jinak použil, jak vyplývá z výroku o vině a trestu při posuzování trestnosti činu, zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán, tedy trestního zákona (č. 140/1961 Sb.), ve znění účinném v době spáchání činu, který je nepochybně jako celek s ohledem na zmíněné okolnosti pro obviněného příznivější. Tím zároveň porušil zmíněnou zásadu, podle níž se použije ve všech směrech buď jen práva platného v době činu, anebo jen práva pozdějšího.

Č. 48

Kromě toho, že odvolací soud nerespektoval rozhodnutí Nejvyššího soudu, opominul zabývat se i rozhodnutím Ústavního soudu ze dne 22. 4. 2010, sp. zn. II. ÚS 76/10, které se v odstavci 11. dotýká problematiky promlčení, ačkoliv zmíněné usnesení Ústavního soudu se nachází ve spisu a bylo učiněno dříve, než odvolací soud v této věci rozhodl. Také v odvolání obviněného Ing. L. Ž. je zachyceno upozornění týkající se promlčecí doby, stejně jako obhajoba poukazovala na probíhající řízení před Ústavním soudem. Obhájce obviněného se zabýval promlčením již v řízení před soudem prvního stupně, neboť Městský soud v Praze v rozsudku ze dne 8. 12. 2009, sp. zn. 48 T 5/2008, popisuje, že pokud jde o „úvahy obhájce obviněného o promlčení trestné činnosti pod bodem 1) původního rozsudku, pak těmto argumentům nelze vůbec přisvědčit" a že „je tedy nepochybné, že k promlčení trestné činnosti pod bodem 1) rozsudku (myšleno trestného činu poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a/, b/, odst. 4 tr. zák.) nemohlo dojít, přičemž k dokonání trestného činu pod bodem 1) rozsudku došlo až dne 24. 1. 2001". Tyto závěry však nalézací soud učinil za situace, kdy uznal obviněného Ing. L. Ž. vinným pokusem trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 8 odst. 1 k § 256a odst. 1, 3 tr. zák., jehož spáchání přerušovalo běh promlčecí doby ve smyslu § 67 odst. 3 písm. b) tr. zák.

K důvodům nemožnosti postupovat při určení promlčecí doby podle nové trestněprávní úpravy se již Nejvyšší soud vyjádřil shora. Jak je zřejmé, Vrchní soud v Praze se nedostatečně zabýval institutem promlčení, když obviněného Ing. L. Ž. zprostil obžaloby pro skutek kvalifikovaný jako trestný čin zvýhodňování věřitele podle ustanovení § 256a odst. 1, 3 tr. zák. a zároveň obviněného Ing. L. Ž. odsoudil za trestný čin poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 tr. zák., jímž byl již uznán vinným (nikoli odsouzen) rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. 48 T 5/2008, přičemž tento výrok nabyl právní moci dne 17. 2. 2009, k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let se zařazením pro výkon tohoto trestu do věznice s dozorem, a dále podle § 49 odst. 1, § 50 odst. 1 tr. zák. k trestu zákazu činnosti spočívajícím v zákazu funkce statutárního orgánu v obchodních společnostech a družstvech na dobu 5 let. Tímto výrokem nastolil situaci, na níž upozornil obviněný ve svém dovolání, neboť nemohla být zproštěným trestným činem zvýhodňování věřitele podle ustanovení § 256a odst. 1, 3 tr. zák. přerušena promlčecí doba u trestného činu poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 tr. zák., čímž zřejmě došlo, a to i při jeho pozdějším dokonání dne 24. 1. 2001, jak uvádí ve svém rozsudku nalézací soud, k jeho promlčení, pokud nenastal jiný důvod pro stavení nebo přerušení promlčecí doby podle § 67 odst. 2, 3 tr. zák.

K tomu Nejvyšší soud považuje za nutné dodat, že ve smyslu zákona a navazující judikatury trestní stíhání končí až odsouzením pachatele pravomocným výrokem o vině a trestu, resp. upuštěním od potrestání (§ 12 odst. 10, § 122 odst. 1 tr. ř. – arg. „odsuzující rozsudek musí obsahovat výrok o trestu s uvedením zákonných ustanovení, podle nichž byl trest vyměřen, nebo podle nichž bylo od potrestání upuštěno ..."). Zrušením odsuzujícího pravomocného rozsudku, i když jen ve výroku o trestu,

Č. 48

v řízení o mimořádných opravných prostředcích (o dovolání, stížnosti pro porušení zákona nebo obnově řízení) vzniká ve věci právní stav neskončeného trestního stíhání. Odsuzující výrok o vině, který byl ponechán jako pravomocný, není překážkou pro následné zastavení trestního stíhání pro některý z důvodů jeho nepřípustnosti podle § 11 odst. 1 tr. ř. (např. z důvodů milosti nebo amnestie prezidenta republiky, úmrtí obviněného nebo jeho prohlášení za mrtvého apod.), a tedy i z důvodu, že trestní stíhání je podle § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. promlčeno s ohledem na odpadnutí důvodu přerušení promlčení, tak jako tomu bylo v posuzované trestní věci (srov. č. 35/1992 Sb. rozh. tr.). Pokud v tomto směru obhajoba v dovolání naznačuje opak, není to v souladu s uvedenými ustanoveními zákona, ani s platnou judikaturou. Správnosti těchto závěrů svědčí i ustanovení § 11 odst. 3 tr. ř., podle něhož v trestním stíhání, které bylo zastaveno z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. a), b) nebo i) tr. ř., se však pokračuje, prohlásí-li obviněný do tří dnů od doby, kdy mu bylo usnesení o zastavení trestního stíhání oznámeno, že na projednání věci trvá. O tom je třeba obviněného poučit.

S ohledem na výše uvedené důvody Nejvyšší soud dospěl k závěru, že odvolací soud pochybil, pokud uzavřel, že nedošlo k překročení promlčecí lhůty u trestného činu poškozování věřitele podle ustanovení § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 tr. zák., kdy navíc nesprávně vycházel z nové úpravy, tedy trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.), která však není na tento případ ve smyslu § 2 odst. 1 tr. zákoníku (stejně i § 16 odst. 1 tr. zák.) aplikovatelná. Nejvyšší soud tedy shledal naplnění dovolacího důvodu ve smyslu § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť proti obviněnému bylo při ukládání trestu v napadeném rozsudku Vrchního soudu v Praze vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo zřejmě nepřípustné, pokud nenastal jiný důvod pro stavení nebo přerušení promlčecí doby podle § 67 odst. 2, 3 tr. zák., čímž se však bude muset znovu zabývat až v dalším řízení Vrchní soud v Praze. S přihlédnutím k tomu Nejvyšší soud uzavřel, že podané dovolání obviněného je důvodné, a proto podle § 265k odst. 1, odst. 2, věta první, tr. ř. částečně zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 2010, sp. zn. 12 To 1/2009, a to v celém výroku, kterým bylo rozhodnuto o trestu, podle § 265k odst. 2, věta druhá, tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na částečně zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Vrchnímu soudu v Praze přikázal, aby věc obviněného Ing. L. Ž. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Za podmínek uvedených v § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. bylo o zrušení napadeného rozhodnutí a o přikázání věci Vrchnímu soudu v Praze rozhodnuto v neveřejném zasedání.

Tímto rozhodnutím se trestní věc vrací do odvolacího řízení před Vrchním soudem v Praze, který při novém projednání věci po vyžádání nového opisu rejstříku trestů obviněného Ing. L. Ž. a případně i navazujících trestních spisů musí vyřešit otázku promlčení trestného činu poškozování věřitele podle ustanovení § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 tr. zák. ve smyslu shora uvedených právních závěrů Nejvyššího soudu a v té souvislosti se zabývat i tím, zda nenastal některý z důvodů pro stavení nebo přerušení promlčecí doby ve smyslu § 67 odst. 2, 3 tr. zák. (srov. i § 67 odst. 4 tr. zák.).

Č. 49

Ve výroku rozsudku, jímž se podmíněně odsouzenému ukládá podle § 59 odst. 2 nebo § 60a odst. 3 tr. zák.*) povinnost, aby podle svých sil nahradil škodu způsobenou spáchaným trestným činem, není nutno uvádět výši této náhrady škody ani osobu poškozeného, jemuž má být škoda nahrazena.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 8 Tdo 417/2010)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné M. J. proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 14 To 214/2009, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu v Táboře pod sp. zn. 13 T 208/2007.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu v Táboře ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 13 T 208/2007, byla obviněná M. J. uznána vinnou trestnými činy podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák., podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák. a zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák., kterých se dopustila skutky popsanými ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně. Za to byla obviněná odsouzena podle § 250 odst. 3 a § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody na 33 měsíců, jehož výkon jí byl podle § 58 odst. 1 a § 60a odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu 42 měsíců a současně byl nad obviněnou vysloven dohled. Podle § 60a odst. 3 tr. zák. byla obviněné uložena povinnost, aby v průběhu zkušební doby podle svých sil nahradila škodu způsobenou trestným činem. Podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. jí byl uložen i trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu zaměstnání a samostatně výdělečné činnosti v oboru zprostředkování finančních služeb na dobu tří let. Naproti tomu byla obviněná podle § 226 písm. a) tr. ř. zproštěna obžaloby pro skutek, v němž byl spatřován dílčí útok pokračujícího trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák.

Tento rozsudek soudu prvního stupně napadla obviněná odvoláním směřujícím proti jeho odsuzující části. Usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 14 To 214/2009, bylo odvolání obviněné podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítnuto.

Proti citovanému usnesení odvolacího soudu podala obviněná M. J. prostřednictvím svého obhájce v zákonné lhůtě dovolání, v němž uplatnila dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podle přesvědčení obviněné nebyla na základě shromážděných a provedených důkazů bez jakýchkoliv pochybností prokázána její vina. Přestože obviněná navrhla řadu důkazů, kterými chtěla prokázat svoji nevinu, soudy neprovedly navrhované důkazy. Obviněná zpochybnila i správnost výroku,

* Poznámka redakce: nyní srov. § 82 odst. 2 a § 85 odst. 2 tr. zákoníku.

jímž jí byla uložena povinnost, aby podle svých sil nahradila ve zkušební době škodu způsobenou trestným činem, protože tento výrok neobsahuje výši náhrady škody ani osobu poškozeného, jemuž má být škoda nahrazena. Obviněná navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře a aby věc vrátil tomuto soudu k novému rozhodnutí.

K dovolání obviněné M. J. se vyjádřila nejvyšší státní zástupkyně prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jeho názoru obviněná nevznesla ani jedinou námitku odpovídající uplatněnému dovolacímu důvodu, protože vytkla pouze neúplnost provedeného dokazování a nesprávné hodnocení důkazů soudy, přičemž prosazovala vlastní verzi, podle které se nedopustila trestné činnosti, resp. se jí dopustila v menším rozsahu. Jak dále státní zástupce poznamenal, napadená soudní rozhodnutí vůbec neobsahují výroky o náhradě škody podle § 228 odst. 1 tr. ř., ale jen výrok ve smyslu § 60a odst. 3 tr. zák., kterým byla obviněné uložena „přiměřená povinnost, aby v průběhu zkušební doby podle svých sil nahradila škodu způsobenou trestným činem". Podle státního zástupce výrok učiněný ve smyslu § 60a odst. 3 tr. zák. má jiný charakter než výrok o náhradě škody podle § 228 odst. 1 tr. ř., proto nemusí obsahovat výši náhrady škody ani označení poškozeného, jehož se týká. Státní zástupce tedy navrhl, aby bylo dovolání obviněné podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítnuto.

Nejvyšší soud shledal, že obviněná podala dovolání z jiného důvodu, než je uveden v ustanovení § 265b tr. ř.

Tento závěr se týká i námitek obviněné M. J., kterými vytýkala neúplnost výroku o náhradě škody a bránila se uložení povinnosti k náhradě škody s tím, že soudy nestanovily její výši ani oprávněné subjekty, kterým měla být škoda nahrazena. K tomu Nejvyšší soud připomíná, že ani rozsudek soudu prvního stupně, ani usnesení odvolacího soudu neobsahují výrok o náhradě škody. Obviněné byla toliko jako součást trestu uložena podle § 60a odst. 3 tr. zák. povinnost, aby podle svých sil nahradila škodu způsobenou trestným činem.

Účelem výroku, jímž se pachateli trestného činu (podmíněně odsouzenému) ukládá povinnost nahradit podle svých sil škodu ve smyslu § 60a odst. 3 tr. zák., je zesílit výchovný účinek podmíněného odsouzení s dohledem tím, že pod pohrůžkou výkonu trestu odnětí svobody vede pachatele k dobrovolné náhradě škody, kterou způsobil trestným činem. Vyžaduje od něho aktivní úsilí o nápravu nebo odčinění škodlivých následků trestného činu a vede jej tak k uznání a respektování zájmů dotčených trestným činem. Povinnost nahradit podle svých sil škodu způsobenou trestným činem je prostředkem nápravy a resocializace podmíněně odsouzeného, protože jej nutní ke skutečné náhradě způsobené škody. Rozsah povinnosti pachatele (podmíněně odsouzeného) nahradit podle svých sil škodu způsobenou trestným činem je ovšem limitován též výší, v jaké pachatel odpovídá za způsobenou škodu a v jaké je povinen ji nahradit podle příslušných (mimotrestních) předpisů upravujících vznik, rozsah a další podmínky odpovědnosti za škodu. Povinnost pachatele

Č. 49

k náhradě škody podle svých sil znamená, že pachatel je povinen nahradit škodu v době a ve výši, v jaké to dovolí jeho osobní, majetkové a výdělkové poměry, a nepřichází proto v úvahu ani stanovení splátek. Tímto se povinnost uložená podle § 60a odst. 3 tr. zák. liší od povinnosti stanovené podle § 228 tr. ř., jejímž primárním účelem je přesné vymezení obsahu a rozsahu nároku poškozeného. Výrok o trestu proto v daném případě důvodně neobsahuje rozsah náhrady škody ani označení oprávněných subjektů, kterým má být nahrazena škoda způsobená trestným činem.

V další části odůvodnění se Nejvyšší soud vypořádal s ostatními námitkami obviněné M. J. a podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl její dovolání, protože bylo podáno z jiného důvodu, než jaký činí dovolání přípustným ve smyslu § 265b tr. ř.

Č. 50

Č. 50

Ustanovení § 12 odst. 5 vyhl. č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, ve znění pozdějších předpisů, je ve vztahu speciality k ustanovení § 12 odst. 3 advokátního tarifu. Proto při obhajobě v trestním řízení vedeném pro souběh trestných činů ve společném řízení náleží obhájci pouze odměna stanovená pro trestný čin s nejvyšší trestní sazbou.

(Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 9. 11. 2009, sp. zn. 50 To 514/2009)

Krajský soud v Plzni ke stížnosti obhájce JUDr. J. M., v trestní věci odsouzeného P. B., zrušil usnesení Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 4. 9. 2009, sp. zn.. 8 T 56/2009, a ve věci znovu rozhodl tak, že:

Podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř., § 10 odst. 3 písm. b), § 11 odst. 1 písm. b), c), f), g), odst. 3, § 12 odst. 5, § 13 odst. 3, § 14 odst. 1 písm. a), odst. 3, § 15a vyhl. Ministerstva spravedlnosti ČR č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se obhájci JUDr. J. M., advokátovi se sídlem v K. V., stanoví odměna a náhrada hotových výdajů včetně DPH v souvislosti s obhajobou odsouzeného P. B. částkou 14 892,50 Kč.

V částce 5622,74 Kč se návrh obhájce na přiznání odměny a náhrady hotových výdajů zamítá.

Z o d ů v o d n ě n í :

Napadeným usnesením byla obhájci JUDr. J. M. přiznána odměna a náhrada hotových výdajů ve výši 14 863,10 Kč za obhajobu odsouzeného P. B. v dané trestní věci. Tato částka je včetně DPH. Částka ve výši 5652,14 Kč přiznána nebyla.

Proti tomuto usnesení podal obhájce včasnou stížnost, ve které namítá, že okresní soud nesprávně aplikoval ustanovení § 12 odst. 5 vyhl. Ministerstva spravedlnosti ČR č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen advokátní tarif), neboť měl na věc aplikovat ustanovení § 12 odst. 3 advokátního tarifu. V důsledku tohoto pochybení mu nepřiznal odměnu za jeden úkon právní služby v požadované výši, tedy v částce 2025 Kč, ale za jeden úkon právní služby přiznal pouze částku 1350 Kč.

V dané trestní věci došlo ke spojení více trestných věcí vedených původně zvlášť a dopadá tedy na ni ustanovení § 12 odst. 3 advokátního tarifu, podle kterého měla být mimosmluvní odměna za jeden úkon právní služby navýšena o polovinu mimosmluvní odměny, jež by jinak náležela v ostatních spojených věcech.

Dále obhájce napadl tu část usnesení okresního soudu, kdy mu nebyla v požadovaném rozsahu přiznána náhrada cestovních výdajů. Nesouhlasí s tou částí rozhodnutí okresního soudu, kde se dovozuje, že je možno mu přiznat náhradu cestovních výdajů na trase z K. V. do Věznice H. S. a zpět pouze za 47,8 km, nikoliv za jím účtovaných 50 km. Uvádí přitom, že délku trasy kontroloval na tachometru, jel

Č. 50

z V. ulice z místa u B., kde pravidelně parkuje, na parkoviště ve Věznici H. S. Jel přes L. n. O. Účtovaná vzdálenost tak odpovídá vzdálenosti z kanceláře sídla advokáta k Věznici H. S. a zpět. Navrhuje proto, aby Krajský soud v Plzni napadené rozhodnutí zrušil a obhájci přiznal odměnu a náhradu hotových výdajů, cestovného, promeškaného času, jakož i DPH tak, jak tyto položky vyúčtoval a o jejich přiznání požádal.

Krajský soud v Plzni z podnětu řádně a včas podané stížnosti přezkoumal podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení, přezkoumal též řízení, které jeho vydání předcházelo, a dospěl k následujícím závěrům.

Z obsahu předloženého spisového materiálu je zřejmé, že obhájce vykonal všechny úkony, za které mu byla přiznána odměna a ve vztahu k nimž mu byla přiznána též náhrada hotových výdajů. Ve věci vykonal celkem sedm úkonů právní pomoci tak, jak jsou specifikovány v odůvodnění napadeného rozhodnutí.

Zásadní námitkou obhájce je to, že na danou věc neměl být aplikován § 12 odst. 5 advokátního tarifu, ale § 12 odst. 3 téhož předpisu. V průběhu trestního řízení došlo ke spojení více věcí téhož obžalovaného ke společnému projednání a rozhodnutí. Jak vyplývá z obsahu předloženého spisového materiálu, šlo o vícečinný souběh.

Podle ustanovení § 12 odst. 3 advokátního tarifu při spojení dvou nebo více věcí, pro něž spojení ke společnému projednání není stanoveno zákonem, se zvyšuje mimosmluvní odměna náležející ve věci s nejvyšší tarifní hodnotou o polovinu mimosmluvní odměny, jež by jinak náležela v ostatních spojených věcech.

Podle § 12 odst. 4 advokátního tarifu, jde-li o společné úkony při zastupování nebo obhajobě dvou nebo více osob, náleží advokátovi za každou takto zastupovanou nebo obhajobou osobu mimosmluvní odměna snížená o 20 %.

Podle § 12 odst. 5 advokátního tarifu při obhajobě v trestním řízení vedeném pro trestné činy spáchané v souběhu náleží advokátovi pouze odměna stanovená pro trestný čin s nejvyšší trestní sazbou.

Obhájce, aniž by tento svůj názor v podané stížnosti blíže vysvětlil, má za to, že měl být aplikován § 12 odst. 3 advokátního tarifu. S tímto názorem krajský soud nesouhlasí. Okresní soud v dané věci rozhodl v souladu s právním názorem Krajského soudu v Plzni, který již byl v minulosti aplikován, konkrétně lze zmínit usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 3. 2007, sp. zn. 50 To 139/2007. Krajský soud i nadále setrvává na názoru, že ustanovení § 12 odst. 5 advokátního tarifu je speciálním ve vztahu k ustanovení § 12 odst. 3 advokátního tarifu, § 12 odst. 3 advokátního tarifu se s ohledem na existenci speciální úpravy v § 12 odst. 5 advokátního tarifu v trestním řízení nepoužije. Je třeba připomenout, že advokátní tarif je předpis, který platí nejen pro trestní řízení a obsahuje i ustanovení, která na trestní řízení nedopadají. Jedním z nich je právě ustanovení § 12 odst. 3 advokátního tarifu.

Byť (jak bylo zmíněno) stěžovatel neuvádí bližší argumentaci na podporu svého názoru, krajský soud považuje za nutné své stanovisko blíže rozvést. Advokátní tarif, tedy vyhláška č. 177/1996 Sb., byl v § 12 novelizován, a to vyhláškou č. 276/2006 Sb.. Zmíněná novela se nedotkla § 12 odst. 3, ale dotkla se § 12 odst. 4, 5. Ustanove-

Č. 50

ní § 12 odst. 4 advokátního tarifu původně znělo takto: „Jde-li o společné úkony při zastupování nebo obhajobě dvou nebo více osob anebo jde-li o obhajobu v trestním řízení vedeném pro trestné činy spáchané ve vícečinném souběhu, náleží advokátovi za každou takto zastupovanou nebo obhajovanou osobu nebo za každý takto stíhaný trestný čin mimosmluvní odměna snížená o 20 %.“ Ustanovení § 12 odst. 5 advokátního tarifu se původně sbíhající se trestné činnosti vůbec netýkalo – řešilo otázku odměny advokáta určeného ČAK. Nové znění ustanovení § 12 odst. 5 advokátního tarifu bylo výše citováno. Z ustanovení § 12 odst. 4 advokátního tarifu byla vypuštěna část, která je podtržena – nové znění je také výše citováno. Při srovnání znění původního textu § 12 odst. 4 s nynějším zněním tohoto paragrafu ve spojení se zněním § 12 odst. 5 lze zjistit, že původně rozlišoval § 12 v odstavci 4 vícečinný souběh. Otázka honorování jednočinného souběhu se výslovně neřešila. Krajský soud má za to, že jednak s ohledem na systematiku § 12 – obvykle nejdříve bývají obecná ustanovení a poté ustanovení speciální, což se stalo i v tomto paragrafu, a také s ohledem na skutečnost, že § 12 odst. 5 již nerozlišuje mezi vícečinným a jednočinným souběhem, lze dovodit, že jde o speciální úpravu. Jejím cílem je upravit otázku jak jednočinného, tak vícečinného souběhu.

V této souvislosti je třeba zmínit i změnu ustanovení § 20 tr. ř., který upravuje spojení věcí ke společnému projednání a rozhodnutí. V době, kdy vyhláška č. 177/1996 Sb. nabyla účinnosti, § 20 odst. 1 zněl tak, že: „O všech trestných činech téhož obviněného a proti všem obviněným, jejichž trestné činy spolu souvisí, se koná společné řízení.“ Nynější znění ustanovení téhož paragrafu, které je účinné od tzv. velké novely trestního řádu, tedy od 1. 1. 2002, zní takto: „Proti všem obviněným, jejichž trestné činy spolu souvisí, o všech útocích pokračujícího nebo hromadného trestného činu a o všech částech trvajícího trestného činu se koná společné řízení, pokud tomu nebrání důležité důvody. O jiných trestných činech se koná společné řízení tehdy, je-li takový postup vhodný z hlediska rychlosti a hospodárnosti řízení.“ Je tedy zřejmé, že v době, kdy advokátní tarif nabyl účinnosti, ustanovení § 12 odst. 3 nebylo možno v trestním řízení použít s ohledem na skutečnost, že více věcí téhož obviněného bylo obligatorně projednáváno ve společném řízení (viz § 20 odst. 1 tr. ř. ve znění platném a účinném 1. 7. 1996). Po zmíněné velké novele trestního řádu již povinnost konat společné řízení o všech trestných činech téhož obviněného v trestním řádu zakotvena není. Přicházela by tak teoreticky v úvahu možnost užití ustanovení § 12 odst. 3 advokátního tarifu, a to podle názoru tohoto senátu krajského soudu v podstatě ve všech případech projednání více spojených věcí týkajících se téhož obviněného bez ohledu na to, v jaké fázi trestního řízení ke spojení věcí došlo (ať již v počátku trestního řízení nebo až v jeho průběhu). Za situace, kdy úprava § 12 odst. 5 je k § 12 odst. 3 advokátního tarifu úpravou speciální, platí i po změně ustanovení § 20 trestního řádu závěr, že § 12 odst. 3 advokátního tarifu se v trestním řízení neužije.

Závěrem lze k této otázce shrnout, že okresní soud postupoval správně, když odměnu za jeden úkon právní služby stanovil v souladu s ustanovením § 12 odst. 5

Č. 50

advokátního tarifu částkou 1350 Kč a krajský soud tak v této části neshledal důvod stížnosti obhájce vyhovět.

Jiná je situace ohledně jeho žádosti o přiznání cestovních výloh v rozsahu, v jakém byly účtovány. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí je zřejmé, že okresní soud zjistil na serveru „mapy.cz" vzdálenost mezi advokátní kanceláří obhájce a Věznicí H. S. v délce 47,8 km, zatímco obhájce účtoval vzdálenost 50 km. Krajský soud nijak nezpochybňuje, že ze zmíněného serveru vyplývá vzdálenost 47,8 km (což ostatně soudní tajemnice doložila do spisu), nicméně má za to, že rozdíl v najetých kilometrech je tak minimální, že údaje zjištěné ze serveru nezpochybňují údaj uváděný obhájcem. S ohledem na situaci v silniční dopravě, kdy nezřídka vznikne nutnost určité místo alespoň částečně objet či vzniknou problémy při parkování, by měly být takovéto minimální odchylky tolerovány. Krajský soud proto v této části stížnosti obhájce vyhověl a přiznal mu náhradu cestovného v účtované výši. To byla jediná změna, kterou napadené rozhodnutí doznalo a která se následně promítla do výše přiznávané částky tak, že tato částka byla zvýšena o 29,40 Kč, což je právě rozdíl vzniklý nepřiznáním cestovného v obhájcem požadované výši. Obhájci tedy byla krajským soudem přiznána odměna a náhrada hotových výdajů v částce 14 892,50 Kč včetně DPH. Jeho návrh v částce 5622,74 Kč byl z výše uvedených důvodů zamítnut.

Č. 51

Č. 51

Zákonný znak trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku (resp. podle § 250 odst. 1 tr. zák.) spočívající v „uvedení jiného v omyl" nebo ve „využití omylu jiného" může naplnit i pachatel, který v řízení o dědictví úmyslně uvede nepravdivé údaje o tom, že je dědicem, nebo o výši svého dědického nároku, a to s cílem obohatit se z majetku zůstavitele ke škodě jiného (skutečného) dědice.

(Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu
ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. Tpjn 305/2010)

Odůvodnění:

Trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky k návrhu svého předsedy zaujalo podle § 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a podle čl. 32 jednacího řádu Nejvyššího soudu České republiky k rozhodovací činnosti soudů toto stanovisko.

Nejvyšší státní zástupkyně svým podáním doručeným dne 27. 5. 2010 učinila podnět, aby předsedkyně Nejvyššího soudu navrhla Nejvyššímu soudu zaujetí stanoviska k rozhodovací činnosti soudů ve věcech určitého druhu podle § 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudech a soudcích"), a to v otázce posuzování trestnosti pachatele, který v rámci dědického řízení vědomě uvedl nepravdivé údaje s úmyslem obohatit se ke škodě dalších účastníků tohoto řízení. Protože jde o problematiku, která se týká jen trestního kolegia Nejvyššího soudu, předsedkyně Nejvyššího soudu postoupila podnět předsedovi tohoto kolegia k dalšímu projednání.

Nejvyšší státní zástupkyně v odůvodnění podaného podnětu poukázala na zjištěnou nejednotnost rozhodovací praxe v uvedené otázce, která se projevila ve dvou odlišných rozhodnutích Nejvyššího soudu. Tak v prvním z nich, tj. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 3 Tdo 1247/2009, byl zaujat právní názor, že pokud pachatel v rámci dědického řízení tvrdí nepravdivé skutečnosti s cílem obohatit se z dědictví na úkor dalších dědiců, může se tak dopustit trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák., přičemž osobou uvedenou v omyl není v takovém případě soud činný v dědickém řízení (viz rozhodnutí pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr.), ale další dědicové, kteří mohou v důsledku podvodného jednání pachatele uplatňovat své dědické nároky v odlišném rozsahu, než v jakém by tak učinili při znalosti pravého stavu věcí, nebo je dokonce nemusí uplatňovat vůbec. Jednání pachatelů zde skutkově spočívalo v tom, že obvinění M. Z. a L. R. jako svědci svými podpisy stvrdili, že byli údajně osobně přítomní sepsání závěti ze dne 15. 11. 2001 ve Z., podle které měl veškerý majetek zůstavitele M. V., jehož celková hodnota ke dni smrti dne

Č. 51

19. 12. 2001 činila 7 457 554 Kč, připadnout manželce zůstavitele – obviněné I. V., ačkoli všem třem obviněným bylo známo, že M. V. tuto závěť nepodepsal, přičemž obviněná I. V. předložila takto podepsanou závěť nejpozději dne 28. 3. 2002 ve Z. notáři v rámci probíhajícího dědického řízení v úmyslu vzbudit v rodičích zůstavitele M. a J. V. dojem, že nejsou oprávněnými účastníky tohoto řízení, a získat tak pro sebe na jejich úkor i polovinu dědictví v hodnotě nejméně 1 864 388,50 Kč, k jehož nabytí byli rodiče zůstavitele podle § 474 obč. zák. zcela způsobilí, avšak k nabytí této části dědictví obviněnou I. V. v důsledku postupu rodičů zůstavitele nedošlo. Tím spáchala obviněná I. V. pokus trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1, § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák. a obvinění M. Z. a L. R. pomoc k pokusu trestného činu podvodu podle § 10 odst. 1 písm. c), § 8 odst. 1, § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák.

Naproti tomu v druhém rozhodnutí, tj. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 4 Tz 2/2010, byl s poukazem na rozhodnutí publikované pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr. učiněn závěr, že uplatněním byť i neexistující pohledávky v civilním řízení nemůže být naplněna skutková podstata trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák., neboť soud nelze zařadit do okruhu subjektů, které by mohly být jednáním pachatele uvedeny v omyl. Jestliže tento závěr platí pro řízení sporné, pak – podle názoru citovaného rozsudku – tím spíše platí i pro řízení dědické jako řízení nesporné, které není na rozdíl od řízení sporného ovládáno zásadou projednací, ale zásadou vyšetřovací, přičemž rozhodnutí ve věci vedené pod sp. zn. 3 Tdo 1247/2009 se údajně týkalo skutkově jiné věci. V trestní věci vedené pod sp. zn. 4 Tz 2/2010 spočíval stíhaný skutek v tom, že obviněný Z. H. dne 11. 3. 2002 v P. v notářské kanceláři JUDr. O. K., soudní komisařky určené v dědickém řízení po O. L., přihlásil do pasiv dědictví svou pohledávku ve výši 10 000 000 Kč s tím, že tuto částku předal dne 20. 12. 2000 na základě smlouvy o půjčce zemřelému, uvedenou skutečnost doložil exekutorským zápisem ze dne 22. 10. 2001, č. Ez 001/01, sepsaným exekutorem JUDr. I. E. a opatřeným padělaným podpisem zůstavitele O. L., přičemž k půjčce peněz ve skutečnosti nedošlo a obviněný se snažil uvedenou částku takto získat z dědictví ke škodě zákonného dědice O. L. ml., čímž měl spáchat pokus trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 a § 250 odst. 1, 4 tr. zák.

Nejvyšší státní zástupkyně se ve zmíněné sporné otázce přiklonila k názoru vyslovenému v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 3 Tdo 1247/2009. Nad rámec jeho argumentace poukázala i na určitou specifičnost dědického řízení oproti civilnímu řízení spornému. Účastník civilního řízení sporného totiž ví, jaké dispozice prováděl se svým majetkem (např. zda si vypůjčil peníze nebo naopak jinému poskytl půjčku, přijal vrácení půjčky, atd.), a nemůže být tedy dost dobře uveden druhým účastníkem řízení v omyl ohledně těchto majetkových dispozic. V dědickém řízení však jeho účastníci nemohou mít úplnou znalost dispozic, které prováděl zůstavitel za svého života se svým majetkem, a je tudíž možné jejich uvedení v omyl. Proto podle nejvyšší státní zástupkyně posledně citované

rozhodnutí Nejvyššího soudu představuje korekci závěrů jeho dřívějšího rozhodnutí publikovaného pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr.

Č. 51

Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu na podkladě podnětu nejvyšší státní zástupkyně dospěl k závěru, že soudní praxe skutečně vyžaduje sjednocení v řešení uvedené problematiky, proto podle § 21 odst. 1 zákona o soudech a soudcích a podle čl. 13 písm. e) jednacího řádu Nejvyššího soudu navrhl trestnímu kolegiu Nejvyššího soudu, aby v zájmu jednotného rozhodování soudů zaujalo stanovisko k rozhodovací činnosti soudů v otázce výkladu skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku (resp. § 250 tr. zák.) v případech, kdy se posuzuje jednání pachatele, který v rámci dědického řízení úmyslně uvádí nepravdivé údaje s cílem obohatit se z dědictví ke škodě dalších dědiců.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu před zaujetím stanoviska vyžádalo k jeho návrhu podle § 21 odst. 3 zákona o soudech a soudcích vyjádření od ministra spravedlnosti, nejvyšší státní zástupkyně, předsedů vrchních a krajských soudů, předsedy Městského soudu v Praze, předsedy Nejvyššího správního soudu, dále od Veřejného ochránce práv, od kateder trestního práva právnických fakult univerzit v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, od Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky a České advokátní komory. K vyjádření jim byly zaslány dvě alternativy návrhu stanoviska s těmito právními větami:

Alternativa 1:

Zákonný znak trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku (resp. podle § 250 odst. 1 tr. zák.) spočívající v „uvedení jiného v omyl" nebo ve „využití omylu jiného" může naplnit i pachatel, který v řízení o dědictví úmyslně uvede nepravdivé údaje o tom, že je dědicem, nebo o výši svého dědického nároku, a to s cílem obohatit se z majetku zůstavitele ke škodě jiného (skutečného) dědice.

Alternativa 2:

Zákonný znak trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku (resp. podle § 250 odst. 1 tr. zák.) spočívající v „uvedení jiného v omyl" nebo ve „využití omylu jiného" nemůže naplnit osoba, která v řízení o dědictví úmyslně uvede nepravdivé údaje o tom, že je dědicem, nebo o výši svého dědického nároku, a to s cílem obohatit se z majetku zůstavitele ke škodě jiného (skutečného) dědice.

Z oslovených orgánů a institucí se vyjádřily krajské soudy v Českých Budějovicích, v Hradci Králové, v Ostravě, v Plzni, v Praze, dále Městský soud v Praze, Vrchní soud v Praze, Nejvyšší státní zastupitelství, Ministerstvo spravedlnosti, Ústav státu a práva Akademie věd České republiky, Institut kriminologie a sociální prevence, Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně a Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Všechna tato připomínková místa považují za správnou alternativu 1. z obou výše uvedených alternativ. Městský soud v Praze, který se vyjá-

Č. 51

dřil prostřednictvím Obvodního soudu pro Prahu 2, a Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze v obsahově shodných připomínkách navíc v rozsáhlém pojednání o problematice trestného činu podvodu s poukazem na historickou judikaturu a odbornou literaturu a na zahraniční odbornou literaturu zpochybňují i správnost právních závěrů zaujatých v rozhodnutí publikovaném pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr., které bylo východiskem pro formulaci alternativy 2. návrhu tohoto stanoviska. V naposledy zmíněných dvou vyjádřeních se dospívá k názoru, že lze uvést v omyl i soud, a ve stejném smyslu se navrhuje revidovat právní závěry dosavadní judikatury. Vrchní soud v Praze a Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně pak kromě souhlasu s alternativou 1. návrhu tohoto stanoviska zároveň zpochybňují odůvodnění opačného řešení vyjádřeného v jeho alternativě 2. Vrchní soud v Praze dále navrhl, aby byl dosah alternativy 1. rozšířen i na toho, kdo se vědomě nepravdivě přihlásí do dědického řízení s neexistující pohledávkou, jejíhož uspokojení se domáhá z majetku v dědictví.

Poté, po zvážení všech výše citovaných vyjádření a v nich uvedených argumentů, zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu podle § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích a podle čl. 32 jednacího řádu Nejvyššího soudu České republiky shora uvedené stanovisko, a to na základě následujících úvah.

Trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. spáchal ten, kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatil tím, že uvedl někoho v omyl, využil něčího omylu nebo zamlčel podstatné skutečnosti, a způsobil tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou. Prakticky identický text obsahuje nyní i ustanovení § 209 odst. 1 tr. zákoníku, takže řešení vymezené sporné otázky má shodný význam jak z hlediska staré trestněprávní úpravy účinné do 31. 12. 2009, tak i z hlediska nového trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010.

Jak vyplývá z uvedené obecné formulace skutkové podstaty trestného činu podvodu, zákon nijak neomezuje okruh osob, které může pachatel tohoto trestného činu uvést v omyl nebo jejichž omylu (resp. zamlčení podstatných skutečností) pachatel využije. Proto v zásadě není vyloučeno, aby v omylu (resp. s neznalostí podstatných skutečností) jednala jak osoba fyzická, tak osoba právnická, nebo dokonce i stát či územní samosprávný celek prostřednictvím příslušného orgánu. K takovému závěru vede i obecná definice omylu, podle níž omyl spočívá v rozporu objektivní a subjektivní reality; jde tedy o rozpor mezi skutečností a představou, kterou si o této skutečnosti učinil poznávající subjekt.

K tomu lze poukázat i na dosud použitelnou judikaturu Nejvyššího soudu, v níž se zdůrazňuje, že naplnění skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. (resp. nyní podle § 209 tr. zákoníku) předpokládá mimo jiné existenci příčinné souvislosti mezi omylem určité osoby (resp. její neznalostí všech podstatných skutečností) a jí učiněnou majetkovou dispozicí a dále příčinnou souvislost mezi touto dispozicí na jedné straně a škodou na cizím majetku a obohacením pachatele nebo jiné osoby na straně druhé. Na podvodu mohou být zainteresovány

Č. 51

celkem čtyři osoby: pachatel, osoba jednající v omylu, osoba poškozená a osoba obohacená. Kromě pachatele může jít u ostatních osob také o právnické osoby (viz rozhodnutí pod č. 5/2002-I. Sb. rozh. tr.). Judikatura rovněž připouští, že tím, kdo je uveden v omyl nebo jehož omylu či neznalosti podstatných skutečností pachatel zneužívá, může být též státní orgán, pokud jeho postup nebo rozhodnutí jsou spojeny s určitou majetkovou dispozicí, typicky např. katastrální úřad, který rozhoduje o vkladu vlastnického práva k nemovité věci do katastru nemovitostí (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. 8 Tdo 42/2004, publikované pod č. T 685, v sešitě 4 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydává Nakladatelství C.H. Beck, Praha 2004).

Na druhé straně v rozhodnutí publikovaném pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr. byl zaujat právní názor, podle něhož naplnění zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. spočívajícího v „uvedení někoho v omyl" nelze spatřovat v tom, že obviněný podal k soudu žalobu, která obsahuje vědomě nepravdivá tvrzení, popřípadě, že podal návrh na vydání směnečného platebního rozkazu, který se opírá o padělanou směnku. Soud rozhodující v občanskoprávním řízení o takových podáních totiž nelze pokládat za subjekt, který by mohl být tímto způsobem uváděn v omyl. Totéž by mělo platit i ve vztahu k notáři jako soudnímu komisaři, který byl pověřen provedením úkonů v řízení o dědictví (§ 38 odst. 1 o. s. ř.), protože jeho úkony, které provedl jako soudní komisař, se považují za úkony soudu (§ 38 odst. 3 o. s. ř.).

Z tohoto posledně citovaného rozhodnutí sice vycházejí obě shora uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu, na jejichž podkladě učinila nejvyšší státní zástupkyně podnět k zaujetí stanoviska, ale senáty Nejvyššího soudu v nich dospěly k odlišným závěrům. Zatímco v rozsudku ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 3 Tdo 1247/2009, se vychází z předpokladu, že v posuzované situaci je uváděn v omyl jiný (skutečný) dědic, resp. pachatel využívá jeho omylu, v rozsudku ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 4 Tz 2/2010, byl zaujat názor, že i zde jde o případ, v němž by měl být uváděn v omyl soud, což vzhledem ke zmíněné judikatuře není možné. Podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu jde tedy o rozporná rozhodnutí Nejvyššího soudu ohledně téže právní otázky řešené ve skutkově srovnatelných situacích, proto jsou splněny zákonné podmínky pro zaujetí stanoviska k rozhodovací činnosti soudů.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu se přiklonilo k závěrům vyjádřeným v rozsudku ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 3 Tdo 1247/2009, a zastává názor, že zákonný znak trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku (resp. podle § 250 odst. 1 tr. zák.) spočívající v „uvedení jiného v omyl" nebo ve „využití omylu jiného" může naplnit i pachatel, který v řízení o dědictví úmyslně uvede nepravdivé údaje o tom, že je dědicem, nebo o výši svého dědického nároku, a to s cílem obohatit se z majetku zůstavitele ke škodě jiného (skutečného) dědice. Osobou, která je zde uvedena v omyl nebo jejíhož omylu pachatel využívá, je jiný, resp. skutečný dědic (dědicové), nikoli tedy soud, u kterého se vede řízení o dědictví podle § 175a a násl. o. s. ř.,

ani notář jako soudní komisař, který je pověřen provedením úkonů v řízení o dědictví podle § 38 odst. 1 o. s. ř.

Správnost tohoto rozhodnutí pak potvrdil i Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 11. 8. 2010, sp. zn. I. ÚS 994/10, jímž odmítl jako zjevně neopodstatněnou ústavní stížnost podanou proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 3 Tdo 1247/2009. I když se zde Ústavní soud výslovně nevyjadřoval k trestnému činu podvodu spáchanému uvedením nepravdivých skutečností v řízení o dědictví, podstatné je, že neměl žádné pochybnosti o této trestné činnosti ani o její právní kvalifikaci a považoval zmíněné rozhodnutí Nejvyššího soudu za správné, přestože stěžovatelé (odsouzení) v ústavní stížnosti – mimo jiné – s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. 11 Tdo 229/2004 (tj. na shora citované rozhodnutí publikované jako č. 24/2006 Sb. rozh. tr.) vyjádřili pochybnosti o tom, zda mohli účastníci řízení o dědictví provést v omylu majetkovou dispozici.

V této souvislosti trestní kolegium Nejvyššího soudu souhlasí s názorem nejvyšší státní zástupkyně, která ve svém podnětu poukázala i na určitou specifičnost dědického řízení oproti civilnímu řízení spornému. Účastník civilního řízení sporného totiž ví, jaké dispozice prováděl se svým majetkem (např. zda si vypůjčil peníze nebo naopak jinému poskytl půjčku, zda přijal plnění k uspokojení své pohledávky z poskytnuté půjčky, atd.), a nemůže být tedy zpravidla uveden druhým účastníkem řízení v omyl ohledně těchto majetkových dispozic, jichž se týká podaná žaloba. V řízení o dědictví je však situace jiná, protože jeho účastníci nemohou mít úplnou znalost dispozic, které prováděl zůstavitel za svého života se svým majetkem, ani znalost toho, zda a v jaké podobě zůstavitel učinil závěť a jak v ní pořídil o svém majetku. Oprávněný dědic má totiž v některých případech – zejména je-li mu v důsledku podvodného jednání pachatele zabráněno, aby se vůbec stal účastníkem řízení o dědictví nebo aby v něm mohl uplatňovat svá práva – jen omezené možnosti eliminovat svůj omyl a prověřit si všechny rozhodné skutečnosti, od nichž se odvíjí jeho dědické právo nebo jeho rozsah. V řízení o dědictví je proto možné uvedení jeho účastníků v omyl, takže na jejich situaci nedopadá rozhodnutí publikované pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr., které se navíc podle jeho výslovné dikce vztahuje pouze na civilní řízení sporné a předpokládá uplatňování nedůvodného nároku žalobou, resp. návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu. Ostatně jeho argumentace je založena právě na charakteristice civilního řízení sporného a na procesních možnostech, které v něm mají jednotliví účastníci řízení, aby se případně ubránili důsledkům nepravdivých informací uváděných žalobcem.

Zvláštnost řízení o dědictví – ve srovnání se standardním civilním řízením sporným zahajovaným žalobou podanou u soudu – spočívá i v tom, že, jak již bylo naznačeno, v důsledku podvodného jednání pachatele se skutečný (oprávněný) dědic vůbec nemusí stát účastníkem řízení o dědictví, protože se např. ani nedozví o jeho zahájení nebo se může v rozporu se skutečností domnívat, že není dědicem ze zákona s ohledem na padělanou a soudu podvrženou „závěť" zůstavitele, apod. V takovém případě ani vyšetřovací zásada, která se uplatňuje v civilním řízení nesporném (§ 120 odst. 2 o. s. ř.) a na niž poukazuje i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 4 Tz 2/2010, nemůže dostatečně zabránit poškození dědice vyřazeného v důsledku podvodného jednání pachatele z uplatňování jakýchkoli práv účastníka řízení o dědictví. Navíc vyšetřovací zásada v nesporném civilním řízení neznamená, že by soud měl povinnost pátrat po důkazech, neboť sama o sobě nenahrazuje na prvním místě stojící důkazní aktivitu účastníka řízení (viz Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 866).

Trestní kolegium Nejvyššího soudu k tomu doplňuje, že majetková dispozice, kterou účastník řízení o dědictví činí v omylu (nebo s neznalostí všech podstatných skutečností), spočívá v tom, zda a v jakém rozsahu uplatní své dědické právo právě v řízení o dědictví. Dědictví se sice nabývá již smrtí zůstavitele (§ 460 obč. zák.), ovšem bez toho, aby proběhlo řízení o dědictví a aby v něm bylo učiněno rozhodnutí o nabytí dědictví (§ 175a a násl. o. s. ř.), prakticky není možné, aby oprávněný dědic mohl spolehlivě zjistit existenci a rozsah svých dědických práv založených hmotným právem a aby je mohl reálně vykonávat. Proto rozsah nabytí dědických práv vždy záleží i na tom, zda dědic provede či neprovede určité úkony v řízení o dědictví. Přestože tedy i v řízení o dědictví vystupuje soud (resp. notář jako soudní komisař), který není subjektem, jehož by bylo možno podle stávající judikatury uvést v omyl, lze spáchat trestný čin podvodu uvedením v omyl nebo využitím omylu toho účastníka řízení, který je dědicem a vůči němuž primárně směřuje podvodné jednání pachatele v tom směru, aby bylo popřeno hmotné dědické právo určitého (skutečného) dědice nebo aby byl snížen jeho rozsah, a to i prostřednictvím omezení či vyloučení procesních práv dědice jako účastníka řízení o dědictví. Jde tedy o případ, kdy v zásadě není uváděn v omyl soud, protože ten pouze potvrzuje určitý stav, který je ovšem výsledkem jednak podvodného jednání některého z účastníků řízení o dědictví a jednak takového jednání jiného účastníka tohoto řízení (či tzv. opomenutého dědice), jež bylo učiněno v omylu, resp. s neznalostí rozhodných skutečností.

Totéž pak platí i za situace, kdy k majetku zůstavitele, který je předmětem dědění a o němž se rozhoduje v řízení o dědictví, uplatní jiná osoba jako fiktivní věřitel (třeba i některý z dědiců) neexistující pohledávku, která měla vzniknout za života zůstavitele a k jejímuž uspokojení má dojít z majetku náležejícího do dědictví (§ 175b, věta druhá, o. s. ř.).

Ostatně obdobně rozhodl Nejvyšší soud i ve svém usnesení ze dne 30. 1. 2004, sp. zn. 11 Tdo 902/2003, v němž byla řešena trestní odpovědnost za trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák. spáchaný rovněž vyvoláním, resp. využitím omylu účastníka občanského soudního řízení, přičemž na podkladě jeho jednání v omylu také následně rozhodoval soud o majetkovém plnění. Podstata trestného činu podvodu zde spočívala v tom, že obviněný JUDr. B. T. jako právní zástupce určitého státního podniku (který měl být privatizován a v rámci toho oddlužen) ve

Č. 51

věci žaloby podané žalobcem Ing. J. P. proti tomuto státnímu podniku jako žalovanému o zaplacení peněžní částky ve výši 198 147 907 Kč s příslušenstvím předložil rozbor tohoto sporu, v němž v úmyslu neoprávněně obohatit žalobce Ing. J. P. a jeho právního zástupce JUDr. J. D. uvedl záměrně nepravdivé údaje o oprávněnosti nároků žalobce a navrhl zastupující ředitelce žalovaného státního podniku MUDr. O. V., aby částečné uznala požadavek žalobce, byť byla jeho pohledávka fiktivní. Obviněný dosáhl souhlasu ředitelky státního podniku s tímto postupem, a to tak, že ji uvedl v omyl ohledně existence a oprávněnosti uplatněné pohledávky, a při jednání u příslušného krajského soudu částečně uznal nároky žalobce, což vedlo k vydání rozsudku pro uznání (§ 153a o. s. ř.), kterým bylo žalovanému státnímu podniku uloženo zaplatit žalobci Ing. J. P. peněžní částku ve výši 111 164 577 Kč s 18% úrokem z prodlení a advokátovi JUDr. J. D. peněžní částku ve výši 2 032 620 Kč, které jim byly na základě zmíněného pravomocného rozsudku uhrazeny Fondem národního majetku České republiky, čímž obviněný způsobil Fondu národního majetku, resp. České republice škodu ve výši nejméně 113 198 197 Kč. Podle názoru Nejvyššího soudu byla v tomto případě uváděna v omyl ředitelka státního podniku, vůči němuž směřovala žaloba, a nikoli krajský soud, který vydal rozsudek pro uznání, jímž byla stanovena povinnost státního podniku poskytnout plnění žalobci. Proto zde postačovalo, jestliže obviněný jako pachatel uváděl v omyl ředitelku žalovaného státního podniku, jež na podkladě účelového právního rozboru sporu provedeného obviněným souhlasila s uznáním fiktivního dluhu, který byl následně potvrzen rozhodnutím soudu a plnění k jeho úhradě pak poskytl Fond národního majetku, tedy někdo další, koho sice pachatel již neuváděl v omyl, ale jehož jednání (tj. majetková dispozice) vycházelo z původního rozhodnutí ředitelky státního podniku učiněného v omylu vyvolaném obviněným.

Podobná situace je totiž i v řízení o dědictví, v němž sice činnost notáře jako soudního komisaře i postup soudu směřují ke zjištění náležitého skutkového stavu věci (viz zejména ustanovení § 175d, § 175g, § 175i, § 175k odst. 1, 2, § 175m a § 175zd odst. 1 o. s. ř.), ale není vyloučeno, že omyl některého účastníka tohoto řízení nebo dokonce omyl dědice, který v jeho důsledku ani neměl postavení účastníka řízení, bude mít zásadní vliv na výsledek řízení o dědictví vyjádřený v rozhodnutí soudu.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu proto zaujalo ke sporné výkladové otázce právní názor vyjádřený ve shora uvedené právní větě tohoto stanoviska, aniž by tím zpochybnilo závěry, na nichž je založeno rozhodnutí publikované pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 114

Princip specializace soudců (soudních oddělení) v insolvenčním řízení na agendu reorganizací (jako způsobu řešení dlužníkova úpadku) je možné ve smyslu § 42 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb. ve znění pozdějších předpisů promítnout do rozvrhu práce jedině tak, že věci budou do příslušného oddělení rozděleny podle hledisek určitelných ke dni zahájení insolvenčního řízení (např. podle toho, zda byl návrh na reorganizaci podán spolu s insolvenčním návrhem, popřípadě podle kritérií stanovených v § 316 odst. 4 insolvenčního zákona).

(Usnesení Vrchního soudu v Praze
ze dne 14. 9. 2010, sen. zn. 3 VSPH 608/2010)

Krajský soud v Praze usnesením ze dne 30. 6. 2010 v bodě I. výroku odmítl návrh na povolení reorganizace dlužníka I. H. C., s. r. o. (dále jen dlužník), ze dne 24. 5. 2010, v bodě II. výroku prohlásil na majetek dlužníka konkurs a v bodě III. výroku konstatoval, že JUDr. Ing. H. H. již byla ustanovena insolvenční správkyní. V bodě IV. výroku uvedl, kdy nastávají účinky tohoto usnesení, v bodě V. výroku nařídil přezkumné jednání a svolal schůzi věřitelů. V bodě VI. výroku pak uložil insolvenčnímu správci, aby nejméně 7 dní přede dnem konání první schůze věřitelů předložil soudu zprávu o hospodářské situaci dlužníka ke dni prohlášení konkursu.

V odůvodnění svého usnesení soud prvního stupně uvedl, že usnesením čj. KSPH 39 INS 2737/2010-A-13 rozhodl o zjištění úpadku dlužníka. Dlužník včasným podáním navrhnul povolení reorganizace; v návrhu tvrdil, že splňuje podmínky přípustnosti reorganizace z hlediska počtu zaměstnanců i obratu za poslední účetní období předcházející podání insolvenčního návrhu. Z vyjádření insolvenčního správce ze dne 18. 6. 2010 však podle soudu vyplynulo, že dlužník výše uvedené zákonné podmínky nesplňuje. Soud ověřil u Finančního úřadu v Benešově, že dlužníkův obrat za poslední účetní období předcházející podání insolvenčního návrhu, tedy od 1. 10. 2008 do 30. 9. 2009, byl nižší než 100 000 000 Kč, a též u OSSZ, že počet zaměstnanců činí 57. Soud uzavřel, že dlužník prokazatelně nesplňuje ani jednu ze dvou alternativních podmínek přípustnosti reorganizace a vzhledem k tomu, že dlužník nepředložil insolvenčnímu soudu do patnácti dnů po rozhodnutí o úpadku reorganizační plán schválený alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek, návrh na povolení reorganizace odmítl.

Proti tomuto unesení se dlužník včas odvolal a namítal zejména, že soud porušil ústavní zásadu vyjádřenou v čl. 38 odst. Listiny, tedy že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. V rozvrhu práce byla věc dlužníka přidělena soudkyni JUDr. H. B., zatímco napadené usnesení vydal soudce JUDr. T. M. Dlužník má za to, že věc nebyla odňata a přidělena jinému soudci ze zákonných důvodů.

Vrchní soud v Praze zrušil usnesení soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Vrchní soud v Praze, aniž nařizoval jednání (§ 94 odst. 2 písm. c/ IZ) přezkoumal napadené usnesení i řízení jeho vydání předcházející a dospěl k závěru, že odvolání je důvodné.

Podle ustanovení čl. 38 odst.1, věty první a druhé, Listiny základních práv a svobod, která tvoří součást ústavního pořádku České republiky, „nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci" a „příslušnost soudu i soudce stanoví zákon".

Podle ustanovení § 36 odst. 2 o. s. ř. „rozvrh práce určí, který senát nebo jediný soudce (samosoudce) věc projedná a rozhodne".

Rozvrh práce jednak určuje soudce a přísedící tvořící senát, samosoudce, asistenty soudců, vyšší soudní úředníky a soudních vykonavatele, kteří budou působit v jednotlivých soudních odděleních, jednak určuje způsob rozdělení věcí mezi jednotlivá soudní oddělení; prostřednictvím rozvrhu práce se však též ve smyslu ustanovení čl. 38 odst. 1, věty druhé, Listiny základních práv a svobod a § 36 odst. 2 o. s. ř. stanoví příslušnost soudce. Spor nebo jinou právní věc smí projednat a rozhodnout jen soudce (soudci a přísedící tvořící senát nebo samosoudce) určený v souladu s rozvrhem práce. Jestliže by spor nebo jinou právní věc projednal „nesprávně obsazený" soud, pak by šlo o zmatečnost ve smyslu ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř. a též o porušení ústavního principu vyjádřeného v ustanovení čl. 38 odst. 1, větě první, Listiny základních práv a svobod, podle něhož „nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci" (srovnej též závěry vyjádřené v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1222/2008).

V daném insolvenčním řízení byla věc po zahájení řízení (po dni 16. 3. 2010) přidělena u soudu prvního stupně – jak vyplývá z obsahu spisu – do soudního oddělení 39 INS, v němž byla soudkyní JUDr. H. B. Poté, co jmenovaná soudkyně dopisem ze dne 18. 3. 2010 požádala místopředsedu soudu Mgr. L. D. o zvážení možnosti přidělit spis jinému soudci specialistovi na způsob řešení úpadku reorganizací, učinil místopředseda soudu dne 22. 3. 2010 do spisu záznam, že spis zůstane v senátu 39 INS, ovšem jen do momentu, kdy dojde návrh na reorganizaci. Patrně v souladu s tímto opatřením místopředsedy soudu pak asistent soudce Mgr. Z. Z. (asistent soudce JUDr. T. M.) – aniž byl ovšem k tomu v daném insolvenčním řízení soudcem pověřen, vyzval dlužníka k doplnění návrhu na povolení reorganizace (usnesením ze dne 26. 5. 2010). Tentýž asistent soudce pak usnesením ze dne 1. 6. 2010 zrušil jednání nařízené na 11. 6. 2010. Poté, bez jakéhokoliv dalšího opatření, opět patrně v důsledku pokynu místopředsedy krajského soudu, bez jednání, rozhodl insolvenční soud samosoudcem JUDr. T. M. napadeným usnesením (tedy soudcem zařazeným do jiného soudního oddělení, byť věc zůstala nadále v soudním oddělení JUDr. H. B., která rozhodla i o úpadku dlužníka) o odmítnutí návrhu na povolení reorganizace.

Č. 114

Postup, v jehož důsledku byla insolvenční věc pokynem místopředsedy soudu přidělena do soudního oddělení, v němž byl samosoudcem JUDr. T. M., zákon neumožňuje. Takový postup není možný ani podle úpravy v ustanovení § 2a odst. 1 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto ustanovení (a shodně podle ustanovení § 44 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů /zákon o soudech a soudcích/, ve znění pozdějších předpisů) předseda soudu přidělí věc jinému senátu (samosoudci), nemůže-li věc v určeném soudním oddělení projednat a rozhodnout žádný senát nebo samosoudce. O takový případ však v dané věci zjevně nešlo.

Opatření místopředsedy soudu nebylo v dané věci možné ani se zřetelem k tomu, že rozvrh práce Krajského soudu v Praze v rozhodném období stanovil specializaci pro reorganizaci v soudním oddělení 38 INS a 40 INS. Princip specializace, který se takto podle rozvrhu práce insolvenčního soudu uplatňoval na způsob řešení úpadku reorganizací, byl aplikován v rozporu se zákonem. Rozdělení věcí mezi jednotlivá soudní oddělení s využitím specializace agendy musí být ve smyslu § 42 odst. 2 citovaného zákona provedeno tak, aby nejpozději v den, kdy věc došla soudu, bylo bez využití rejstříků nebo jiných evidenčních pomůcek nepochybné, do kterého soudního oddělení věc podle specializace náleží. Toto pravidlo platí bezvýjimečně i pro insolvenční řízení, které je jediným (ve smyslu jednotným) řízením; okolnost, že úprava v insolvenčním zákonu rozděluje celé insolvenční řízení do několika fází (např. fáze od zahájení insolvenčního řízení do rozhodnutí o úpadku) na tom ničeho nemění. Obdobně je tomu např. v řízení o výkon rozhodnutí prodejem nemovitosti, upraveném v občanském soudním řádu, které je také co do svého průběhu rozděleno do několika fází, ukončených usnesením soudu, avšak jde též o jediné řízení.

Princip specializace soudců (soudních oddělení) v insolvenčním řízení na agendu reorganizací (jako způsobu řešení dlužníkova úpadku) je možné ve smyslu § 42 odst. 2 citovaného zákona promítnout do rozvrhu práce jedině tak, že věci budou do příslušného oddělení rozděleny podle hledisek určitelných ke dni zahájení insolvenčního řízení (např. podle toho, zda byl návrh na reorganizaci podán spolu s insolvenčním návrhem, popřípadě podle kritérií stanovených v § 316 odst. 4 IZ).

Odvolací soud proto z uvedených důvodů dospěl k závěru, že insolvenční soud byl při rozhodování věci nesprávně obsazen a že tedy došlo k odnětí účastníkova zákonného soudce, jestliže věc byla projednána a rozhodnuta v jiném soudním oddělení, než v soudním oddělení, do kterého náležela podle způsobu rozdělení věcí mezi jednotlivá soudní oddělení určeného ke dni, kdy věc došla soudu (§ 42 odst. 1 písm. c/ a § 42 odst. 2 citovaného zákona).

Rozhodnutí soudu prvního stupně je tak postiženo zmatečnostní vadou podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. Odvolací soud je proto zrušil a podle § 221 odst. 1 písm. a) o. s. ř. vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Č. 115

Č. 115

Řízení o žalobě, kterou se insolvenční správce domáhá vůči soudnímu exekutorovi vydání exekučního výtěžku zpeněžení nemovitostí ve vlastnictví dlužníka, není incidenčním sporem (§ 159 insolvenčního zákona). K projednání a rozhodnutí takového sporu jsou v prvním stupni věcně příslušné okresní soudy (§ 9 odst. 1 o. s. ř.).

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 6. 2009, sp. zn. 15 Cmo 53/2009)

Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 3. 12. 2008 zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal vydání částky 2 000 000 Kč do majetkové podstaty dlužníka, pod bodem II.výroku rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky navzájem a pod bodem III.výroku rozhodl, že se žalovanému neukládá povinnost zaplatit soudní poplatky.

Své rozhodnutí odůvodnil soud prvního stupně tím, že před zahájením insolvenčního řízení byla na majetek dlužníka pravomocně nařízena exekuce, v jejímž rámci byly v dražbě žalovaným prodány nemovitosti dlužníka za 2 000 000 Kč. Jelikož žalovaný přes výzvu žalobce výtěžek dražby žalovanému nevydal, podal insolvenční správce proti exekutorovi žalobu na vydání výtěžku zpeněžení nemovitostí ve vlastnictví dlužníka.

Tuto žalobu správce soud prvního stupně považoval za předčasnou, neboť dosud nebylo v exekučním řízení vydáno rozvrhové usnesení, kterým by bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení státu, přičemž exekuční řízení se zahájením insolvenčního řízení nepřerušuje. Navíc žalovaný není podle soudu prvního stupně ve sporu pasivně legitimován, protože žalobu o vydání částky získané provedením exekuce může žalobce uplatnit jen proti státu z titulu náhrady škody způsobené nesprávným úředním postupem exekutora.

Proti tomuto rozsudku podal žalobce včas odvolání, v němž uvedl, že není správný právní závěr soudu prvního stupně, že jde o žalobu předčasnou a podanou proti osobě, která není ve sporu pasivně legitimována. V důsledku zahájení insolvenčního řízení nemůže být proveden výkon rozhodnutí či exekuce, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka náležející do majetkové podstaty, a není v souladu se zákonem přednostní uspokojení pohledávky žalovaného jako soudního exekutora ve výši 452 217 Kč. Žalobce je přesvědčen, že do konkursní podstaty úpadce má být vydána celá částka získaná z výtěžku dražby a žalovaný si svoji pohledávku ve výši odměny exekutora měl přihlásit přihláškou do konkursu.

Žalovaný vyvracel vývody odvolání a navrhl potvrzení rozsudku soudu prvního stupně jako věcně správného.

Vrchní soud v Praze zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc postoupil Okresnímu soudu Plzeň-město jako soudu věcně a místně příslušnému.

Č. 115

Z odůvodnění:

Odvolací soud dospěl k závěru, že z důvodu věcné nepříslušnosti Krajského soudu v Plzni nejsou dány podmínky ani pro potvrzení, ani pro změnu prvostupňového rozhodnutí, byť otázku pasivní legitimace exekutora lze mít za judikatorně vyřešenou (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 970/2006 a 20 Cdo 57/2007), přičemž není od věci v typově obdobných případech meritorně rozhodnout až poté, kdy rozvrhové usnesení vydané exekučním soudem nabude právní moci.

Podle § 9 odst.4 o. s. ř. ve znění platném v době podání žaloby krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech.

Incidenční spory jsou taxativně uvedeny v § 159 odst.1 insolvenčního zákona (zákon č.182/2006 Sb., dále též IZ). Spor mezi insolvenčním správcem a tím, kdo protiprávně zadržuje majetek patřící do majetkové podstaty dlužníka, v něm uveden není a ani v jiných ustanoveních insolvenčního zákona či jiného zákona není tento spor označen jako spor incidenční.

Platí proto odstavec 2 § 159 IZ, podle něhož pro jiné spory, jejichž účastníkem je insolvenční správce, nelze ustanovení o incidenčních sporech použít, i když probíhají za trvání insolvenčního řízení.

Ze shora uvedeného vyplývá, že předmětem řízení není incidenční spor, a tudíž k projednání žaloby a rozhodnutí o ní není věcně příslušný krajský soud, nýbrž okresní soud podle § 9 odst.1 o. s. ř. Takovým soudem v dané věci je Okresní soud Plzeň – město jako soud místně příslušný podle sídla žalovaného ve smyslu § 85 odst. 2 o. s. ř.

Z těchto důvodů odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. zrušil pro nedostatek podmínky řízení, kterou je věcná nepříslušnost soudu, a podle § 221 odst.1 písm. b) o. s. ř. věc postoupil Okresnímu soudu v Plzni jako soudu věcně a místně příslušnému.

Č. 116

Č. 116

Předběžným opatřením nelze účastníku uložit, aby platil výživné v nižší částce, než která mu byla uložena pravomocným rozhodnutím.

(Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. 2. 2010, sp. zn. 14 Co 64/2010)

Okresní soud v Karviné – pobočka v Havířově zamítl usnesením ze dne 12. 11. 2009 návrh otce, aby mu bylo předběžně sníženo výživné pro nezl. M. na částku 1500 Kč měsíčně, a nezletilému byl pro řízení ustanoven opatrovník v osobě J. F. Okresní soud tak rozhodl poté, co vzal za osvědčeno, že pravomocným rozsudkem soudu bylo otci uloženo platit pro nezletilého výživné v částce 13 000 Kč z výdělku 70 000 Kč měsíčně, kterého sice již nedosahuje, neboť je od 1. 9. 2009 nezaměstnaný s podporou 13 307 Kč měsíčně, nicméně dovodil, že je schopen výživné nadále platit s ohledem na nadstandardní majetek a snížení není v zájmu nezletilého, jehož potřeby jsou značné.

Proti zamítavému rozhodnutí podal otec včasné odvolání a domáhal se jeho změny tak, aby návrhu bylo vyhověno, když soudu vytýkal, že nezohlednil jeho aktuálně nepříznivou situaci a naléhavost finanční tísně a ignoroval změnu spočívající ve ztrátě zaměstnání i jeho další tři vyživovací povinnosti, což nadstandardní poměry zjištěné v minulosti nemohou kompenzovat, neboť všechny úspory již vyčerpal.

Krajský soud v Ostravě rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.

Z odůvodnění:

Krajský soud přezkoumal rozhodnutí v napadeném rozsahu, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo (§ 212 a § 212a o. s. ř.), přezkoumal také obsah spisu a po posouzení věci dospěl k závěru, že rozhodnutí okresního soudu je správné, i když z jiných důvodů.

Ze spisu vyplývá, že o výživném pro nezl. M., jež bylo otci uloženo platit v částce 13 000 Kč měsíčně k rukám jeho matky, bylo rozhodnuto rozsudkem Okresního soudu v Karviné – pobočky v Havířově ze dne 21. 5. 2008, který ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 8. 2008 nabyl právní moci 3. 7. 2008. Výrokem tohoto rozhodnutí byly pravomocně upraveny poměry mezi účastníky, výrok je pro ně závazný a věc nemůže být v tomto rozsahu projednávána znovu (§ 159a odst. 1 a 5 o. s. ř.), jelikož však jde o rozsudek odsuzující k plnění v budoucnu splatných dávek, je možno jej změnit, pakliže se podstatně změnily okolnosti, které jsou pro výši a další trvání dávek rozhodující (§ 163 odst. 1, věta první, odst. 2 o. s. ř.). Má-li tedy otec za to, že nastaly skutečnosti, které z hlediska hmotného práva mohou znamenat omezení jeho vyživovací povinnosti k nezletilému, může se ve smyslu citovaného ustanovení změny úpravy tohoto právního vztahu domáhat od doby, kdy ke změně poměrů došlo, avšak pouze postupem zákonem předvídaným,

Č. 116

tedy změnou tohoto rozsudku v řádném nalézacím řízení, a do jeho skončení, máli za to, že se bez své viny přechodně ocitl v postavení, že by neprodlený výkon rozhodnutí mohl mít pro něho nebo pro příslušníky jeho rodiny zvláště nepříznivé následky, může žádat o odklad provedení výkonu rozhodnutí (§ 266 o. s. ř.). Předběžným opatřením lze zatímně upravit poměry účastníků, je-li to třeba, a za tímto účelem může být účastníku uloženo, aby něco vykonal, něčeho se zdržel či něco strpěl (§ 74 a § 76 odst. 1 o. s. ř.), z čehož vyplývá, že předběžné opatření je institut sloužící k prozatímní ochraně práva oprávněného, jíž se nelze domoci jinými prostředky, uložením povinnosti druhému účastníku, a tudíž je vyloučeno, aby jím byly upravovány faktické poměry nesoucí se k úpravě práva účastníka, který se této ochrany domáhá, a „předběžně" tak změněno pravomocné rozhodnutí soudu.

Krajský soud proto rozhodnutí okresního soudu dle ustanovení § 219 o. s. ř. potvrdil.

Č. 117

Č. 117

Možnost výběru místní příslušnosti soudu, v jehož obvodu došlo ke skutečnosti, která zakládá právo na náhradu škody (§ 87 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), se vztahuje i na řízení o náhradu nemajetkové újmy.

(Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. 8 Co 39/2011)

Usnesením ze dne 14. 10. 2009 Okresní soud v Karviné – pobočka v Havířově vyslovil svou místní nepříslušnost a dále rozhodl, že po právní moci usnesení bude věc postoupena Obvodnímu soudu pro Prahu 2 jako soudu místně příslušnému. Rozhodnutí odůvodnil ustanovením § 85 odst. 5 o. s. ř., když dále dospěl k závěru, že nepřichází v úvahu příslušnost soudu podle ustanovení § 87 odst. 1 písm. b) o. s. ř., poněvadž nárok žalobce na zaplacení nemajetkové újmy není nárokem na náhradu škody.

Proti tomuto usnesení podal žalobce včas odvolání, kterým se domáhal jeho změny tak, že Okresní soud v Karviné – pobočka v Havířově je místně příslušný k projednání věci. Uvedl, že názor okresního soudu je v rozporu s právním názorem, který vyslovil Ústavní soud ČR v nálezu ze dne 13. 7. 2006, sp. zn. I. ÚS 85/04, a ze dne 21. 8. 2007, sp. zn. I. ÚS 539/2006. Ústavní soud, s odvoláním na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a na povinnost obecných soudů aplikovat závěry Evropského soudu pro lidská práva přednostně před zákonem, uvedl ve svém nálezu, že při výkladu pojmu náhrady škody tak, jak jí operuje judikatura Evropského soudu pro lidská práva, rozumí se škodou jak škoda materiální, tak nemateriální. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 1522/2007, vyslovil právní názor, že ustanovení Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod ve smyslu článku 10. Ústavy ČR je bezprostředně aplikovatelnou normou ve vnitrostátním právním řádu. Stejně tak Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 2462/2009 vyložil pojem škoda jako nadřazený, zahrnující jak škodu v užším slova smyslu (majetkovou újmu), tak i nemajetkovou újmu. Uvedl, že tomu nasvědčuje výklad teleologický, takže není žádný racionální důvod pro rozdílný režim pro poskytování obou typů náhrad, i výklad systematický (ustanovení § 31a zákona č. 82/1998 Sb. je vloženo pod marginální rubriku způsob a rozsah náhrady škody). Také důvodová zpráva k novele zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, považuje nemajetkovou újmu za škodu.

Žalovaný se k podanému odvolání nevyjádřil.

Krajský soud v Ostravě změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že se místní nepříslušnost tohoto soudu nevyslovuje.

Z odůvodnění:

Krajský soud z podnětu podaného odvolání přezkoumal rozhodnutí okresního soudu v souladu s ustanovením § 212, věta první, a § 212a odst. 1, 5 a 6 o. s. ř. a dospěl k závěru, že odvolání žalobce je zcela důvodné.

Č. 117

Dle ustanovení § 11 odst. 1 o. s. ř. řízení se koná u toho soudu, který je věcně a místně příslušný. Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení. Věcně a místně příslušným je vždy také soud, jehož příslušnost již není možné podle zákona zkoumat, nebo jehož příslušnost byla určena pravomocným rozhodnutím příslušného soudu. Dle odst. 2, je-li místně příslušných několik soudů, může se řízení konat u kteréhokoliv z nich.

Dle ustanovení § 85 odst. 5 o. s. ř. obecným soudem státu je okresní soud, v jehož obvodu má sídlo organizační složka státu příslušná podle zvláštního právního předpisu, a nelze-li takto příslušný soud určit, soud, v jehož obvodu nastala skutečnost, která zakládá uplatněné právo.

Dle ustanovení § 87 odst. 1 písm. b) o. s. ř. vedle obecného soudu žalovaného, popř. vedle soudu uvedeného v § 85a, je k řízení příslušný také soud, v jehož obvodu došlo ke skutečnosti, která zakládá právo na náhradu škody.

V daném případě má krajský soud za to, že je dána místní příslušnost Okresního soudu v Karviné – pobočky v Havířově k projednání a rozhodnutí žaloby žalobce, když předmětem této žaloby je zaplacení částky z titulu nemajetkové újmy, která měla žalobci vzniknout průtahy v řízení, konaném u Okresního soudu v Karviné pod sp. zn. 17 C 149/95, nyní označeném novou spisovou značkou 17 C 241/2006. Dle názoru odvolacího soudu nemajetkovou újmu ve smyslu ustanovení zákona č. 82/1998 Sb. je nutno považovat za škodu, čemuž odpovídá rovněž teleologický výklad zákona č. 82/1998 Sb., když tento zákon upravuje odpovědnost státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem nebo nesprávným rozhodnutím. Rovněž při rozhodování o nemajetkové újmě je nutno posuzovat protiprávní jednání, výši nemajetkové újmy, tedy výši škody a příčinou souvislost mezi nimi. Toto jsou všechno atributy zřejmé pro náhradu škody a není důvod nemajetkovou újmu nepovažovat za škodu. Z tohoto důvodu tedy má krajský soud za to, že je dána příslušnost soudu daná na výběr ve smyslu ustanovení § 87 odst. 1 písm. b) o. s. ř., když žalobce provedl volbu místně příslušného soudu tím, že žalobu podal u Okresního soudu v Karviné – pobočky v Havířově, tedy u soudu, v jehož obvodu mělo k nemajetkové újmě žalobce dojít.

S ohledem na shora uvedené bylo rozhodnutí okresního soudu v souladu s ustanovením § 220 odst. 3 o. s. ř. změněno tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

Č. 118

Č. 118

Spojit věci ke společnému řízení lze i tehdy, není-li k jejich projednání a rozhodnutí podle rozvrhu práce příslušný tentýž soudce (senát).

(Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. 18 Co 297/2010)

Rozsudkem ze dne 23. 9. 2010, který byl napaden odvoláním, Okresní soud Brno - venkov určil, že žalobkyně J. H. a Ing. M. N. (dříve H.), jsou dědičkami ze zákona po svém otci zůstaviteli Ing. J. J., zemřelém 13. 10. 2007 (výrok I.). Výrokem II. uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyním na náhradě nákladů řízení částku ve výši 39 840 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám právního zástupce žalobkyň.

Žalovaná s tímto rozsudkem nesouhlasí a namítá, že soud prvního stupně neúplně zjistil skutkový stav věci, neboť neprovedl jí navržené důkazy, na základě již provedených důkazů dospěl k nesprávným skutkovým zjištěním a jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dle jejího názoru bylo postupem soudu prvního stupně porušeno její ústavně zaručené právo na spravedlivý proces a na zákonného soudce. Žalobkyně podaly každá samostatnou žalobu a o každé žalobě bylo vedeno samostatné řízení. Pokud usnesením Okresního soudu Brno-venkov ze dne 12. 1. 2010, čj. 20C 239/2008-46, bylo rozhodnuto o spojení tohoto řízení s řízením vedeným pod sp. zn. 14 C 239/2008, tímto postupem byla věc žalobkyně Ing. M. N. odňata jejímu zákonnému soudci, kterýžto postup je v rozporu s čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Kromě toho spojením obou řízení došlo k obcházení zákona, jelikož tímto způsobem byl nezákonně překlenut nedostatek podmínky řízení, a to, že všichni dědicové jsou nerozlučnými společníky, a proto se musí všichni společně účastnit řízení, což v případě separátního podání žalob samostatně každou z žalobkyň nebylo naplněno, a proto měl soud řízení zastavit.

Žalovaná dále nesouhlasí s názorem Krajského soudu v Brně, prezentovaným v jeho usnesení z 30. 11. 2009, čj. 18 Co 193/2009-42, v tom směru, že by žaloby obou žalobkyň měly být posouzeny jako podané v souladu s poučením obsaženým v usnesení Okresního soudu Brno-venkov ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 21 D 948/2007, když ze skutkových tvrzení obsažených v žalobách nelze dovodit, že by se žalobkyně domáhaly určení, že jsou dědičkami ze zákona.

Žalovaná souhlasí se skutkovým zjištěním soudu prvního stupně, že žalobkyně o zůstavitele od roku 2001 nejméně do 30. 6. 2006 neprojevovaly opravdový zájem, který by jako potomci projevovat měly. Dle jejího názoru však soud prvního stupně nesprávně zhodnotil výpověď svědkyně D. H. a účastnické výpovědi obou žalobkyň, pokud jde o zjištění, zda toto chování žalobkyň k zůstaviteli bylo či nebylo v souladu s dobrými mravy. Tvrzení žalobkyň o tom, že se zůstavitele bály, stejně jako údajné fyzické a slovní napadání, není možné nějak ověřit, když věrohodnost

Č. 118

výpovědi jejich matky D. H. je do značné míry ovlivněna snahou pomoci dcerám. Stranou pozornosti ponechal soud prvního stupně výpověď Ing. M. S., který potvrdil tvrzení žalované o tom, že se zůstavitel pokoušel navázat kontakt s žalobkyněmi, avšak tyto o kontakt s ním nestály. Opakovaně požaduje, aby byl proveden důkaz výslechem svědka MUDr. D. M., ošetřujícího lékaře zůstavitele, případně důkaz znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, na jehož základě by bylo možné zjistit, zda zůstavitel skutečně potřeboval pomoc třetí osoby nebo zda byl plně soběstačný. Závěrem navrhuje, aby odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, případně aby napadený rozsudek změnil tak, že žaloby obou žalobkyň zamítne a žalované přizná náhradu nákladů za řízení před soudy obou stupňů.

Žalobkyně ve svém vyjádření k podanému odvolání uvedly, že považují napadený rozsudek za věcně správný, a navrhly, aby odvolací soud v plném rozsahu napadený rozsudek potvrdil a uložil žalované povinnost nahradit žalobkyním náklady odvolacího řízení.

K r a j s k ý s o u d v Brně rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. potvrdil, ve výroku II. změnil.

Z o d ů v o d n ě n í :

Krajský soud v Brně, jako soud odvolací (§ 10 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů), po zjištění, že odvolání bylo podáno osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 201 o. s. ř.) v zákonem stanovené lhůtě (§ 204 odst. 1 o. s. ř.) a směřuje proti rozsudku, proti němuž je odvolání přípustné (§ 202 a contrario), přezkoumal napadený rozsudek, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, a dospěl k závěru, že odvolání není důvodné.

Žalobkyně J. H. a Ing. M. N. podaly na základě usnesení Okresního soudu Brno – venkov ze dne 28. 5. 2008, čj. 21 D 948/2007-100, které bylo potvrzeno usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 13. 10. 2008, čj. 18 Co 326/2008-109, každá samostatně žalobu 10. 11. 2008, přičemž tyto žaloby byly vedeny pod sp. zn. Okresního soudu Brno-venkov 14 C 239/2008 a 20 C 239/2008.

Podle ustanovení § 112 odst. 1 o. s. ř. v zájmu hospodárnosti řízení může soud spojit ke společnému řízení věci, které byly u něho zahájeny a skutkově spolu souvisí, nebo se týkají týchž účastníků. Jestliže soud prvního stupně dospěl k závěru, že je vhodné v zájmu hospodárnosti řízení spojit obě zahájená řízení, která spolu skutkově nepochybně souvisí, a učinil tak usnesením z 12. 1. 2010, čj. 20 C 239/2008-46, jež nabylo právní moci, nelze z takto provedeného spojení věcí učiněného v souladu se zákonem dovodit, že by došlo k odnětí věci zákonnému soudci. Občanský soudní řád blíže neurčuje, pod kterou spisovou značkou by mělo být spojené řízení vedeno, ani nestanoví žádné bližší podmínky, když navíc obě řízení byla zahájena tentýž den. Za současného stavu věci, po spojení obou řízení ke společnému projednání, je dán okruh účastníků řízení tak, že souhlasí s okruhem účastníků dědického řízení po Ing. J. H.

Pokud žalovaná v podaném odvolání vyjadřuje nesouhlas s právním názorem odvolacího soudu, prezentovaným v jeho usnesení ze dne 30. 11. 2009, čj. 18 Co 193/2009-42, odvolací soud nemá důvod ničeho měnit na tomto svém názoru, že soud při posouzení žaloby musí vycházet z obsahu celé žaloby, včetně odkazu na usnesení vydané v řízení o dědictví, a že nelze vycházet výlučně ze žalobního petitu uvedeného v závěru žaloby. Ustanovení § 79 o. s. ř. stanoví, že z žaloby musí být patrno, čeho se navrhovatel domáhá, což v daném případě při posouzení celého obsahu žaloby, ve spojení s odkazem na usnesení vydané v řízení o dědictví, bylo splněno a lze z těchto žalob dovodit, že se žalobkyně domáhají právě toho, co jim bylo uloženo soudem v řízení o dědictví.

Zůstavitel Ing. J. H., zemřelý 13. 10. 2007, zanechal závěť a listinu o vydědění, sepsané formou notářského zápisu 30. 10. 2006, v níž za dědičku veškerého svého majetku ustanovil sestru A. S. a současně vydědil dcery J. H. a M. H. dle ustanovení § 469a odst. 1 písm. a), b), neboť mu v rozporu s dobrými mravy neposkytují potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří nebo jiných závažných případech a o jeho osobu trvale neprojevují opravdový zájem, který by jako potomci projevovat měly, „neboť od roku 2001 do dne sepisu závěti a listiny o vydědění ho ani jednou nenavštívily, nevyhledaly, neudržují s ním žádný styk, a to písemně ani telefonicky".

Zůstavitel může vydědit potomka, jestliže v rozporu s dobrými mravy neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech, a rovněž může potomka vydědit, jestliže o zůstavitele trvale neprojevuje zájem, který by jako potomek projevovat měl (§ 469a odst. 1 písm. a/, b/ zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů).

Zájem, který by potomek měl projevovat o zůstavitele, je třeba posuzovat s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu. Podle již konstantní judikatury, pokud je skutečnost, že potomek trvale neprojevuje o zůstavitele opravdový zájem, důsledkem toho, že ani zůstavitel neprojevuje zájem o potomka, nelze bez dalšího dovodit, že by neprojevení zájmu potomkem mohlo být důvodem jeho vydědění. Obdobně je třeba posoudit i skutečnost, kdy zůstavitel svým chováním způsobil přerušení vzájemných styků s potomky.

Z důkazů provedených soudem prvního stupně (odvolací soud odkazuje na podrobné odůvodnění napadeného rozsudku) je zřejmé, že žalobkyně od roku 2001 do 30. 10. 2006 o zůstavitele neprojevovaly opravdový zájem, který by jako potomci projevovat měly, když s ním neudržovaly žádný kontakt, a tudíž mu ani neposkytly žádnou pomoc v nemoci a stáří. Současně je však třeba konstatovat, že nebylo prokázáno, že by se sám zůstavitel pokoušel o kontakty se žalobkyněmi, když pokusy o kontakt uváděné svědkem Ing. M. S. rozhodně nelze považovat za projev opravdového zájmu o navázání kontaktu. Rovněž tak nebylo prokázáno, kromě výše uvedeným svědkem tvrzeného vyjádření zůstavitele krátce před smrtí, že by nedostatek těchto kontaktů s žalobkyněmi považoval za nějakou újmu.

Především je pak třeba se zabývat tím, z jakého důvodu ustaly kontakty žalobkyň s jejich otcem – zůstavitelem v době, kdy došlo k rozvodu manželství Ing. J. H.

Č. 118

Č. 118

a D. H. Odvolací soud má za prokázané, že důvodem přerušení těchto kontaktů bylo právě chování zůstavitele, který v důsledku dlouhodobého silného alkoholismu se v podnapilém stavu choval vůči svým dcerám a dalším osobám hrubě až násilnicky, takže žalobkyně mohly mít důvodné obavy z tohoto styku. Odvolací soud nemá důvod nevěřit účastnickým výpovědím žalobkyň a svědkyně D. H., bývalé manželky zůstavitele, když jejich tvrzení byla v souladu se svědeckými výpověďmi J. N. a zejména J. H., bývalého starosty obce T., který výslovně uvedl, že matka žalobkyň, která byla zaměstnána na obecním úřadě, byla bývalým manželem, který za ní na obecní úřad docházel, hrubě napadána. Tento se choval povýšeně, arogantně, používal výhružky a dokonce i svědkovi J. H. vyhrožoval, že ho zastřelí. Jak vyplývá ze soudem prvního stupně provedených listinných důkazů, chování zůstavitele bylo několikrát šetřeno i Policií ČR, a sama žalovaná dne 4. 1. 2002 podala trestní oznámení na zůstavitele z důvodů fyzického a verbální napadení jeho otce. Z provedeného dokazování je tedy zřejmé, že zůstavitel pod vlivem alkoholu (což bylo velmi často) se choval k žalobkyním, jejich matce, ale i k dalším osobám agresivně, slovně je napadal a vyhrožoval i fyzickým násilím. Za tohoto stavu věci pak nelze klást žalobkyním k tíži, že se se zůstavitelem nestýkaly, neboť vina za přerušení tohoto styku ležela nepochybně na zůstaviteli.

Jestliže žalobkyně neposkytovaly pomoc zůstaviteli v době nemoci a stáří, pak v řízení nebylo prokázáno, že by zůstavitel nebyl soběstačný v běžných úkonech, když ještě den před svou smrtí byl schopen dojít do restaurace na pivo, a pokud jde o další úkony, jako například vaření či praní prádla, měl možnost si tyto práce zajistit prostřednictvím sociálních služeb, na což měl dostatek finančních prostředků. V průběhu řízení však ani nebylo prokázáno, že by zůstavitel žalobkyně o jakoukoliv pomoc požádal, nebo že by žalobkyně alespoň věděly, že zůstavitel nějakou pomoc potřebuje. Ostatně i v opačném případě by s ohledem na shora uvedené důvody, proč se žalobkyně se zůstavitelem nestýkaly, nebylo možno dovodit, že by neposkytnutí pomoci bylo v rozporu s dobrými mravy.

Odvolací soud, stejně jako soud prvního stupně, považoval za nadbytečné provést důkaz svědeckou výpovědí ošetřujícího lékaře MUDr. D. M., případně důkaz znaleckým posudkem ohledně zdravotního stavu zůstavitele, neboť z již provedených důkazů je zřejmé, že zdravotní stav zůstavitele, který byl do značné části ovlivněn jeho alkoholismem, nebyl dobrý, což vedlo i k jeho předčasnému úmrtí. Z písemného vyjádření MUDr. D. M. z 9. 8. 2010 vyplývá, že zůstavitel svůj alkoholismus bagatelizoval, další ústavní léčbu odmítal, byl soběstačný a odmítal trvale pomoc jiné osoby. Jeho zdravotní stav však nebyl takový, že by byl trvale odkázán v základních úkonech na pomoc jiné osoby.

Z výše uvedených důvodů odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. jako věcně správný potvrdil.

Ve výroku II. byl rozsudek soudu prvního stupně změněn tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Odvolací soud je tohoto názoru, že

žalovaná nezavdala příčinu k zahájení tohoto sporu, když vycházela ze závěti a listiny o vydědění, sepsané zůstavitelem 30. 10. 2006 formou notářského zápisu. Odvolací soud proto dospěl k závěru, že pro řízení na prvním stupni jsou zde dány důvody hodné zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady nákladů řízení úspěšným žalobkyním (§ 150 o. s. ř.).

Č. 118

Č. 119

Č. 119

Odměna za zastupování insolvenčního správce u něj zaměstnaným advokátem nenáleží mezi náklady incidenčního sporu ve smyslu § 137 o. s. ř.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 1. 2011, sp. zn. 10 Cmo 171/2010)

Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 15. 7. 2010 zamítl žalobu, jíž se žalobkyně domáhala určení pravosti pohledávky ve výši 101 978,10 Kč včetně příslušenství ve výši 18 779,30 Kč přihlášené do insolvenčního řízení vedeného tamním soudem pod sp. zn. KSLB 76 INS 4035/2009 ve věci dlužníka P. S. (bod I. výroku), a rozhodl o tom, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému 13 080 Kč na náhradu nákladů řízení do tří dnů od právní moci rozsudku do majetkové podstaty dlužníka (bod II. výroku).

Při rozhodování o náhradě nákladů řízení aplikoval soud prvního stupně ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř. a ustanovení § 202 odst. 1, věty druhé, insolvenčního zákona (dále jen IZ). V řízení úspěšnému žalovanému proto přiznal náhradu nákladů za zastoupení advokátem v rozsahu odměny ve výši 10 000 Kč podle ustanovení § 5 písm. d) vyhlášky č. 484/2000 Sb. (maje za to, že spor o určení pravosti pohledávky je zvláštním druhem řízení o určovací žalobě), tří náhrad hotových výdajů po 300 Kč podle ustanovení § 13 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb. a 20% DPH ve výši 2180 Kč podle ustanovení § 137 odst. 3 o. s. ř.

Proti bodu II. výroku tohoto rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci, jímž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení, se žalobkyně včas odvolala a požadovala, aby ho odvolací soud změnil tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

V odvolání poukazujíc na ustanovení § 40 odst. 3 IZ především uvedla, že zákon vychází z toho, že insolvenční správce bude svoji funkci vykonávat osobně, případně prostřednictvím svých zaměstnanců. Zastoupení insolvenčního správce advokátem v incidenčním sporu (v němž správce vystupuje jako účastník řízení) je sice podle žalobkyně přípustné, avšak toliko v případě, že advokát není zaměstnancem správce. V posuzované věci však žalovaný udělil plnou moc k zastupování advokátovi Mgr. M. B., jenž vykonává advokacii jako jeho zaměstnanec, čímž došlo k porušení ustanovení § 15a odst. 3 zákona o advokacii (dále jen AZ), dle něhož není zaměstnaný advokát oprávněn vykonávat advokacii samostatně ani společně s jinými advokáty. Proto žalobkyně dovozovala, že Mgr. M. B. nevystupoval v řízení jako advokát, nýbrž jako zaměstnanec či obecný zmocněnec žalovaného, a žalovaný tudíž nemá právo na náhradu nákladů za zastoupení advokátem.

Žalovaný ve vyjádření k odvolání požadoval, aby odvolací soud napadený rozsudek jako věcně správný potvrdil a aby mu vůči žalobkyni přiznal právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Vrchní soud v Praze změnil rozsudek soudu prvního stupně.

Č. 119

Z odůvodnění:

Odvolací soud přezkoumal rozhodnutí soudu prvního stupně v části napadené odvoláním včetně řízení, které jeho vydání předcházelo, a to dle ustanovení § 212 a 212a o. s. ř., a aniž nařizoval jednání, v souladu s ustanovením § 214 odst. 2 písm. e) téhož zákona dospěl k těmto zjištěním a závěrům:

Podle ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř. platí, že účastníku, který měl ve věci plný úspěch, přizná soud náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníku, který ve věci úspěch neměl.

Z ustanovení § 137 odst. 1 o. s. ř. plyne, že mezi náklady řízení patří zejména hotové výdaje účastníků a jejich zástupců, včetně soudního poplatku, ušlý výdělek účastníků a jejich zákonných zástupců, náklady důkazů, odměna notáře za prováděné úkony soudního komisaře a jeho hotové výdaje, odměna správce dědictví a jeho hotové výdaje, tlumočné, náhrada za daň z přidané hodnoty a odměna za zastupování. Odst. 2 téhož ustanovení pak určuje, že odměna za zastupování patří k nákladům řízení, jen je-li zástupcem advokát, notář nebo patentový zástupce v rozsahu oprávnění stanoveného zvláštními právními předpisy.

Odvolací soud je shodně jako soud prvního stupně toho názoru, že v situaci, kdy žaloba byla zcela zamítnuta, náleží plně úspěšnému žalovanému právo na plnou náhradu nákladů řízení proti žalobkyni.

Se žalobkyní je však třeba souhlasit v tom, že soud pochybil při aplikaci ustanovení § 137 o. s. ř., když dovodil, že mezi náklady řízení žalovaného patří i odměna za zastupování advokátem Mgr. M. B. Není sice pochyb o tom, že insolvenční správce je v incidenčních sporech (jímž je i spor o určení pravosti přihlášené pohledávky) oprávněn dát se zastoupit advokátem, nikoli však advokátem, který vykonává advokacii jako jeho zaměstnanec (zaměstnaný advokát). Je tomu tak proto, že dle ustanovení § 15a a § 15b AZ není zaměstnaný advokát oprávněn vykonávat advokacii samostatně, ale vždy na účet svého zaměstnavatele. Opačný názor by vedl k absurdnímu závěru, že by insolvenční správce jako účastník občanského soudního řízení nejprve zplnomocnil k zastupování v řízení sám sebe jako advokáta a poté svého zaměstnance jako zaměstnaného advokáta.

Ze seznamu advokátů vedeného Českou advokátní komorou odvolací soud ověřil, že Mgr. M. B. vykonává advokacii jako advokát zaměstnaný u žalovaného. V tom případě však odměna za zastupování žalovaného nenáleží mezi náklady řízení uvedené v ustanovení § 137 o. s. ř. a soud prvního stupně pochybil, pokud žalovanému jejich náhradu přiznal.

Odvolací soud proto postupoval podle ustanovení § 220 odst. 3 a § 142 odst. 1 o. s. ř. a rozhodl o tom, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně, když žalobkyně byla v tomto řízení zcela neúspěšná a žalovanému podle obsahu spisu žádné (další) náklady řízení nevznikly.

Č. 120

Namítá-li v soudním řízení jeho účastník, proti němuž byl vydán cizí rozhodčí nález, že neměl možnost se v rozhodčím řízení bránit, může soud v režimu Úmluvy ze dne 6. 11. 1959 o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (uveřejněné pod číslem 74/1959 Sb.) tento rozhodčí nález uznat (vycházet z něj) pouze tehdy, vypořádá-li se s uvedenou námitkou (článek V odst. 1 písm. b/ úmluvy).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 265/2010)

Rozsudkem ze dne 27. 3. 2009 potvrdil Vrchní soud v Praze k odvolání žalobce rozsudek ze dne 21. 2. 2008, ve výroku ve věci samé, jímž Krajský soud v Českých Budějovicích zamítl žalobu o zaplacení částky 504 593 Kč s příslušenstvím, změnil jej ve výroku o náhradě nákladů řízení a rozhodl o nákladech odvolacího řízení.

Vyšel přitom z toho, že:

1) Dne 7. 2. 2001 uzavřela společnost M. P., s. r. o. (dále jen „původní žalobkyně"), se žalovanou „dohodu o uznání závazku", jíž žalovaná uznala co do důvodu i výše svůj závazek vůči původní žalobkyni ve výši 534 522,90 Kč.

2) Rozhodnutím Mezinárodního arbitrážního soudu při Běloruské obchodně-průmyslové komoře v Minsku ze dne 29. 6. 1999 (dále jen „rozhodčí nález") byla původní žalobkyni uložena povinnost zaplatit společnosti A. se sídlem v Minsku, Běloruská republika, částku ve výši 47 302,92 USD.

3) Dne 28. 11. 2001 byla mezi společností A. jako postupitelkou a žalovanou jako postupnicí uzavřena smlouva o postoupení pohledávky za původní žalobkyní ve výši 13 412,54 USD, představující část pohledávky přiznané postupitelce rozhodčím nálezem (dále jen „první smlouva o postoupení pohledávky"). Přílohou této smlouvy byl rozhodčí nález.

4) Ke dni 10. 12. 2001 žalovaná započetla na pohledávku uplatněnou původní žalobkyní pohledávku postoupenou jí první smlouvou o postoupení pohledávky do výše 504 593,17 Kč.

5) Smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 24. 2. 2003 postoupila původní žalobkyně žalobou uplatněnou pohledávku za žalovanou Ing. S. R. (dále jen „druhá smlouva o postoupení pohledávky").

6) Usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 2. 9. 2003, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 1. 2004, bylo připuštěno, aby na místo původní žalobkyně vstoupil do řízení (jako nový žalobce) Ing. S. R.

Odvolací soud, maje ve shodě se soudem prvního stupně za nesporné, že žalobci svědčí žalobou uplatněná pohledávka, posuzoval, zda došlo k jejímu zániku v důsledku projevu vůle směřujícího k započtení. Přitakávaje soudu prvního stupně v závěru, podle něhož je první smlouva o postoupení pohledávky platná a byla

jménem postupitelky uzavřena k tomu oprávněnou osobou, uzavřel, že touto smlouvou byla „postoupena pohledávka určená uvedenou částkou 13 412,54 USD, která představuje část pohledávky přiznané běloruské společnosti A. vůči původní žalobkyni" rozhodčím nálezem, jenž je podle článku 11 Smlouvy mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních, podepsané v Moskvě dne 12. 8. 1982, uveřejněné pod č. 95/1983 Sb. (dále jen „smlouva o právní pomoci"), „platným rozhodnutím". V důsledku započtení proto došlo k zániku žalobou uplatněné pohledávky (ustanovení § 580 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku) a druhou smlouvou o postoupení pohledávky „nemohlo být převedeno existující právo".

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje tak dovolací důvod vymezený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu ve výroku ve věci samé zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

Dovolatel především namítá, že se odvolací soud „nezabýval existencí nároku, který použila žalovaná na svou obranu". Odvolací soud „vzal tuto pohledávku za prokázanou z rozhodčího nálezu ..., který má být podle článku 11 smlouvy publikované pod č. 95/1983 Sb. platným rozhodnutím, tudíž jím přiznané právo není podle názoru soudu nutno prokazovat". Uvedený závěr považuje dovolatel za nesprávný, jelikož „předmětný nárok přiznaný rozhodčím nálezem představoval nárok z obchodního vztahu právního předchůdce žalobce a právního předchůdce žalované, vzniklý při výkonu jejich podnikatelské činnosti", a smlouvu o právní pomoci „nelze aplikovat na vztahy obchodně právní".

Dovolatel dále zdůrazňuje, že: „Soudy se nezabývaly posouzením naplnění předpokladů pro uznání tohoto rozhodnutí, a to zejména námitkou žalobce, že jeho právnímu předchůdci nebyla v rozhodčím řízení poskytnuta možnost obrany proti uplatněnému nároku. Žalobce i jeho právní předchůdce přitom vždy namítali neexistenci započítávané pohledávky. Jelikož žalovaná existenci své pohledávky neprokázala, měly soudy posoudit její kompenzační námitku jako neúčinnou."

Konečně dovolatel považuje za nesprávné i posouzení platnosti první smlouvy o postoupení pohledávky, jakož i otázky, zda jménem postupitelky tuto smlouvu uzavřela k tomu oprávněná osoba.

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že rozhodné znění občanského soudního řádu, podle kterého dovolání projednal a rozhodl o něm (do 30. 6. 2009), se podá-

Č. 120

vá z bodu 12., části první, článku II. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a je i důvodné.

Odvolací soud při posuzování, zda žalované svědčí pohledávka použitá k započtení, vyšel pouze z článku 11 smlouvy o právní pomoci, jíž jsou Česká republika a Běloruská republika nadále vázány (srov. sdělení Ministerstva zahraničních věcí uveřejněné pod číslem 79/2009 Sb. m. s.), na jeho základě považoval rozhodčí nález za „platné rozhodnutí" a poté již bez dalšího vycházel z toho, že společnost A. byla věřitelkou pohledávky přiznané rozhodčím nálezem, a zabýval se pouze tím, zda tato pohledávka byla postoupena žalované.

Podle označeného článku smlouvy o právní pomoci listiny, které byly na území jedné smluvní strany vyhotoveny nebo ověřeny justičním nebo jiným orgánem nebo zvlášť k tomu zmocněnou osobou v rámci jejich pravomoci a v předepsané formě a byly opatřeny otiskem úředního razítka, se na území druhé smluvní strany používají bez dalšího ověření. To se vztahuje také na listiny občanů, jejichž podpis je ověřen podle předpisů platných na území příslušné smluvní strany (odstavec první).

Listiny, které jsou na území jedné smluvní strany považovány za veřejné, mají důkazní moc veřejných listin také na území druhé smluvní strany (odstavec druhý).

Odvolacímu soudu lze předně vytknout, že ačkoliv podle skutkových zjištění soudů nižších stupňů je Mezinárodní arbitrážní soud při Běloruské obchodně průmyslové komoře „nezávislou, nestátní a nekomerční organizací", bez dalšího na listinu jím vydanou (rozhodčí nález) vztáhl článek 11 odst. 1 smlouvy o právní pomoci. Přitom nevysvětlil, na základě jakých úvah dospěl k tomu, že označený rozhodčí soud je „justičním nebo jiným orgánem nebo zvlášť k tomu zmocněnou osobou" ve smyslu článku 11 odst. 1 smlouvy o právní pomoci.

Nehledě k uvedenému, článek 11 odst. 1 smlouvy o právní pomoci otázku obsahu listiny ani předpoklady uznání cizího rozhodčího nálezu neřeší; stanoví pouze, že za splnění podmínek v něm vymezených není nutné na území druhého smluvního státu dalšího ověření listiny, „která byla na území jedné smluvní strany vyhotovena nebo ověřena justičním nebo jiným orgánem nebo zvlášť k tomu zmocněnou osobou".

Otázku uznání rozhodčího nálezu přitom bylo v projednávané věci nutno posuzovat podle Úmluvy ze dne 6. 11. 1959 o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, uveřejněné pod číslem 74/1959 Sb. (dále jen „Newyorkská úmluva"), jíž jsou Česká republika i Běloruská republika vázány (srov. i ustanovení § 47 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů).

Podle článku V odst. 1 písm. b) Newyorkské úmluvy mohou být uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu odepřeny na žádost strany, proti níž je nález uplatňován, i tehdy, když tato strana prokáže příslušnému orgánu země, v níž je žádáno o uznání a výkon, že nebyla řádně vyrozuměna o ustanovení rozhodce nebo o rozhodčím řízení nebo nemohla z jakýchkoliv jiných důvodů uplatnit své požadavky.

Č. 120

Ačkoliv dovolatel i jeho procesní předchůdkyně v průběhu řízení opakovaně namítali, že procesní předchůdkyně dovolatele se rozhodčího řízení neúčastnila a neměla možnost se v rozhodčím řízení bránit, popírajíce přitom pravost k započtení použité pohledávky (srov. např. protokol o jednání na č. l. 59 či odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně, č. l. 199 spisu), odvolací soud se s touto argumentací dovolatele (jeho procesní předchůdkyně) nikterak nevypořádal a bez dalšího z rozhodčího nálezu vycházel. Bez vypořádání se s uvedenými námitkami dovolatele však nelze bez dalšího z rozhodčího nálezu vycházet a dovozovat z něj, že žalované svědčila pohledávka, jíž použila k započtení na pohledávku uplatněnou žalobou. Právní posouzení odvolacího soudu je tak neúplné a tudíž i nesprávné.

Jelikož řešení právní otázky, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné a dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř.). Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozsudek soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i jej a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

V dalším řízení soudy nepřehlédnou, že právní vztahy jimi posuzované obsahují mezinárodní prvek, v důsledku čehož se musí zabývat otázkou rozhodného práva (srov. zejm. ustanovení § 1, § 9, § 10 a § 13 odst. 2 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním). Taktéž vezmou v úvahu závěry, jež Nejvyšší soud (při výkladu českého práva) učinil v rozsudcích uveřejněných pod číslem 49/2008 (při řešení otázky, kdo je oprávněn uplatnit výhradu /ne/vázanosti dotčeným právním úkonem) a pod číslem 61/2010 (při řešení otázky, za jakých podmínek má dlužník vůči postupníku ve sporu o úhradu pohledávky k dispozici obranu založenou na námitce neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky).

Č. 121

Neobsahuje-li rozhodčí smlouva přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, a odkazuje-li na „rozhodčí řád" vydaný právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák.

(Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010)

Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 15. 2. 2010 potvrdil usnesení Okresního soudu ve Frýdku Místku ze dne 2. 2. 2009, jímž bylo zastaveno řízení o určení vlastnictví ke specifikovaným nemovitostem. Shodně se soudem prvního stupně zaujal právní názor, že v posuzované věci účastníci v rámci kupní smlouvy o převodu nemovitostí (dále jen „kupní smlouva") uzavřeli rozhodčí doložku, jejíž písemná forma odpovídá § 3 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 216/1994 Sb." nebo „zákon o rozhodčím řízení"). Žalovaná při prvním úkonu, který jí náležel, uplatnila námitku, že věc má být na základě uzavřené smlouvy projednána v rozhodčím řízení. Po zjištění, že v daném případě jde o majetkový spor, o jehož předmětu by strany mohly uzavřít smír, proto soud prvního stupně podle odvolacího soudu rozhodl správně, pokud řízení ve smyslu § 106 odst. 1 o. s. ř. zastavil. Podle odvolacího soudu se v daném případě rozhodčí doložka vztahuje nejen na práva z právních vztahů přímo vznikající, ale i na otázku právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i na práva s těmito právy souvisejícími, tedy i na práva, která žalobkyně učinila podanou žalobou předmětem sporu.

Proti usnesení odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, aniž by výslovně podřadila své dovolací námitky některému ze zákonem stanovených dovolacích důvodů (§ 241a odst. 2 a 3 o. s. ř.).

V odůvodnění dovolání žalobkyně zejména uvedla, že odvolací soud sice správně aplikoval na daný případ § 2 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., ale nesprávně jej vyložil. S odkazem na § 7 odst. 1, větu první, zákona o rozhodčím řízení, jenž stanoví, že rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny, žalobkyně zdůraznila, že nahlédnutím do textu posuzované rozhodčí doložky lze seznat, že strany sjednaly pouze počet rozhodců (jednoho), ale neuvedly konkrétní osobu rozhodce. Kdyby byla na daný případ aplikována druhá část věty § 7 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení, pak v konfrontaci s uvedenou rozhodčí doložkou lze jednoznačně dospět k závěru, že ani tento způsob stanovení počtu i osob rozhodců určen není. Tam je totiž uvedeno, že spory mezi účastníky budou řešeny v rozhodčím řízení před jediným rozhodcem v souladu se zákonem č. 216/1994 Sb. podle Rozhodčího řádu

a Poplatkového řádu vydanými Sdružením rozhodců, s. r. o.(dále též jen „sdružení rozhodců"), s tím, že tyto dokumenty jsou zveřejněny v platném znění na internetových stránkách uvedeného sdružení rozhodců. Z ničeho tedy nevyplývá, že by žalobkyně svým podpisem „stvrdila fakt, že se s těmito dokumenty seznámila". Podle žalobkyně je tedy tato rozhodčí doložka pro rozpor s § 2 odst. 1 a § 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb. neplatným právním úkonem. Kromě toho – dovolávala-li se žalobkyně neplatnosti samotné kupní smlouvy ze dne 24. 10. 2007 – dovolává se rovněž i neplatnosti ujednání o rozhodčí doložce. Nemůže jí být proto vnucováno řídit se tímto ujednáním, jestliže je považuje za neplatné, nehledě na skutečnost, že v rámci trestního řízení vedeného u téhož soudu prvního stupně pod sp. zn. 1 T 97/2008 vyšlo najevo propojení právní zástupkyně žalované strany se sdružením rozhodců v jiných podobných kauzách, což je pro nestrannost případného rozhodčího řízení nepřípustné. Neplatnost samotné kupní smlouvy opírá žalobkyně o jednání M. T., za které byl jmenovaný odsouzen rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku – Místku ze dne 3. 2. 2010, sp. zn. 80 T 127/2009, když pro další část skutku v souvislosti s předmětem kupní smlouvy je proti posledně jmenovanému vedeno policejním orgánem trestní stíhání. Z těchto důvodů žalobkyně navrhla, aby Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. V doplňujícím podání ze dne 3. 5. 2010 žalobkyně odkázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu a Vrchního soudu v Praze ve věcech sp. zn. 32 Cdo 2312/2007 a 12 Cmo 496/2008 s tím, že rozhodčí doložku v části VI. 5 kupní smlouvy považuje za absolutně neplatnou. V této doložce se uvádí, že veškeré spory, které mezi stranami nastanou nebo mohou nastat, či jakékoliv jiné nároky, budou řešeny v rozhodčím řízení podle Rozhodčího řádu a Poplatkového řádu vydaného Sdružením rozhodců, s. r. o., se sídlem Příkop 8, 604 10 Brno, avšak tento subjekt ve smyslu § 13 odst. 2 zákona není stálým rozhodčím soudem, který je oprávněn takové předpisy vydávat. Žalobkyně se proto nemůže řídit rozhodčím a poplatkovým řádem vydaným či přijatým subjektem k tomu neoprávněným.

Žalovaná se k dovolání žalobkyně písemně nevyjádřila.

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Z obsahu dovolání (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) je zřejmé, že žalobkyně uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tím, že zpochybňuje právní názor dovolacího soudu při řešení otázky neplatnosti rozhodčí doložky, kterou coby prodávající uzavřela s žalovanou v rámci kupní smlouvy.

Tříčlenný senát č. 30 Nejvyššího soudu, který měl podle rozvrhu práce toto dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl k odlišnému právnímu názoru, než který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007 (in www.nsoud.cz). V tomto rozhodnutí dovolací soud mimo jiné zaujal

Č. 121

právní názor, že: „Jestliže byl v daném případě podle odvolacího soudu platně sjednán obsah rozhodčí smlouvy odkazem na v ní uvedená pravidla (Jednací řád pro rozhodčí řízení Společnosti pro rozhodčí řízení, a. s.), pak se toto ujednání jeví přinejmenším jako neurčité, když jde o pravidla vytvořená pro rozhodčí řízení ad hoc, která nebyla součástí rozhodčí smlouvy a která na rozdíl od statutů stálých rozhodčích soudů (§ 13 odst. 2 ZRŘ) nebyla uveřejněna v Obchodním věstníku." Citovanému rozhodnutí však předcházelo jiné rozhodnutí Nejvyššího soudu – konkrétně usnesení ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008, v němž Nejvyšší soud zaujal zcela odlišný právní názor: „Strany smlouvy si mohou platně dohodnout, že spory vzniklé z jejich smlouvy budou rozhodovány vybraným rozhodcem žalující stranou ze seznamu rozhodců vedeného soukromým subjektem, jenž není stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 zákona o rozhodčím řízení a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných takovým soukromým subjektem."

Protože přes zmíněné odlišnosti v posuzování shora uvedené otázky nebylo dosud v souladu s § 20 odst. 1, věty první, zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, postoupeno její řešení velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia, učinil tak v označené věci senát č. 30.

V posuzované věci dovolání žalobkyně směřuje proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně o zastavení řízení. Dovolání je tedy ve smyslu § 239 odst. 2 písm. a) o. s. ř. přípustné. Po zjištění, že byl uplatněn dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o. s. ř.), Nejvyšší soud napadené rozhodnutí přezkoumal a dospěl závěru, že je nelze považovat za správné.

Uplatněný dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. dopadá na případy, kdy dovoláním napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Jde o omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O takový případ jde tehdy, pokud soud buď použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo jestliže sice aplikoval správný právní předpis, avšak nesprávně jej vyložil. Nesprávné právní posouzení věci může být způsobilým dovolacím důvodem jen tehdy, bylo-li rozhodující pro výrok rozhodnutí odvolacího soudu.

Zákon o rozhodčím řízení upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislými a nestrannými rozhodci a výkon rozhodčích nálezů (§ 1 odst. 1). Podle jeho § 2 odst. 1 se mohou strany dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva). Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír (§ 2 odst. 2 citovaného zákona). Rozhodcem může být občan České republiky, který je zletilý a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak.

Č. 121

Cizinec může být rozhodcem, je-li podle práva svého státu způsobilý k právním úkonům; postačí však, je-li způsobilý k právním úkonům podle práva České republiky (§ 4 odst. 1 a 2 uváděného zákona). Ustanovení § 7 odst. 1 ZRŘ stanoví, že rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý. Podle druhého odstavce téhož zákonného ustanovení nemá-li rozhodčí smlouva ustanovení podle odstavce 1, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce.

Podle ustanovení § 13 zákona o rozhodčím řízení stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze na základě zákona (odst. 1). Stálé rozhodčí soudy mohou vydávat své statuty a řády, které musí být uveřejněny v Obchodním věstníku; tyto statuty a řády mohou určit způsob jmenování rozhodců, jejich počet, a mohou výběr rozhodců vázat na seznam vedený u stálého rozhodčího soudu. Statuty a řády mohou též určit způsob řízení a rozhodování i jiné otázky související s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců včetně pravidel o nákladech řízení a odměňování rozhodců (odst. 2). Jestliže se strany dohodly na příslušnosti konkrétního stálého rozhodčího soudu a neujednaly v rozhodčí smlouvě jinak, platí, že se podrobily předpisům uvedeným v odstavci 2, platným v době zahájení řízení před stálým rozhodčím soudem (odst. 3).

K řešení právní otázky předložené dovolacímu soudu k posouzení se upínají dva rozdílné právní názory, které nalezly odraz v rozhodovací praxi dovolacího soudu. Právnímu názoru obsaženému v rozsudku Nejvyššího soudu, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007, přisvědčuje právní názor, jejž zaujal Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008, uveřejněném pod č. 45/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek s následující právní větou: „Pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétní způsob jeho určení, ale jen stanoví, že rozhodce bude určen jednou smluvní stranou ze seznamu rozhodců vedeného právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných touto právnickou osobou, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná pro obcházení zákona."

Opačný právní názor je obsažen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 32 Odo 2282/2008.

Z ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení vyplývá, že v rozhodčí smlouvě (popř. doložce hlavní smlouvy) se účastníci musí dohodnout buďto na „ad hoc" rozhodci (rozhodcích) nebo na stálém rozhodčím soudu, který je zřízen na základě zákona. Jedná-li se o ad hoc rozhodce, jímž musí být vždy fyzická osoba (§ 4 zákona o rozhodčím řízení), může být tento rozhodce či rozhodci (je-li jich více) uveden (uvedeni), případně může rozhodčí smlouva (doložka) podle § 7 odst. 1 citovaného zákona stanovit způsob, jak mají být osoby rozhodců a jejich počet určeny. Z ustanovení § 19 ZRŘ vyplývá, že se strany mohou dohodnout na způsobu vedení řízení

Č. 121

a pokud taková dohoda není uzavřena, pak rozhodci postupují způsobem, který si sami zvolí (jednání je ústní, pokud si strany nedohodnou jinak). Na rozdíl od ad hoc ustanovených rozhodců mohou stálé rozhodčí soudy vydávat svá vlastní pravidla (statuty a řády), která mohou určit jak jmenování a počet rozhodců (rozhodci mohou být vybíráni ze seznamu), tak i způsob vedení řízení a též náklady rozhodčího řízení. Uvedená pravidla musí být publikována v Obchodním věstníku. Rozhodováno je pak podle zmíněných pravidel stálého rozhodčího soudu, platných v době zahájení rozhodčího řízení, přičemž nedohodnou-li se účastníci jinak, postupuje stálý rozhodčí soud podle těchto pravidel.

Jak vyplývá z obsahu spisu, účastníci si v čl. VI. bodu 5. kupní smlouvy dohodli, že „veškeré spory, které mezi nimi nastanou nebo mohou nastat, či jakékoliv jiné nároky, budou řešeny v rozhodčím řízení před jediným rozhodcem, v souladu se zákonem č. 216/1994 Sb. podle Rozhodčího řádu a Poplatkového řádu vydanými Sdružením rozhodců, s. r. o., sídlem Příkop 8 (budova IBC), 604 10 Brno", s tím, že tyto dokumenty jsou zveřejněny v platném znění na internetových stránkách Sdružení rozhodců. Bylo proto nezbytné uvážit, zda takto mělo být rozhodování případného sporu mezi účastníky svěřeno ad hoc rozhodci (rozhodcům) ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení, přičemž soudy obou stupňů (ač tuto problematiku podrobněji nerozebíraly) na tuto otázku fakticky odpověděly pozitivně.

Při úvaze, zda si takto účastníci dohodli pro řešení jejich případných budoucích sporů (za situace, kdy sdružení rozhodců nemělo a nemá charakter stálého rozhodčího soudu, který může být podle § 13 odst.zákona o rozhodčím řízení zřízen pouze na základě zákona), že je bude rozhodovat ad hoc rozhodce, nelze pominout, že výběr příslušného rozhodce byl podřazen režimu Rozhodčího řádu vydaného sdružením rozhodců. Tato obchodní společnost však podle zákona nebyla (a není) oprávněna vydávat statuty a řády (obdobně jako stálé rozhodčí soudy, jejichž statuty a řády jsou obligatorně uveřejňovány v Obchodním věstníku – § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení), které by mimo jiné především upravovaly způsob vedení rozhodčího řízení, resp. případně vymezovaly způsob jmenování rozhodců, apod. Jak vyplývá z výpisu z obchodního rejstříku, předmětem podnikání obchodní společnosti Sdružení rozhodců, s. r. o., byla v rozhodné době poradenská činnost pro rozhodce v rozhodčím řízení, činnost organizačních a ekonomických poradců, týkajících se služeb pro rozhodce a rozhodčí řízení, obstaravatelská činnost pro rozhodce a rozhodčí řízení. Je třeba zdůraznit, že pokud subjekt, který není stálým rozhodčím soudem, zřízeným na základě zvláštního zákona, vykonává takové činnosti, které spadají podle zákona o rozhodčím řízení výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů, jde o zcela zřejmý a logicky odvoditelný úmysl odporující zákonu. Jde o zjevné nastavení podmínek vzbuzujících důvodné pochybnosti o perspektivě nezávislého a nestranného řešení sporů. Přitom nelze mít ani za to, že by se účastníci byli případně dohodli na tom, že by jejich případný spor řešil ad hoc rozhodce, neboť žádný takový rozhodce nebyl v rozhodčí smlouvě uveden, resp. nebyl jasným a zákonu odpovídajícím způsobem stanoven způsob, jak by příslušný rozhodce měl být určen, když zmiňovaný odkaz (a nadto odkaz jen zcela obecný) na Rozhodčí řád obchodní společnosti Sdružení rozhodců, s. r. o., nelze jako eventuální způsob určení ad hoc rozhodce ze shora uvedených důvodů akceptovat. Jinak řečeno, jestliže rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, ale v této souvislosti pouze odkazuje na „rozhodčí řád" vydaný právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem (a nikoliv pro neurčení rozhodce nebo způsobu, jak má být určen). Tuto skutečnost však soudy obou stupňů zcela pominuly.

Č. 121

Pro úplnost je třeba poukázat na skutečnost, že Ústavní soud České republiky ve svých usneseních opakovaně zaujal právní názor, že rozhodovací činnost rozhodčího soudu, resp. rozhodce, je založená na smlouvě, která deleguje vůli stran, a její výsledek je kvalifikovanou formou závazku. Rozhodce (rozhodčí soud) nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno stanoví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc není delegována svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud (srov. např. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 339/02, sp. zn. IV. ÚS 511/03, sp. zn. III. ÚS 166/05 či sp. zn. III ÚS 145/03, in www.nalus.usoud.cz). Nejvyšší soud se však ve své sjednocovací rozhodovací činnosti staví na názor, dle nějž není možno pomocí zásady smluvní autonomie negovat v těchto případech zákonu odporující ujednání rozhodčí doložky, u níž lze dovozovat v zásadě zřetelnou snahu poškodit „slabšího" účastníka závazkového vztahu. Demokratický a právní stát totiž nemůže rezignovat na ochranu práv a oprávněných zájmů, které by mohly být ohroženy v řízení alternativním k soudnímu.

Z vyloženého je tedy zřejmé, že dovoláním napadené usnesení odvolacího soudu není správné (§ 243b odst. 2 o. s. ř.). Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu se tak odchyluje od právního názoru vysloveného v usnesení téhož soudu ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008, podle něhož „strany smlouvy si mohou platně dohodnout, že spory vzniklé z jejich smlouvy budou rozhodovány vybraným rozhodcem žalující stranou ze seznamu rozhodců vedeného soukromým subjektem, jenž není stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných takovým soukromým subjektem", neboť – jak již bylo vyloženo – tento názor nesdílí.

Z uvedeného důvodu Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) usnesení Krajského soudu v Ostravě, stejně jako jemu předcházející usnesení Okresního soudu ve Frýdku – Místku, s přihlédnutím k ustanovení § 243b odst. 2 a 3 o. s. ř. zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Č. 122

U nemovitostí, které jinak vyhovují vymezení příslušenství věci v § 121 odst. 1 obč. zák., vznikají, mění se nebo zanikají práva uvedená v § 1 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb. – vlastnické právo, zástavní právo, právo odpovídající věcnému břemeni a předkupní právo s účinky věcného práva k nemovitostem evidovaným v katastru nemovitostí – dnem vkladu do katastru nemovitostí.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 832/2008)

Rozsudkem ze dne 10. 5. 2007 Krajský soud v Plzni na základě žaloby podané společností A., s. r. o., a směřující vůči žalovanému správci konkursní podstaty úpadce ZD Š. vyloučil ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce:

1) čerpací stanici vody u kravína na stavební parcele č. 72 v k. ú. L.,

2) čerpací stanici vody u starého kravína na stavební parcele č. 100, váhu na stavební parcele č. 96 a sociální zařízení u starého kravína na stavební parcele č. 142, vše v k. ú. T.,

3) váhu na stavební parcele č. 43, sklad strojů na stavební parcele č. 56, sklad železa na stavební parcele č. 57 a sklad dřeva na stavební parcele č. 58, vše v k. ú. V.,

4) kafilerní box na stavební parcele č. 160 a provozní budovu s kotelnou na stavební parcele č. 163, vše v k. ú. Č.,

5) technologické zařízení sušky BS-18, tj. vstupní objekt s váhou na stavební parcele č. 463 a kolnu (skladu náhradních dílů) na stavební parcele č. 538, vše v k. ú. Š.,

(bod I. výroku).

Ohledně požadavku na vyloučení stavby letního výkrmu prasat na stavební parcele č. 468 v k. ú. Š., žalobu zamítl (bod II. výroku).

Dále rozhodl o nákladech řízení (bod III. výroku).

Šlo o v pořadí druhý rozsudek soudu prvního stupně v této věci, když první rozsudek ze dne 1. 3. 2006 (jímž soud vyhověl vylučovací žalobě jen ohledně čerpací stanice vody u kravína na stavební parcele č. 72 v k. ú. L., čerpací stanice vody u starého kravína na stavební parcele č. 100, váhy na stavební parcele č. 96 a sociálního zařízení u starého kravína na stavební parcele č. 142, vše v k. ú. T., váhy na stavební parcele č. 43, v k. ú. V., a technologického zařízení sušky BS-18, tj. vstupního objektu s váhou na stavební parcele č. 463, v k. ú. Š. a ve zbytku ji zamítl) zrušil k odvolání obou účastníků Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 5. 1. 2007.

Soud prvního stupně po doplnění dokazování dospěl k závěru, že sporné nemovitosti mají charakter příslušenství k některé stavbě hlavní, neboť byly při pořízení určeny k trvalému užívání s některou stavbou hlavní. Jako příslušenství věcí hlavních byly sporné nemovitosti vydány žalobkyni dohodami o vydání nemovitostí ze 6. 1. 1997, 11. 12. 1997 a 26. 5. 1998 (dále jen „dohody o vydání"), ve kterých je

výslovně uvedeno, že v nich vyjmenované stavby jsou vydávány „se všemi součástmi a příslušenstvím, se všemi právy a povinnostmi". Přechodem vlastnického práva ke stavbě hlavní přešlo na žalobkyni také vlastnické právo ke stavbám vedlejším (sporným nemovitostem), majícím charakter příslušenství ve smyslu ustanovení § 121 odst. 1 obč. zák. Ke stavbě letního výkrmu prasat uvedl, že do dne prohlášení konkursu na majetek úpadce nebyl tento objekt zapsán v katastru nemovitostí a podle výpovědí svědků nebyl nikdy určen ke společnému užívání s jinou stavbou vydanou do vlastnictví žalobkyně, nemá proto charakter příslušenství věci a nebyl ani předmětem žádné z dohod o vydání.

K odvolání žalobkyně (proti zamítavému výroku rozsudku ve věci samé) i žalovaného (proti vyhovujícímu výroku rozsudku ve věci samé) Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 20. 9. 2007 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně.

Odvolací soud považoval za správná skutková zjištění soudu prvního stupně i jeho závěr, že sporné nemovitosti jsou příslušenstvím nemovitostí, které žalobkyně získala na základě dohod o vydání. Soudu prvního stupně přisvědčil i v závěru, že splňují všechna „zákonná kritéria" příslušenství nemovité věci, jak se podávají z ustanovení § 121 odst. 1 obč. zák., a že nemovitosti tvořící příslušenství existovaly jako věci nemovité v právním smyslu již v době uzavírání dohod o vydání a jejich vlastníkem byl úpadce. Zdůraznil, že příslušenství sdílí právní osud věci hlavní, tedy spolu s nabytím vlastnictví věci hlavní se nabývá zároveň vlastnictví jejího příslušenství bez ohledu na to, zda je v době převodu vlastnictví k věci hlavní zapsáno jako samostatná nemovitá věc v katastru nemovitostí či nikoli. Příslušenství hlavních staveb proto nebylo třeba v dohodách o vydání výslovně uvádět.

K váze na stavební parcele č. 96 v k. ú. T. a k váze na stavební parcele č. 43 v k. ú. V. odvolací soud pro upřesnění uvedl, že obě váhy jsou umístěny ve stavbě pevně spojené se zemí, tzn. ve stavbě, jež je nemovitostí, a ta je příslušenstvím jiné nemovitosti. Stavby, v nichž jsou váhy umístěny, přešly do vlastnictví žalobkyně jako příslušenství věci na základě dohod o vydání nemovitostí a vlastní technologie vah přešla do vlastnictví úpadce na základě dohod o vydání movitých věcí z 6. 1. 1997 a 1. 2. 1998, v nichž jsou výslovně uvedeny.

Proti té části rozsudku odvolacího soudu, kterou byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku ve věci samé, podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) a c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, a tvrdí, že je dán dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí (v dotčeném rozsahu) zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Konkrétně dovolatel nesouhlasí se závěrem soudů nižších stupňů, že vylučované nemovitosti jsou příslušenstvím jiných nemovitostí vlastněných žalobkyní jako věci hlavní, a proto jako takové nemusely být výslovně uvedeny ve smlouvách (dohodách) o vydání nemovitostí, jimiž žalobkyně nabyla věci hlavní od pozdějšího úpad-

Č. 122

ce před prohlášením konkursu na jeho majetek. Míní, že v posouzení této otázky jsou rozhodnutí soudů obou stupňů v rozporu s hmotným právem.

Soudy obou stupňů pak kritizuje za to, že při rozhodování pominuly judikaturu Nejvyššího soudu vztahující se k příslušenství věci hlavní, je-li jím nemovitost. Odkazuje především na rozhodnutí velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2003, sp. zn. 31 Cdo 2772/2000 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 75/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále též jen „R 75/2004"), dále na rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 1844/2004 (jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2005) a sp. zn. 32 Odo 454/2004 (jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006), jež jsou veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu.

Na tomto základě zdůrazňuje (s poukazem na R 75/2004), že je-li příslušenstvím věci hlavní nemovitost (...), je základním předpokladem k tomu, aby mohlo k převodu příslušenství vůbec dojít, vyjádření vůle toto příslušenství převést, a to v písemné formě. Teprve vyjádření vůle převést příslušenství věci, kterým je nemovitost, vytváří předpoklady pro zkoumání, zda tato vůle byla vyjádřena dostatečně určitě pro to, aby mohla vyvolat právní účinky sledované účastníky.

Dále dovolatel uvádí, že výše označeným rozhodnutím předcházelo rozhodnutí (bývalého) Nejvyššího soudu ze dne 4. 7. 1985, sp. zn. 4 Cz 25/95 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 7/1987 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), podle kterého: „Příslušenství věci (§ 121 odst. 1 obč. zák.) může být převedeno na nového nabyvatele, a to buď zároveň s věcí hlavní, nebo nezávisle na tomto převodu, nepřechází však vždy bez dalšího na nabyvatele věci hlavní. Ve smlouvě o převodu nemovitosti musí být proto vedle věci hlavní uvedeny a řádně identifikovány také věci, jež jsou jejím příslušenstvím. Součásti věci hlavní (§ 120 obč. zák.) však přecházejí na nového nabyvatele věci hlavní, i když nejsou výslovně uvedeny ve smlouvě o převodu věci hlavní."

Dovolatel uzavírá, že vylučované věci jsou samostatnými věcmi ve vlastnictví úpadce, na „vlastních" stavebních parcelách, a nelze je považovat ani za součást jiných věcí, přičemž jejich případným „oddělením" nedojde ke znehodnocení jiné stavby, jakožto věci hlavní.

Dále dovolatel odkazuje na předchozí rozhodnutí soudů v obdobném excindačním sporu týchž účastníků, završené usnesením ze dne 22. 6. 2006, čj. 29 Odo 1203/2004-200, jímž Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobkyně.

Žalobkyně ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout jako nedůvodné.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Tříčlenný senát č. 29, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při výkladu závěrů obsažených v R 75/2004

Č. 122

k názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen ve výše zmíněných rozsudcích Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1844/2004 a sp. zn. 32 Odo 454/2004.

Proto věc postoupil podle ustanovení § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

V rozsahu, ve kterém odvolací soud napadeným rozhodnutím potvrdil vyhovující výrok rozsudku soudu prvního stupně co do věcí, ohledně kterých soud prvního stupně žalobu prvním rozsudkem zčásti zamítl, je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. Ve zbývajícím rozsahu Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., když přisuzuje napadenému rozhodnutí zásadní právní význam v řešení otázky, jaká míra konkretizace příslušenství věci hlavní (kterou je nemovitost) je nezbytná pro závěr, že s věcí hlavní bylo na jejího nabyvatele převedeno rovněž její příslušenství tvořené nemovitostí.

Odvolací soud založil své rozhodnutí na závěru, podle něhož jsou sporné nemovitosti příslušenstvím nemovitostí, které do svého vlastnictví žalobkyně získala na základě dohod o vydání nemovitostí jako věcí hlavních, a na závěru, podle kterého je-li v dohodách o vydání výslovně uvedeno, že nemovitosti přecházejí se vším příslušenstvím, jež k nim náleží, nebylo třeba sporné nemovitosti v dohodách výslovně uvádět, bez ohledu na to, zda šlo v době převodu o nemovitosti podléhající zápisu do katastru nemovitostí nebo nikoliv.

Nejvyšší soud, jsa vázán uplatněným dovolacím důvodem a jeho obsahovým vymezením (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), přezkoumal rozhodnutí odvolacího soudu; rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. prosince 2007) plyne z ustanovení § 432 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona).

Dovolání je důvodné.

Senát č. 29, který věc postoupil velkému senátu, zaujal názor:

„Je-li ve smlouvě vyjádřena dostatečně určitě vůle převést příslušenství, pak z hlediska úpravy příslušenství v občanském zákoníku není rozdíl mezi příslušenstvím, kterým je nemovitost zapisovaná v katastru nemovitostí, a příslušenstvím – nemovitostí, která zápisu do katastru nemovitostí nepodléhá. Opačný závěr vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1844/2004, a v rozsudku ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 32 Odo 454/2004, nemá oporu v ustanovení § 121 odst. 1 obč. zák.

Z uvedeného vyplývá, že byla-li v dohodách o vydání věcí vyjádřená vůle převést i jejich příslušenství, kterým byly nemovitosti podléhající zápisu do katastru nemovitostí, stala se žalobkyně vlastnicí i těchto nemovitostí jako příslušenství věcí hlavních, byť nebyly v dohodách o vydání věcí specifikovány. Závěr odvolacího soudu, na němž své rozhodnutí založil, je s R 75/2004 v souladu."

Č. 122

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu se s takto formulovaným právním názorem neztotožnil.

Podle ustanovení § 121 odst. 1 obč. zák. příslušenstvím věci jsou věci, které náleží vlastníku věci hlavní a jsou jím určeny k tomu, aby byly s hlavní věcí trvale užívány.

Otázkou, kdy může dojít k převodu nemovitosti, jež je příslušenstvím věci hlavní, se Nejvyšší soud zabýval v již zmíněném R 75/2004. V něm dovodil, že tvoří-li příslušenství věci hlavní nemovitost, může dojít k jeho převodu na jiného smlouvou, jen jestliže byla v této smlouvě vyjádřena vůle převést rovněž příslušenství. Pouze písemné vyjádření vůle převést příslušenství věci vytváří předpoklady pro zkoumání, zda tato vůle byla vyjádřena natolik dostatečně určitě, aby mohla vyvolat právní účinky sledované účastníky.

Nelze však souhlasit s názorem, že není rozhodné, zda příslušenstvím je nemovitost, která je předmětem evidence v katastru nemovitostí, nebo nikoliv. Ustanovení § 121 odst. 1 obč. zák. sice žádné rozlišení příslušenství věci z hlediska jejich evidence v katastru nemovitostí neobsahuje, na rozdíl od dřívějších předpisů (§ 130 zákona č. 141/1950 Sb., § 1047, § 1061 o. z. o. z roku 1811) nestanoví však ani to, že by příslušenství přecházelo na nabyvatele věci hlavní bez ohledu na to, zda a jakou formou vyjádří účastníci smlouvy vůli příslušenství převést. Zmíněné ustanovení tak jen vymezuje, co je příslušenstvím, otázku jeho právního osudu je však třeba řešit podle právních předpisů, upravujících nakládání s věcmi. „S ohledem na tradici založenou obecným občanským zákoníkem v praxi ovšem nadále přežívá představa, že příslušenství věci následuje osud věci hlavní, pokud ze smluvního ujednání nevyplývá něco jiného. Vzhledem k tomu, že tento tradiční názor již nemá oporu ve výslovné zákonné úpravě, lze mít za to, že právní osud příslušenství je třeba ve smlouvách výslovně upravit" (Barešová, E., Baudyš, P.: Zákon o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitosti. Praha. C.H. Beck, 3. vydání, 2002, s. 377).

Tak je-li na základě smlouvy převáděna věc, která náleží vlastníku věci hlavní a je jím určena k tomu, aby byla s hlavní věcí trvale užívána, řídí se její právní osud jak úpravou příslušného smluvního typu, tak i obecnými ustanoveními občanského zákoníku o smlouvách.

Písemnou formu musí mít smlouvy o převodech nemovitostí, jakož i jiné smlouvy, pro něž to vyžaduje zákon nebo dohoda účastníků (§ 46 odst. 1 obč. zák.). Převádí-li se nemovitá věc na základě smlouvy, nabývá se vlastnictví vkladem do katastru nemovitostí podle zvláštních předpisů, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak (§ 133 obč. zák.). Toto pravidlo platí pro převody všech nemovitostí s výjimkou případů, kdy zvláštní předpis (jiný než občanský zákoník) stanoví jinak; ohledně příslušenství žádný předpis nic jiného nestanoví.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, „k nemovitostem evidovaným v katastru nemovitostí České republiky (dále jen «katastr») se zapisuje vlastnické právo, zástavní právo,

Č. 122

právo odpovídající věcnému břemeni a předkupní právo s účinky věcného práva". Podle § 2 odst. 1 tohoto zákona platí: „Práva uvedená v § 1 odst. 1 se zapisují do katastru nemovitostí zápisem vkladu práva nebo výmazu vkladu práva (dále jen „vklad"), pokud tento zákon nestanoví jinak." Tato práva „vznikají, mění se nebo zanikají dnem vkladu do katastru, pokud občanský zákoník nebo jiný zákon nestanoví jinak" (§ 2 odst. 2 zákona č. 265/1992 Sb.). Ohledně nemovitostí, které by jinak vyhovovaly formulaci příslušenství v § 121 odst. 1 obč. zák., žádný právní předpis nic jiného nestanoví, a to ani pokud jde o jejich evidenci v katastru nemovitostí, ani pokud jde o pravidlo, že práva k nim vznikají, mění se nebo zanikají dnem vkladu do katastru.

Je tedy možné uzavřít, že práva uvedená v § 1 odst. 1 katastrálního zákona – vlastnické právo, zástavní právo, právo odpovídající věcnému břemeni a předkupní právo s účinky věcného práva k nemovitostem evidovaným v katastru nemovitostí – vznikají, mění se nebo zanikají dnem vkladu do katastru, pokud občanský zákoník nebo jiný zákon nestanoví jinak, a to i pokud jde o nemovitosti, které jinak vyhovují vymezení příslušenství věci v § 121 odst. 1 obč. zák. V listinách, které jsou podkladem pro zápis do katastru, mají být označeny tyto nemovitosti způsobem uvedeným v § 5 odst. 1 zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), tedy zejména pozemky parcelním číslem s uvedením názvu katastrálního území, ve kterém leží, budovy označením pozemku, na němž jsou postaveny, číslem popisným nebo evidenčním, resp. dalšími způsoby v tomto ustanovení předepsanými (viz též například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 1990, sp. zn. 3 Cz 45/90, publikovaný jako R 53/1991 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Velký senát poznamenává, že tento právní názor nic nemění na závěrech dosavadní judikatury umožňující překlenout určité nepřesnosti ve smlouvách, které mají mít věcněprávní účinky, výkladem (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 13. 10. 2004, sp. zn. III ÚS 447/03, rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1757/2006, ze dne 23. 1. 2007, sp. zn. 30 Cdo 2105/2006, ze dne 21. 6. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1799/2004, a další).

Uvedený právní názor nejen že není v rozporu s rozsudkem velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, publikovaným jako R 75/2004, ale navazuje na něj a dále jej rozvíjí. V tomto rozsudku se uvádí: „Příslušenství tvoří věci samostatné, které mohou být samostatným předmětem právních vztahů, a jejich právní režim nesleduje ze zákona bez dalšího režim věci hlavní. Platné právo nemá ustanovení o tom, že by na nabyvatele věci hlavní přecházelo i příslušenství věci. K převodu příslušenství na nabyvatele věci hlavní je vždy třeba projevit zákonem předepsaným způsobem vůli převést i příslušenství; nebyla-li vůle převést i příslušenství věci hlavní právně významným způsobem projevena, příslušenství na nabyvatele věci hlavní nepřechází. Opačný názor nelze opřít o žádné ustanovení platného práva." Je-li „příslušenstvím" nemovitosti jiná nemovitost, evidovaná v katastru nemovitostí, pak vůli je převést lze relevantně projevit jen „zákonem

Č. 122

předepsaným způsobem", tedy písemnou smlouvou splňující požadavky § 5 odst. 1 katastrálního zákona a podléhající vkladu do katastru nemovitostí. Stejně je citované rozhodnutí velkého senátu vykládáno v odborné literatuře (Kuba. B., Olivová, K.: Katastr nemovitostí České republiky. Linde Praha, a. s., 2005, s. 89).

Obdobně se na věc pohlíželo v době platnosti obecného zákoníku občanského; možnost, že nemovitost podléhající evidenci v pozemkových knihách může přejít „bez dalšího" jako příslušenství jiné nemovitosti, byla vyloučena (srov. Mayr, R.: Soustava občanského práva. Kniha první. Brno, 1929, s. 124). Jiný postup by i v dnešní době vedl k oslabení významu katastru nemovitostí, měl by za následek nárůst případů, kdy stav katastru by neodpovídal skutečnému právnímu stavu, v konkrétních případech by vedl k pochybnostem, co vlastně bylo smlouvami o převodu vlastnictví převedeno, a vedl by strany ke sporům o vlastnictví. Budou-li na smlouvy o převodu všech nemovitostí evidovaných v katastru (pokud to zákon výslovně nevyloučí) aplikována zákonná pravidla uvedená shora, pak budou tyto negativní důsledky minimalizovány, ne-li zcela vyloučeny.

Z uvedeného je zřejmé, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a že dovolání je důvodné.

Č. 123

Č. 123

Je-li prohlášen konkurs na majetek věřitele oprávněného ze zadržovacího práva a probíhá-li v době prohlášení konkursu spor o existenci zadržovacího práva formou vindikační žaloby, kterou se vlastník zadržené movité věci domáhá jejího vydání po tom, kdo mu ji zadržuje, nastává ve vztahu k tomuto sporu účinek přerušení řízení podle ustanovení § 263 odst. 1 insolvenčního zákona. Vzhledem k ustanovení § 265 odst. 1 insolvenčního zákona nelze v takto přerušeném řízení po dobu trvání účinků konkursu pokračovat, neboť spor o vydání věci má v insolvenčních poměrech charakter sporu o vyloučení věci ze soupisu majetkové podstaty dlužníka.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2011,
sp. zn. 29 Cdo 3031/2009)

Rozsudkem ze dne 16. 7. 2008 Obvodní soud pro Prahu 4 na základě žaloby ze dne 17. 8. 2008 uložil žalovanému W., spol. s r. o., vydat žalobci J. S. do tří dnů od právní moci rozsudku osobní vozidlo označené ve výroku (bod I. výroku). Dále rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku), o nákladech státu (bod III. výroku) a o vrácení přeplatku soudního poplatku (bod IV. výroku).

Soud – odkazuje na ustanovení § 126 odst. 1, § 145 a násl., § 175 odst. 1, § 634 odst. 1, § 636 a § 652 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, dospěl po provedeném dokazování k závěru, že žalovaný nemá vůči žalobci splatnou pohledávku (takže mu nenáleželo právo vozidlo zadržet).

K odvolání žalovaného Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 19. 2. 2009 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl (první výrok). Dále rozhodl o nákladech státu (druhý výrok) a o nákladech řízení před soudy obou stupňů (třetí a čtvrtý výrok).

Odvolací soud především poukázal na to, že v průběhu odvolacího řízení byl prohlášen konkurs na majetek žalovaného, uváděje, že se tak stalo usnesením Městského soudu v Praze ze dne „7. 10. 2008", uzavřel však, že tím nedošlo k přerušení řízení ve smyslu § 263 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), neboť předmětem řízení není majetek spadající do „konkursní" podstaty žalovaného. Současně odvolací soud poukázal na to, že do řízení vstoupila jako vedlejší účastnice na straně žalovaného jeho insolvenční správkyně, dodávaje, že nevyhověl jejímu návrhu na přerušení řízení do skončení řízení o žalobě o zaplacení částky 8623 Kč, kterou insolvenční správkyně podala proti žalobci 19. 2. 2009. Mínil totiž, že důvodnost této pohledávky žalovaného lze v tomto řízení posoudit jako otázku předběžnou.

K podstatě sporu odvolací soud uvedl, že soud prvního stupně si pro své rozhodnutí opatřil dostatečný skutkový základ, odvolací soud se však neztotožňuje s jeho

Č. 123

závěrem, že nebyly splněny předpoklady pro zadržení vozidla ve smyslu § 175 odst. 1 obč. zák., pro neexistenci splatné pohledávky žalovaného vůči žalobci.

Žalobce podal proti rozsudku odvolacího soudu (a to výslovně proti všem jeho výrokům) dovolání, namítaje, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud vyrozuměl účastníky řízení o přerušení řízení a o tom, že po dobu trvání konkursu nelze v řízení pokračovat a spis bude uložen u soudu prvního stupně.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 263 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění účinném v době prohlášení konkursu (pro věc rozhodném), není-li v tomto zákoně stanoveno jinak, prohlášením konkursu se přerušují soudní, správní a jiná řízení o právech a povinnostech, která se týkají majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z majetkové podstaty, jejichž účastníkem je dlužník. V těchto řízeních lze pokračovat jen za podmínek stanovených tímto zákonem (odstavec 1). Je-li řízení podle odstavce 1 přerušeno, nekonají se jednání a neběží stanovené lhůty. Jestliže se v řízení pokračuje, počínají lhůty běžet znovu (odstavec 2). Přerušení řízení působí na účastníky řízení, kteří v řízení vystupují na téže straně jako dlužník, jen jde-li o nerozlučné společenství nebo o vedlejší účastenství (odstavec 3). Jakmile se soud, správní orgán nebo jiný orgán příslušný k projednání a rozhodnutí věci dozví o přerušení řízení podle odstavce 1, vyrozumí o tom účastníky řízení; současně je poučí, za jakých podmínek lze v řízení pokračovat. Rozhodnutí již vydaná se v době, kdy je řízení přerušeno, nedoručují; bylo-li řízení přerušeno po doručení rozhodnutí, avšak ještě předtím, než rozhodnutí nabylo právní moci, nenabývá rozhodnutí právní moci. Jestliže se v řízení pokračuje, rozhodnutí se doručuje znovu (odstavec 4).

Dle ustanovení § 265 odst. 1 insolvenčního zákona, v rozhodném znění, v přerušených řízeních, ve kterých v době prohlášení konkursu věřitelé uplatňovali proti dlužníku pohledávky nebo jiná práva, které se týkají majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z majetkové podstaty, lze pokračovat, jde-li o spory o rozsah majetkové podstaty, s výjimkou sporů o vyloučení majetku z ní, nebo jde-li o řízení o nárocích s právem na uspokojení ze zajištění anebo o řízení o pohledávkách za majetkovou podstatou nebo o pohledávkách postavených jim na roveň.

Předmětem sporu v této věci je existence zadržovacího práva žalovaného k majetku žalobce ve smyslu ustanovení § 175 odst. 1 obč. zák.

Zadržovací právo slouží k zajištění splatné pohledávky nebo, byl-li podán návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka, i dosud nesplatné pohledávky tím, že věřiteli umožňuje, aby si ponechal cizí movitou věc, kterou by jinak byl povinen

Č. 123

dlužníku vydat, a aby dosáhl uspokojení své pohledávky z výtěžku prodeje nebo jiného zpeněžení zadržené věci, nesplní-li dlužník ani dodatečně svůj dluh odpovídající zajištěné pohledávce.

Zadržovací právo má v první řadě funkci zajišťovací; zabezpečuje pohledávku věřitele od okamžiku svého vzniku, vede (motivuje) dlužníka k tomu, aby pohledávku věřitele dobrovolně splnil alespoň dodatečně, a věřiteli poskytuje jistotu, že se bude moci uspokojit ze zadržené věci, jestliže dlužník ani dodatečně svůj dluh dobrovolně nesplní. Nesplní-li dlužník svou povinnost ani dodatečně, může se věřitel uspokojit ze zadržené věci, aniž by musel spoléhat na to, že se domůže úhrady z majetku (z jiného majetku) dlužníka. Zadržená věc může být prodána (jinak zpeněžena) na návrh věřitele v nedobrovolné veřejné dražbě prováděné podle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách (ve znění pozdějších předpisů), nebo při soudním výkonu rozhodnutí anebo v exekuci prováděné podle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (ve znění pozdějších předpisů); při soudním výkonu rozhodnutí a v exekuci má věřitel oprávněný ze zadržovacího práva vždy (i kdyby tato řízení byla zahájena na návrh jiného věřitele) právo na přednostní uspokojení z výtěžku prodeje nebo jiného zpeněžení věci před jiným věřitelem, a to i zástavním věřitelem (srov. § 331a odst. 1 o. s. ř., § 69 exekučního řádu, § 179 obč. zák.). Zadržovací právo je právem subsidiárním a akcesorickým. Subsidiarita zadržovacího práva vyjadřuje, že jde o podpůrný zdroj uspokojení pohledávky věřitele, který se uplatní jen tehdy, jestliže pohledávka nebyla dlužníkem dobrovolně splněna ani dodatečně a nezanikla-li jiným způsobem. Akcesorickým je zadržovací právo zejména proto, že vzniká pouze tehdy, vznikla-li platně také pohledávka, k jejímuž zajištění slouží, a že dochází k jeho zániku rovněž v případě, že zanikla zajištěná pohledávka (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 21 Cdo 2265/2005, jenž je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Je-li věřitel oprávněný ze zadržovacího práva v úpadku, podléhá zadržovaná věc soupisu jako majetek ve smyslu § 205 odst. 4 insolvenčního zákona, jelikož (vzhledem k tomu, co bylo na dané téma řečeno v předchozím odstavci), jde o majetek, jenž může plnit ve vztahu k pohledávkám takového věřitele uhrazovací funkci. Spor o příslušnost takového majetku k majetkové podstatě věřitele oprávněného ze zadržovacího práva se pak vede jako spor o jeho vyloučení ze soupisu majetkové podstaty dlužníka (věřitele oprávněného ze zadržovacího práva) ve smyslu ustanovení § 225 insolvenčního zákona.

Je-li (jako v tomto případě) v průběhu insolvenčního řízení prohlášen konkurs na majetek věřitele oprávněného ze zadržovacího práva a probíhá-li v době prohlášení konkursu (jako v tomto případě) spor o existenci zadržovacího práva formou vindikační žaloby, kterou se vlastník zadržené movité věci domáhá jejího vydání po tom, kdo mu ji zadržuje, nastává ve vztahu k tomuto sporu účinek přerušení řízení předjímaný ustanovením § 263 odst. 1 insolvenčního zákona (jde o spor o právech a povinnostech, která se týkají majetkové podstaty).

Č. 123

Vzhledem k ustanovení § 265 odst. 1 insolvenčního zákona nelze v takto přerušeném řízení po dobu trvání účinků konkursu vůbec pokračovat, neboť spor o vydání věci má v insolvenčních poměrech charakter sporu o vyloučení věci ze soupisu majetkové podstaty dlužníka.

Odvolací soud tedy účinky prohlášení konkursu na majetek žalovaného, k němuž došlo 7. 10. 2008, vyhodnotil nesprávně.

Nejvyšší soud pak v souladu s výše uvedeným vyrozuměl účastníky řízení o přerušení řízení a o tom, že po dobu trvání konkursu nelze v řízení pokračovat (první výrok tohoto usnesení), jakož i o tom, u kterého soudu bude (pro účely případného nahlížení a zpracování došlých podání) po dobu přerušení řízení uložen procesní spis (druhý výrok tohoto usnesení).

Současně Nejvyšší soud vyrozuměl účastníky řízení (třetí výrok tohoto usnesení) o tom, že prohlášením konkursu na majetek žalovaného (dlužníka) zanikla (v intencích § 252 odst. 1 insolvenčního zákona) plná moc (ze dne 4. 7. 2006) udělená dlužníkem (žalovaným) v této věci advokátu Mgr. M. B., jakož i o tom, že doručení dovoláním napadeného rozsudku dovolacího soudu z 19. 2. 2009, provedené v době přerušení řízení, je neúčinné (bude je nutné opakovat poté, co pominou účinky přerušení řízení) a napadený rozsudek dosud není v právní moci (srov. § 263 odst. 4, větu druhou a třetí, insolvenčního zákona).

Č. 124

Č. 124

Při stanovení náhrady za zřízení věcného břemene cesty podle § 151o odst. 3 obč. zák. nelze vycházet z ceny určené podle cenových předpisů. Je třeba zvážit všechny okolnosti případu, zejména proč stavba zůstala bez přístupu k veřejné komunikaci, stejně jako všechny negativní účinky, které s sebou zřízení nezbytné cesty pro zatížený pozemek přinese. Náhrada za zřízení práva nezbytné cesty zahrnuje i náhradu za újmu, kterou vlastník pozemku utrpí, a to i tím, že v důsledku tzv. právní závady – práva cesty svědčícího vlastníku stavby – zpravidla klesne cena zatíženého pozemku i stavby na něm zřízené a že jeho vlastník bude výkonem tohoto práva omezen v užívání pozemku, bude narušeno jeho soukromí apod. Nelze pominout skutečnost, že právo cesty se zřizuje bez časového omezení (i když není v konkrétní věci vyloučeno ani jeho zřízení na určitou dobu). Stanovení výše náhrady je tak na úvaze soudu, která musí být řádně zdůvodněna. Náhrada se zpravidla poskytuje formou jednorázového plnění.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2011,
sp. zn. 22 Cdo 2854/2010)

Okresní soud Praha-západ rozsudkem ze dne 21. 9. 2007, ve znění usnesení ze dne 11. 12. 2007 a doplňujícího rozsudku ze dne 19. 3. 2008, výrokem pod bodem I. zřídil věcné břemeno spočívající v právu cesty, které může být vykonáváno pěšky i průjezdem vozem, ve prospěch vlastníka stavby č. ev. 1354 na pozemku parc. č. 1457 a pozemku parc. č. 683/39 přes pozemek parc. č. 683/35 podél hranice pozemku parc. č. 683/66, vše v k. ú. H., okres P., dle geometrického plánu č. 1691-915/2004 znalkyně Ing. E. S., který je součástí tohoto rozsudku. Výrokem pod bodem II. uložil žalobcům povinnost zaplatit společně a nerozdílně žalované 1) částku 3275 Kč a žalované 2) částku 3275 Kč, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud vyšel ze zjištění, že účastníci jsou vlastníky sousedních pozemků, na kterých se nacházejí stavby sloužící k rekreaci. K pozemkům a stavbě žalobců není přístup z veřejné komunikace; proto se žalobci domáhali zřízení práva nezbytné cesty podle § 151o odst. 3 obč. zák.

Do roku 1963 tvořily pozemky ve vlastnictví účastníků jeden celek. Po jeho rozdělení vzdálenější právní předchůdce žalovaných prodal 29. 12. 1963 pozemek nyní náležející žalobcům jejich bližšímu právnímu předchůdci. V kupní smlouvě v bodě 7. prodávající umožnil kupujícímu přístup přes svůj pozemek s tím, že si upraví na vlastní náklady cestu v šířce 1 m při východní straně pozemku podél plotu souseda H. a že ji do konce roku 1964 oplotí a opatří vstupními dvířky. Cestu užívali vlastníci pozemku č. 683/39 do roku 1988. Později se souhlasem právních předchůdců žalo-

vaných užívali k přístupu cestu na opačné straně pozemku žalovaných, k níž byla zřízena vstupní vrata v šířce přes 3 m. Tento stav užívání trval do roku 2000, kdy žalovaná 1) písemně vyzvala žalobce k ukončení užívání a uvedení pozemku do původního stavu.

V průběhu řízení nabízely žalované žalobcům uzavření nájemní smlouvy, která by jim umožňovala průchod, nikoliv však průjezd na jejich pozemek. Na toto řešení žalobci nepřistoupili, neboť jim smlouva nezajišťovala příjezd k jejich chatě a nebyla trvalým řešením. Soud dále vzal za prokázané, že žalobci mají na svém pozemku možnost parkování pro motorové vozidlo, proto nebudou žalované obtěžovat parkováním na jejich pozemku. Pokud by hrozilo poškození elektrických kabelů (v průběhu užívání trvajícího déle než 10 let k poškození nedošlo), žalobci jsou ochotni investovat do zpevnění cesty a zajištění kabelů. Námitka žalovaných, že žalobci dlouhodobě užívají přístup přes pozemek paní V., který mohou užívat i nadále, byla vyvrácena. Žalobci nemají k tomuto užívání žádný titul, pozemek užívají pouze na základě dočasného souhlasu vlastnice, který může kdykoliv odvolat. Mimo to uvedený pozemek není vhodný jako příjezdová cesta, neboť je zarostlý, neudržovaný a za nepříznivého počasí je průjezd komplikovaný. Ze všech uvedených důvodů žalobě na zřízení věcného břemene vyhověl. Při určení výše náhrady za zřízené věcného břemene vycházel soud z obvyklé ceny stanovené znalcem Ing. J. L.

K r a j s k ý s o u d v Praze jako soud odvolací k odvolání obou žalovaných rozsudkem ze dne 28. 1. 2009, ve znění usnesení ze dne 30. 7. 2009, rozsudek soudu prvního stupně ve znění opravného usnesení a doplňujícího rozsudku změnil v části vyhovujícího výroku I. o zřízení věcného břemene tak, že zamítl žalobu, jíž se žalobci domáhali zřízení věcného břemene ve prospěch všech vlastníků pozemku parc. č. 683/39, zapsaného na LV č. 1878 pro k. ú. H. u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, katastrální pracoviště Praha – západ, spočívajícího v právu cesty přes část pozemku parc. č. 683/35, zapsaného na LV č. 1273 pro k. ú. H. u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, katastrální pracoviště Praha – západ ve vlastnictví žalovaných (bod I. výroku). Rozsudek soudu prvního stupně změnil ve výroku pod bodem II. tak, že žalobci jsou povinni zaplatit společně a nerozdílně žalovaným oprávněným společně a nerozdílně náhradu za zřízení věcného břemene ve výši 11 725 Kč do 15 dnů od právní moci tohoto rozsudku (bod II. výroku).

Jinak rozsudek soudu prvního stupně ve znění opravného usnesení a doplňujícího rozsudku ve zbývající části vyhovujícího výroku I. o zřízení věcného břemene potvrdil v tom správném znění, že se zřizuje věcné břemeno ve prospěch všech vlastníků budovy č. ev. 1354 na stavební parcele č. 1457, zapsané na LV č. 1878 pro k. ú. H. u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, katastrální pracoviště Praha – západ, spočívající v právu cesty, a to průchodu a průjezdu osobními vozidly přes část pozemku parc. č. 683/35, zapsaného na LV č. 1273 pro k. ú. H. u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, katastrální pracoviště Praha – západ, ve vlastnictví žalovaných, a to v rozsahu vyznačeném geometrickým plánem č. 1691-915/2004, ověře-

ným Ing. E. S. dne 21. 4. 2004 a potvrzeným Katastrálním úřadem pro Středočeský kraj, katastrální pracoviště Praha – západ, dne 30. 4. 2004 pod č. 1120/04, který je nedílnou součástí rozsudku (bod III. výroku). Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (body IV. a V. výroku).

Odvolací soud doplnil řízení revizním znaleckým posudkem znalkyně Ing. M. Ř. ke zjištění výše přiměřené náhrady za zřízení věcného břemene, ze kterého zjistil, že přístupová cesta podle geometrického plánu má výměru 134 m² a cena věcného břemene práva chůze a jízdy činí 11 725 Kč. Dospěl k závěru shodnému se soudem prvního stupně, že žalobci prokázali naplnění podmínek § 151o odst. 3 obč. zák. pro zřízení předmětného věcného břemene cesty ve prospěch stavby (chaty) na jejich pozemku parc. č. 1457 a v upraveném znění v této části rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Dovodil, že přístup k budově žalovaných nelze zajistit jinak, pozemek není přístupný z veřejné komunikace, žalované odmítly žalobcům prodat část svého pozemku potřebnou pro cestu a mezi účastníky nedošlo k dohodě o smluvním zřízení věcného břemene. Žalované sice navrhovaly úpravu vztahů nájemní smlouvou, byly však ochotny žalobcům umožnit toliko průchod a nikoliv průjezd přes svůj pozemek; podle názoru soudu však mohou žalobci spravedlivě požadovat příjezd osobním vozem.

K námitce žalovaných o možnosti průchodu a průjezdu přes pozemek paní V. odvolací soud zaujal shodné stanovisko se soudem prvního stupně s tím, že i z hlediska historie vlastnických vztahů k pozemku žalovaných a žalobců, které tvořily dříve jeden celek, lze považovat za spravedlivé, aby věcným břemenem byl zatížen právě pozemek žalovaných, jejichž předchůdci část svého pozemku právním předchůdcům žalobců prodali. Okolnost, že stavba žalobců je užívána jako rekreační objekt a nikoliv k trvalému bydlení, není pro posouzení nutnosti průjezdu motorovým vozidlem rozhodující. Důležitá je hospodářská potřeba stavby. I k chatě je nutno dovážet zásoby potravin a těžké předměty, které lze jen obtížně nosit ručně.

Odvolací soud měl za to, že soud prvního stupně dostál i požadavku zřídit věcné břemeno cesty jen v nezbytném rozsahu tak, aby bylo zajištěno obvyklé užívání stavby žalobců a současně aby docházelo k co nejmenšímu zatěžování žalovaných jako vlastnic pozemku, na kterém bylo věcné břemeno zřízeno. S ohledem na charakter pozemku, jeho travnatý povrch a vedení elektrického kabelu omezil právo průjezdu pouze na osobní vozidla.

Při posuzování výše náhrady za věcné břemeno cesty vycházel odvolací soud z čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1897/2004, publikovaného v časopise Právní rozhledy, 2005, č. 21, str. 801, a z rozsudku téhož soudu ze dne 30. 8. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2317/2004, publikovaného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2006, poř. č. 60. Po přihlédnutí k míře omezení vlastnic zatíženého pozemku považoval za přiměřenou náhradu stanovenou v revizním znaleckém posudku Ing. M. Ř. ve výši 11 725 Kč.

Proti rozsudku odvolacího soudu ve znění opravného usnesení podává žalovaná 1) dovolání (označuje se za „žalobkyni" a žalobce za „žalované"); neuvádí, o kte-

Č. 124

ré ustanovení občanského soudního řádu opírá jeho přípustnost ani jaké dovolací důvody uplatňuje. Podle obsahu dovolání není napaden rozsudek odvolacího soudu ve výroku pod bodem I., kterým bylo vyhověno odvolání dovolatelky. Namítá, že žalobcům nikdy nebránila v obvyklém užívání jejich rekreační chaty, nijak je neomezovala při provádění její rekonstrukce, v průchodu k nemovitosti jim nebrání (dne 23. 11. 2002 jim proti potvrzení předala klíče od vjezdových vrat) a nabízela jim uzavření smlouvy umožňující přístup. Tvrdí též, že vhodnější by bylo zřízení cesty z jiného pozemku; tuto argumentaci dále rozvádí a uvádí další skutečnosti, které podle jejího názoru měly vést k zamítnutí žaloby.

Dovolatelka napadá i rozhodnutí o výši náhrady za zřízení věcného břemene, kterou považuje za nepřiměřeně nízkou; za nesprávné považuje, že byla stanovena jednorázovou platbou. Poukazuje na to, že věcné břemeno se zřizuje na dobu bez časového omezení, po celou dobu žalované nemohou část pozemku užívat k účelu, ke kterému je určen, ale musí ho udržovat ve stavu vhodném k průchodu a k průjezdu. Žalovaná 1) navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobci ve vyjádření k dovolání uvádějí, že žalovaná zaměňuje právní postavení účastníků ve věci a v důsledku toho je dovolání zmatečné a nesrozumitelné; dále se vyjadřují k námitkám dovolatelky týkajícím se samotného zřízení práva cesty. K argumentaci ohledně stanovení výše náhrady uvádějí, že znalkyně správně ocenila věcné břemeno podle zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku; v rozporu se zákonem by bylo, pokud by byla stanovena tím způsobem, kterým se domáhá žalovaná. Taková náhrada by totiž měla spíše charakter nájemného a nikoliv náhrady. Navrhují, aby dovolací soud dovolání žalované 1) zamítl.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Podle čl. II. – přechodná ustanovení, bodu 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinného od 1. 7. 2009 (vyjma ustanovení čl. I bodů 69, 71 a 100, ustanovení čl. XIII a ustanovení čl. XVII bodu 1, která nabývají účinnosti 23. 1. 2009), dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vyhlášeným (vydaným) přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů; užití nového ustanovení § 243c odst. 2 tím není dotčeno.

Dovolací soud proto při projednání dovolání postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném před jeho novelizací provedenou zákonem č. 7/2009 Sb.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání

Č. 124

je důvodné. Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam, neboť řeší právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena; jde o to, zda vlastník stavby, domáhající se zřízení práva nezbytné cesty, má zajištěn přístup ke stavbě přes cizí pozemek, jestliže vlastník pozemku přecházení jen trpí, nebo mu udělí prostý souhlas, který může být kdykoliv odvolán. Po právní stránce zásadní význam má i stanovení kritérií pro určení výše náhrady za zřízení věcného břemene; tuto otázku posoudil odvolací soud částečně v rozporu s judikaturou dovolacího soudu, některé aspekty této problematiky pak dovolací soud dosud neřešil.

Není-li vlastník stavby současně vlastníkem přilehlého pozemku a přístup vlastníka ke stavbě nelze zajistit jinak, může soud na návrh vlastníka stavby zřídit věcné břemeno ve prospěch vlastníka stavby spočívající v právu cesty přes přilehlý pozemek (§ 151o odst. 3 obč. zák.). Ke zřízení práva nezbytné cesty je tedy zapotřebí splnění těchto podmínek:

1. vlastník stavby není současně vlastníkem přilehlého pozemku,
2. přístup vlastníka ke stavbě nelze zajistit jinak,
3. nejsou tu okolnosti, které zřízení práva cesty vylučují; konkrétními případy se zabývá i judikatura.

Obecně lze konstatovat, že právo cesty nelze zřídit, pokud by vzhledem k okolnostem konkrétní věci nebylo možno po vlastníkovi věci spravedlivě požadovat, aby cestu trpěl.

Není sporné, že v projednávané věci vlastníci stavby nejsou současně vlastníky přilehlého pozemku. Nebylo ani prokázáno, že by přístup bylo možno zajistit jinak. Skutečnost, že přístup ke stavbě nelze zajistit jinak než přes pozemek žalovaného, neznamená, že musí být vyloučeno, aby cesta vedla přes jiný pozemek. Přístup ke stavbě nelze zajistit jinak též v případě, že zajištění přístupu bude technicky možné, náklady na jeho zřízení však budou natolik vysoké, že jejich vynaložení nebude možné po vlastníku stavby spravedlivě požadovat; to platí i v případě, bude-li zřízení právně nemožné. Je-li možný přístup z více pozemků, musí soud zvážit všechny okolnosti případu a rozhodnout, zda lze po vlastníkovi pozemku, který má být zatížen, spravedlivě žádat, aby zatížení snášel právě on. V tomto směru se odvolací soud s námitkou, že cestu lze zřídit i přes pozemek třetí osoby – paní V. – vypořádal, jeho úvaha není nepřiměřená a dovolací soud na ni odkazuje.

Rozhodující není, že dovolatelka žalobcům průchod přes pozemek trpěla. Právo cesty podle § 151o odst. 3 obč. zák. v sobě zpravidla zahrnuje průchod i průjezd (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2008, sp. zn. 22 Cdo 1593/2007, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu – dále jen „Soubor" – č. C 6289; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2005, sp. zn. 22 Cdo 2667/2004, Soubor č. C 3414), nejsou-li zjištěny výjimečné okolnosti pro to, aby právo bylo omezeno na průchod. Již proto nebyla skutečnost, že dovolatelka trpí (jen) průchod přes její pozemek, dostatečná k zamítnutí návrhu.

Nejvyšší soud již dříve konstatoval, že podmínka, že přístup vlastníka ke stavbě nelze zajistit jinak, není splněna, nabízí-li vlastník přilehlého pozemku, který má sloužit jako cesta, jeho odprodej vlastníkovi stavby anebo zřízení věcného břemene cesty za obecnou (tržní) cenu (rozsudek ze dne 20. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1897/2004, Soubor č. C 3678). Jestliže však vlastník pozemku přecházení souseda přes pozemek jen trpí, nebo mu udělí prostý souhlas, který může být kdykoliv odvolán (tzv. výprosa), nelze dovodit, že by byl zajištěn přístup vlastníka ke stavbě. V takovém případě lze právo nezbytné cesty zřídit; jinak by totiž vlastník stavby byl v nejistotě ohledně přístupu, který by vlastník pozemku mohl kdykoliv znemožnit tím, že by souhlas odvolal.

Dovolatelka však namítá, že přejezdem vozidel může být poškozena elektrická přípojka a že pojem „osobní vozidlo", užitý ve výroku rozhodnutí, je neurčitý; podle jejího názoru některá osobní vozidla mohou být hmotnější než nákladní automobily a není též vyloučeno, aby si na základě tohoto vymezení oprávněný použil přívěsný vozík. Tato námitka je oprávněná.

Protože z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu se podává, že účelem omezení práva průjezdů na osobní vozidla bylo zabránit poškození elektrické přípojky a travního porostu, je zřejmé, že ve věci šlo o omezení hmotnosti vozidla, kterým lze právo průjezdu vykonávat. Bylo tedy namístě stanovit nejvyšší hmotnost vozidla, kterým lze právo vykonávat, anebo pojem „osobní vozidlo" blíže vymezit (k tomu viz zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích a o změně zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů /zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla/, ve znění zákona č. 307/1999 Sb., a přílohu k tomuto zákonu). Jestliže však soud omezil právo nezbytné cesty na projíždění „osobními vozidly", jde o vymezení neurčité; řízení je tak zatíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci ve smyslu § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2003, sp. zn. 20 Cdo 2184/2000, Soubor č. C 1706).

Důvodná je i námitka týkající se kritérií pro stanovení výše náhrady za zřízení práva nezbytné cesty.

V rozsudku ze dne 25. 1. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3247/2008, publikovaném např. v ASPI, Nejvyšší soud uvedl: „Dovolací soud se ve svém rozhodování opakovaně zabýval otázkou výše náhrady za zřízení práva cesty soudem a ve své sjednocující judikatuře dospěl zatím k těmto závěrům:

- Věcné břemeno cesty může soud zřídit jen za náhradu přiměřenou újmě, kterou vlastník pozemku v důsledku zřízení práva cesty utrpí (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1897/2004, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu – dále jen „Soubor" – pod č. C 3677 a ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek pod č. 32, ročník 2006).
- Peněžitou náhradou poskytnutou vlastníku pozemku za zřízení práva cesty se zohledňuje i to, že dochází k právnímu zatížení vlastníkova pozemku (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 844/2007, publikované v Souboru pod č. C 7785).

- Také při stanovení náhrady za zřízení věcného břemene podle § 151o odst. 3 obč. zák. je třeba přihlížet i k okolnostem, za nichž stavba zůstala bez přístupu k veřejné komunikaci, stejně jako ke všem negativním účinkům, které s sebou zřízení nezbytné cesty pro zatížený pozemek přinese (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3103/2007, uveřejněný v časopise Soudní rozhledy č. 8, ročník 2010).

Citovaná judikatura implicitně vychází z toho, že není dobře možné stanovit spornou náhradu jen na základě ocenění podle cenového předpisu. Náhrada za zřízení práva cesty v řízení podle § 151o odst. 3 obč. zák. není tedy upravena žádným cenovým předpisem.

Soud výši sporné náhrady stanoví za pomoci znalce z oboru oceňování nemovitostí, jenž je z toho titulu povolán i k oceňování práv spojených s užíváním nemovitostí. Samozřejmým východiskem úvah v tomto směru by měla být obvyklá cena, za kterou se v obdobných místech (lokalitách) sjednává cena za smluvně zřizované srovnatelné právo cesty, při zohlednění zatížení služebného pozemku, a to jak z hlediska věcného (především z hlediska plošného rozsahu zatížení, doby jeho trvání, četnosti a způsobu užívání oprávněnými osobami i z hlediska rozsahu rušení osob z věcného břemene povinných při užívání nemovitostí jim patřících), tak z hlediska právního (tj. z hlediska tzv. právních vad snižujících obecnou cenu nemovitostí ve vlastnictví povinných osob výkonem práv oprávněných osob dotčených). Při nedostatku srovnatelných údajů lze jistě přihlédnout i k obvyklé ceně nájmu zatíženého pozemku, to ovšem se zřetelem k tomu, zda a nakolik je osoba povinná omezena v právu takový pozemek rovněž (spolu)užívat, i se zřetelem k předpokládané době trvání práva odpovídajícího věcnému břemeni.

V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3103/2007, publikovaného v ASPI, dovolací soud konstatoval: „Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 4. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2145/98, publikovaném v Právních rozhledech č. 9/2000, uvedl, že při stanovení náhrady za zřízení věcného břemene podle § 135c odst. 3 obč. zák. nelze vycházet jen z ceny, za kterou by bylo možno dosáhnout smluvního zřízení věcného břemene, ale je třeba přihlížet k okolnostem, za kterých byla neoprávněná stavba zřízena a k újmě postihujícího vlastníka pozemku. Tyto závěry jsou přiměřeně použitelné i pro zřízení věcného břemene nezbytné cesty podle § 151o odst. 3 obč. zák. Nelze přehlédnout, že rozhodnutím soudu dochází k trvalému omezení vlastnického práva vlastníka pozemku ... Je tedy třeba vycházet nejen z obvyklé ceny pozemku, ale je třeba zvážit konkrétní okolnosti, za kterých stavba zůstala bez přístupu k veřejné komunikaci, stejně jako všechny negativní účinky, které s sebou zřízení nezbytné cesty pro zatížený pozemek přinese."

Při stanovení náhrady za zřízení věcného břemene cesty podle § 151o odst. 3 obč. zák. tak nelze vycházet ani z ceny věcného břemene určené podle cenových před-

Č. 124

pisů, ani jen z ceny, za kterou by bylo možno dosáhnout smluvního zřízení věcného břemene. Je třeba rozlišit hodnotu práva odpovídajícího věcnému břemeni cesty na straně jedné a náhradu za omezení vlastnického práva na straně druhé; jejich výše nemusí být stejná. Proto je při stanovení výše náhrady nutné přihlížet ke všem okolnostem věci. Je třeba zejména zvážit, proč stavba zůstala bez přístupu k veřejné komunikaci, stejně jako všechny negativní účinky, které s sebou zřízení nezbytné cesty pro zatížený pozemek přinese. Náhrada za zřízení práva nezbytné cesty zahrnuje i náhradu za újmu, kterou vlastník pozemku utrpí, a to i tím, že v důsledku tzv. právní závady – práva cesty svědčící žalobci – zpravidla klesne cena zatíženého pozemku i stavby na něm zřízené a že jeho vlastník bude výkonem tohoto práva omezen v užívání pozemku, bude narušeno jeho soukromí apod. Nelze pominout skutečnost, že právo cesty se zřizuje bez časového omezení (i když není v konkrétní věci vyloučeno ani jeho zřízení na určitou dobu – srov. přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 13. 10. 2004, sp. zn. III. ÚS 104/04). Stanovení výše náhrady je tak na úvaze soudu, která musí být řádně zdůvodněna.

V projednávané věci vyšel odvolací soud z posudku znalkyně Ing. M. Ř., který vycházel z ocenění práva odpovídajícího věcnému břemeni podle cenových předpisů. I když samotné stanovení hodnoty zřizovaného věcného břemene je věcí skutkového zjištění, stanovení kritérií pro určení výše náhrady za omezení vlastnického práva zřízením nezbytné cesty je otázkou právní. Při stanovení výše náhrady v této věci se odvolací soud nezabýval skutečným omezením vlastníků zatíženého pozemku (nakolik jim zřízení věcného břemene ztíží nebo znepříjemní užívání jejich nemovitostí), ani tím, jaký bude mít zřízení věcného břemene vliv na obvyklou cenu jejich nemovitostí. Při zjišťování výše náhrady tak nevycházel z náležitých kritérií a jeho rozhodnutí v této části tak spočívá na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Dovolatelka vytýká soudům, že zvolily formu jednorázové náhrady. Soudy v této části postupovaly v souladu s dosavadní judikaturou, poskytující náhradu zpravidla jednorázovým plněním. Při zvažování této otázky lze přihlédnout k tomu, že i předpisy z oblasti veřejného práva vycházejí z poskytování jednorázové náhrady za vyvlastnění – omezení vlastnictví pozemku věcným břemenem (srov. § 10 odst. 1 písm. b/ zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě /zákon o vyvlastnění/, ve spojení s § 18 zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů /zákon o oceňování majetku/).

Pokud jde o námitku, že žalované budou nuceny po celou dobu trvání věcného břemene cestu udržovat, lze odkázat na § 151n odst. 3 obč. zák., který zní: „Pokud se účastníci nedohodli jinak, je ten, kdo je na základě práva odpovídajícího věcnému břemeni oprávněn užívat cizí věc, povinen nést přiměřeně náklady na její zachování a opravy; užívá-li však věc i její vlastník, je povinen tyto náklady nést podle míry spoluužívání."

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit; vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno

rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, 3 o. s. ř.). Z obsahu dovolání se podává, že jím nebyl napaden rozsudek odvolacího soudu ve výroku pod bodem I., kterým byla zamítnuta žaloba na zřízení práva cesty ve prospěch vlastníka pozemku parc. č. 683/39 přes pozemek parc. č. 683/35; tato část rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i odpovídající část rozsudku soudu prvního stupně, není rušícím rozhodnutím dovolacího soudu dotčena.

Č. 124

Č. 125

Právo na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou rozhodnutím o vazbě či trestu, které bylo vydáno před účinností zákona č. 160/2006 Sb., lze přiznat za dobu od 18. 3. 1992 přímou aplikací čl. 5 odst. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem nelze přiznat přímo na základě článku 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 3916/2008)

Žalobce se vůči státu domáhal zaplacení částky 500 000 Kč s příslušenstvím jako náhrady nemajetkové újmy za omezení osobní svobody v důsledku vazby a výkonu trestu odnětí svobody v souvislosti s trestním řízením, v němž byl zproštěn obžaloby.

Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 14. 11. 2007 žalobu na zaplacení částky 500 000 Kč s příslušenstvím zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalobci bylo dne 1. 8. 2000 sděleno obvinění pro trestný čin vydírání podle § 235 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, dne 27. 10. 2000 byl zadržen a 30. 10. 2000 byl vzat do vazby se započtením od 27. 10. 2000. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 6. 4. 2001, sp. zn. 24 T 15/2001, byl žalobce uznán vinným trestným činem podle § 235 odst. 1, 2 tr. zák. a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání 3,5 roku se zařazením do věznice s ostrahou, přičemž odvolání žalobce bylo usnesením Městského soudu v Praze ze dne 1. 6. 2001 zamítnuto a žalobce byl převeden do výkonu trestu. Nálezem Ústavního soudu ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. III. ÚS 532/01, byla obě shora uvedená rozhodnutí zrušena. Žalobce byl po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody vzat opět dne 7. 2. 2002 do vazby a ta mu byla od tohoto dne započtena. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 10. 3. 2005, který nabyl právní moci dne 24. 5. 2005, byl žalobce obžaloby zproštěn. Soud prvního stupně posoudil uvedený skutkový stav podle ustanovení § 31a odst. 1, 2 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) – dále též „OdpŠk", podle čl. II zákona č. 160/2006 Sb. a podle ustanovení § 13 odst. 1, věty druhé a třetí, OdpŠk. Vzhledem k tomu, že žalobce vykonal trest odnětí svobody od 27. 10. 2000 do 9. 10. 2002, tedy před účinností zákona č. 160/2006 Sb. (tj. přede dnem 27. 4. 2006), který stanovil zpětnou časovou působnost ustanovení § 31a OdpŠk jen pro odpovědnost státu za nemajetkovou újmu vzniklou nesprávným úředním postupem, spočívajícím v nevydání rozhodnutí v zákonem stanovené či přiměřené lhůtě, soud prvního stupně se dále nezabýval důvodností uplatněného nároku, když odškodnění nemajetkové újmy je z hlediska účinnosti zákona č. 160/2006 Sb. vyloučeno, a žalobu proto z důvodu absence právního podkladu pro odškodnění nemajetkové újmy v rozhodné době zamítl.

K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze 13. 5. 2008 rozsudek obvodního soudu potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a ztotožnil se s jeho závěrem o nedůvodnosti žalobcem uplatněného nároku. Uvedl, že čl. II zákona 160/2006 Sb. znamená pravou zpětnou účinnost (retroaktivitu), která platí jen pro újmu způsobenou nesprávným úředním postupem, a s přihlédnutím k promlčení to znamená, že nemajetkovou újmu vyvolanou průtahy v řízení lze nahradit i tehdy, neskončila-li tato řízení dříve než šest měsíců před nabytím účinnosti novely, jež nastala 27. 4. 2006. Poukázal na závěry ustálené judikatury, podle níž nárok na náhradu škody způsobené zahájením trestního stíhání, které skončilo jeho zastavením či zproštěním obžaloby, se posuzuje podle ustanovení § 5 písm. a), § 7 a § 8 OdpŠk, tedy jako nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím s tím, že rozhodujícím měřítkem opodstatněnosti zahájení trestního stíhání je pozdější výsledek trestního řízení. Odvolací soud tak uzavřel, že v dané věci jde o odpovědnost za nezákonná rozhodnutí, která byla vydána před účinností zákona č. 160/2006 Sb., kdy český právní řád neznal odpovědnost státu za nemajetkovou újmu vzniklou nezákonným rozhodnutím o vazbě a trestu odnětí svobody.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Zásadní význam tohoto rozhodnutí spatřuje v otázce, zda novelu zákona č. 82/1998 Sb. lze vztáhnout i na doposud nepromlčené nároky na poskytnutí zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu ve smyslu ustanovení § 31a OdpŠk, způsobenou nezákonnými rozhodnutími vydanými před účinností zákona č. 160/2006 Sb. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že zpětná účinnost platí jen pro újmu způsobenou nesprávným úředním postupem, neboť se nejedná o pravou zpětnou působnost, nýbrž o případ tzv. nepravé retroaktivity (v této souvislosti poukazuje a rovněž cituje z nálezů Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 21/96, sp. zn. Pl. ÚS 8/06 a sp. zn. II. ÚS 458/06). Jestliže podle dovolatele citovaná novela nemá v přechodných ustanoveních výslovnou úpravu ve vztahu k poskytnutí zadostiučinění ve smyslu § 31a OdpŠk, znamená tato okolnost ve světle prvně citovaného nálezu, že na existující právní následky váže pro budoucnost jiná práva a povinnosti než zákonodárství dosavadní. Jediným limitujícím faktorem je tedy podle dovolatele pouze promlčení nároku, jelikož však jeho nárok promlčen není, dovozuje vzhledem ke shora uvedenému nárok na poskytnutí zadostiučinění podle zákona č. 160/2006 Sb. Navrhl proto, aby Nejvyšší soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Č. 125

Z odůvodnění:

Tříčlenný senát Nejvyššího soudu č. 25, který měl podle rozvrhu práce dovolání projednat a rozhodnout o něm, se hodlal odchýlit od právního názoru, který by bylo možno dovodit z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1337/2010, a jenž spočívá na závěru, že nárok na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou rozhodnutím o vazbě či trestu, které bylo vydáno před účinností zákona č. 160/2006 Sb., lze přiznat v době od 18. 3. 1992 přímou aplikací čl. 5 odst. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, publikované pod č. 209/1992 Sb. (dále jen „Úmluva"). Proto postoupil věc podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia, který věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) zjistil, že dovolání je včasné, podané oprávněnou osobou, zastoupenou advokátem a splňuje formální obsahové znaky předepsané § 241a odst. 1 o. s. ř. Dále se dovolací soud zabýval přípustností dovolání.

Protože odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v rozhodované věci, může být přípustnost dovolání založena jen za podmínky upravené v § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., tj. pokud dovolací soud, za použití hledisek příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí je zásadního právního významu. Ten je podle § 237 odst. 3 o. s. ř. dán rovněž tehdy, jestliže napadené rozhodnutí řeší právní otázku, která je odvolacími nebo dovolacím soudem řešena rozdílně, nebo také řeší-li odvolací soud určitou právní otázku jinak, než je posuzováno v konstantní judikatuře dovolacího a Ústavního soudu (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2002, sp. zn. 20 Cdo 2296/2000, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 8. 2009, sp. zn. 28 Cdo 292/2009).

S ohledem na výše uvedené dovolací soud dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť otázka, zda zákon č. 160/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 82/1998 Sb., lze vztáhnout i na dosud nepromlčené nároky na poskytnutí zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou v důsledku nezákonného rozhodnutí (resp. rozhodnutí o vazbě či trestu) vydaného před jeho účinností, tj. před 27. 4. 2006, byla v napadeném rozhodnutí vyřešena v rozporu s judikaturou Ústavního soudu.

Dovolání je důvodné.

Podle článku II. zákona č. 160/2006 Sb., který novelizoval s účinností od 27. 4. 2006 zákon č. 82/1998 Sb., se „odpovědnost podle tohoto zákona za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1, věty druhé a třetí, a § 22 odst. 1, věty druhé a třetí, zákona č. 82/1998 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, [...] vztahuje také na nemajetkovou újmu vzniklou přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud nebyl nárok na náhradu této újmy promlčen; v případě, že poškozený podal před nabytím účinnosti tohoto

Č. 125

zákona k Evropskému soudu pro lidská práva z tohoto titulu v dané věci včasnou stížnost, o které tento soud dosud nevydal konečné rozhodnutí, dojde k promlčení nároku na náhradu nemajetkové újmy za 1 rok ode dne účinnosti tohoto zákona". Ačkoliv z citovaného ustanovení je zřejmé, že zákon č. 160/2006 Sb. výslovně počítá s odškodněním nemajetkové újmy vzniklé v době před nabytím své účinnosti pouze v případě nesprávného úředního postupu spočívajícího v nevydání rozhodnutí ve stanovené či přiměřené lhůtě, nelze v této souvislosti přehlédnout ustálenou a ve smyslu čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR závaznou judikaturu Ústavního soudu, který dovodil, že odškodnění nemajetkové újmy je možno přiznat na základě přímé aplikace čl. 5 odst. 5 Úmluvy, podle kterého „[k]aždý, kdo byl zatčen nebo zadržen v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění".

Problematikou náhrady nemajetkové újmy v případě nezákonného zbavení osobní svobody se Ústavní soud zabýval v usnesení ze dne 25. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 162/04, když uvedl, že „vzhledem k tomu, že nároky na odškodnění podle Listiny (a ji provádějících zákonů) a požadavky Úmluvy se plně nekryjí (...), je nutno s ohledem na konkrétní okolnosti případu věc posuzovat buď podle Listiny nebo podle Úmluvy, případně s přihlédnutím k základním právům zakotveným v obou předpisech. Pokud obecné soudy dospějí k závěru, že z hlediska obsahu nároku na odškodnění je národní zákonná úprava užší, musí přihlédnout k čl. 10 Ústavy a aplikovat čl. 5 odst. 5 Úmluvy, jež má přednost před zákonnou úpravou (jsou-li jinak podmínky aplikace čl. 5 odst. 5 v konkrétním případě splněny). Přitom je potřeba vzít v úvahu, že na rozdíl od čl. 36 odst. 3 Listiny článek 5 odst. 5 Úmluvy má normativní povahu a je přímo aplikovatelný národními soudy." Ústavní soud tak dospěl k závěru, že stěžovateli přísluší nejen právo na náhradu skutečné škody, ale i nemajetkové újmy, která mu vznikla zásahem do jeho osobní svobody a majetkových práv. Ke kasaci napadených rozhodnutí nicméně nepřistoupil, neboť stěžovateli bylo odškodnění dobrovolně poskytnuto Ministerstvem spravedlnosti. Tento názor Ústavního soudu projevený v usnesení Nejvyšší soud sdílí a vychází z něj.

Nálezem ze dne 13. 7. 2006, sp. zn. I. ÚS 85/04, publikovaným ve Sbírce nálezů a usnesení pod č. 136, svazek č. 42, str. 91, Ústavní soud zrušil rozhodnutí obecných soudů s odůvodněním, že závěr o nemožnosti přiznat nárok na náhradu nemajetkové újmy za vykonaný trest na základě zákona č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem, „neobstojí ve světle pojetí náhrady škody, jež vyplývá z čl. 5 odst. 5 Úmluvy, který jsou obecné soudy povinny aplikovat přednostně před zákonem". V souvislosti s novelou č. 160/2006 Sb. Ústavní soud přitom shledal nepochybným, že „nová právní úprava nárok na náhradu nemateriální újmy nekonstituuje, ale pouze v rovině vnitrostátní právní úpravy deklaruje jeho existenci. Tento nárok, jak uvedeno shora, byl v období předchozím založen již samotným čl. 5 odst. 5 Úmluvy, který představuje «self-executing» ustanovení aplikovatelné přednostně před zněním zákona. Jestliže dosavadní právní úprava (bez ohledu na to, zda byla obsažena v zákoně č. 82/1998

Č. 125

Sb. či zákoně č. 58/1969 Sb.) umožňovala nahrazovat toliko škodu hmotnou, bylo povinností soudů, pod jejichž ochranou se ocitají též základní práva jednotlivce, přednostně aplikovat čl. 5 odst. 5 v tom pojetí, jak vyplývá z judikatury [Evropského soudu pro lidská práva]." (část A).

Také v nálezu ze dne 21. 8. 2007, sp. zn. I. ÚS 539/06, publikovaném ve Sbírce nálezů a usnesení pod č. 131, svazek č. 46, str. 230, Ústavní soud zrušil rozhodnutí obecných soudů ve věci osvobození od soudních poplatku při uplatnění nároku na náhradu škody za nemajetkovou újmu s tím, že v odůvodnění znovu uvedl: „[V] oblasti náhrady škody za předchozí nezákonné omezení osobní svobody [...] je nárok na kompenzaci konstruován nejen v oblasti jednoduchého práva, ale též Úmluvou v čl. 5 odst. 5, která je ve smyslu čl. 10 Ústavy ČR bezprostředně aplikovatelnou normou ve vnitrostátním právním řádu a již je třeba použít přednostně před zákonem." (část V.).

Obdobně v nálezu ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. II. ÚS 590/08, publikovaném ve Sbírce nálezů a usnesení pod č. 108, svazek č. 49, str. 567, Ústavní soud zrušil rozhodnutí obecných soudů s tím, že bylo porušeno ústavně zaručené právo stěžovatele na náhradu škody podle čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. V uvedeném nálezu Ústavní soud své závěry o přímé aplikovatelnosti čl. 5 odst. 5 Úmluvy vztáhl rovněž na náhradu škody za výkon vazby uložené v řízení, které skončilo zproštěním obžaloby, neboť „[p]ro účely odškodnění nelze izolovaně posuzovat vazbu a samotné trestní stíhání. Pokud se trestní stíhání ukázalo jako nedůvodné, byla nedůvodná také samotná vazba jako prostředek vedoucí k vyšetření údajné trestné činnosti. [...] Je totiž třeba vycházet z toho, že nebýt vlastního trestního stíhání, nebyl by jednotlivec podroben povinnosti snášet jednotlivé procesní úkony či uplatnění omezovacích institutů, včetně výkonu samotné vazby." (odst. 36). Také Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 23. 2. 1990, sp. zn. 1 Cz 6/90, publikovaném pod č. 35 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1991, dovodil, že je-li trestní stíhání zastaveno nebo dojde-li ke zproštění obžaloby, je třeba vycházet z toho, že občan trestný čin nespáchal a trestní stíhání nemůže být ani zahajováno, respektive usnesení o vznesení obvinění vydáno, a to s tím důsledkem, že ten, proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno nebo jenž byl obžaloby zproštěn, má zásadně právo na náhradu škody.

V posledně citovaném nálezu Ústavní soud dále uvedl, že již v nálezu sp. zn. I. ÚS 85/04 „traktoval, že v případě neoprávněného omezení osobní svobody vyplývá nárok na odškodnění materiální škody i nemateriální újmy přímo z čl. 5 odst. 5 Úmluvy [...], a to bez ohledu na to, zda v okamžiku vzniku nároku domácí právní řád nárok na náhradu za nemateriální újmu specificky upravoval. Ústavní soud považuje za nutné tuto skutečnost zdůraznit pro případ, pokud by obecné soudy v nyní projednávaném případě dospěly k závěru, že z důvodu časové působnosti nelze na uplatněný nárok vztáhnout ustanovení § 31a odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., ve znění zákona č. 160/2006 Sb., účinné od 27. 4. 2006, a stěžovateli přiznat vedle náhrady skutečně vzniklé škody také kompenzaci nemajetkové újmy." (odst. 43).

Č. 125

V projednávané věci se dovolatel domáhá náhrady nemajetkové újmy za omezení osobní svobody v důsledku vazby a výkonu trestu odnětí svobody v období od 27. 10. 2000 do 9. 10. 2002 v souvislosti s trestním řízením, v němž byl rozsudek o trestu zrušen usnesením Městského soudu v Praze ze dne 17. 9. 2002 a obviněný byl následně rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 10. 3. 2005, který nabyl právní moci dne 24. 5. 2005, zproštěn obžaloby. Vzhledem k tomu, že tato rozhodnutí byla vydána před účinností zákona 160/2006 Sb., jenž počítá s odškodněním nemajetkové újmy vzniklé v době před nabytím své účinnosti pouze v případě nesprávného úředního postupu, je v souladu s výše citovanou judikaturou Ústavního soudu nezbytné na věc aplikovat přednostně a přímo čl. 5 odst. 5 Úmluvy, neboť z hlediska obsahu nároku na odškodnění je vnitrostátní zákonná úprava užší, než jak ve své judikatuře obsah tohoto nároku dovodil Evropský soud pro lidská práva.

Nejvyšší soud v této souvislosti odkazuje na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva ve věcech Smatana proti České republice (rozsudek ze dne 27. 9. 2007, stížnost č. 18642/04), Crabtree proti České republice (rozsudek ze dne 25. 2. 2010, stížnost č. 41116/04) a Žirovnický proti České republice (rozsudek ze dne 30. 9. 2010, stížnost č. 23661/03), která dospěla k závěru o porušení čl. 5 odst. 5 Úmluvy, neboť nedošlo k přiznání nároku na náhradu nemajetkové újmy uplatňované z důvodu nezákonné vazby. V předmětných rozsudcích Evropský soud pro lidská práva navíc výslovně konstatuje nedostatek jasné a ustálené judikatury českých soudů v případě uplatnění nároku na nemajetkovou újmu (srov. Smatana proti České republice, odst. 141; obdobně Crabtree proti České republice, odst. 29 a 52, a Žirovnický proti České republice, odst. 93).

Dovolací soud dále uvádí, že v projednávané věci nelze nárok na náhradu nemajetkové újmy přiznat na základě samotné aplikace čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina"), jenž stanoví, že „[k]aždý má právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem", a to proto, že čl. 36 odst. 4 Listiny odkazuje v podmínkách a podrobnostech na zákon, což jinými slovy znamená, že citované ustanovení Listiny nemá na rozdíl od čl. 5 odst. 5 Úmluvy normativní povahu, neboť pouze v obecné rovině garantuje právo na náhradu škody za nezákonné rozhodnutí, přičemž podmínky jeho aplikace upravují až příslušná ustanovení zákona č. 82/1998 Sb., ve znění zákona č. 160/2006 Sb. (v této souvislosti srov. rovněž výše citované usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 162/04).

Jak již bylo shora uvedeno, vnitrostátní právní úprava obsažená v zákoně č. 82/1998 Sb., ve znění zákona č. 160/2006 Sb., je z hlediska obsahu nároku na náhradu škody užší, než jak vyplývá z judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Za takových okolností je proto nezbytné přistoupit k přímé aplikaci čl. 5 odst. 5 Úmluvy, jenž má v souladu s čl. 10 Ústavy ČR přednost před zákonnou úpravou, jsou-li v konkrétním případě splněny podmínky jeho aplikace ve smyslu čl. 5 odst. 1 až 4 Úmluvy.

Č. 125

Čl. 5 odst. 1 Úmluvy stanoví: „Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem:

a) zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem;

b) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby proto, že se nepodrobila rozhodnutí vydanému soudem podle zákona, nebo proto, aby bylo zaručeno splnění povinnosti stanovené zákonem;

c) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání;

d) jiné zbavení svobody nezletilého na základě zákonného rozhodnutí pro účely výchovného dohledu nebo jeho zákonné zbavení svobody pro účely jeho předvedení před příslušný orgán;

e) zákonné držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků;

f) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby, aby se zabránilo jejímu nepovolenému vstupu na území, nebo osoby, proti níž probíhá řízení o vyhoštění nebo vydání."

Podle čl. 5 odst. 2 Úmluvy „[k]aždý, kdo je zatčen, musí být seznámen neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, s důvody svého zatčení a s každým obviněním proti němu".

Čl. 5 odst. 3 Úmluvy následně stanoví, že „[k]aždý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody v souladu s ustanovením odstavce 1 písm. c) tohoto článku, musí být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci a má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení. Propuštění může být podmíněno zárukou, že se dotyčná osoba dostaví k přelíčení."

Podle čl. 5 odst. 4 Úmluvy „[k]aždý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné".

Čl. 5 odst. 5 Úmluvy konečně stanoví, že „[k]aždý, kdo byl zatčen nebo zadržen v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění".

Z citovaných ustanovení se podává, že čl. 5 Úmluvy v obecné rovině vyžaduje, aby zbavení svobody bylo materiálně a procesně v souladu s vnitrostátním právem, přičemž postačuje naplnění jednoho z šesti důvodů taxativně vyjmenovaných v čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Kromě důvodů, pro které může být jednotlivec zbaven svobody, obsahuje čl. 5 Úmluvy ve svých odst. 2 až 4 další procesní záruky, jež musí každé zbavení svobody nezbytně provázet. V souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva tak Nejvyšší soud konstatuje, že podmínkou aplikace čl. 5

Č. 125

odst. 5 Úmluvy, tj. úspěšnosti nároku na náhradu škody, je skutečnost, že ke zbavení svobody došlo v rozporu s čl. 5 odst. 1, 2, 3 nebo 4 Úmluvy (srov. rozsudek ze dne 26. 4. 1990, Wassink proti Nizozemí, stížnost č. 12535/86, odst. 38). Na druhé straně čl. 5 odst. 5 Úmluvy neupřesňuje výši, v jaké by mělo být odškodnění – za materiální škodu i morální újmu – poskytnuto. Zaplacená suma by však měla být tak vysoká, aby mohla skutečně plnit roli odškodňovací, nikoli pouze symbolickou (srov. Hubálková, E. Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika. Praha: Linde, 2003, s. 115 – 137).

Dovolací soud v projednávané věci dospěl k závěru, že za situace, kdy rozhodnutí o vazbě sdílí režim judikatury Ústavního a Nejvyššího soudu v tom, že rozhodnutí o vazbě nemělo být vůbec vydáno, respektive je nezákonné, stejně jako je nezákonné rozhodnutí o výkonu trestu odnětí svobody, které bylo zrušeno (srov. výše citovaný nález Ústavního soudu ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. II. ÚS 590/08, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 1990, sp. zn. 1 Cz 6/90), nezbývá, než uzavřít, že jak rozhodnutím o vazbě, tak rozhodnutím o výkonu trestu odnětí svobody došlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

S ohledem na výše citovanou judikaturu Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu neshledává možným odchýlit se od právního názoru, naznačeného v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1337/2010, o tom, že nárok na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou rozhodnutím o vazbě či trestu, které bylo vydáno před účinností zákona č. 160/2006 Sb., lze přiznat v době od 18. 3. 1992 přímou aplikací čl. 5 odst. 5 Úmluvy. Pro úplnost dovolací soud uvádí, že uvedený nárok nelze posuzovat podle ustanovení § 11 a násl. obč. zák., tj. jako nárok vyplývající z ochrany osobnosti, jak ostatně plyne již z výše citovaných rozhodnutí Ústavního soudu, avšak zejména z nálezů ze dne 14. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1191/08, a ze dne 1. 6. 2010, sp. zn. I. ÚS 904/08, v nichž Ústavní soud shledal, že s ohledem na účinnost zákona č. 160/2006 Sb. nelze náhradu nemajetkové újmy za nezákonné rozhodnutí přiznat postupem podle § 11 a násl. obč. zák. Nejvyšší soud v této souvislosti poukazuje na okolnost, že je mu z vlastní rozhodovací činnosti ve věci sp. zn. 30 Cdo 1292/2008 a z obsahu spisu v této věci známo, že odvolatel v řízení vedeném pod sp. zn. 34 C 25/2006 Městského soudu v Praze uplatňuje proti žalované žalobní návrh na zaplacení částky 500 000 Kč s příslušenstvím „jako náhradu nemajetkové újmy ve smyslu ustanovení § 11 a násl. obč. zák. v penězích za snížení důstojnosti, poškození jeho dobrého jména, narušení soukromého života", když původně žádal žalobou podanou dne 22. 2. 2006 zaplacení částky 1 000 000 Kč a usnesením Městského soudu v Praze ze dne 22. 5. 2007 byla „část žaloby o návrhu ve výši 500 000 Kč, kvalifikována jako žaloba dle § 31a zákona č. 82/1998 Sb. ve znění zákona č. 160/2006 Sb. vyloučena k samostatnému projednání". Tím bylo založeno řízení ve zde projednávané věci. V důsledku rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1292/2008, byl zrušen rozsudek Vrchního

Č. 125

soudu v Praze ze dne 18. 12. 2007, čj. 1 Co 281/2007-74, jímž byl potvrzen zamítavý rozsudek Městského soud v Praze ze dne 29. 5. 2007, čj. 34 C 25/2006-59. Soudy by v dalším projednávání takto dělených nároků neměly přehlédnout závěr dosažený v rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. 5. 2010, sp. zn. 1 Co 2/2010, dle nějž právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 a 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a nároky na náhradu škody na zdraví za bolest a za ztížení společenského uplatnění podle ustanovení § 444 odst. 1 obč. zák. nebo podle ustanovení § 372 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, v platném znění, jsou samostatné právní prostředky ochrany fyzické osoby, a proto je nelze uplatnit na základě totožných skutkových tvrzení. Toto rozhodnutí s uvedenou právní větou bylo občanskoprávním a obchodním kolegiem Nejvyššího soudu schváleno k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek a bude publikováno pod R 56/2011. Uvedený závěr je plně použitelný i pro případné uplatňování práva na náhradu nemajetkové újmy za nezákonné rozhodnutí podle § 11 a násl. obč. zák. a podle § 13 a § 31a zákona č. 82/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů, popř. podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy, jsou-li takové nároky, byť rozděleně, jak se tomu jeví být v daném případě, uplatňovány na základě shodných tvrzení.

Z uvedených důvodů Nejvyšší soud pokládá rozhodnutí odvolacího soudu za nesprávné, a proto jej za použití ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro něž bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, se vztahují i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i jeho rozsudek a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Dovolací soud konečně uvádí, že k jinému závěru by nebylo možné dospět ani v případě aplikace čl. 3 Protokolu č. 7 k Úmluvě, který stanoví, že „[j]e-li konečný rozsudek v trestní věci později zrušen nebo je-li udělena milost, protože nová nebo nově zjištěná skutečnost dokazuje, že došlo k justičnímu omylu, je osoba, na níž byl vykonán trest podle tohoto rozsudku, odškodněna podle zákona nebo praxe platných v příslušném státu, pokud se neprokáže, že k včasnému odhalení neznámé skutečnosti nedošlo zcela nebo částečně vinou této osoby". Čl. 3 Protokolu č. 7 k Úmluvě je speciálním ustanovením upravujícím odškodnění za nezákonné odsouzení v případě tzv. justičního omylu a jeho účelem je zejména přimět státy, které dosud nemají ve svém právním řádu zákon upravující zvláštní veřejnoprávní úpravu odpovědnosti státu, aby v tomto smyslu svou legislativu zavedly či upravily tak, aby byla v souladu s Protokolem č. 7 k Úmluvě (srov. Čapek, J. Evropská úmluva o ochraně lidských práv. II. část – Protokoly. Praha: Linde, 2010, s. 123).

Odkaz na vnitrostátní zákon a praxi v čl. 3 Protokolu č. 7 k Úmluvě současně neznamená, že v případě, kdy vnitrostátní zákon a praxe neumožňují odškodnit způsobenou újmu, se tato újma neodškodní. Naopak podle tzv. vysvětlující zprávy k Protokolu č. 7, z níž při výkladu čl. 3 Prokolu č. 7 k Úmluvě vychází ve své judikatuře i Evropský soud pro lidská práva (srov. rozsudek ze dne 3. 7. 2008, Matveyev proti Rusku, stížnost č. 26601/02, nebo rozhodnutí ze dne 2. 11. 2010, Bachowski

Č. 125

proti Polsku, stížnost č. 32463/06), mají státy povinnost zajistit, aby existoval takový vnitrostátní zákon nebo praxe, které odškodnění způsobené újmy umožní (srov. Explanatory Report to Protocol No. 7 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, dostupná z: http://conventions.coe.int/treaty/en/Reports/Html/117.htm, odst. 25). O správnosti výše uvedeného závěru přitom podle Nejvyššího soudu svědčí rovněž skutečnost, že navzdory dosavadní neexistenci judikatury, v níž by Evropský soud pro lidská práva aplikoval čl. 3 Protokolu č. 7 k Úmluvě, si lze jen stěží představit, že by Evropský soud pro lidská práva v případě odškodnění podle čl. 3 Protokolu č. 7 k Úmluvě dospěl v otázce náhrady škody za nemajetkovou újmu k odlišným závěrům, než ke kterým dospěl v souvislosti s odškodněním podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy. Z důvodů shora uvedených dovolací soud uzavírá, že čl. 3 Protokolu č. 7 k Úmluvě je nutno vykládat a aplikovat ve spojení s čl. 5 odst. 5 Úmluvy a s ním související judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (v této souvislosti srov. rovněž výše citované usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 162/04).

Č. 126

Na ambulantní ošetření zvířete v ordinaci veterinárního lékaře se nevztahuje objektivní odpovědnost za škodu na věci převzaté za účelem splnění závazku (§ 421 obč. zák.).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4693/2008)

Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 13. 12. 2007 zamítl žalobu na zaplacení částky 43 970 Kč s příslušenstvím, požadované na náhradě škody z důvodu úhynu kocoura při poskytování veterinární péče žalovaným; rozhodl zároveň o náhradě nákladů řízení.

K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 7. 2008 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, že dne 15. 1. 2003 navštívila žalobkyně ordinaci žalovaného veterinárního lékaře s nemocným kocourem, který nebyl schopen močit. Žalovaný provedl punkci dutiny břišní a odsátí moči. Jejím rozborem byl zjištěn metabolický rozvrat organizmu zvířete. V průběhu ošetření kocour uhynul. Jako důvod smrti byla konstatována zástava srdce v důsledku ledvinového selhání a rozvrat metabolismu. Požadovaná náhrada škody je představována cenou uhynulého kocoura v částce 40 000 Kč a náklady žalované na znalecký posudek v částce 3970 Kč. Přesná příčina úhynu kocoura nebyla zjištěna, neboť nebylo provedeno anatomicko-patologické vyšetření (pitva). Žalobkyně neprokázala porušení povinnosti žalovaného při ošetřování její kočky a tím předpoklad jeho odpovědnosti za vzniklou škodu podle § 420 obč. zák. a nebylo prokázáno způsobení škody okolnostmi, jež mají původ v povaze použitého přístroje či věci (§ 421a obč. zák.). Žalovaný neodpovídá za škodu na převzaté věci ani podle § 421 obč. zák., neboť živé zvíře je zvláštním druhem věci v právním smyslu a ustanovení zákona o věcech lze na živé tvory použít pouze přiměřeně v rozsahu, ve kterém to neodporuje povaze živého tvora a ustanovením zvláštního zákona na ochranu zvířat proti týrání (zákon č. 246/1992 Sb.).

Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním, neboť jej považuje za zásadně právně významný, jelikož řeší právní otázku v rozporu s hmotným právem. Nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že v posuzovaném případě není dána odpovědnost žalovaného dle § 421 obč. zák. Uvedla, že žalovaný převzal kocoura (z právního hlediska věc) k ošetření a při dvou a půl hodinovém ošetření kocour uhynul, došlo tedy ke zničení věci. Žalovaný se své odpovědnosti za úhyn kocoura nemůže dle § 421 obč. zák. zprostit, neboť jde o odpovědnost objektivní. Brojí proti závěru odvolacího soudu, že zvíře je svou povahou zvláštní druh věci a že na povahu veterinární služby nelze § 421 obč. zák. použít. S poukazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2004, sp. zn. 25 Cdo 2109/2003, dovozuje, že zvíře je

věcí v právním smyslu a odpovědnost za škodu na věci (tedy i na zvířeti) převzaté ke splnění závazku je nutno posuzovat dle § 421 obč. zák. Navrhla, aby dovolací soud zrušil napadený rozsudek a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný ve svém vyjádření uvádí, že rozsudek odvolacího soudu je správný, neboť nelze na živé zvíře nazírat jako na věc v obecném smyslu. Činnost veterinárního lékaře při ošetřování zvířat nemůže být posuzována jako přebrání živého zvířete od majitele za účelem splnění závazku. Činnost žalovaného je upravena veterinárním zákonem (zákon č. 166/1999 Sb.), z jehož ustanovení § 62 plyne povinnost poskytnout odbornou veterinární pomoc a odmítnout ji veterinární lékař může jen z důvodů stanovených v zákoně. Z toho dovozuje, že veterinární péče nemůže být závazkovou činností, která je podrobena režimu objektivní odpovědnosti podle § 421 obč. zák., neboť se jedná o velmi specifickou činnost (podobnou činnosti lékaře).

Nejvyšší soud dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, účastnicí řízení zastoupenou advokátem; dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. pro zásadní právní význam napadeného rozhodnutí v otázce výkladu § 421 obč. zák. ve vztahu k odpovědnosti veterinárního lékaře za škodu vzniklou úhynem zvířete při poskytnutí ambulantního veterinárního ošetření, jež nebyla dosud v judikatuře Nejvyššího soudu řešena. Vzhledem k tomu, že dovoláním napadené rozhodnutí bylo vydáno dne 22. 7. 2008, Nejvyšší soud o dovolání rozhodl podle dosavadních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 7. 2009 – srov. bod 12. čl. II zákona č. 7/2009 Sb.).

Podle § 421 obč. zák. každý, kdo od jiného převzal věc, jež má být předmětem jeho závazku, odpovídá za její poškození, ztrátu nebo zničení, ledaže by ke škodě došlo i jinak.

Jde o objektivní odpovědnost, která se odvíjí od závazkového vztahu mezi účastníky, a vedle okolnosti, jak ke škodě došlo, je především podstatný obsah závazku, na jehož základě byla věc předána. I když zvíře je z právního hlediska považováno za věc, jak zdůrazňuje dovolatelka, tato jeho povaha sama o sobě nevylučuje aplikaci § 421 obč. zák. a, jak Nejvyšší soud již dříve dovodil, i odpovědnost za škodu na zvířeti, které bylo převzato za účelem splnění závazku, může být založena ustanovením § 421 obč. zák. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2004, sp. zn. 25 Cdo 2109/2003, nebo rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu SSR z 29. 11. 1985, sp. zn. 1 Cz 83/85). Skutečnost, že předmětem závazku je zvíře, tedy sama o sobě založení odpovědnosti podle § 421 obč. zák. nevylučuje. Avšak na rozdíl od odpovědnosti chovatele za ztrátu či úhyn zvířete, jež mu bylo svěřeno do péče (např. k ustájení, ošetřování, krmení a tréninku koně, jak tomu bylo právě v případě, na nějž dovolatelka poukazuje), obsahem závazku veterináře v nyní projednávané věci bylo provedení ambulantního ošetření nemocného zvířete.

Č. 126

Z § 62 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči, ve znění zákona č. 320/2002 Sb. (dále jen zákon), vyplývá, že i vztah soukromého veterinárního lékaře a osoby žádající od něho odborný veterinární úkon, je vztahem smluvním, který by obecně mohl spadat pod pojem závazku použitý v § 421 obč. zák. Důvodem, proč tomu tak není, je specifická povaha odborného veterinárního úkonu, který, spočívá-li v ošetření zvířete, je svou povahou shodný s činností lékaře. Lékařský zákrok je svou povahou natolik specifickou činností, že jej nelze podřadit pod ustanovení § 420a obč. zák. zakládající objektivní odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4758/2008), neboť by se ve svém důsledku jednalo o objektivní odpovědnost za výsledek poskytnuté zdravotnické služby, tedy odpovědnost za vyléčení. Stejná úvaha platí i v případě ošetření zvířete v ambulanci veterinárního lékaře, a to nejen ve vztahu k aplikaci § 420a obč. zák., ale i § 421 obč. zák., neboť odpovědnost za výsledek poskytnutého odborného veterinárního úkonu nemůže být dána pro existenci mnoha faktorů, které průběh léčení ovlivňují.

V této souvislosti nelze přehlédnout podobnost povinností veterináře a lékaře poskytnout odbornou pomoc (§ 55 odst. 2 písm. c/ zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu), když podle § 62 veterinárního zákona je veterinární lékař oprávněn odmítnout poskytnutí první pomoci zvířeti, tj. poskytnout odborný veterinární úkon v situaci, která přímo ohrožuje zvíře na životě, jen z důvodu ohrožení svého zdraví, kterému nelze účinně předcházet nebo bránit. Jestliže tato podmínka není splněna, je veterinární lékař povinen první pomoc zvířeti poskytnout. Stejná povinnost jej stíhá dokonce i v případě, kdy pro nedostatek součinnosti ze strany chovatele od smlouvy o poskytnutí odborného veterinárního úkonu odstoupil, ale jeho péče je nezbytná k tomu, aby nedošlo k utrpení zvířete, poškození jeho zdraví nebo jiné škodě, které touto péčí je možno zabránit (§ 62 odst. 2, věta druhá, zákona). I tato podobnost vede nutně k závěru, že by odpovědnost za škodu vzniklou z činnosti humánního a veterinárního lékaře měla být založena shodně, tj. dle § 421a obč. zák., je-li způsobena okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jichž bylo při úkonu použito, nebo § 420 odst. 1 obč. zák., vznikla-li v důsledku porušení právní povinnosti ze strany veterinárního lékaře.

Rozhodnutí odvolacího soudu je tedy z hlediska důvodu uplatněného v dovolání (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) správné, a proto dovolací soud dovolání žalobkyně zamítl (§ 243b odst. 2, věta před středníkem, o. s. ř.).

Dovolací soud v rámci přezkumu dle § 242 odst. 3 o. s . ř. neshledal, že by došlo k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., ani že by řízení před odvolacím soudem bylo zatíženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí věci.

Č. 127

Č. 127

Žalobce má nárok na zaplacení smluvní pokuty uplatněné žalobou v procentní výši ze zajištěné pohledávky za každý den prodlení od určitého dne do zaplacení ve výši splatné ke dni, kdy soud o žalobě rozhodne.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4799/2010)

Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 18. 12. 2008, ve znění usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 9. 4. 2009, zastavil řízení, pokud jde o částku 609 915 Kč (výrok I), uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 6 901 188,23 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III) a návrhu žalobkyně na stanovení předběžné vykonatelnosti rozsudku (výrok IV). Krajský soud jako soud prvního stupně jednal v opakovaném řízení, kdy mu na základě rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2008 byla věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí. V řízení bylo zjištěno, že žalovaná zaplatila žalobkyni částku 609 915 Kč, která byla zbylou částí úhrady za dílo provedené žalobkyní, dne 18. 5. 2007 a žalobkyně proto vzala svou žalobu ohledně této částky zpět. Sporná však zůstala mezi účastníky řízení. částka 6 901 188,23 Kč, která podle žalobkyně představovala příslušenství zaplacené částky a byla sankcí za prodlení žalované s úhradou ceny díla. Žalobkyně uvedla, že na zaplacení této částky trvá.

Na základě provedených důkazů v rámci celého řízení dospěl soud prvního stupně k závěru, že v řízení bylo prokázáno, že mezi účastníky řízení byla dne 24. 10. 1996 uzavřena smlouva o dílo dle § 536 a násl. obch. zák., ve které se žalobkyně jako zhotovitelka zavázala provést pro žalovanou dílo specifikované v článku II. předmětné smlouvy o dílo a žalovaná se zavázala v článku VI. za dílo zaplatit cenu ve výši 1 152 300 Kč bez daně z přidané hodnoty.

V článku VI., odstavci 2 předmětné smlouvy o dílo, bylo dohodnuto, že podkladem pro vystavení faktury je předání příslušných částí tvořících předmět plnění podle této smlouvy. V článku VI., odstavci 5 byla dohodnuta majetková sankce nazvaná poplatek z prodlení. S ohledem na závěry odvolacího i dovolacího soudu, a také s ohledem na platnou judikaturu (rozhodnutí Nejvyššího soudu publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek číslo 19/1994, kde bylo vysloveno, že právo na poplatek z prodlení nevyplývá z žádných platných obchodněprávních předpisů, tudíž takovou majetkovou sankci mohou strany sjednat jako smluvní pokutu ve smyslu § 544 obč. zák.), konstatoval soud prvního stupně, že v daném případě se jedná o smluvenou majetkovou sankci, a to smluvní pokutu, za porušení povinnosti spočívající ve včasné úhradě ceny za dílo. Tato smluvní pokuta byla smluvena ve výši 0,5 % z nezaplacené částky za každý kalendářní den prodlení. Takto smluvená smluvní pokuta nebyla soudem shledána v důsledku žalovaným uplatněného moderačního práva za nepřiměřeně vysokou, neboť dle platné judikatury ani smluvní

Č. 127

pokuta ve výši 1 % denně z nezaplacené částky není nepřiměřenou smluvní pokutou vzhledem k významu a hodnotě zajištěného dluhu. Při posuzování nepřiměřenosti smluvní pokuty nepřihlédl soud ani k té okolnosti, že smluvní pokuta se zvýšila na několikanásobek zajištěné jistiny v důsledku plynutí času, tedy v důsledku délky prodlení žalovaného, neboť tato okolnost se nemůže přičítat k tíži žalobce, pro jehož ochranu v tomto případě byla předmětná smluvní pokuta smluvena. Podmínky pro snížení smluvní pokuty dle § 301 obch. zák. nebyly soudem shledány, proto byla smluvní pokuta přiznána za celou dobu prodlení, tedy od počátku prodlení až do dne zaplacení žalované částky, tedy doplatku ceny díla.

K odvolání žalobkyně V r c h n í s o u d v Olomouci rozsudkem ze dne 5. 1. 2010 rozsudek soudu prvního stupně v napadené části, tj. ve výroku II, potvrdil, pokud šlo o částku 109 784,70 Kč, ve zbytku, tj. v částce 6 791 403,53, rozsudek soudu prvního stupně změnil a žalobu v tomto rozsahu zamítl. Dále rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud shledal, že k řádnému převzetí díla došlo dne 16. 4. 1997. Žalovaná se tak dostala se zaplacením ceny díla do prodlení a podle ujednání ve smlouvě jí vznikla povinnost zaplatit žalobkyni sjednanou smluvní pokutu ve výši 0,5 % z nezaplacené částky za každý kalendářní den prodlení. Sjednaná výše 0,5 % z nezaplacené částky za každý kalendářní den prodlení není ani podle názoru odvolacího soudu nepřiměřeně vysokou smluvní pokutou, kterou by bylo možno postupem dle § 301 obch. zák. moderovat. Odvolací soud se zcela ztotožňuje s posouzením provedeným soudem prvního stupně v odůvodnění napadeného rozsudku. Odvolací soud zdůrazňuje, že ustálená judikatura soudů vyššího stupně smluvní pokutu ve výši 1 % denně z nezaplacené částky hodnotí jako přiměřenou. Protože dovolací soud předchozí rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení, je podle ustanovení § 243d odst. 1, věta první, o. s. ř. odvolací soud, stejně jako soud prvního stupně, vázán jeho právním názorem vysloveným v tomto zrušujícím rozhodnutí. Soud prvního stupně se však právním názorem vysloveným dovolacím soudem důsledně neřídil, když nárok na smluvní pokutu přiznal i za dobu po zahájení řízení, ač dovolací soud ve svém rozsudku na straně 4 odstavec první, poslední dvě věty, vyslovil názor, že: „Nárok na smluvní pokutu by mohl být oprávněně uplatněn pouze do podání žaloby. Ve zbytku musí být zamítnut." V rozporu s vázaností tímto názorem přiznal soud prvního stupně smluvní pokutu za celou dobu prodlení žalované až do zaplacení zbývající části úhrady za dílo. Odvolací soud vyslovil, že je vázán právním názorem dovolacího soudu, že smluvní pokutu lze přiznat pouze do podání žaloby. V rámci předvídatelnosti soudního rozhodnutí žalobkyni doporučil vzít v úvahu tento právní názor Nejvyššího soudu s tím, že „zbytek", ohledně něhož musí být žaloba zamítnuta, se týká částky 6 791 403,53 Kč. Žalobkyně přesto odmítla žalobou v této části disponovat a poukázala na to, že právní názor Nejvyššího soudu je neodůvodněný a odvolací soud by se jím neměl řídit. Odvolací soud však je povinen ze zákona, podle výše označeného ustanovení, právní názor dovolacího soudu respektovat.

Č. 127

Smluvní pokuta za 36 dnů, to je od 8. 3. 2001 do dne zahájení řízení, činí 109 784,70 Kč. V této části je tedy třeba žalobě vyhovět a žalovanou zavázat smluvní pokutu v této výši zaplatit, když důvody k moderaci této výše smluvní pokuty dány nejsou. Odvolací soud proto výrok II. ohledně zaplacení této částky rozsudek soudu prvního stupně postupem dle § 219 o. s. ř. potvrdil. Ohledně zbývající části 6 791 405,53 Kč rozsudek v tomto výroku postupem dle ustanovení § 220 odst. 1 písmo a) o. s. ř. změnil tak, že žaloba se zamítá, když soud prvního stupně se při rozhodnutí o této části nároku na smluvní pokutu právním názorem dovolacího soudu neřídil.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání podle jeho obsahu pouze do části výroku I., jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně. Přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Důvodnost dovolání spatřuje ve skutečnosti, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Podle názoru dovolatelky má smluvní pokuta sankční charakter a má vést k řádnému plnění smluvních povinností. Z judikátu R 36/2003 vyplývá, že „každým dalším dnem po dobu, po kterou trvá prodlení, dlužník opětovně porušuje svoji povinnost plnit řádně a včas, a proto za každý další den prodlení vzniká věřiteli další právo na smluvní pokutu". Dle ustanovení § 365 obch. zák. je dlužník v prodlení, jestliže nesplní řádně a včas svůj závazek, a to až do doby poskytnutí řádného plnění nebo do doby, kdy závazek zanikne jiným způsobem. Podání žaloby však nemá za následek zánik závazku, ale vymožení jeho splnění. Povinnost dlužníka plnit závazek trvá i po podání žaloby. Dle názoru dovolatelky trvá právo na zaplacení smluvní pokuty i po podání žaloby, tedy až do doby splnění závazku, resp. do zaplacení dlužné částky. Na tomto místě dovolatelka považuje za nutné zdůraznit, že sjednání této smluvní pokuty bylo projevem svobodné vůle obou smluvních stran, dovolatelky i žalované, a byla sjednána pro obě smluvní strany ve stejné výši. Dovolatelka podotýká, že délku, po kterou smluvní pokuta náleží, žalovaná nezpochybňovala, a to ani v podaném dovolání ze dne 11. 6. 2007. K závěru, že nárok žalobkyně na zaplacení smluvní pokuty v požadované výši je oprávněný, dospěl po opětovném projednání věci i Krajský soud v Brně jako soud prvního stupně. Jeho rozsudek však odvolací soud změnil. Dovolatelka je přesvědčena, že napadený rozsudek nemá oporu v hmotném právu. Ve svém rozsudku se odvolací soud odvolává na to, že je vázán právním názorem dovolacího soudu, že nárok na smluvní pokutu by mohl být oprávněně uplatněn pouze do podání žaloby. Zákon však nevylučuje ani sjednání výše pokuty vyjádřené procentní sazbou ani uvedení výše smluvní pokuty do závislosti na době, po kterou dlužník svůj závazek porušuje, tedy za každý den prodlení. Dále je dovolatelka přesvědčena o tom, že tento způsob sjednání smluvní pokuty není v zákoně zakázán ani ze zákonného ustanovení přímo nevyplývá nemožnost sjednání smluvní pokuty za každý kalendářní den prodlení. Ujednání účastníků řízení o smluvní pokutě bylo podle dovolatelky učiněno v souladu se zákonem a svobodnou vůlí stran při uzavírání smluv a nárok na smluvní pokutu může být oprávněně uplatňován po celou dobu prodlení dlužníka, tedy do

Č. 127

zaplacení dlužné částky. Z tohoto důvodu se dovolatelce jeví právní názor dovolacího soudu v této věci jako neodůvodněný. Dovolatelka je toho názoru, že Vrchní soud v Olomouci jako odvolací soud měl rozhodnutí Krajského soudu v Brně jako soudu prvního stupně potvrdit v plném rozsahu.

K dovolání žalobkyně podala vyjádření žalovaná a uvedla v něm, že považuje rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci za správné, neboť odvolací soud vycházel z právního názoru vysloveného Nejvyšším soudem v předchozím řízení.

Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., zkoumal, zda je dovolání přípustné. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští. Proti měnícímu rozsudku odvolacího soudu je dovolání přípustné za podmínek uvedených v § 237 odst. 1 písmo a) o. s. ř., neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé.

Pokud jde o důvodnost dovolání, naplňují dovolací tvrzení dovolatele po obsahové stránce dovolací důvod nesprávného právního posouzení. Právní posouzení věci je činnost soudu spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy a v učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přiznává či nikoliv.

Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, která byla správně určena, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

V posuzované věci byla předmětem sporu povinnost žalované zaplatit smluvní pokutu za opožděnou úhradu ceny díla. Tato smluvní pokuta nepředstavuje příslušenství pohledávky na zaplacení ceny díla, nýbrž je samostatným právním nárokem, jehož oprávněnost je závislá na zjištění, zda byla žalovaná s platbou v prodlení, a jeho splatnost je závislá na tom zda byla žalobkyni známa výše smluvní pokuty a zda žalobkyně vyzvala žalovanou k plnění. Podle ustanovení § 340 odst. 1 obch. zák. je dlužník povinen zaplatit závazek v době, kterou si s věřitelem dohodl. Pokud není žádné dohody, je dlužník povinen zaplatit bez zbytečného odkladu po výzvě věřitele (§ 340 odst. 2 obch. zák.).

Pokud tedy bylo v řízení prokázáno, že dne 16. 4. 1997 došlo k řádnému předání díla, měla žalovaná zaplatit žalobkyni cenu za toto dílo. Protože se tak nestalo, dostala se žalovaná do prodlení, které bylo sankcionováno sjednanou smluvní pokutou ve

Č. 127

výši 0,5 % z nezaplacené částky za každý kalendářní den prodlení. Žalobkyni ke dni podání žaloby vznikl nárok na zaplacení smluvní pokuty pouze ve výši představující prodlení do dne podání žaloby (k tomuto dni byla zřejmá délka prodlení i výše smluvní pokuty) a žalobu je nutno považovat za výzvu žalobkyně, aby žalovaná splnila svůj dluh spočívající ve smluvní pokutě za prodlení se zaplacením ceny za dílo. Pokud se jednalo o nárok na zaplacení smluvní pokuty, který vznikl v souvislosti s prodlením se zaplacením zajištěné částky v průběhu soudního řízení, nebyla tato pohledávka splatná, neboť žalobkyně neučinila vůči žalované hmotněprávní úkon ve smyslu § 340 odst. 2 obch. zák. – po vzniku práva na zaplacení smluvní pokuty nevyzvala žalovanou na její zaplacení s ponecháním lhůty bez zbytečného odkladu na zaplacení této částky žalovanou. O hmotném právu soud účastníky nepoučuje. Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 10. 1. 2008, sp. zn. 32 Cdo 3853/2007, proto nemohl vyslovit jiný názor, než ten, že žalovaná je povinna zaplatit smluvní pokutu za prodlení, v němž byla k okamžiku zahájení řízení.

Jiná však byla situace v opakovaném řízení, a to počínaje řízením u soudu prvního stupně. Dlužná částka úhrady za dílo byla již zaplacena, byla tedy známa celková doba prodlení i celková výše smluvní pokuty. Žalobkyně ji vyčíslila a vyjádřila se v průběhu řízení před soudem prvního stupně, že na úhradě smluvní pokuty trvá. Toto vyjádření směřovalo k žalované jako druhé smluvní straně, která byla jednání přítomna a výzvu slyšela. Pokud žalobkyně takto uplatnila svoje právo na smluvní pokutu, jde o řádný způsob výzvy věřitele dlužníkovi k úhradě pohledávky. Obchodní zákoník žádné požadavky na okamžik výzvy (s výjimkou pravidla, že věřitel je oprávněn vyzvat dlužníka k plnění ihned po uzavření smlouvy) ani na způsob či formu této výzvy nestanoví. Po prohlášení žalobkyně v rámci řízení u soudu prvního stupně, že na zaplacení smluvní pokuty trvá, se stala částka smluvní pokuty splatnou po uplynutí lhůty bez zbytečného odkladu, o kterou nelze žalovanou zkrátit a ponechat jí možnost k zaplacení předmětné pohledávky. Po uplynutí této lhůty byla žalovaná povinna bez zbytečného odkladu zaplatit vymáhanou pohledávku žalobkyni. Odvolací soud nepřihlédl dostatečně k uvedeným novým skutkovým okolnostem, které nastaly ke dni jeho rozhodnutí, a povinnosti upravené v § 340 obchodního zákoníku chybně interpretoval, když přiznal žalobkyni úhradu smluvní pokuty jen do okamžiku zahájení předchozího řízení s odůvodněním, že je vázán vysloveným právním názorem dovolacího soudu.

Nejvyšší soud s ohledem na to, že shledal důvodné námitky dovolatelky uvedené v dovolání, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu v napadeném rozsahu (tj. v měnící části výroku I. a souvisejících výroků o nákladech řízení II. a III.) zrušil (§ 243b odst. 2 , část věty za středníkem, o. s. ř.) a vrátil mu věc v tomto rozsahu k dalšímu řízení.

Č. 128

Č. 128

Předkupní právo spoluvlastníka není „bez dalšího" porušeno, jestliže nabídka doručená spoluvlastníku neobsahovala údaj o splatnosti kupních cen a poté prodávající uzavřel kupní smlouvy, jež obsahovaly individuální splatnost kupních cen. Byla-li splatnost ve smlouvě o převodu podílu, uzavřené později s třetí osobou, stanovena jinak než v § 605 obč. zák., příp. v nabídce na odkoupení podílu učiněné oprávněnému spoluvlastníku (za předpokladu, že nabídka obsahovala lhůtu splatnosti delší než dvouměsíční podle § 605 obč. zák.), lze učinit závěr o tom, že bylo porušeno předkupní právo spoluvlastníka, jen za předpokladu, že podmínky splatnosti se podstatně lišily, a to natolik, že rozdíl mezi nimi mohl objektivně ovlivnit úvahu oprávněného spoluvlastníka o přijetí nabídky na realizaci předkupního práva.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1926/2009)

Okresní soud v Kolíně rozsudkem ze dne 3. 3. 2008 zamítl žalobu, „kterou se žalobkyně domáhala určení, že kupní smlouva o koupi spoluvlastnického podílu o velikosti 35/160 na budově č. p. 575, nacházející se na parcele č. 437 v katastrálním území K., zapsané u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, katastrální pracoviště K., uzavřená mezi žalovaným č. 1) jakožto prodávajícím a žalovanými č. 2) a 3) jakožto kupujícími, na základě níž bylo zahájeno u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, katastrální pracoviště K., řízení o povolení vkladu vlastnického práva č.V-6161/2007, je neplatná". Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Žalobkyně – podílová spoluvlastnice výše uvedených nemovitostí – tvrdila, že žalovaný 1) prodal svůj spoluvlastnický podíl žalovaným 2) a 3), čímž porušil její předkupní právo upravené v § 140 obč. zák. Soud zjistil, že žalovaný 1) zaslal žalobkyni dne 5. 12. 2006 výzvu k uplatnění předkupního práva za kupní cenu 700 000 Kč se žádostí o vyjádření do 15. 1. 2007. Žalobkyně akceptovala uvedenou nabídku dopisem z 11. 1. 2007 a požádala o sdělení podrobností. Z textu uvedeného dopisu žalobkyně soud dovodil, že žalovaný 1) jí prostřednictvím jejího zástupce pana S. zaslal návrh kupní smlouvy, podle kterého kupní cena ve výši 700 000 Kč měla být složena do úschovy u advokáta s tím, že bude žalovanému vyplacena do deseti dnů po realizaci vkladu vlastnického práva. Soud dále zjistil, že žalovaný 1) prodal uvedený spoluvlastnický podíl kupní smlouvou uzavřenou dne 22. 10. 2007 žalovaným 2) a 3) za kupní cenu 750 000 Kč. Řízení o povolení vkladu této smlouvy do katastru nemovitostí bylo přerušeno.

Soud prvního stupně vzal za prokázané, že žalovaný zaslal žalobkyni řádnou nabídku k odkoupení spoluvlastnického podílu, na kterou odpověděla, že nabídku přijímá, dále však v dvouměsíční lhůtě stanovené v § 605 obč. zák. nezaplatila

Č. 128

kupní cenu a na návrh kupní smlouvy nereagovala. Proto jí žalovaný 1) dopisem z 29. 6. 2007 po právu sdělil, že její předkupní právo zaniklo, a následně převedl spoluvlastnický podíl na žalované 2) a 3). Proto se žalobkyně nemůže dovolávat relativní neplatnosti kupní smlouvy. Tvrzení žalobkyně, že posléze došlo ke změně podmínek v rámci uplatnění předkupního práva, soud považoval za účelové. Proto žalobu zamítl.

Krajský soud v Praze jako soud odvolací k odvolání žalobkyně rozsudkem ze dne 27. 11. 2008 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že se určuje, že kupní smlouva z 22. 10. 2007 o koupi spoluvlastnického podílu o velikosti 35/160 na budově čp. 575 nacházející se na parcele č. 437 v k. ú. K., zapsané u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, katastrální pracoviště K., uzavřená mezi žalovaným 1) jakožto prodávajícím a žalovanými 2) a 3) jakožto kupujícími, je neplatná. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Odvolací soud dospěl k závěru, že žalovaný 1) předkupní právo žalobkyně porušil, neboť jí neučinil řádnou nabídku na odkoupení jeho podílu. Podle odvolacího soudu „nabídka předkupního práva učiněná podílovým spoluvlastníkem musí obsahovat údaj o splatnosti kupní ceny"; tento názor opřel o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2003, sp. zn. 33 Odo 178/2003. Písemná nabídka žalovaného 1) z 5. 12. 2006 údaj o splatnosti kupní ceny neobsahovala a „další údaje o splatnosti kupní ceny žalobkyně od prvního žalovaného neobdržela". Žalovanému se tedy nepodařilo prokázat, že doručil žalobkyni písemný návrh kupní smlouvy, v němž by byly uvedeny požadované náležitosti včetně splatnosti kupní ceny; nabídka ze dne 5. 12. 2006 nebyla řádnou nabídkou, a proto došlo k porušení předkupního práva žalobkyně.

Proti rozsudku odvolacího soudu podávají žalovaní 1), 2) a 3) dovolání; podle jeho obsahu uplatňují dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) a odst. 3 o. s. ř. Vytýkají odvolacímu soudu nesprávný výklad § 140 a § 602 a násl. obč. zák. Poukazují na to, že žádný právní předpis, a to ani uvedená ustanovení občanského zákoníku, nestanoví obsah nabídky na převod spoluvlastnického podílu. Podle jejich názoru nabídka žalovaného 1) z 5. 12. 2006, doručená žalobkyni 7. 12. 2006, obsahovala všechny potřebné náležitosti. Byl zde specifikován předmět převodu, identifikováni účastníci a nabídnuta kupní cena. Proto žalobkyni nic nebránilo v tom, aby po nabídce ve lhůtě stanovené v § 605 obč. zák. uhradila cenu určenou žalovaným 1). Neučinila tak po dobu sedmi měsíců od nabídky a ani poté, co jí bylo žalovaným 1) dne 29. 6. 2007 sděleno, že pro nezaplacení kupní ceny v uvedené lhůtě její předkupní právo zaniklo. K prodeji spoluvlastnického podílu žalovaným 2) a 3) došlo až za další čtyři měsíce. Rozsudek odvolacího soudu považují za příliš formální, nevycházející ze zjištěného skutkového stavu. Navrhují, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobkyně ve svém vyjádření k dovolání uvedla, že považuje dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu za věcně i formálně správné. Mezi stranami je sporné, co má být obsahem nabídky k využití předkupního práva, tj. otázka právní.

Č. 128

Žalobkyně má naléhavý právní zájem na předmětném určení, neboť jinak by se nemohla dovolat relativní neplatnosti kupní smlouvy uzavřené mezi žalovanými v důsledku pominutí jejího předkupního práva. Rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu, když soud správně dovodil, že nabídka na odkoupení spoluvlastnického podílu musí obsahovat všechny podmínky, za nichž nabízí spoluvlastník svůj podíl ke koupi a za jejichž splnění může spoluvlastník své předkupní právo vykonat. V tomto směru odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 663/2004 a sp. zn. 33 Odo 178/2003. Žalovaný 1) tyto podmínky vůči žalobkyni nesplnil a nezaslal jí řádnou nabídku k využití jejího předkupního práva, zejména jí nesdělil splatnost kupní ceny, případně pokud textem, že nabídka trvá do 15. 1. 2007, mínil, že lhůta k zaplacení kupní ceny končí tímto dnem, nezákonně zkrátil zákonnou dobu k zaplacení kupní ceny na polovinu a způsobil tím neplatnost právního úkonu. Žalovaným 2) a 3) poskytl komfortní podmínky k uzavření kupní smlouvy včetně odložení zaplacení kupní ceny. Žalobkyně trvá na tom, že předmětná kupní smlouva je neplatná, a navrhuje, aby dovolací soud dovolání žalovaných zamítl.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Tříčlenný senát Nejvyššího soudu (senát č. 22), který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při řešení otázky, zda v případě, že nabídka na realizaci předkupního práva spoluvlastníka (§ 140 obč. zák.) neobsahovala výslovné určení splatnosti kupní ceny, bylo předkupní právo porušeno, byl-li podíl později převeden na třetí osobu smlouvou, ve které byla splatnost stanovena, k odlišnému právnímu názoru, než jaký byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2003, sp. zn. 33 Odo 178/2003. V souladu s § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002, o soudech a soudcích, postoupil proto věc velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Podle čl. II. – přechodná ustanovení, bodu 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinného od 1. 7. 2009 (vyjma ustanovení čl. I bodů 69, 71 a 100, ustanovení čl. XIII a ustanovení čl. XVII bodu 1, která nabývají účinnosti 23. 1. 2009), dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vyhlášeným (vydaným) přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů; užití nového ustanovení § 243c odst. 2 tím není dotčeno.

Dovolací soud proto při projednání dovolání postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném před jeho novelizací provedenou zákonem č. 7/2009 Sb.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Č. 128

a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je důvodné.

Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 25. 8. 2003, sp. zn. 33 Odo 178/2003, publikovaném v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu (dále jen „Soubor") pod č. C 2139, uvedl: „Závěr odvolacího soudu, že předkupní právo žalobce bylo porušeno, když nedošlo k nové nabídce předkupního práva žalobci, je v souladu s dosavadní judikaturou, neboť podle § 605 obč. zák. musí být nabídka předkupního práva vykonána ohlášením všech podmínek, což v daném případě nebylo, jestliže ze skutkového zjištění vyplývá, že nabídka doručená žalobci neobsahovala splatnost kupních cen nabízených nemovitostí, a poté město N. P. uzavřelo kupní smlouvy se žalovanými obsahující individuální splatnost kupních cen."

Pro danou věc je rozhodující posouzení otázky, zda v případě, že nabídka převádějícího vlastníka učiněná ostatním spoluvlastníkům – oprávněným osobám ze zákonného předkupního práva upraveného v § 140 obč. zák. – neobsahuje stanovení splatnosti kupní ceny, je předkupní právo porušeno, jestliže spoluvlastnický podíl bude po marném učinění nabídky převeden na třetí osobu smlouvou, ve které je již doba splatnosti stanovena.

Převádí-li se spoluvlastnický podíl, mají spoluvlastníci předkupní právo, ledaže jde o převod osobě blízké (§ 116, 117). Nedohodnou-li se spoluvlastníci o výkonu předkupního práva, mají právo vyplatit podíl poměrně podle velikosti podílů (§ 140 obč. zák.).

Právní úprava předkupního práva (§ 602 a násl. obč. zák.) se použije nejen v případech smluvního předkupního práva, nýbrž podpůrně i všude tam, kde zákonem stanovené předkupní právo neobsahuje zvláštní úpravu.

Podle § 603 odst. 3 obč. zák. bylo-li předkupní právo porušeno, může se oprávněný buď na nabyvateli domáhat, aby mu věc nabídl ke koupi, anebo mu zůstane předkupní právo zachováno. Podle konstantní judikatury pak platí: „Jestliže povinná osoba (jeden z podílových spoluvlastníků) věc převede, aniž ji nabídne oprávněnému (dalšímu podílovému spoluvlastníku), a poruší tím předkupní právo, nemá to za následek absolutní neplatnost smlouvy, na jejímž základě nabyvatel věc získal. Oprávněný má možnost se dovolat relativní neplatnosti této smlouvy anebo se domáhat na nabyvateli (novém podílovém spoluvlastníku), aby mu věc nabídl ke koupi podle § 603 odst. 3 obč. zák. Na základě výzvy oprávněného vzniká nabyvateli spoluvlastnického podílu právní povinnost nabídnout oprávněnému věc ke koupi za stejných podmínek, za kterých ji sám nabyl. Nesplní-li nabyvatel tuto povinnost, může se oprávněný domáhat žalobou u soudu, aby byl projev vůle nabyvatele učinit mu nabídku ke koupi spoluvlastnického podílu, resp. uzavřít kupní smlouvu odpovídajícího znění, nahrazen soudním rozhodnutím (§ 161 odst. 3 o. s. ř.). Právní mocí rozsudku nahrazujícího prohlášení vůle je kupní smlouva uzavřena" (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2001, sp. zn. 22 Cdo 831/2000, publikovaný

Č. 128

v Souboru pod č. C 578, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1875/2005, publikovaný v časopise Soudní rozhledy, 2008, č. 4, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2010, sp. zn. 33 Cdo 3371/2008).

Není-li dohodnuta doba, do kdy má být prodej proveden, musí oprávněná osoba vyplatit movitost do osmi dnů, nemovitost do dvou měsíců po nabídce. Uplyne-li tato doba marně, předkupní právo zanikne. Nabídka se vykoná ohlášením všech podmínek; jde-li o nemovitost, musí být nabídka písemná (§ 605 obč. zák.).

Nabídka je jednostranný adresovaný právní úkon; kromě požadavků obecně kladených na právní úkony (§ 37 a násl. obč. zák.) a náležitostí návrhu na uzavření smlouvy (§ 43 obč. zák.) musí nabídka odpovídat předem sjednaným podmínkám, a pokud dohodnuty nebyly, musí obsahovat veškeré podmínky, za nichž povinný nabízí věc ke koupi (předmět koupě, cenu, příp. další plnění vedle ceny) a jejichž splněním oprávněný může své předkupní právo vykonat (Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kolektiv: Občanský zákoník II, 2. vydání, C.H. Beck, Praha 2009, s. 1750; obdobně viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2764/99, uveřejněný pod číslem 72/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 72/2002"). Zda cena (popř. včetně dalších podmínek) uvedená v nabídce je cenou nabídnutou někým jiným, se projeví až v případě prodeje někomu jinému a odvíjí se od toho, zda cena uvedená v nabídce spoluvlastníkovi je či není méně výhodná než cena, za niž byla věc jinému prodána (tamtéž).

Tím, že stanoví dvouměsíční lhůtu pro vyplacení podílu, stanoví zákon i splatnost pohledávky vzniklé přijetím nabídky převádějícího spoluvlastníka. V nabídce může být stanovena i delší než zákonem stanovená doba pro vyplacení podílu, nelze ji však zkracovat. Lhůty stanovené v § 605 obč. zák. tak platí bez ohledu na platební podmínky, jež mají být sjednány při zcizení věci jiné osobě. Jejich běh se počítá ode dne, kdy oprávněnému byla doručena nabídka (Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kolektiv: Občanský zákoník II, 2. vydání, C.H. Beck, Praha 2009, s. 1750).

Z uvedeného je zřejmé, že v případě, že oprávněný spoluvlastník přijme nabídku na vykoupení věci, je kupní cena splatná ve dvouměsíční lhůtě, jejíž běh začíná den po doručení nabídky oprávněnému spoluvlastníkovi (§ 122 odst. 1 obč. zák.), nedohodnou-li se účastníci jinak. Při porovnávání podmínek učiněných v nabídce a podmínek, za kterých byla uzavřena smlouva se třetí osobou, tak je třeba v případě, že v nabídce nebyla uvedena delší lhůta splatnosti, vycházet z toho, že kupní cena je splatná v uvedené dvouměsíční lhůtě; nelze tak učinit závěr, že v takovém případě nebyla splatnost nijak určena.

Dále je třeba řešit otázku, zda doba splatnosti ve smlouvě, kterou převádějící spoluvlastník uzavřel se třetí osobou, musí být zcela shodná s dobou vyplývající z nabídky na výkup podílu, učiněné spoluvlastníkovi, kterému svědčí předkupní právo.

Jestliže převádějící spoluvlastník učiní spoluvlastníkovi, jemuž svědčí předkupní právo, řádnou nabídku na odkoupení podílu, kterou však oprávněný spoluvlastník nepřijme, předkupní právo zaniká, ovšem jen ve vztahu k učiněné a nepřijaté

Č. 128

nabídce. Proto převádějící spoluvlastník může převést podíl na třetí osoby za podmínek uvedených v nabídce. Jestliže však převádějící spoluvlastník hodlá třetí osobě nabídnout změněné podmínky oproti podmínkám stanoveným v nabídce, musí učinit novou nabídku oprávněnému spoluvlastníkovi. „Vědomost oprávněného z předkupního práva o tom, že povinný poté, co mu učinil nabídku k využití předkupního práva, změnil podmínky, za nichž nabízí věc k prodeji, sama o sobě nestačí k závěru, že bylo předkupní právo dodrženo, pokud mu tato změna nebyla oznámena právním úkonem povinného výslovně adresovaným oprávněnému" (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2006, sp. zn. 33 Odo 663/2004, Soubor č. C 4191).

Pro posouzení toho, zda prodejem spoluvlastnického podílu nemovitosti bylo porušeno předkupní právo spoluvlastníka, není rozhodující, zda v době, kdy mu byl podíl nabídnut k výkupu, nabídl konkrétní zájemce o koupi prodávajícímu spoluvlastníku kupní cenu. Podstatné je porovnání ceny, případně dalších podmínek, za nichž došlo k prodeji jinému, s tím, za jakou cenu a za jakých dalších podmínek nabídl předtím povinný spoluvlastník prodej oprávněnému (R 72/2002).

Jednou z podmínek převodu podílu, právně významných pro posouzení toho, zda pozdější převod spoluvlastnického podílu na třetí osobu byl vykonán v souladu s nabídkou k výkonu předkupního práva, je shoda podmínek, za kterých má nabyvatel zaplatit kupní cenu, tedy i podmínek splatnosti. Předkupní právo spoluvlastníka však není „bez dalšího" porušeno, jestliže nabídka doručená podílovému spoluvlastníku neobsahovala údaj o splatnosti kupních cen a poté prodávající uzavřel kupní smlouvy, jež obsahovaly individuální splatnost kupních cen. V první řadě je třeba vzít do úvahy, že zákon stanoví lhůtu, do které musí oprávněný spoluvlastník podíl vyplatit (viz výše). Další závěr je, že smlouvou o převodu spoluvlastnického podílu na třetí osobu neporušuje převádějící spoluvlastník předkupní právo oprávněného spoluvlastníka jen proto, že cena a další podmínky obsažené v nabídce nebyly naprosto totožné s těmi, za kterých byl spoluvlastnický podíl nakonec převeden.

V odborné literatuře byl vysloven názor, že „nelze trvat na absolutní rovnosti nabídnuté a nakonec zrealizované kupní ceny, neboť v době od provedení nabídky do faktické realizace prodeje může dojít ke změně okolností cenu určujících. Jestliže poté, kdy již byla učiněna nabídka k odkupu věci za určitou cenu, dojde ke snížení nabízené kupní ceny, je třeba učinit nabídku novou nebo sdělit nové podmínky koupě. Pokud by však u ceny stanovené řádově ve statisících či milionech korun došlo k prodeji za cenu pouze nepatrně odlišnou, zřejmě by to nebylo možno považovat za porušení předkupního práva; literatura v této souvislosti hovoří o parametru ceny podstatně vyšší" (Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kolektiv: Občanský zákoník I., 2. vydání, C.H. Beck, Praha 2009, s. 882). Tento názor vychází z myšlenky, že nikoliv zásadní odchylky ceny realizované od kupní ceny nabídnuté oprávněnému spoluvlastníkovi nemohou mít za následek poškození práv spoluvlastníka; opačný výklad by byl zjevně nepřiměřený. To ovšem musí nutně platit i pro další podmínky prodeje včetně splatnosti kupní ceny. Jestliže splatnost byla

Č. 128

ve smlouvě o převodu podílu, uzavřené později s třetí osobou, stanovena jinak než v § 605 obč. zák., příp. v nabídce na odkoupení podílu učiněné oprávněnému spoluvlastníku (za předpokladu, že nabídka obsahovala lhůtu splatnosti delší než dvouměsíční podle § 605 obč. zák.), lze učinit závěr o tom, že bylo porušeno předkupní právo spoluvlastníka jen za předpokladu, že podmínky splatnosti se podstatně lišily, a to natolik, že rozdíl mezi nimi mohl objektivně ovlivnit úvahu oprávněného spoluvlastníka o přijetí nabídky na realizaci předkupního práva. Jde tedy o případy, kdy soud po zvážení všech okolností věci dospěje k závěru, že kdyby byly oprávněnému spoluvlastníkovi nabídnuty stejné podmínky splatnosti jako třetí osobě, nabídku na vykoupení věci by přijal.

Jestliže tedy není v nabídce na odkoupení podílu, učiněné oprávněnému spoluvlastníkovi, stanovena doba splatnosti, je třeba vyjít z toho, že tato doba je dvouměsíční a počíná běžet od doručení nabídky. Takto stanovenou splatnost je pak třeba porovnat se splatností dohodnutou mezi převádějícím spoluvlastníkem a třetí osobou a zvážit, zda případný rozdíl má za následek podstatný rozdíl mezi podmínkami nabídky a smlouvy, kterou byl podíl prodán, a zda se zřetelem ke všem okolnostem věci lze učinit závěr, že by „průměrný" oprávněný spoluvlastník v případě, že by mu byla učiněna nabídka vyplatit podíl za stejných podmínek, za jakých byl podíl později převeden na třetí osobu, nabídku přijal.

Nad rámec výše uvedeného velký senát dodává, že i pokud se jednotlivé smluvní podmínky (cena, splatnost aj.) v nabídce učiněné spoluvlastníkovi a podmínky, za kterých je podíl následně prodán třetí osobě, podstatně liší, nelze z toho bez dalšího dovozovat porušení předkupního práva. Jednotlivé smluvní podmínky totiž nemohou být srovnávány izolovaně, ale naopak je nutné je hodnotit v kontextu všech ostatních smluvních podmínek (delší doba splatnosti může být vykompenzována např. poskytnutým zajištěním nebo vyšší cenou apod.). Jedině v případě, že takto komplexně hodnocené smluvní podmínky, za kterých byl spoluvlastnický podíl nabídnut spoluvlastníku, jsou méně výhodné (natolik, aby to objektivně mohlo ovlivnit úvahu oprávněného spoluvlastníka o přijetí nabídky) než podmínky, za kterých byl podíl následně prodán třetí osobě, dojde k zásahu do předkupního práva oprávněného spoluvlastníka. Naopak, pokud je spoluvlastnický podíl prodán třetí osobě za srovnatelných či méně výhodných podmínek, k žádnému poškození práv spoluvlastníka nedochází a jeho předkupní právo není porušeno.

Velký senát se tak odchyluje od právního závěru vysloveného v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2003, sp. zn. 33 Odo 178/2003, ve kterém bylo konstatováno porušení předkupního práva spoluvlastníka podle § 140 obč. zák. s tím, že „podle § 605 obč. zák. musí být nabídka předkupního práva vykonána ohlášením všech podmínek, což s daném případě nebylo, jestliže ze skutkového zjištění vyplývá, že nabídka doručená žalobci neobsahovala splatnost kupních cen nabízených nemovitostí, a poté město N. uzavřelo kupní smlouvy se žalovanými obsahující individuální splatnost kupních cen".

Č. 128

V projednávané věci opřel odvolací soud závěr, že předkupní právo bylo porušeno, jen o skutečnost, že v nabídce učiněné oprávněné spoluvlastnici nebyla – na rozdíl od kupní smlouvy uzavřené později s žalovanými 2) a 3) – uvedena splatnost kupní ceny; otázkou, zda splatnost vyplývající z nabídky a později uzavřené smlouvy se lišila podstatně, se nezabýval. Jeho rozhodnutí proto spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a je tak dán dovolací důvod, uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, 3 o. s. ř.).

Č. 129

Účinnost výpovědi z nájmu nebytových prostor, které jsou prohlášeny kulturní památkou, nelze podřídit správnímu dozoru dle zvláštního zákona. Dozor státu při přemístění kulturní památky, aby nedošlo k jejímu poškození, zničení či jinému faktickému úkonu, který by snížil její hodnotu, musí nalézt výraz při případném výkonu rozhodnutí (exekuci), nebyla-li by povinnost žalovaného vyklidit nebytový prostor splněna dobrovolně.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 3310/2009)

Obvodní soud pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 22. 10. 2008 (v pořadí ve věci druhým) zamítl žalobu na vyklizení společné části domu užívané jako modlitebna, zřízené ze společných částí domu, nacházející se v suterénu domu č. p. 597 v ulici R. v P. 6, o celkové výměře 96,4 m^2 (dále též „nebytové prostory"), a rozhodl o nákladech řízení účastníků. V pořadí první (zamítavý) rozsudek soudu prvního stupně ze dne 24. 5. 2005 a jej potvrzující rozsudek Městského soudu v Praze jako soudu odvolacího ze dne 20. 12. 2005 byly k dovolání žalobce zrušeny rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007 a věc byla se závazným právním názorem ohledně otázky povahy § 18 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (dále též „zákon o státní památkové péči"), vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z provedených důkazů vzal soud prvního stupně především za zjištěno, že na základě hospodářské smlouvy ze dne 1. 1. 1982 přenechalo LBD P. 6 (tehdejší vlastník shora specifikovaného domu) do užívání žalované předmětné nebytové prostory, a to za účelem provozování modlitebny. Tato hospodářská smlouva byla uzavřena na dobu neurčitou a v nebytových prostorách je umístěn mobiliář ve vlastnictví žalované. Ministerstvo kultury ČR rozhodnutím ze dne 18. 7. 2000 prohlásilo mobiliář za kulturní památku. Současným vlastníkem tohoto domu je žalobce, který dal žalované dne 22. 1. 2003 výpověď z nájmu nebytových prostor s tím, že nájem nebytových prostor skončí k 30. 6. 2003. Rozhodnutím ze dne 12. 9. 2006 prohlásilo Ministerstvo kultury ČR za kulturní památku předmětný dům i s modlitebnou a na něm umístěnými pamětními deskami – doslovně „soubor věcí čp. 597 v P. 6 – B., k. ú. B., který sestává z domu čp. 597 s modlitebnou pravoslavné církve, umístěného na pozemku parc. č. 1168, a dvou pamětních desek, umístěných na soudomí v roce 1995". Dosud nebyl dán souhlas příslušného krajského úřadu s přemístěním (nyní) souborné kulturní památky, do níž spadá i mobiliář, tedy souhlas předvídaný ustanovením § 18 zákona č. 20/1987 Sb.

Soud prvního stupně zejména dovodil, že právo žalované k užívání předmětných nebytových prostor, založené hospodářskou smlouvou, se s účinností od 1. 5. 1990

transformovalo na právo nájmu nebytových prostor na dobu neurčitou podle § 15 zákona č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, ve znění pozdějších předpisů. Poté uzavřel, že nájemní poměr k předmětným nebytovým prostorám zanikl ke dni 30. 6. 2003 v důsledku výpovědi žalobce dané žalované podle § 10 zákona č. 116/1990 Sb. Žalovaná od té doby užívá nebytové prostory bez právního důvodu. Navzdory uvedenému však žalobě na vyklizení nebytových prostor nevyhověl, neboť ji shledal předčasnou. Zdůraznil, že mobiliář nelze pokládat ani za součást (§ 120 odst. 1 obč. zák.) ani za příslušenství (§ 121 odst. 1 obč. zák.) souborné kulturní památky (§ 2 zákona č. 20/1987 Sb.), představované předmětným domem, a lze tudíž dosáhnout pouze přemístění souborné kulturní památky jako celku, popřípadě se veřejnoprávní cestou domáhat zrušení rozhodnutí Ministerstva kultury ČR ze dne 12. 9. 2006, kterým byl dům v příslušném rozsahu za kulturní památku prohlášen. Usoudil, že jelikož existence takového zrušujícího rozhodnutí či žádosti o udělení souhlasu s přemístěním souborné kulturní památky podle § 18 zákona č. 20/1987 Sb. nebyla tvrzena (ani prokázána), brání to vyklizení předmětných nebytových prostor. Současně konstatoval, že žaloba musela být zamítnuta rovněž pro rozpor s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.). Z hlediska posouzení věci podle § 3 odst. 1 obč. zák. přisoudil rozhodující význam zájmu společnosti na zachování modlitebny v nebytových prostorách, který pokládal za převažující nad zájmy žalobce coby vlastníka předmětného domu.

K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 3. 3. 2009 citovaný rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobě vyhověl a žalované uložil povinnost předmětné prostory vyklidit do jednoho roku od právní moci rozsudku; současně rozhodl o nákladech řízení účastníků před soudy obou stupňů.

Odvolací soud se ztotožnil se zjištěným skutkovým stavem a za správný pokládal rovněž závěr, že žalovaná v současnosti užívá nebytové prostory bez právního důvodu. Na rozdíl od soudu prvního stupně však dovodil, že i kdyby mobiliář byl součástí souborné kulturní památky, neexistuje důvod, proč by tato „mobilní část kulturní památky" nemohla být za podmínek stanovených v § 18 zákona č. 20/1987 Sb. přemístěna. S odkazem na kasační rozhodnutí dovolacího soudu vydané v souzené věci zdůraznil, že naposledy uvedené ustanovení má veřejnoprávní povahu, a proto nemá v posuzovaném případě bezprostřední dopad na vztah mezi účastníky, který je ryze soukromoprávní. K tomu dodal, že povinnosti vyplývající z citovaného ustanovení zavazují především vlastníka chráněného mobiliáře, jímž je žalovaná. Uzavřel, že užívá-li žalovaná nebytové prostory bez právního důvodu, je povinna je vyklidit. Přitom dovodil, že žalobu na vyklizení nebytových prostor nelze po skončení nájemního poměru výpovědí zamítnout ani s odkazem na ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. V této souvislosti poukázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1506/99, uveřejněný pod č. 12/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jehož závěry lze podle jeho názoru vztáhnout i na posuzovaný pří-

Č. 129

pad. Za této situace zamítavý rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobě – s odkazem na § 126 odst. 1 obč. zák. – vyhověl.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Jako dovolací důvody uvedla vadu řízení s následkem nesprávného rozhodnutí ve věci, nesprávné právní posouzení věci i nedostatek opory skutkových zjištění odvolací instance v provedeném dokazování. Namítala, že napadeným rozsudkem bylo překvapivě změněno rozhodnutí soudu prvního stupně, aniž by jí byl dán prostor pro uplatnění jejích práv jako účastníka řízení. V této souvislosti odvolacímu soudu vytkla, že ji nevyzval ve smyslu § 118a o. s. ř. vzhledem ke své změně právního názoru a jeho právní názor jí tak zůstal až do vyhlášení napadeného rozhodnutí „zcela utajen"; neměla proto možnost uplatnit, resp. zdůraznit své námitky k právnímu posouzení věci a poukázat na některá skutková zjištění, která byla soudem prvního stupně učiněna neúplně (nebo chyběla). Rovněž tvrdila, že není v dané věci pasivně legitimována, a že je tudíž vůči ní napadený rozsudek neúčinný a nevykonatelný. Uvedla, že z provedených důkazů (z hospodářské smlouvy, listin týkajících se úhrady nájemného a služeb a návrhu nové nájemní smlouvy) vyplývá, že skutečným nájemcem nebytových prostor (jakož i vlastníkem mobiliáře) je Pravoslavná církevní obec v P. 6/IV. – B., zastoupená duchovním správcem P. T. Z uvedeného dovozovala, že byla-li výpověď dána jí, nájemní poměr založený hospodářskou smlouvou trvá, neboť nebyl řádně vypovězen. Měla za to, že výpověď je navíc neplatná z důvodu, že není výpovědí nájemní smlouvy, jak stanoví zákon č. 116/1990 Sb., ale z nebytových prostor. Ve vztahu k výpovědi odvolacímu soudu též vytkla, že byť mohla být nájemci dána podle § 10 zákona č. 116/1990 Sb. i bez udání důvodu, měl zkoumat, jaké důvody k takové výpovědi pronajímatele vedly, a nespokojit se pouze s odkazem na realizaci vlastnických práv (zejména byla-li vznesena námitka rozporu s dobrými mravy). Zastávala názor, že odvolací soud zcela opomenul, že výpověď byla podána s účelem, který odporuje zákonu (především Ústavě ČR a Listině základních práv a svobod), obchází právní úpravu ochrany kulturních památek a jednoznačně se příčí dobrým mravům ve smyslu § 39 obč. zák. Výpověď proto pokládala za stiženou absolutní neplatností, k níž měl soud přihlédnout bez ohledu na tvrzení účastníků. Usuzovala, že není-li vyklizení vázáno na předcházející rozhodnutí příslušného orgánu památkové péče, může nastat absurdní situace, kdy vyklizení nebytových prostor cestou výkonu napadeného rozhodnutí bude např. v rozporu s pravomocným rozhodnutím správního úřadu, kterým se přemístění kulturní památky nepovolí podle § 18 zákona č. 20/1987 Sb. Vyjádřila přesvědčení, že právní řád České republiky je jednotný a závazný, a nelze proto stavět jednotlivé zákony proti sobě s odkazem na jejich veřejnoprávní či soukromoprávní charakter. Měla za to, že právní názor dovolacího soudu vyjádřený ve zrušujícím rozhodnutí učiněném v této věci, podle něhož ustanovení § 18 zákona č. 20/1987 Sb. má veřejnoprávní povahu, lze nově – s ohledem na změnu skutkového stavu spočívající v tom, že rozhodnutí Ministerstva kultury ČR ze dne 28. 2. 2001, jímž byl za kulturní památku prohlášen výhradně mobiliář,

bylo zrušeno a následně byly za kulturní památku prohlášeny „jako soubor věcí" dům s modlitebnou a pamětními deskami – vztáhnout i na žalobce jako vlastníka nemovité kulturní památky. Podle dovolacího návrhu měl dovolací soud zrušit napadené rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátit k dalšímu řízení.

Č. 129

V rámci doplnění dovolání dovolatelka uvedla, že odvolací soud napadeným rozsudkem rozhodl ve věci, která nenáleží do jeho pravomoci, neboť podle § 12 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb. platí, že chce-li žalobce provést změnu a vyklidit kulturní památku (nemovitost), je povinen toto předem ohlásit příslušnému orgánu, tj. obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Vyjádřila přesvědčení, že je-li prohlášena za kulturní památku nemovitost i v ní umístěný mobiliář, pak právě proto, že tyto věci spolu úzce souvisí, nemůže tuto otázku řešit soud. Podle jejího mínění musí vůči vyklizení předcházet rozhodnutí o změně kulturní památky, jinak jde o zásah do pravomoci jiného orgánu.

Žalobce se ve vyjádření k dovolání ztotožnil s rozhodnutím odvolacího soudu. Tvrdil, že spor o vyklizení modlitebny žalovanou není sporem o zachování či nezachování, popř. znehodnocení kulturní památky, ale jedná se o prostou občanskoprávní otázku, totiž o ochranu vlastníka (žalobce) proti uživateli, který dříve sice užíval předmětné prostory oprávněně, na základě nájemní smlouvy, ale po podání platné výpovědi již bez právního důvodu. Žalobce navrhl, aby bylo dovolání žalované zamítnuto.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud shledal, že dovolání bylo podáno včas, subjektem k tomu oprávněným (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatelky (§ 241 odst. 1 o. s. ř.). Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (podle stavu po novele o. s. ř. provedené zákonem č. 7/2009 Sb.). Dovolací důvody byly uplatněny podle § 241a odst. 2 písm. a), b), odst. 3 o. s. ř.

Je nutné předeslat, že k dovolání žalobce Nejvyšší soud nejprve rozsudkem ze dne 26. 4. 2007 rozsudky soudů obou nižších stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. V citovaném zrušujícím rozhodnutí dovolací soud vyslovil závazný právní názor, že ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb., upravující postup při přemístění movité kulturní památky, má veřejnoprávní povahu a nemá bezprostřední dopad na vztah mezi účastníky, který je, resp. byl, soukromoprávní. V této souvislosti v odůvodnění rozhodnutí rovněž uvedl, že žalovaná již užívá předmětné prostory bez právního důvodu a má tedy povinnost je vyklidit. K přemístění movité kulturní památky je povinna najít vhodné místo a požádat o souhlas příslušného orgánu podle shora citovaného ustanovení zákona o kulturních památkách. Žalobce, vykonávající úkoly spojené se správou domu, musí v souvis-

Č. 129

losti s přemístěním mobiliáře vyvinout nezbytnou součinnost, zejména zpřístupnit potřebné domovní prostory za účelem přemístění mobiliáře a poskytnout k tomuto účelu žalované přiměřenou dobu.

Senát 26 Cdo dospěl při rozhodování věci k odlišnému právnímu názoru, než jaký vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, čj. 28 Cdo 2152/2006-101, a sice k názoru, že předchozí souhlas krajského úřadu s přemístěním movité kulturní památky je hmotněprávní podmínkou pro vyklizení veřejně přístupných prostor, v nichž je umístěna tato movitá kulturní památka. Názor opačný, že uložení vyklizovací povinnosti v občanském soudním řízení nemusí předcházet souhlas krajského úřadu ve smyslu § 18 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb., totiž dostatečně nešetří smysl ochrany kulturních památek, který se opírá zejména o veřejný zájem na jejich zachování, zpřístupňování a vhodném využívání (viz § 1 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb.) a v konečném důsledku může vést k obcházení ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb. Z uvedeného názoru vycházející řešení dané věci, které spočívá v uložení vyklizovací povinnosti žalované (za současného stanovení delší pariční lhůty, než jakou určuje ustanovení § 160 odst. 1, část věty před středníkem, o. s. ř.), není prostředkem způsobilým zabránit přemístění movité kulturní památky z veřejně přístupného místa bez souhlasu příslušného krajského úřadu, neboť si lze dost dobře představit situaci, že vyklizovaná osoba ani dodatečně (po uložení vyklizovací povinnosti) nepožádá o souhlas s přemístěním kulturní památky, případně tento souhlas ve stanovené lhůtě bez vlastní viny neobstará z jiných důvodů (např. proto, že krajský úřad zaujme negativní stanovisko k otázce takového přemístění). Po marném uplynutí stanovené vyklizovací lhůty pak oprávněný bude moci bez dalšího navrhnout výkon rozhodnutí vyklizením předmětných prostor, čímž v daném případě způsobem předvídaným v ustanoveních § 340 až 342 o. s. ř. dosáhne přemístění movité kulturní památky i bez toho, že by s tím příslušný krajský úřad (po vyjádření odborné organizace státní památkové péče) vyslovil souhlas. Tímto postupem lze poměrně snadno obejít povinnost vyžádat si uvedený souhlas, přičemž v tomto ohledu nelze vyloučit ani zcela účelové jednání účastníků řízení.

Věc předkládající senát dovodil, že k přemístění movité kulturní památky je povinna najít vhodné místo a požádat o souhlas a vyjádření příslušných institucí podle § 18 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb. především osoba, která je vlastníkem movité kulturní památky. Pokud uvedená osoba nebude mít zájem na přemístění movité kulturní památky, nelze ji žádným způsobem nutit k podání žádosti ve smyslu § 18 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb., a to ani tehdy, užívá-li veřejně přístupné prostory bez právního důvodu. V důsledku prohlášení cizí věci umístěné ve veřejně přístupných prostorách za kulturní památku je vlastník těchto prostor zajisté dotčen (omezen) na svých vlastnických právech, neboť se – se zřetelem ke shora uvedenému – nemůže domáhat jejich vyklizení bez souhlasu příslušného krajského úřadu s přemístěním movité kulturní památky.

Senát 26 Cdo proto postoupil věc k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního kolegia (§ 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících

a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů).

Č. 129

Při posouzení právní otázky, při jejímž řešení došlo k odlišnosti právního názoru uvedených senátů Nejvyššího soudu, vzal velký senát Nejvyššího soudu v úvahu následující právní předpisy, upravující na ústavněprávní i obecné úrovni postavení účastníků projednávané věci, jakož i dále zmíněné rozhodné skutečnosti.

Ustanovení čl. 11 Listiny základních práv a svobod zaručuje každému právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu.

Podle § 2 odst. 2 obč. zák. mají v občanskoprávních vztazích účastníci rovné postavení.

Podle § 10 zákona č. 116/1990 Sb., je-li nájem uzavřen na dobu neurčitou, jsou pronajímatel i nájemce oprávněni vypovědět smlouvu písemně bez udání důvodu, není-li dohodnuto jinak.

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči (ve znění zákona ČNR č. 425/1990 Sb.), upravuje podmínky přemístění kulturní památky ve svém ustanovení § 18. Podle odst. 2 tohoto ustanovení (ve znění platném k datu účinnosti výpovědi z nájmu nebytového prostoru, tedy ke dni 30. 6. 2003) lze přemístit movitou kulturní památku z veřejného místa trvale jen s předchozím souhlasem krajského úřadu po vyjádření odborné organizace státní památkové péče. V následujícím odstavci 3 se uvádí, že orgán, který dal souhlas k přemístění kulturní památky, uvědomí o tom odbornou organizaci státní památkové péče.

Podle § 7 odst. 4 zákona č. 20/1987 Sb. je vlastník kulturní památky povinen oznámit odborné organizaci státní památkové péče do třiceti dnů každou změnu vlastnictví (správy, užívání) kulturní památky nebo její přemístění.

Ustanovení § 12 odst. 2 téhož zákona ukládá vlastníku kulturní památky povinnost ohlásit každou zamýšlenou změnu jejího užívání, a jde-li o nemovitou kulturní památku, i její zamýšlené vyklizení, a to předem obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, a jde-li o národní kulturní památku, krajskému úřadu.

V posuzované věci dal žalobce žalované, a to jako vlastník předmětného domu, dne 22. 1. 2003 výpověď z nájmu nebytových prostor nacházejících se v této nemovitosti. Na základě běhu výpovědní doby skončil nájem nebytových prostor dnem 30. 6. 2003.

Dne 12. 9. 2006 prohlásilo Ministerstvo kultury ČR souborně dům s pamětní deskou na něm umístěnou, jakož i s modlitebnou v suterénu (tedy s nebytovým prostorem, který byl předmětem výpovědi), kulturní památkou. Stalo se tak poté, co ve věci rozhodl Nejvyšší soud rozsudkem čj. 28 Cdo 2152/2006-101, tedy již v řízení následujícím po zrušení rozsudků nižších instancí a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí (nyní přezkoumávanému).

Žalobce požadoval ve své žalobě vyklizení nebytových prostor, prakticky tedy vyklizení mobiliáře ve vlastnictví žalované. Jak vyplývá z rozhodnutí Ministerstva

Č. 129

kultury ČR, zůstal tento mobiliář kulturní památkou (nyní částí souborné kulturní památky), za níž byl prohlášen již dřívějším rozhodnutím téhož ministerstva ze dne 18. 7. 2000.

Nejvyšší soud považuje výpověď žalobce z nájmu nebytových prostor, danou dne 22. 1. 2003, za výkon jednoho z oprávnění vyplývajících z vlastnického práva žalobce. V posuzované věci se stala určující právní otázka, zda tato výpověď musí být podmíněna souhlasem správního orgánu podle § 18 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb. (ve znění platném k datu účinnosti výpovědi).

Právní úprava občanskoprávních úkonů obsahuje též právní úkony, jejichž účinnost je vázána na jinou právní skutečnost, přičemž teprve naplnění této skutečnosti znamená dovršení (perfekci) právního úkonu. V posuzované věci jde o to, zda předchozí souhlas správního orgánu může být takovou podmiňující právní skutečností.

Předpisy správního práva lze nepochybně aplikovat i ve vztahu k předpisům práva občanského. Jinými slovy, právní normy veřejnoprávní povahy lze použít i vůči právním normám soukromoprávním, upravujícím např. též výpověď z nájmu nebytových prostor (zde viz ustanovení § 10 zákona č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor).

Tyto závěry však neznamenají, že by účinnost soukromoprávního, resp. občanskoprávního úkonu měla být právním předpisem veřejného (správního) práva v posuzovaném případě přímo podmíněna. Výpověď z nájmu nebytových prostor je svým charakterem oprávněným výkonem vlastnického práva k nemovitosti. Požívá tedy právní ochrany ústavněprávní i občanskoprávní, jak o tom vypovídají čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod o ochraně vlastnictví a § 2 odst. 2 obč. zák. o rovném postavení účastníků občanskoprávních vztahů. Naproti tomu ustanovení § 18 odst. 2, zákona č. 20/1987 Sb. o přemístění movité kulturní památky je zákonným vyjádřením výkonu správního dozoru jako zvláštní kontrolní činnosti veřejné správy, směřující vůči jí nepodřízeným subjektům (viz Sládeček, V. Obecné správní právo. 2. vydání, Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, str. 215, 216).

Nejvyšší soud dochází k závěru, že účinnost výpovědi z nájmu nebytových prostor jako výkonu vlastnického práva nelze bezprostředně podřídit výše stanovenému způsobu správního dozoru. Má za to, že souhlas příslušného správního orgánu by jako podmínka výpovědi z nájmu nebytových prostor musel být v tomto případě stanoven občanským zákoníkem, což se neděje. Jako příklad lze uvést ustanovení § 133 odst. 2 obč. zák., podle něhož převádí-li se nemovitá věc na základě smlouvy, nabývá se vlastnictví vkladem do katastru nemovitostí podle zvláštních předpisů, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. K podpoře této argumentace může sloužit i § 352 odst. 2 obch. zák., podle něhož se závazek stává nesplnitelným, jestliže právní předpisy vydané po uzavření smlouvy vyžadují k plnění dlužníka úřední povolení, které mu však nebylo uděleno, ačkoli o ně řádně usiloval (zde tedy v zákoně nechybí příslušná výslovná úprava).

Vše řečené však neznamená, že by ustanovení § 18 odst. 2 zákona o státní památkové péči mělo být při realizaci vlastnického práva opomenuto. Účel tohoto

Č. 129

ustanovení, tedy dozor státu při přemístění kulturní památky, aby nedošlo k jejímu poškození, zničení či jinému faktickému úkonu, který by snížil její hodnotu, musí nalézt výraz při případném výkonu rozhodnutí (exekuci), jestliže by povinnost žalovaného vyklidit nebytový prostor nebyla splněna dobrovolně. Je zřejmé, že v tomto případě by přicházel v úvahu výkon rozhodnutí (exekuce) vyklizením nebytového prostoru podle ustanovení § 340 – § 342 o. s. ř. Provedení výkonu rozhodnutí či exekuce by pak bylo vázáno na souhlas správního orgánu podle § 18 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb. s přemístěním kulturní památky, jež se stala konkrétním předmětem výkonu rozhodnutí. Tento souhlas je oprávněn obstarat soudní vykonavatel, resp. soudní exekutor; postup směřující k získání souhlasu jako správního rozhodnutí může iniciovat též kterýkoli z účastníků vykonávacího řízení a bude tak vyvoláno správní řízení o tomto souhlasu.

Veřejný zájem na řádném postupu při přemístění kulturní památky je zajištěn i dalšími ustanoveními zákona o státní památkové péči, zavazujícími vlastníka nemovitosti, jak jsou citována výše (§ 7 odst. 4, § 12 odst. 2 zákona).

Dovolatelka též namítala, že není pasivně věcně legitimována. Nájemcem předmětných nebytových prostor i vlastníkem mobiliáře měla být – podle jejího nynějšího tvrzení – Pravoslavná církevní obec v P. 6/VI.-B. Na základě skutkových zjištění nižších instancí, jimiž je dovolací soud vázán (jak vyplývá z ustanovení § 243a o. s. ř.), však tomuto právnímu názoru, který by protiřečil dosavadnímu právnímu posouzení věci stran této právní otázky, nebylo možné přisvědčit. Z důkazů, provedených k existenci nájemního vztahu mezi účastníky, především z hospodářské smlouvy ze dne 1. 1. 1982 (posléze transformované na nájemní smlouvu), ale i z dalších listinných důkazů (výpověď z nájemní smlouvy, správní rozhodnutí o kulturní památce) je patrné, že v průběhu právního vztahu mezi stranami sporu vystupovala právě žalovaná jako právní subjekt, který chrání svá vlastnická i užívací práva k předmětným movitým i nemovitým věcem. Dovolací tvrzení žalované nyní pouze rámcově odkazují na skutečnosti, které již ve věci byly předmětem dokazování a dovolací soud proto nemá důvod (ale ani není oprávněn, viz výše) se jimi zabývat.

Neobstojí ani námitka dovolatelky, že výpověď z nájmu nebytových prostor, kterou dal žalobce žalované dne 22. 1. 2003, by měla být stižena sankcí absolutní neplatnosti právního úkonu (§ 39 obč. zák.) proto, že byla podána s účelem odporovat zákonné úpravě ochrany kulturních památek či ji obejít, a příčí se proto dobrým mravům. Takové tvrzení však samo o sobě nemůže uspět. Bylo již vyloženo, že výpověď z nájmu nebytových prostor byla podána vlastníkem domu a je – kromě realizace oprávnění podle § 10 zákona č. 116/1990 Sb. – výkonem vlastnického práva v souladu s již citovaným čl. 11 Listiny základních práv a svobod i s ustanovením § 123 a násl. obč. zák. Vlastníku věci nelze upřít, aby právem aprobovaným úkonem dosáhl skončení nájemního vztahu k jím vlastněné věci, jestliže již nechce v tomto vztahu dále setrvávat. Poukazuje-li žalovaná na ustanovení, sloužící v zákoně č. 20/1987 Sb. k ochraně kulturní památky, pak je třeba zdůraznit, že bez existence

Č. 129

platné výpovědi z nájmu nebytových prostor by žalobce (vlastník domu) nebyl oprávněn, resp. aktivně věcně legitimován vystupovat ve správním řízení s Ministerstvem kultury a dalšími správními orgány, které zajišťují plnění úkolů státu v oblasti státní památkové péče. Vyžádání zákonem předvídaného souhlasu (kladného správního rozhodnutí) ze strany vlastníka nemovitosti, jež byla prohlášena za kulturní památku, jakož i vlastníka movité kulturní památky (žalovaná), upravené v souvislosti se změnou v jejím užívání (vyklizení, přemístění věci) v ustanovení § 18 odst. 2, 3 zákona o státní památkové péči (ale i v § 7 odst. 4, § 12 odst. 2 citovaného zákona), ať by byl tento souhlas následně správním orgánem oprávněným ve věci rozhodnout udělen či nikoliv, by tak postrádalo jakýkoli výchozí právní základ.

Z uvedeného též plyne, že Nejvyšší soud ve shodném právním posouzení se soudem odvolacím neshledává výpověď z nájmu nebytových prostor neplatnou a že má za to, že předmět řízení v dané věci náleží do pravomoci soudů, které ve věci rozhodovaly.

Nebylo rovněž shledáno, že by řízení před nižšími instancemi trpělo jakoukoli dovolatelem vytýkanou procesní vadou (tvrzena byla překvapivost rozhodnutí, odvolací soud však postupoval podle stejných hmotněprávních předpisů a nezměnil ani právní náhled na věc ve smyslu § 118a o. s. ř.) či jinou vadou, která by ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3 o. s. ř. a ustanovení návazných měla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Dovolatelkou tvrzené dovolací důvody tedy nebyly naplněny, rozsudek odvolacího soud je správný a Nejvyšší soud proto dovolání zamítl (§ 243b odst. 2, věta před středníkem, o. s. ř.).

Odlišné stanovisko JUDr. Ivy Brožové,
k němuž se připojil i JUDr. Miroslav Ferák

Nesouhlasím s právním posouzením zaujatým v konkrétní projednávané věci.

Nelze odhlížet od skutečnosti, že předmětná modlitebna vznikla ve specifickém politickém a historickém kontextu, totiž v domě, který byl realizován v období let 1924 – 1925 z podnětu Česko-ruského profesorského stavebního družstva založeného ruskými a ukrajinskými demokratickými vysokoškolskými pedagogy a vědeckými pracovníky, kteří po bolševickém převratu v Rusku v roce 1917 a následující občanské válce v letech 1917 – 1920 odešli do emigrace. Mimořádný a jedinečný význam modlitebny spočívá dále v tom, že jako sklepní společenská místnost (tzv. sborovna) se stala v roce 1948, po zrušení nájmu chrámu v kostele sv. Mikuláše na Starém Městě, azylem Ruské pravoslavné církve v Čechách. Je třeba si uvědomit, že umístění modlitebny do předmětného domu bylo motivováno snahou vyhnout se státní represi, která pod vlivem marxistické ideologie náboženská společenství pronásledovala a před níž ruská a ukrajinská inteligence emigrovala. „Azylová" modlitebna navíc sloužila i k utajované realizaci práva svobodně projevovat své

náboženství nebo víru ve smyslu čl. 16 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, respektive čl. 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Modlitebna tak v podobě neoddělitelného a vzájemně propojeného souborů věcí (mobiliáře) a prostor, v nichž se nachází, představuje pietní místo, které má svou hodnotu tím, čím vším v historii prošlo, což je navíc stvrzeno autoritou státu prohlášením modlitebny za kulturní památku, která tvoří překážku veřejnoprávní povahy v souladu se zákonem č. 20/1987 Sb. (srovnej čl. 35 odst. 3 Listiny základních práv a svobod).

Z uvedených důvodů mám za to, že v souzeném střetu práva vlastnit dle čl. 11 Listiny základních práv a svobod s právem na svobodu vyznání dle čl. 16 odst. 1 Listiny základních práv a svobod je třeba dát přednost právu na svobodu vyznání, neboť podstata práva vlastnit není eliminována, vezme-li se v úvahu, že jde pouze o sklepní prostory vlastněné nemovitosti a že modlitebna je kulturní památkou chráněnou čl. 35 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Za této situace nemělo být žalobě vlastníka na vyklizení předmětné modlitebny vyhověno, a to s odkazem na rozpor výkonu práv s dobrými mravy podle ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák.

Č. 129

Č. 130

Promlčení nebo zánik práv ze zajišťovací směnky nemá podle čl. I. § 89 zákona č. 191/1950 Sb. bez dalšího za následek vznik nároku na vydání směnečného obohacení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1567/2009)

Rozsudkem ze dne 5. 3. 2008 Městský soud v Praze zamítl žalobu, jíž se žalobkyně domáhala po žalovaném zaplacení částky 1 500 000 Kč (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

Soud prvního stupně – odkazuje na ustanovení čl. I. § 89 odst. 1, 2 zákona č. 191/1950 Sb. (dále jen „směnečný zákon") – uzavřel, že žalobou uplatněný nárok na vydání směnečného obohacení (získaného podle tvrzení žalobkyně tím, že žalovaný nevrátil jejímu právnímu předchůdci, zemřelému manželovi žalobkyně Ing. J. H., poskytnutou půjčku ve výši 1 500 000 Kč a nezaplatil ani směnku vlastní vystavenou žalovaným ve prospěch Ing. J. H. k zajištění této pohledávky, přičemž práva ze směnky se již promlčela) není důvodný.

Přitom zdůraznil, že k obohacení na straně směnečného dlužníka ve smyslu ustanovení čl. I. § 89 odst. 1 a 2 směnečného zákona může dojít jen tehdy, přijme-li od majitele směnky za vznik svého směnečného závazku protihodnotu. Měla-li v daném případě směnka sloužit jen k zajištění pohledávky ze smlouvy o půjčce, nelze mít uvedený předpoklad za splněný, neboť žalovaný za vstup do směnečného závazku od majitele směnky „přímou" protihodnotu nepřevzal.

Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 10. 9. 2008 k odvolání žalobkyně potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud přitakal závěrům soudu prvního stupně, dodávaje, že směnečné obohacení nemůže spočívat pouze v tom, že výstavce nebo příjemce směnky v důsledku jejího neuhrazení drží směnečnou sumu. Právo na vydání směnečného obohacení je právem na náhradu poskytnutého plnění, jehož protiplněním měla původně být úhrada promlčené směnečné pohledávky.

Za opodstatněné neměl odvolací soud ani výhrady žalobkyně, podle kterých jí bylo postupem soudu prvního stupně upřeno právo vyjádřit se ke změně v obsazení soudu. Postup, podle kterého předseda Městského soudu v Praze určil, že danou věc z důvodu dlouhodobé nepřítomnosti soudce JUDr. P. T. (jemuž byla věc původně v souladu se schváleným rozvrhem práce přidělena) projedná a rozhodne JUDr. J. J., odpovídá ustanovením § 44 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, a § 36 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, a „nebylo na místě, aby se k němu žalobkyně jakkoliv vyjadřovala".

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., uplatňujíc dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přitom dovolatelka přisuzuje řešení otázky, zda lze aplikovat ustanovení čl. I. § 89 směnečného zákona na „institut směnky se zajišťovací funkcí".

Podle dovolatelky není právní názor zastávaný soudy nižších stupňů, v jehož důsledku jsou z uplatnění práva na vydání směnečného obohacení vyloučeni majitelé zajišťovacích směnek, správný. Jediným zákonem výslovně zakotveným předpokladem pro přiznání práva na vydání směnečného obohacení podle ustanovení čl. I. § 89 směnečného zákona je existence obohacení výstavce směnky na škodu jejího majitele. Pro posouzení, zda byl tento předpoklad v konkrétním případě naplněn, je pak sice podstatné, jestli směnečný dlužník obdržel v souvislosti se vznikem jeho směnečného závazku hodnotu, kterou následně nevydal, tato hodnota však není poskytována jako přímá protihodnota (odměna) za vstup do vztahu směnečného, ale představuje plnění, jež se směnečnému dlužníkovi dostalo v příčinném vztahu, jež byl bezprostředním důvodem emise směnky. Opačný výklad podle přesvědčení dovolatelky odporuje smyslu a účelu zákonné úpravy institutu směnečného obohacení a činí jej v zásadě obsolentním.

V intencích výše uvedeného dovolatelka usuzuje, že vystavil-li žalovaný v posuzované věci směnku k zajištění řádného splnění závazku vrátit půjčku, jež mu byla majitelem směnky poskytnuta, je převzetí půjčené částky přesně tím obohacením, k jehož vydání je ve smyslu ustanovení čl. I. § 89 směnečného zákona žalovaný (v situaci, kdy na půjčku ani na směnku nebylo nic zaplaceno a kdy se práva ze směnky již promlčela) povinen.

Dovolatelka dále namítá, že řízení je postiženo zmatečnostní vadou podle ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., když v průběhu řízení před soudem prvního stupně došlo ke změně v osobě soudce, jemuž byla věc přidělena k projednání a rozhodnutí, přičemž dovolatelka se o této skutečnosti dozvěděla (vzhledem k tomu, že soud prvního stupně rozhodl ve věci podle ustanovení § 115a o. s. ř. bez nařízení jednání) až v okamžiku, kdy jí byl doručen rozsudek. Dovolatelka přitom nebyla poučena o právu vyjádřit se k osobě soudce, navíc postupem soudu prvního stupně jí bylo toto právo odepřeno.

Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným dle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., přisuzuje zásadní právní význam napadeného rozhodnutí výkladu ustanovení čl. I. § 89 odst. 1 směnečného zákona.

Č. 130

Dovolání není důvodné.

Nejvyšší soud především neshledává důvodnou námitku, podle níž je řízení – v situaci, kdy dovolatelce mělo být v rozporu s ustanovením § 15a odst. 1 o. s. ř. upřeno právo vyjádřit se k osobě soudce, jemuž byla věc přidělena k projednání a rozhodnutí – postiženo zmatečnostní vadou.

Závěr, podle kterého nedostatek poučení podle ustanovení § 15a odst. 1 o. s. ř. nepředstavuje vadu, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud učinil již v rozsudku ze dne 17. 5. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2520/2004 (uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 8, ročník 2005, pod číslem 121). Tam vysvětlil, že neposkytne-li soud za řízení účastníkům poučení o tom, že mají právo vyjádřit se k osobám soudců a přísedících, kteří mají podle rozvrhu práce věc projednat a rozhodnout, má to pouze za následek, že účastník může během řízení uplatnit námitku podjatosti i po prvním jednání, kterého se zúčastnil soudce (přísedící), o jehož vyloučení jde, popřípadě po uplynutí lhůty 15 dnů počítané ode dne, kdy se o důvodu vyloučení dozvěděl nebo kdy tento důvod vznikl. V době, kdy bylo ve věci rozhodnuto, nepřichází vznesení námitky podjatosti (§ 15a odst. 3 o. s. ř.) v úvahu a ani není (nemůže být) procesně významné, zda byla splněna poučovací povinnost podle ustanovení § 15a odst. 1 o. s. ř., ale jen to, zda ve věci rozhodl vyloučený soudce (přísedící). Námitku, že rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce, přitom dovolatelka v průběhu řízení nevznesla a takový závěr se nepodává ani z obsahu spisu.

Jelikož jiné vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se dále – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení čl. I. § 89 odst. 1 směnečného zákona výstavce nebo příjemce, jejichž směnečný závazek zanikl promlčením nebo tím, že nebyl včas vykonán úkon potřebný k zachování směnečného nároku, zůstávají majiteli směnky zavázáni, jen pokud se na jeho škodu obohatili.

Institut tzv. směnečného obohacení, upravený v citovaném ustanovení, je právní teorií pojímán jako nárok, který je sice založený na právu směnečném, svou povahou však jde o nárok samostatný a ze směnky jen odvozený (srov. např. Kovařík, Z., Směnka a šek v České republice, 5. vydání, Praha: C.H. Beck 2006, str. 288 – 290, nebo Kotásek, J., Směnečné právo, komentář k čl. I zákona směnečného a šekového, 1. vydání, Prospektrum, 2006, str. 263, ze starší literatury pak např. Karol Kizlink, Ján Spišiak, Zmenkové právo podľa zákona č. 255/1941 Sl. z., str. 445 – 454).

Č. 130

Jeho účelem je snaha zamezit nepřiměřeně tvrdým dopadům do majetkových poměrů majitele směnky, jež v některých případech může vyvolat zmeškání promlčecích či prekluzivních lhůt stanovených směnečným zákonem k výkonu práv ze směnky. Podstata institutu směnečného obohacení přitom spočívá v tom, že majitel směnky, jehož právo se promlčelo nebo zaniklo prekluzí (tím, že nebyly vykonány včas zachovací úkony), se může po výstavci nebo příjemci směnky, kteří by se tím na jeho úkor obohatili, přesto domoci náhrady zaniknuvších nebo promlčených směnečných práv z jiného titulu (směnečného obohacení).

Předpokladem vzniku nároku na vydání směnečného obohacení je, jak plyne z dikce ustanovení čl. I. § 89 směnečného zákona, skutečnost, že výstavce nebo příjemce směnky se ke škodě majitele směnky, jehož práva se promlčela nebo zanikla, obohatili. Obohacení přitom nelze spatřovat pouze v promlčení (popřípadě zániku) směnečné pohledávky, v jehož důsledku nedojde ke zmenšení majetku směnečného dlužníka. V takovém případě by totiž úprava, podmiňující vznik nároku na vydání směnečného obohacení výše uvedeným způsobem (tj. existencí obohacení ke škodě majitele směnky, nikoliv jen tím, že práva ze směnky se promlčela či zanikla), zcela postrádala smysl a právo na vydání směnečného obohacení by bylo dáno bez dalšího vždy, když dojde k promlčení nebo zániku práv ze směnky.

Obohacení výstavce nebo příjemce směnky ve smyslu ustanovení čl. I. § 89 odst. 1 směnečného zákona musí mít charakter pozitivní a spočívá, jak také správně dovodily soudy nižších stupňů, v majetkové hodnotě, kterou obdrželi za převzetí směnečného závazku výstavce nebo příjemce směnky, aniž by sami byli nuceni poskytnout (v důsledku nezaplacení směnky) jeho protihodnotu. Jinak řečeno, pro závěr, zda se směnečný dlužník promlčením nebo zánikem svého závazku ze směnky na úkor majitele směnky obohatil, bude určující srovnání hodnoty plnění, které dlužník při převzetí směnečného závazku obdržel, s hodnotou plnění, které v souvislosti se směnečným vztahem jeho účastníkům sám poskytl (srov. obdobně ve starší judikatuře rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12. 4. 1933, sp. zn. Rv II 758/31, uveřejněné ve Sbírce rozhodnutí nejvyšších stolic soudních Čs. republiky, kterou uspořádal Dr. F. Vážný, pod číslem 12527).

Obdrženou hodnotou, jež může založit obohacení směnečného dlužníka, přitom vskutku podle ustanovení čl. I. § 89 směnečného zákona nemusí být (jak správně dovozuje dovolatelka) jen „přímá" odměna (úplata) poskytnutá směnečnému dlužníkovi za převzetí jeho směnečného závazku (k takovým situacím ostatně v praxi ani běžně nedochází). Bude za ni nutné považovat nepochybně jakékoliv plnění – ať již půjde přímo o peněžní prostředky nebo plnění mající nepeněžitou povahu (např. v podobě zboží, postoupené pohledávky apod.), které výstavce nebo příjemce směnky na základě právního poměru účastníků směnečného vztahu, jenž byl důvodem k vystavení, popřípadě přijetí směnky, obdrželi.

O obohacení na úkor majitele směnky bude ovšem možné ve všech případech, kdy směnečný dlužník obdrží při vystavení nebo akceptaci směnky konkrétní plnění,

Č. 130

uvažovat – se zřetelem k tomu, že zákon spojuje vznik nároku na vydání směnečného obohacení s okamžikem promlčení nebo zánikem práv ze směnky – jen tehdy, bude-li důvodem jeho vzniku výlučně skutečnost, že majitel směnky pozbyl svého nároku v důsledku promlčení nebo zmeškání zachovacích úkonů.

Podle tvrzení žalobkyně se měl v posuzovaném případě žalovaný obohatit na úkor původního majitele směnky v důsledku promlčení práv ze směnky, kterou žalovaný dle ujednání účastníků směnečného vztahu vystavil k zajištění pohledávky ze smlouvy o půjčce, přičemž obohacení mělo být představováno právě plněním, které původní majitel směnky žalovanému na základě této smlouvy poskytl (tj. půjčenou částkou 1 500 000 Kč).

Promlčení práv ze směnky, jejímž účelem dle dohody účastníků bylo zajistit splnění jiného závazku, ovšem ke vzniku obohacení směnečného dlužníka ve smyslu ustanovení čl. I. § 89 směnečného zákona bez dalšího vést nemůže. Zajišťovací směnka představuje pouze prostředek náhradního uspokojení zajištěné pohledávky a stejně tak, jako plněním na zajišťovací směnku nedochází k zániku zajištěné pohledávky (k tomu srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněného pod číslem 77/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), nemůže mít ani opačně nezaplacení takové směnky žádný vliv na existenci zajištěné pohledávky. Promlčením práv ze zajišťovací směnky (či jejich úplným zánikem) tedy není samo o sobě nikterak dotčeno právo věřitele domáhat se uspokojení směnkou zajištěné pohledávky a o vzniku obohacení na straně směnečného dlužníka nelze v této souvislosti uvažovat. To přitom platí i tehdy, je-li promlčena také směnkou zajištěná pohledávka; v takovém případě má totiž skutečnost, že dlužník i nadále drží hodnotu, kterou při vzniku závazkového vztahu, jež byl podkladem pro vystavení směnky, obdržel, bezprostřední původ nikoli v nezaplacení směnky, ale v promlčení směnkou zajištěné pohledávky.

Lze tedy uzavřít, že promlčení nebo zánik práv ze zajišťovací směnky nemá podle čl. I. § 89 směnečného zákona bez dalšího za následek vznik nároku na vydání směnečného obohacení.

Závěr odvolacího soudu, podle kterého žalobkyni v posuzovaném případě právo na vydání směnečného obohacení vůči žalovanému nevzniklo, je tak správný.

Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost právního posouzení věci odvolacím soudem zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.

Č. 131

Č. 131

Jestliže se postupitel dohodl s postupníkem, že bude vymáhat postoupenou pohledávku svým jménem na účet postupníka (§ 530 odst. 1 obč. zák.), je oprávněn podat též insolvenční návrh vůči dlužníku, přihlásit postoupenou pohledávku do insolvenčního řízení a vykonávat v insolvenčním řízení práva náležející věřiteli postoupené pohledávky.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 6. 2011, sen. zn. 1 VSPH 113/2011)

Krajský soud v Praze usnesením ze dne 22. 12. 2010 v bodě I. výroku zamítl insolvenční návrh věřitele – navrhovatele C., a. s. v likvidaci, a v bodě II. výroku vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Podle odůvodnění rozhodnutí návrhem došlým soudu dne 27. 7. 2010 se navrhovatel domáhal vydání rozhodnutí o úpadku dlužnice, když tvrdil, že má vůči ní pohledávku ve výši 433 205 Kč s příslušenstvím podle rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 6. 2002 ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 4. 2007. Tato pohledávka je po lhůtě splatnosti delší než 30 dnů. Dlužnice má více věřitelů se závazky, které neplní po dobu delší tří měsíců po lhůtě splatnosti. Těmito věřiteli jsou dle navrhovatele společnost s ručením omezeným T. R. a A. A. B., s. p. v likvidaci. Pokud dlužnice tvrdila, že pohledávka navrhovatele přešla na společnost s ručením omezeným A. T., tak zcela opomíjí skutečnosti vyplývající z usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 5. 2004, kterým soud nepřipustil do řízení vedeného u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 34 Cm 409/1997 společnost s ručením omezeným A. T. na stranu žalobce. Dlužnice opomenula, že ze smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 2. 1. 2002 uzavřené mezi navrhovatelem a A. T., s. r. o., vyplývá ujednání, že navrhovatel jako postupitel bude postoupenou pohledávku vymáhat svým jménem na účet A. T., s. r. o., jako postupníka. Doplnil, že dlužnice je nejen v dlouhodobé platební neschopnosti, ale byla navíc podmíněně odsouzena pro trestný čin poškozování věřitele k trestu odnětí svobody v trvání dvou let a odmítá akceptovat pravomocná soudní rozhodnutí.

Dlužnice namítala, že navrhovatel není aktivně legitimován, neboť pohledávku postoupil společnosti s ručením omezeným A. T., s. r. o., a dále tvrdila, že předmětná pohledávka zanikla započtením.

Soud vzal za prokázané:

Ze smlouvy o úvěru, uzavřené dne 17. 11. 1994 mezi I. bankou, a. s., a dlužnicí s dodatky ze dne 5. 5. 1995 a ze dne 7. 7. 1995, že dlužnici byl poskytnut krátkodobý úvěr ve výši 16 500 000 Kč.

Ze smlouvy o postoupení pohledávky uzavřené dne 16. 6. 1998 mezi I. bankou, a. s., a akciovou společností C., že banka jako postupitel převedla všechna práva ze smlouvy o úvěru č. 202194574, uzavřené dne 17. 11. 1994 mezi postupitelem a dluž-

Č. 131

níkem s dodatky ze dne 5. 5. 1995, a ze dne 7. 7. 1995, na akciovou společnost C. jako postupníka.

Ze smlouvy o postoupení pohledávky uzavřené dne 2. 1. 2002 mezi akciovou společností C. a A. T., s. r. o., že insolvenční navrhovatel jako postupitel postoupil pohledávku na A. T. , s. r. o., jako postupníka, s tím, že celková výše postupované pohledávky je 433 205 Kč s příslušenstvím.

Z usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 7. 2003 soud zjistil, že byl prohlášen konkurs na majetek akciové společnosti C. v likvidaci. Tento konkurs byl zrušen usnesením Městského soudu v Praze ze dne 10. 9. 2009.

Z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 6. 2002 ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 4. 2007 ve věci žalobce Z. a B., v. o. s., správce konkursní podstaty úpadce C., a. s. v likvidaci, proti žalované dlužnici a žalovanému N. H + H, s. r. o., že dlužnice je povinna zaplatit žalobci částku 433 205 Kč, přičemž tato částka představuje nesplacenou částku úvěru ze smlouvy, uzavřené dne 17. 11. 1994 mezi I. bankou, a. s., a dlužnicí.

Usnesením ze dne 5. 5. 2004 Vrchní soud v Praze nepřipustil vstup A. T., s. r. o., na stranu žalobce pro nedostatek aktivní legitimace. Soud poukázal na stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, sp. zn. Cpjn 19/98, publikované pod R 52/98 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, týkající se uplatnění sporných skutečností v insolvenčním řízení. Dovodil, že z předložených listin nelze prokázat existenci tvrzené pohledávky, vzniklé z titulu rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 6. 2002, potvrzeného rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 4. 2007, a neměl pochybnosti o platnosti smlouvy ze dne 2. 1. 2002, ani o postoupení pohledávky z C., a. s., na A. T., s. r. o.

Insolvenční soud tak uzavřel, že v projednávané věci navrhovatel dokládá pohledávku, jež je sporná. Za situace, kdy neměl pochybnost o platnosti postupní smlouvy uzavřené dne 2. 1. 2002 mezi navrhovatelem a společností s ručením omezeným A. T., s., r. o., dovodil, že navrhovatel, pokud své vlastnické právo k této pohledávce dokládá rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 19. 6. 2002 ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 3. dubna 2007, podle kterého je dlužnice povinna zaplatit žalobci Z. a B., v. o. s., správci konkursní podstaty navrhovatele, částku 433 205 Kč s 20% úrokem od 12. 2. 1997 do zaplacení, neunesl důkazní břemeno týkající se aktivní legitimace. Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí konstatoval, že v řízení nebylo rozhodováno o vlastnickém právu k pohledávce, nýbrž že byl touto žalobou vymáhán nárok na její zaplacení, když aktivně legitimován k podání této žaloby byl žalující správce (§ 18 odst. 2, odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání – dále též ZKV).

Podle insolvenčního soudu o vlastnickém právu navrhovatele k pohledávce nesvědčí ani usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 5. 2004, neboť soud takto návrh na procesní nástupnictví zamítl pro nedostatek aktivní legitimace na straně žalobce, když konstatoval, že likvidátor akciové společnosti C. v likvidaci nebyl

Č. 131

oprávněn takovýto návrh podat, takovýto úkon příslušel správci konkursní podstaty, a samotným návrhem se pak nezabýval.

Další důkaz insolvenčního navrhovatele prokazující jeho aktivní legitimaci, který opírá o ujednání ze smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 2. 1. 2002 uzavřené mezi navrhovatelem a A. T., s. r. o., že navrhovatel jako postupitel bude postoupenou pohledávku vymáhat svým jménem na účet postupníka, rovněž dle insolvenčního soudu neobstojí, neboť „za prvé tímto samotným svým tvrzením navrhovatel sám připouští, že vlastnické právo k pohledávce přešlo na osobu odlišnou od navrhovatele, za druhé pak, že osoba, která je oprávněna vymáhat pohledávku svým jménem, nikoliv však samotný věřitel, není osobou oprávněnou podat insolvenční návrh".

Veden těmito názory již insolvenční soud ze žádných dalších důkazů ve věci nevycházel, nezabýval se ani otázkou mnohosti věřitelů, ani dlužnicí podanou námitkou započtení.

Proti tomuto usnesení se navrhovatel včas odvolal a namítal rozpor zjištění soudu se skutkovým stavem, že dluh dlužnice nebyl zpochybněn, domníval se, že své dispoziční právo k pohledávce prokázal rozsudkem ze dne 3. 4. 2007, v němž Vrchní soud v Praze konstatoval, že není podstatné, že k pohledávce může uplatnit vlastnické právo A. T., s. r. o., ale to, že pohledávka vznikla a existuje. Namítal, že sepsáním pohledávky do konkursní podstaty nebyla vyloučena možnost jejího vyloučení ze soupisu a povinnost správce vypořádat oprávněného věřitele. Soud nezohlednil rozsudek NS čj. 32 Cdo 4274/2007-329, ze dne 21. 1. 2009, kterým bylo zamítnuto dovolání dlužnice. Dovozoval, že jeho aktivní legitimace plyne i z § 530 obč. zák. a odkázal na rozsudek NS sp. zn. 25 Cdo 2193/2006, ze dne 27. 1. 2009. Zdůraznil, že postupník A. T., s. r. o., souhlasil s vymáháním pohledávky za dlužnicí prostřednictvím navrhovatele a že nebylo prokázáno její dvojí vymáhání. Pohledávka přitom stále zůstala v soupisu konkursní podstaty a k nenávratným účinkům prohlášení konkursu, jež trvají i po jeho zrušení, patří i výsledky pravomocně ukončených incidenčních sporů, kdy pohledávky z nich přisouzené se považují za zjištěné. Z výše uvedených důvodů navrhoval, aby odvolací soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Dlužnice navrhla potvrzení napadeného usnesení z důvodu jeho věcné správnosti.

Podle Vrchního státního zastupitelství v Praze navrhovatel byl zmocněn k vymáhání pohledávky podle § 530 odst. 1 obč. zák., přičemž je však na úvaze soudu, zda věcnou legitimaci k podání insolvenčního návrhu opře o vlastnictví k pohledávce či o oprávnění jednatelské.

V r c h n í s o u d v Praze zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Vrchní soud v Praze přezkoumal napadené usnesení i řízení jeho vydání předcházející podle § 212 a 212a o. s. ř. a dospěl k závěru, že odvolání je důvodné, byť se v nikoliv zanedbatelné míře shoduje se závěry, na nichž napadené rozhodnutí stojí.

Č. 131

V zásadě shodně s insolvenčním soudem je též odvolací soud přesvědčen o tom, že pro přiznání aktivní legitimace navrhovateli nepostačují zmíněná rozhodnutí Vrchního soudu v Praze (ze dne 5. 5. 2004 a ze dne 3. 4. 2007), nicméně nelze odhlédnout od toho, že rozsudek ze dne 3. 4. 2007, jímž bylo dlužnici uloženo zaplatit správci konkursní podstaty částku 433 205 Kč s příslušenstvím, může mít svůj význam i v tomto stadiu insolvenčního řízení, kdy se posuzuje, zda věřitel podal vůči dlužníku insolvenční návrh důvodně. Tímto rozsudkem je totiž postaveno najisto, že dlužnici vznikl splatný závazek v uvedené výši, přičemž tento fakt by mohla dlužnice pro insolvenční řízení učinit irelevantním, jedině pokud by prokázala, že v mezidobí došlo k takové změně poměrů, v důsledku nichž se stalo uvedené rozhodnutí obsolentní, např. že pohledávka tomuto závazku odpovídající se promlčela, popř. že závazek zanikl některým ze zákonem uznávaných způsobů (splněním, dohodou dlužnice a věřitele, započtením, atp.). Obranou dlužnice spočívající v tvrzení o zániku závazku započtením se však insolvenční soud nezabýval, veden názorem, že pro zamítnutí návrhu postačuje jeho závěr o nedostatku navrhovatelovy aktivní legitimace. Tomu lze ovšem přitakat jen v tom, že procesní úspěch správce konkursní podstaty navrhovatele vůči dlužnici v řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 34 Cm 409/97-125 neznamená, že by po zrušení konkursu to byl právě navrhovatel (bývalý úpadce), jenž může automaticky z dobrodiní měnícího výroku odvolacího soudu fruktifikovat. Z uvedeného rozsudku Vrchního soudu v Praze se sice podává existence závazku dlužnice, leč žalobce – správce konkursní podstaty navrhovatele v onom řízení uspěl nikoliv proto, že by odvolací soud měl za prokázané, že jde o pohledávku úpadce (nynějšího insolvenčního navrhovatele), jíž takto správce v souladu se svými povinnostmi ve prospěch podstaty vymáhá (§ 27 odst. 4 ZKV), nýbrž jeho procesní úspěch je v tomto směru založen na speciálním ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání (§ 18 ZKV), jenž mu po dobu trvání účinků zápisu předmětné pohledávky do konkursní podstaty přiznává výlučnou dispozici s ní. V tomto směru lze na pečlivé a přesvědčivé odůvodnění napadeného usnesení odkázat.

Nicméně navrhovatel opírá svou aktivní legitimaci ještě o další skutečnost, jíž je ujednání podle § 530 obč. zák. mezi ním co postupitelem a společností s ručením omezeným A. T., s. r. o., co postupníkem o tom, že předmětnou pohledávku bude pro postupníka na svůj účet vymáhat navrhovatel. Insolvenční soud tuto navrhovatelovu argumentaci odmítl, když bez bližšího vysvětlení zaujal stanovisko, že „věřitel není osobou oprávněnou podat insolvenční návrh", alespoň takto chápe odvolací soud s ohledem na kusé zdůvodnění podstatu stanoviska insolvenčního soudu. Tento náhled na problematiku pro souzenou věc zásadní ovšem odvolací soud z níže uvedených důvodů nesdílí, ba právě naopak, ze smyslu § 530 obč. zák. mu vychází závěr zcela opačný.

Podle prvního odstavce tohoto ustanovení může na žádost postupníka postupitel vymáhat postoupený nárok sám svým jménem na účet postupníka. Jestliže postoupení pohledávky bylo oznámeno nebo prokázáno dlužníkovi (§ 526), může postupitel pohledávku vymáhat pouze v případě, že ji nevymáhá postupník a postupitel

prokáže dlužníkovi souhlas postupníka s tímto vymáháním. Podle odstavce druhého vymáhá-li postupitel pohledávku, může dlužník použít své k započtení způsobilé pohledávky, jež má dlužník vůči postupiteli v době jejího vymáhání, nikoliv však pohledávky, jež má vůči postupníkovi.

Toto ustanovení tedy upravuje aktivní legitimaci při vymáhání postoupené pohledávky, jež by jinak svědčila toliko postupníkovi, neboť jejím postoupením zásadně toto oprávnění postupitele zaniká. Ačkoliv tedy postupitel již není věřitelem postoupené pohledávky, umožňuje občanský zákoník ale v tomto ustanovení smluvním stranám dohodnout se na tom, že na dlužníkovi bude pohledávku na svůj účet vymáhat i nadále postupitel, jenž je v takovém případě i jedině oprávněným plnění přijmout (byť není nositelem hmotného práva) a následně přijaté plnění vydat postupníkovi, který naopak sám (proto, že toto oprávnění smluvně přenechal postupiteli) plnění od dlužníka úspěšně vymáhat nemůže. Z toho je zřejmé, že podal-li by takový postupník žalobu na zaplacení postoupené pohledávky, ubránil by se dlužník v nalézacím řízení již jen tím, že by odkázal na ujednání smluvních stran podle § 530 odst. 1 obč. zák. V tomto směru lze odkázat na judikatorní závěry plynoucí z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Odo 635/2003 a sp. zn. 25 Cdo 2193/2006 (publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 100/2009).

Není žádného rozumného důvodu nahlížet na věc jinak v případě, že postupník, jenž uzavřel s postupitelem dohodu podle § 530 obč. zák., nepodává žalobu na zaplacení, nýbrž insolvenční návrh. I za takové situace, byť cíl insolvenčního řízení je primárně jiný (viz § 1 IZ), jde ze strany věřitele svou povahou o vymáhání pohledávky, což je v případě postupu podle insolvenčního zákona (viz § 105) ještě zdůrazněno povinností insolvenčního navrhovatele připojit k insolvenčnímu návrhu též přihlášku pohledávky (jiný režim měl zákon o konkursu a vyrovnání, kdy se pohledávky přihlašovaly vždy až po prohlášení konkursu), a proto by bylo namístě takový insolvenční návrh (podaný postupníkem) zamítnout.

Odvolací soud je tedy přesvědčen o tom, že pokud postupitel a postupník uzavřeli dohodu v režimu § 530 obč. zák., je osobou oprávněnou k podání insolvenčního návrhu výlučně postupitel, neboť postupník (za trvání platnosti této dohody) není účastníkem právního vztahu mezi postupitelem a dlužníkem.

S přihlédnutím ke všem těmto okolnostem věci je odvolací soud přesvědčen o tom, že za popsané procesní situace vyhovuje naplnění cíle insolvenčního řízení a požadavku spravedlivého řízení vyjádřeného v § 5 písm. a) IZ jen postup, kdy napadené usnesení bude odklizeno, insolvenční návrh bude v návaznosti na dosavadní výsledky řízení znovu projednán a tvrzený úpadek dlužnice posouzen v poměrech, v nichž se v současné době nachází.

Proto odvolací soud za přiměřeného užití § 219a odst. 2 o. s. ř. zrušil napadené usnesení a dle § 221 odst. 1 písm. a) téhož zákona věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Č. 132

Osobou oprávněnou podat odvolání proti usnesení o ustanovení insolvenčního správce není insolvenční správce jiného dlužníka, který namítá, že insolvenčním správcem měl být určen on, neboť dlužníci tvoří koncern (§ 25 odst. 2 insolvenčního zákona).

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 5. 2011, sen. zn. 3 VSPH 9/2011)

Městský soud v Praze usnesením ze dne 30. 11. 2010 v bodě I. výroku zjistil úpadek dlužníka K. P., s. r. o., v bodě II. výroku na jeho majetek prohlásil konkurs a v bodě III. výroku vyslovil, že předběžná insolvenční správkyně Mgr. Ing. G. J. se stává účinností rozhodnutí insolvenční správkyní s plnou působností. V bodě IV. výroku konstatoval, kdy nastávají účinky tohoto rozhodnutí, v bodě V. až VII. výroku vyzval jednak věřitele, kteří nepřihlásili své pohledávky, aby tak učinili ve stanovené lhůtě a aby insolvenčnímu správci neprodleně sdělili, jaká zajišťovací práva uplatní, a jednak osoby, které mají závazky vůči dlužníkovi, aby napříště plnění poskytovaly insolvenčnímu správci. V bodě VIII. až X. soud svolal schůze věřitelů a nařídil přezkumné jednání. V bodě XI. až XIII. soud uložil povinnosti jak insolvenčnímu správci, tak dlužníkovi.

Ve svém odůvodnění soud prvního stupně uvedl, že dlužník má vedle tří navrhovatelů i další věřitele (do insolvenčního řízení přihlásilo ke dni rozhodnutí své pohledávky 22 věřitelů), má vůči nim závazky po dobu delší třiceti dnů po splatnosti (v případě navrhovatele c/ od 28. 2. 2010, v případě dalších věřitelů od 5. 5. 2010) a tyto peněžité závazky není schopen plnit. Je tak osvědčen úpadek dlužníka z důvodu jeho platební neschopnosti (insolvence). Protože bylo v řízení osvědčeno, že je dlužník v úpadku a současně jsou splněny ostatní zákonem stanovené podmínky, soud proto podle § 136 IZ rozhodl o úpadku dlužníka.

Zároveň v souladu s § 27 odst. 2, věta poslední, ponechal ve funkci předběžnou správkyni (určenou opatřením ze dne 12. 10. 2010 předsedou insolvenčního soudu ze seznamu insolvenčních správců) a uvedl, že účinností rozhodnutí o úpadku se stává insolvenční správkyní s plnou působností.

Návrh na ustanovení Mgr. Ing. M. K. insolvenčním správcem soud neakceptoval, neboť v řízení vedeném insolvenčním soudem byla předběžná insolvenční správkyně ustanovena již 13. 10. 2010, zatímco ve věci dlužníka K. C., s. r. o., který dle odůvodnění návrhu tvoří s dlužníkem v tomto řízení koncern, byl insolvenční správce ustanoven až dne 19. 10. 2010. Stalo se tak poté, co podáním ze dne 14. 10. 2010 navrhla ČS, a. s., jež je insolvenčním navrhovatelem v obou řízeních, aby v řízení vedeném ve věci dlužníka K. C., s. r. o., u Krajského soudu v Českých Budějovicích byla insolvenční správkyní ustanovena Mgr. Ing. G. J. Ze skutečností uvedených předběžnou správkyní navíc vyplývá, že by Mgr. Ing. M. K. nemohl vzhledem

k charakteru pohledávky činit úkony týkající se přihlášky pohledávky za dlužníkem K. C., s. r. o., a musel by být z těchto úkonů vyloučen.

Proti tomuto usnesení, jmenovitě proti výroku v bodě III., se odvolal insolvenční správce dlužníka K. C., s. r. o., Mgr. Ing. M. K. (dále jen odvolatel) a namítal, že společnost K. C., s. r. o., je společníkem dlužníka s obchodním podílem 18/3620. Většinovým společníkem dlužníka s obchodním podílem ve výši 3602/3620 je společnost K., a. s. Společnost K. C., s. r. o., a dlužník jsou v souladu s § 66a odst. 7 obch. zák. podrobeny jednotnému řízení jinou osobou, a to společností K., a. s., která je řídící osobou, a tvoří tak společně koncern. Odvolatel má za to, jelikož je insolvenčním správcem společnosti K. C., s. r. o., že měl být v souladu s ustanovením § 25 IZ určen a následně ustanoven do funkce insolvenčního správce dlužníka.

Vrchní soud v Praze odvolání odmítl.

Z odůvodnění:

Odvolání bylo podáno osobou neoprávněnou.

Podle § 27 odst. 1, 2 IZ insolvenční soud ustanoví insolvenčního správce nejpozději v rozhodnutí o úpadku. Za podmínek stanovených tímto zákonem může insolvenční soud ustanovit před rozhodnutím o úpadku předběžného insolvenčního správce (dále jen „předběžný správce"); toto rozhodnutí se zveřejní stejným způsobem jako rozhodnutí o úpadku. Nestanoví-li insolvenční soud o osobě insolvenčního správce jinak v rozhodnutí o úpadku, stává se předběžný správce po tomto rozhodnutí insolvenčním správcem s plnou působností.

Podle § 25 odst. 2 IZ insolvenční soud ustanoví insolvenčním správcem osobu, kterou určí předseda insolvenčního soudu. Při určení osoby insolvenčního správce předseda insolvenčního soudu se zřetelem k dosavadnímu stavu insolvenčního řízení přihlédne zejména k osobě dlužníka a k jeho majetkovým poměrům, jakož i k odborné způsobilosti insolvenčního správce a k jeho zatížení. Nebrání-li tomu jiné okolnosti, určí předseda insolvenčního soudu insolvenčním správcem dlužníků, kteří tvoří koncern, stejnou osobu.

Podle § 26 IZ proti rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce je odvolání přípustné. V odvolání lze však namítat pouze to, že ustanovený insolvenční správce nesplňuje podmínky pro ustanovení nebo že není nepodjatý. Ke skutečnostem, které nastaly nebo vznikly po vydání rozhodnutí soudu prvního stupně, se v odvolacím řízení nepřihlíží.

Insolvenční zákon neupravuje subjektivní přípustnost odvolání proti usnesení, kterým soud ustanovil do funkce insolvenčního správce. Vzhledem k ustanovení § 7 odst. 1 IZ se proto užije přiměřeně úprava v ustanovení § 201 o. s. ř., která přiznává subjektivní legitimaci k podání odvolání účastníku řízení. Tím je v insolvenčním řízení dlužník a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku (§ 14 odst. 1 IZ), resp. pro určitou fázi insolvenčního řízení i jiné osoby uplatňující v řízení svá práva (§ 15 IZ).

Č. 132

Odvolatel účastníkem tohoto řízení není, a to ani vzhledem k vymezení účastenství jiných osob v ustanovení § 15 IZ. Insolvenční správce jiného dlužníka, který tvrdí, že s dlužníkem tvoří koncern a z tohoto titulu by měl být ustanoven i insolvenční správce dlužníka, neuplatňuje svá práva v insolvenčním řízení. Takové právo tomuto insolvenčnímu správci nenáleží. Ustanovení § 25 odst. 2 IZ, věta poslední, totiž nezakládá nárok konkrétní osoby (míněno jakési osobní právo, jež prosazuje odvolatel), aby byla ustanovena insolvenčním správcem. Tato právní úprava v zájmu věřitelů a dlužníka, tedy v zájmu uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem, vytváří předpoklady, aby insolvenčním správcem dlužníků, jež tvoří koncern, byla pokud možno jedna osoba. Právo prosazovat vlastními procesními úkony tuto úpravu v konkrétním řízení proto náleží dlužníku a věřitelům, kteří vůči němu v insolvenčním řízení uplatňují svá práva.

Odvolací soud odvolání podané osobou neoprávněnou podle § 218 písm. b) o. s. ř. odmítl.

Č. 133

Č. 133

Skutečnost, že insolvenčnímu správci byla pozastavena činnost ve smyslu ustanovení § 9 odst. 1 písm. d) zákona č. 312/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů není sama o sobě důvodem pro jeho odvolání z funkce ve smyslu § 31 insolvenčního zákona.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 6. 2011, sen. zn. 3 VSPH 237/2011)

K r a j s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 16. 2. 2011 v bodě I. výroku odvolal z funkce insolvenčního správce Mgr. K. T., v bodě II. výroku ustanovil insolvenčním správcem Mgr. P. U., v bodě III. výroku rozhodl o tom, že insolvenční správce je povinen bez zbytečného odkladu informovat nového insolvenčního správce o své dosavadní činnosti, a v bodě IV. výroku uložil dosavadnímu insolvenčnímu správci, aby ve lhůtě předložil soudu vyúčtování nákladů.

V odůvodnění svého usnesení soud prvního stupně uvedl, že podáním ze dne 10. 2. 2011 insolvenční správce Mgr. K. T. soudu sdělil, že dne 10. 2. 2011 vzniklo I., v. o. s., právo vykonávat činnost insolvenčního správce, přičemž on je ve společnosti ohlášeným společníkem. Podle § 9 odst. 1 písm. d) zákona č. 312/2006 Sb. se insolvenčnímu správci pozastavila činnost dnem 10. 2. 2011 - činnost insolvenčního správce může vykonávat pouze jako ohlášený společník. Soud prvního stupně proto s odkazem na ustanovení § 31 odst. 1 IZ rozhodl o odvolání insolvenčního správce a zároveň ustanovil nového insolvenčního správce v souladu s opatřením předsedkyně Krajského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2010.

Proti tomuto usnesení se insolvenční správce Mgr. K. T. (dále též odvolatel) odvolal a namítal, že ustanovení § 9 odst. 1 písm. d) zákona č. 312/2006 Sb. na danou věc nedopadá, a proto neměl být dosavadní insolvenční správce ze své funkce odvolán. Dovozoval, že mu oprávnění k činnosti nezaniklo, pouze je správce vykonává jinou formou a jeho činnost je jen pozastavena. Insolvenční zákon totiž předjímá, že funkci insolvenčního správce může vykonávat i jiná osoba, než je osoba zapsaná do seznamu insolvenčních správců, pokud splňuje ostatní předpoklady. Při výkladu zastávaném soudem prvního stupně by bylo nutno odvolat všechny insolvenční správce, jejichž oprávnění k výkonu této činnosti dnem 31. 12. 2009 ve smyslu § 40 odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb. zanikla.

V r c h n í s o u d v Praze usnesení soudu prvního stupně změnil.

Z o d ů v o d n ě n í :

Vrchní soud v Praze, aniž nařizoval jednání (§ 94 IZ), přezkoumal napadené usnesení i řízení jeho vydání předcházející a dospěl k závěru, že odvolání je opodstatněno.

Podle § 9 odst. 1 písm. d) zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon"), se insolvenčnímu správci pozastavuje

právo vykonávat činnost insolvenčního správce, jde-li o insolvenčního správce, který je ohlášeným společníkem veřejné obchodní společnosti nebo zahraniční obchodní společnosti, dnem, kdy veřejné obchodní společnosti nebo zahraniční obchodní společnosti vzniklo právo vykonávat činnost insolvenčního správce. Podle § 11 odst. 2 písm. a) může insolvenční správce vykonávat činnost insolvenčního správce pouze jako ohlášený společník.

Součástí koncepce insolvenčního zákona je i působení insolvenčního správce jakožto profesionalizované osoby, u níž jsou podmínky vzniku oprávnění vykonávat tuto činnost, včetně vedení seznamu těchto správců, upraveny zvláštním zákonem. Odborná způsobilost pro výkon funkce insolvenčního správce (u veřejné obchodní společnosti způsobilost ohlášeného společníka) je zajištěna kvalifikačními předpoklady (požadavek vysokoškolského vzdělání magisterského studijního programu a složení příslušné odborné zkoušky organizované Ministerstvem spravedlnosti ČR). Splnění podmínek pro vznik práva vykonávat činnost insolvenčního správce ověřuje a vydáním povolení (zvláštního povolení) dle § 6 nebo § 8 zákona aprobuje Ministerstvo spravedlnosti ČR, které také vede seznam těchto insolvenčních správců jako součást veřejného insolvenčního rejstříku. Osobám zapsaným v seznamu správců podle dosavadních právních předpisů (podle § 1 vyhlášky č. 476/1991 Sb.) zůstalo k 1. 1. 2010 oprávnění vykonávat činnost insolvenčního správce zachováno, jen pokud k uvedenému datu, za podmínek stanovených zákonem o insolvenčních správcích, získaly od Ministerstva spravedlnosti ČR k výkonu této činnosti povolení (viz přechodná ustanovení v § 40 a 41 citovaného zákona).

Soudní praxe se již zabývala v zákoně výslovně neřešenou otázkou dalšího působení těch insolvenčních správců v řízeních, v nichž byli do funkce ustanoveni před 1. 1. 2010, avšak nesložili zkoušku insolvenčního správce (rozdílovou zkoušku). Došla přitom k závěru, že tato okolnost sama o sobě neznamená zánik způsobilosti insolvenčního správce v konkrétním insolvenčním řízení; je tomu tak již proto, že insolvenční zákon v ustanovení § 22 odst. 2 připouští jmenovat insolvenčním správcem osobu, která splňuje obecné i kvalifikační předpoklady a v seznamu zapsána není. V této souvislosti lze i připomenout závěry Vrchního soudu v Olomouci vyjádřené v usnesení sp. zn. KSBR 26 INS 292/2009, 2 VSOL 107/2009-B ze dne 16. 4. 2009; v němž vrchní soud dovodil, že „pouhé vyškrtnutí ze seznamu insolvenčních správců, ať již jako důsledek písemné žádosti, resp. oznámení správce ve smyslu § 12 písm. e), či důsledek § 40 odst. 2 ZIS, není důvodem pro odvolání insolvenčního správce z funkce, neboť žádné zákonné ustanovení takovému insolvenčnímu správci nebrání, aby v této funkci dané řízení dokončil".

Zákon vychází z koncepce, že není možné, aby jedna a táž fyzická osoba mohla být ustanovena v insolvenčním řízení jednak jako insolvenční správce, jednak jako ohlášený společník veřejné obchodní společnosti. Takový je smysl úpravy pozastavení výkonu činnosti insolvenčního správce v citovaném ustanovení § 9 odst. 1 písm. d) zákona. Jinak řečeno, jakmile je insolvenčnímu správci, který se

stal ohlášeným společníkem, pozastaveno právo vykonávat činnost insolvenčního správce, není možné, aby byl od tohoto dne ustanoven podle § 25 IZ insolvenčním správcem. Tím může být ustanovena pouze veřejná obchodní společnost, jejímž je společníkem, a on sám nadále může vykonávat činnost insolvenčního správce již jen jako ohlášený společník.

Naproti tomu nelze z této úpravy bez dalšího dovozovat, jak to učinil soud prvního stupně, že pozastavení činnosti insolvenčního správce ve smyslu § 9 odst. 1 písm. d) zákona je samo o sobě důvodem pro jeho odvolání. Aby tomu tak bylo, musely by přistoupit důležité důvody pro odvolání insolvenčního správce stanovené v § 31 odst. 1 IZ, popř. důvody pro jeho zproštění podle § 32 IZ. Žádný takový důvod v dané věci nepřichází v úvahu; soud prvního stupně své rozhodnutí založil pouze na závěru, že pozastavení činnosti insolvenčního správce zakládá samostatnou skutkovou podstatu pro odvolání insolvenčního správce Mgr. K. T. Tento závěr, jak vyloženo, ovšem správný není.

Argumentačně stejnou váhu má i přihlédnutí k jedné ze zásad, na nichž je insolvenční řízení založeno, totiž k zásadě rychlosti a hospodárnosti řízení (§ 5 písm. a/ IZ). Změna v osobě insolvenčního správce představuje vždy zásah do řízení, zvláště pokud již v něm stávající správce činil úkony významně ovlivňující jeho další průběh. Odvolat insolvenčního správce z funkce lze především tehdy, pokud řádně neplní své povinnosti tak, že by jeho činnost odůvodňovala jeho zproštění funkce (§ 32 IZ), jestliže tak rozhodli samotní věřitelé (usnesením schůze věřitelů o odvolání správce dle § 29 IZ), anebo pokud by vyšlo najevo, že insolvenční správce nesplňuje obecné a kvalifikační předpoklady pro zápis do seznamu insolvenčních správců.

V daném případě insolvenční správce v průběhu insolvenčního řízení učinil řadu úkonů poté, co byl usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 26. 5. 2010 jmenován do funkce insolvenčního správce. Tímto usnesením insolvenční soud též rozhodl o úpadku dlužníka J. S. a povolil jeho oddlužení. Odvolatel v rámci výkonu činnosti insolvenčního správce předkládal soudu pravidelné zprávy o stavu insolvenčního řízení, zpracoval seznam přihlášených pohledávek, přezkoumal je z hlediska vykonatelnosti a zajištění, provedl soupis majetkové podstaty spolu s výpočtem, zda dlužník dosáhne povolení oddlužení plněním splátkového kalendáře, a účastnil se jednání soudu a schůze věřitelů. V probíhajícím řízení, ve kterém bylo dne 9. 8. 2010 schváleno oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře, by proto změna v osobě insolvenčního správce byla zcela zjevně v příkrém rozporu se zásadou hospodárnosti insolvenčního řízení. Skutečnost, že bylo insolvenčnímu správci Mgr. K. T. pozastaveno právo vykonávat činnost insolvenčního správce, tedy sama o sobě nebrání, aby dané insolvenční řízení řádně dokončil.

Odvolací soud uzavírá, že pozastavení práva vykonávat činnost insolvenčního správce, neboť je ohlášeným společníkem veřejné obchodní společnosti, které vzniklo právo vykonávat činnost insolvenčního správce, není samo o sobě důvodem pro to, aby byl insolvenční správce odvolán z výkonu funkce. Odvolací soud proto

Č. 133

napadené usnesení podle § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř. v bodě I. výroku změnil tak, že se dosavadní insolvenční správce z funkce neodvolává, a v bodě II. výroku, že se Mgr. P. U. insolvenčním správcem neustanovuje.

Č. 134

Č. 134

O odměně insolvenčního správce za provedení úkonů potřebných k bezplatnému převodu bytů a nebytových prostor do vlastnictví oprávněné osoby podle ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona rozhodne insolvenční soud na základě dohody insolvenčního správce a oprávněné osoby; nebude-li tu takové dohody, určí insolvenční soud odměnu podle kritérií určených v ustanovení § 5 vyhlášky č. 313/2007 Sb.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 4. 2011, sen. zn. 2 VSPH 91/2011)

Městský soud v Praze usnesením ze dne 14. 12. 2010 rozhodl, že odměna insolvenčního správce JUDr. T. P. (dále jen správce) podle ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona (dále jen IZ) při převodu ve výroku popsané bytové jednotky činí 38 640 Kč včetně DPH a že náhrada nákladů nezbytně vynaložených na provedení všech potřebných úkonů k postupu podle ustanovení § 285 odst. 4 IZ činí 500 Kč.

V odůvodnění usnesení soud uvedl, že se správce domáhal určení odměny podle ustanovení § 285 odst. 4 IZ za převod bytové jednotky a příslušného spoluvlastnického podílu na společných částech budovy a na pozemku do vlastnictví Ing. P. K. jako oprávněné osoby. Odměnu soud určil podle ustanovení § 5 vyhlášky č. 313/2007 Sb. (dále též jen vyhláška) za použití vyhlášky č. 177/1996 Sb. (dále též jen advokátní tarif).

Při aplikaci vyhlášky přihlédl k tomu, že správce prostudoval materiály týkající se 369 členů družstva, což představuje 25 tisíc stran textu, a že dosud učinil více než 200 výzev k převodu bytových jednotek členům družstva. Při aplikaci advokátního tarifu vyšel soud z toho, že tržní hodnota bytové jednotky a příslušných spoluvlastnických podílů činí dle znaleckého posudku 1 943 102 Kč a náklady na její převod činí 500 Kč (správní poplatek). Proto správci stanovil odměnu ve výši 32 200 Kč sestávající z dvou úkonů právní služby po 16 100 Kč (převzetí zastoupení a sepsání smlouvy o převodu jednotky včetně souvisejících úkonů), což s připočtením 20% DPH ve výši 6440 Kč činí 38 640 Kč; současně mu přiznal právo na náhradu nezbytných nákladů ve výši 500 Kč.

Proti tomuto usnesení se Ing. P. K. (dále jen odvolatel) včas odvolal a požadoval, aby je odvolací soud zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. V odvolání odkazoval na argumentaci dlužníka obsaženou v odvolání proti témuž usnesení, jež bylo usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 1. 2011 pro nedostatek subjektivní legitimace odmítnuto a v němž dlužník namítal, že činnost insolvenčního správce spojená s bezúplatnými převody bytů a nebytových jednotek dle ustanovení § 285 odst. 4 IZ nemůže být „činností tzv. mimo insolvenční řízení bez vztahu k věřitelům a dlužníkovi", jak tvrdil správce. Poukazujíc na judikaturu Ústavního soudu a Nejvyššího soudu vyslovil dlužník přesvědčení, že členové byto-

Č. 134

vého družstva jsou jeho věřiteli s nepeněžitou pohledávkou plynoucí z ustanovení § 23 odst. 2 a § 24 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů a že správce musí tyto nároky nabídkou bezplatného převodu bytové jednotky respektovat. Zpoplatnění převodu bytové jednotky nemá podle dlužníka jasnou oporu v právních předpisech. Dlužník proto nesouhlasil s aplikací advokátního tarifu při určení odměny správce ani s výší tarifní hodnoty věci, kterou soud akceptoval a která byla podle jeho názoru správcem (zejména nesprávným použitím znaleckého posudku) nadhodnocena. Přitom vyslovil pochybnost o tom, zda právě hodnota věci může být při určení přiměřené odměny správce rozhodná, když při tomto postupu by správci za typově stejné převody – tedy za stejnou činnost, která představuje v zásadě rutinní standardizovaný postup – náležela v jednotlivých případech různě vysoká odměna. Dle dlužníka nemá taková disproporce rozumného důvodu a je v rozporu se zásadami insolvenčního řízení dle ustanovení § 5 písm. b) IZ. Konečně dlužník zpochybňoval i soudem zjištěný výčet činností správce a namítal, že správce konkrétní popis úkonů, které v dané věci učinil či které ještě učiní, nepředložil.

Odvolatel pak uzavřel na tom, že administrativní úkon bezplatného převodu jednotky do vlastnictví člena družstva není zpeněžením majetkové podstaty, ale pouhým vydáním věci, a proto by odměna za jeho provedení měla být stanovena tak, aby byla nezávislá na tržní hodnotě jednotky a aby byla zásadně stejná pro všechny věřitele – členy družstva.

V r c h n í s o u d v Praze zrušil usnesení soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Odvolací soud se v první řadě zabýval tím, zda je odvolatel oprávněn podat odvolání proti napadenému usnesení, a dospěl k závěru, že tomu tak je.

Pro posouzení subjektivní legitimace odvolatele k podání odvolání je rozhodující to, že se určení odměny insolvenčního správce a náhrady jeho nákladů podle ustanovení § 285 odst. 4 IZ na rozdíl od dlužníka dotýká jeho práv či povinností. Tyto nároky insolvenčního správce nejsou totiž hrazeny z majetkové podstaty, ale správce činí potřebné úkony na náklady osoby oprávněné k bezplatnému převodu bytové jednotky (srovnej zákonnou dikci „za to mu od osob oprávněných k výlučnému nabytí vlastnictví náleží náhrada nákladů nezbytně vynaložených k provedení všech potřebných úkonů a odměna stanovená podle zvláštního právního předpisu"). Napadeným usnesením by tudíž odvolateli mohla být způsobena újma na jeho majetkových právech, kterou je možno odstranit zrušením či změnou napadeného usnesení. Z toho je zřejmé, že odvolatel je k podání odvolání proti napadenému usnesení subjektivně legitimován.

Vrchní soud v Praze, aniž dle ustanovení § 94 odst. 2 písm. c) IZ nařizoval jednání, proto přezkoumal usnesení Městského soudu v Praze včetně řízení jeho vydání předcházejícího a dospěl k těmto zjištěním a závěrům :

Č. 134

Podle ustanovení § 285 odst. 4 IZ je insolvenční správce při zpeněžování podstaty vázán zákonným předkupním právem a právy nájemců podle zvláštního právního předpisu. Nakládání s byty a nebytovými prostory ve vlastnictví bytového družstva je omezeno právem fyzických osob – členů družstva, již jsou nájemci bytů či nebytových prostor, na výlučné nabytí vlastnictví těchto bytů či nebytových prostor podle ustanovení § 23 odst. 1 a 3 a § 24 zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, ve znění pozdějších předpisů, a insolvenční správce je proto musí nejprve nabídnout k bezplatnému převodu osobám oprávněným k výlučnému nabytí vlastnictví za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem. Insolvenční správce je povinen provést všechny úkony, které jsou k převodu těchto bytů a nebytových prostor potřebné. Za to mu od osob oprávněných k výlučnému nabytí vlastnictví náleží náhrada nákladů nezbytně vynaložených na provedení všech potřebných úkonů a odměna stanovená podle zvláštního právního předpisu. Nepřijme-li osoba oprávněná k výlučnému nabytí vlastnictví takovou nabídku do tří měsíců od jejího doručení, přikročí insolvenční správce ke zpeněžení, přičemž ustanovení zvláštního zákona o ochraně práv nájemců se v těchto případech již nepoužijí.

Odvolací soud ve své rozhodovací praxi např. již v usnesení čj. MSPH 96 INS 714/2009, 3 VSPH 1068/2010-B-874, ze dne 31. 1. 2011, opakovaně zdůraznil, že nárok oprávněné osoby na bezplatný převod bytu či nebytového prostoru do jejího vlastnictví dle výše citovaného ustanovení je zvláštním druhem zákonného předkupního práva. Okolnost, že jde o převod bezplatný, v poměrech insolvenčního práva znamená, že ačkoli se tak děje v rámci zpeněžování majetkové podstaty, není tu výtěžek použitelný pro uspokojení pohledávek věřitelů. Zákon současně podmiňuje nárok na převod tím, že oprávněná osoba je povinna zaplatit jak náklady, jež si vyžádají všechny k tomu potřebné úkony insolvenčního správce, tak odměnu insolvenčního správce za toto „zpeněžení" majetkové podstaty.

Insolvenční správce přitom není oprávněn (a to ani zálohově) hradit náklady spojené s převodem z majetkové podstaty, proto je nezbytné, aby je oprávněná osoba uhradila předem. Rozsah a výše těchto nákladů bude záviset na tom, v jakém stadiu se proces uspokojování nároků oprávněných osob v insolvenčním řízení nalézá, např. zda byl započat proces vyčleňování bytových jednotek nebo prostor či zda byly připraveny návrhy smluv o převodu.

K posílení právní jistoty celého procesu lze doporučit, aby závazek oprávněné osoby k úhradě nákladů a odměny insolvenčního správce byl již vyjádřen v návrhu převodní smlouvy a vtělen do smlouvy.

Ze shora uvedeného lze dovodit, že převod bytu nebo nebytového prostoru do vlastnictví oprávněné osoby je činností správce při zpeněžování majetkové podstaty, a odvolatel se mýlí, usuzuje-li jinak. Tomuto závěru odpovídá i to, že ustanovení § 285 IZ je součástí dílu pátého, jenž upravuje právě zpeněžování majetkové podstaty. Odměnu insolvenčního správce za zpeněžování majetkové podstaty upravuje vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hoto-

Č. 134

vých výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů; právě tato vyhláška je tedy tím zvláštním právním předpisem, jenž zmiňuje ustanovení § 285 odst. 4 IZ.

S přihlédnutím k tomu, že – jak zdůrazněno výše – zde není výtěžku zpeněžení, je odvolací soud přesvědčen o tom, že se odměna insolvenčního správce za provedení úkonů potřebných k bezplatnému převodu bytů a nebytových prostor do vlastnictví oprávněných osob podle ustanovení § 285 odst. 4 IZ – v případech, kdy se na ní oprávněná osoba s insolvenčním správcem nedohodla – určí podle ustanovení § 5 vyhlášky.

Právo na výplatu této odměny vzniká pouze rozhodnutím insolvenčního soudu, jenž o ní rozhodne především na základě dohody insolvenčního správce a oprávněné osoby; nebude-li tu takové dohody, určí ji podle kritérií stanovených právě v ustanovení § 5 vyhlášky. Při úvaze o výši odměny soud přihlédne zejména k délce doby, rozsahu a náročnosti úkonů insolvenčního správce potřebných k převodu bytu či nebytového prostoru do vlastnictví každé z oprávněných osob. Její výše bude (logicky) záviset i na tom, v jakém stadiu se bude proces uspokojování nároku konkrétní oprávněné osoby v insolvenčním řízení nalézat. Názor odvolatele, že výše odměny by měla být v zásadě stejná pro všechny oprávněné osoby, tudíž neobstojí.

Naopak, odvolací soud je s ohledem na výše uvedené s odvolatelem zajedno v tom, že insolvenční soud pochybil, pokud při určení správcovy odměny aplikoval advokátní tarif. Způsob výpočtu odměny podle advokátního tarifu (z tarifní hodnoty vycházející z tržní ceny převáděné jednotky) totiž zjevně neodpovídá zákonné konstrukci tohoto nároku insolvenčního správce, jenž je honorován především za administrativní zpracování převodu. Kritériem k určení výše odměny je – a opakovaně to budiž zdůrazněno – délka doby, rozsah a náročnost úkonů insolvenčního správce potřebných k převodu bytu či nebytového prostoru, a nikoli jejich tržní cena či podlahová plocha. Dlužno dodat, že právním titulem náhrady nákladů nezbytně vynaložených na provedení všech úkonů potřebných k uskutečnění převodu je jejich (zálohové) vyúčtování předložené insolvenčním správcem.

Z odůvodnění napadeného usnesení je přitom zřejmé, že insolvenční soud si dosud neopatřil dostatečné skutkové podklady potřebné k tomu, aby mohl o odměně správce rozhodnout (jen) postupem dle ustanovení § 5 vyhlášky. V tomto směru se totiž omezil toliko na konstatování, že správce prostudoval materiály týkající se 369 členů družstva a že dosud učinil více než 200 výzev k převodu bytových jednotek. Tyto údaje však nevypovídají nic o tom, které konkrétní úkony je (bude) třeba učinit k převodu bytové jednotky do vlastnictví odvolatele.

Odvolacímu soudu proto nezbylo než postupovat podle ustanovení § 219a odst. 2 a § 221 odst. 1 písm. a) o. s. ř., napadené rozhodnutí zrušit a vrátit věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení, v němž o nárocích správce opětovně rozhodne primárně dle dohody správce a odvolatele, a nedojde-li k dohodě, postupem dle ustanovení § 5 vyhlášky.

Č. 135

Č. 135

Přihláška pohledávky je podáním věřitele, které v případě, že bylo odesláno z datové schránky tohoto věřitele do datové schránky příslušného soudu osobou uvedenou v § 18 odst. 1 až 4 zákona č. 300/2008 Sb. ve znění pozdějších předpisů má z hlediska úpravy obsažené v ustanovení § 18 odst. 2 tohoto zákona stejné účinky jako procesní úkon učiněný písemně a podepsaný.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 5. 2011, sen. zn. 3 VSPH 605/2010)

Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 23. 6. 2010 odmítl přihlášku P10 pohledávky věřitele Komerční investiční a úvěrní společnost DOMOV, s. r. o. (dále jen „věřitel"), ze dne 19. 4. 2010.

V odůvodnění svého usnesení soud prvního stupně uvedl, že odvolatel podáním ze dne 19. 4. 2010 přihlásil svoji pohledávku ve výši 19 828 Kč. Přihláška byla insolvenčnímu soudu doručena do datové schránky jako elektronické podání, jehož přílohou byla samotná přihláška, která nebyla opatřena zaručeným elektronickým podpisem věřitele. Přihláška podle soudu vykazovala vadu, pro kterou nebylo možné v řízení nadále pokračovat bez toho, že by byl podpis věřitele doplněn. Usnesením ze dne 20. 4. 2010 insolvenční soud vyzval věřitele k doplnění chybějícího podpisu, a to ve lhůtě 7 dnů ode dne doručení usnesení. Zároveň věřitele poučil, jak má doplnění provést a též o tom, že nebude-li přihláška o podpis doplněna, insolvenční soud ji dle ustanovení § 43 odst. 2 o. s. ř. odmítne. Usnesení bylo věřiteli doručeno dne 28. 4. 2010, lhůta k doplnění začala běžet dne 29. 4. 2010, poslední den lhůty uplynul dne 5. 5. 2010. Věřitel na výzvu k doplnění přihlášky reagoval svým vyjádřením ze dne 5. 5. 2010, přihlášku však požadovaným způsobem nedoplnil. Soud proto přihlášku pohledávky odmítl.

Proti usnesení soudu prvního stupně se věřitel včas odvolal a namítal, že přihlášku pohledávky odeslal a doručil insolvenčnímu soudu prostřednictvím datové schránky v souladu se zákonem č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů. Datová schránka je elektronické úložiště, které je určeno k provádění úkonů (tedy též podávání přihlášek pohledávek do insolvenčního řízení) vůči orgánu veřejné moci. Podle § 18 odst. 9 citovaného zákona, úkon učiněný osobou uvedenou v § 8 odst. 1 až 4 (tedy úkon učiněný věřitelem, resp. jeho statutárním zástupcem) nebo pověřenou osobou, pokud k tomu byla pověřena, prostřednictvím datové schránky má stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný, ledaže jiný právní předpis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více z uvedených osob. Zákon podmínku připojení elektronického podpisu nestanoví; přihlášku pohledávky doručenou soudu prostřednictvím datové schránky věřitel proto považuje za řádně podepsanou. Pokud by prováděné úkony prostřednictvím datové schránky vyžadovaly ke své platnosti a účinnosti ještě další úkony (v daném

Č. 135

případě soudem požadované podání s elektronickým podpisem), postrádala by datová schránka požadovaný smysl a pozbývala by účelu, k němuž byla na základě zákona státem zřízena.

Povinnost používat zaručený elektronický podpis při doručování dokumentů prostřednictvím datové schránky platí podle věřitele pouze pro doručení dokumentů obsahujících úkony orgánů veřejné moci vůči adresátům, nikoliv opačně. Věřitel – uvádí se v odvolání - nemá povinnost opatřovat odesílaný dokument prostřednictvím datové schránky zaručeným elektronickým podpisem. Věřitel učinil prostřednictvím datové schránky stovky podání ve vztahu k orgánům veřejné moci, zejména pak přihlášek pohledávek do insolvenčního řízení, incidenčních žalob apod., aniž by se setkal s tím, že by jeho podání takto učiněné nebylo uznáno za písemné a řádně podepsané. Jakékoliv podání odesílané prostřednictvím datové schránky nelze zaslat jinak než jako přílohu elektronického podání. Věřitel má za to, že pokud by k podání odeslanému prostřednictvím datové schránky byl vyžadován ještě zvlášť elektronický podpis věřitele, znamenalo by to zkomplikování a ztížení; pro věřitele by bylo snazší zajistit si elektronický podpis a zaslat přihlášku pohledávky pouze elektronicky se zaručeným podpisem a nikoliv prostřednictvím datové schránky s povinností připojit ještě elektronický podpis. Z obsahu odvolání se podává návrh, aby odvolací soud usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že přihláška věřitelovy pohledávky se neodmítá.

Vrchní soud v Praze usnesení soudu prvního stupně změnil.

Z odůvodnění:

Odvolací soud z podnětu podaného odvolání přezkoumal napadené usnesení včetně předcházejícího řízení a došel k závěru, že odvolání je opodstatněno.

Podle ustanovení § 7 IZ pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení. Vzhledem k tomu, že insolvenční zákon v sledovaných souvislostech zvláštní úpravu nemá (kromě předepsané formy přihlášky – formuláře), uplatní se obecná úprava náležitostí podání v občanském soudním řádu.

Náležitostí každého podání je též podpis toho, kdo je činí (§ 42 odst. 4 o. s. ř.). U písemného podání a ústního podání do protokolu je tímto podpisem vlastnoruční podpis podatele na listině. U podání učiněného telefaxem se podpisem podatele rozumí údaj uvedený na telefaxovém dokumentu, který označuje osobu podatele (její jméno a příjmení, obchodní firmu apod.).

Jiná je úprava náležitostí podpisu u elektronického podání. Jak vyplývá z úpravy v ustanovení § 42 odst. 3 a 5 o. s. ř. a též z úpravy v ustanovení § 2 písm. a) a b) zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, podání učiněné v elektronické podobě, které nebylo opatřeno zaručeným elektronickým podpisem, může být podepsáno buď elektronickou značkou nebo „obyčejným" elektronickým podpisem.

Č. 135

V těchto případech však podání musí být - s výjimkou podání učiněného prostřednictvím datové schránky - doplněno písemným podáním shodného znění nebo podáním shodného znění učiněného v elektronické podobě opatřeným zaručeným elektronickým podpisem anebo podáním učiněným prostřednictvím datové schránky, obsahuje-li podání návrh ve věci samé nebo stanovil-li to soud (jinak se k takovému podání nepřihlíží).

Podle ustanovení § 18 odst. 1 a 2 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, fyzická osoba, podnikající fyzická osoba a právnická osoba může provádět úkon vůči orgánu veřejné moci, má-li zpřístupněnu svou datovou schránku a umožňuje-li to povaha tohoto úkonu, prostřednictvím datové schránky. Úkon učiněný osobou uvedenou v § 8 odst. 1 až 4 citovaného zákona nebo pověřenou osobou, pokud k tomu byla pověřena, prostřednictvím datové schránky má stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný, ledaže jiný právní předpis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více z uvedených osob.

Z uvedené úpravy plyne, že podání, které bylo vůči soudu v podobě datové zprávy učiněno z datové schránky, je řádně podepsáno, jestliže je učinila (v dané věci za právnickou osobou) buď osoba s originálním oprávněním uvedená v ustanovení § 8 odst. 1 až 4 citovaného zákona anebo osoba pověřená. Jinak řečeno, podpis na listině u podání učiněného písemně nebo ústně do protokolu, resp. zaručený elektronický podpis u elektronického podání, je u datové zprávy odeslané z datové schránky nahrazen náležitou identifikací příslušné osoby, která vůči soudu učinila podání prostřednictvím datové schránky.

Z prováděcí úpravy ve vyhlášce č. 194/2009 Sb., o stanovení podrobností užívání a provozování informačního systému datových schránek, se podává, že datovou zprávu tvoří obálka a obsah zprávy; potud lze věřiteli přisvědčit. Strukturu datové zprávy určuje Technická příloha č. 1 (soubor dmBaseTypes.xsd). Obsahem zprávy může být jedna či více příloh v počítačovém formátu uvedeném v příloze č. 3 této vyhlášky. Technické detaily provozu systému datových schránek upravuje tzv. Provozní řád ISDS, který je souhrnem ustanovení a pravidel vybraných z dokumentů, kterými se řídí Ministerstvo vnitra ČR a spolupracující subjekty a které jsou závazné pro provoz ISDS.

Věřitel se ovšem mýlí, jestliže dovozuje, že informační systém datových schránek nepředpokládá elektronický podpis datové zprávy. Je tomu právě naopak; citovaný zákon č. 300/2008 Sb., a i jiné právní předpisy předpokládají a v některých případech přímo ukládají, aby datové zprávy byly elektronicky podepsány a bylo k nim připojeno časové razítko. Vzhledem k tomu, informační systém datových schránek umožňuje kromě doručování vlastních dokumentů i doručování elektronických podpisů a časových razítek v běžně rozšířených formátech. Jde např. o datové zprávy, které coby podání soudu obsahují jednostranný hmotněprávní úkon právnické osoby (např. výpověď z nájmu bytu), jež musí být podepsány podle pravidel jednání za právnickou osobu v hmotněprávních vztazích. Vyžaduje-li se v těchto

Č. 135

případech další podpis, či podpisy, nelze těmto podmínkám vyhovět jinak, než se k určité datové zprávě připojí zaručený elektronický podpis příslušné osoby.

O takovou situaci však v daném případě nejde. Přihláška pohledávky je procesním úkonem, podáním věřitele, které – jestliže je odesláno z datové schránky tohoto věřitele osobou uvedenou v § 18 odst. 1 až 4 zákona č. 300/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů – má z hlediska úpravy v ustanovení § 18 odst. 2 citovaného zákona stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný.

Jak vyplývá z identifikace datové zprávy, jež byla jako přihláška pohledávky doručena na elektronickou podatelnu insolvenčního soudu 19. 4. 2010 v 15:39:06 z datové schránky věřitele, všechny identifikační údaje byly náležitě ověřeny. Není tu tedy žádná pochybnost ani v identifikaci příslušné osoby. Proto soud prvního stupně nepostupoval správně, jestliže vyžadoval, aby věřitelova přihláška pohledávky byla jako elektronické podání – datová zpráva ještě podepsána zaručeným popisem osoby povolané k jednání za věřitele. Přihláška pohledávky věřitele, doručená insolvenčnímu soudu dne 19. 4. 2010, byla podáním se všemi náležitostmi a též podáním včasným.

Odvolací soud proto usnesení soudu prvního stupně podle ustanovení § 220 odst. 3 o. s. ř. změnil tak, že přihláška pohledávky věřitele se neodmítá.

Č. 136

Č. 136

Samotná účast věřitele na schůzi věřitelů a jeho žádost o přiznání hlasovacího práva nejsou ve smyslu ustanovení § 182 insolvenčního zákona úkony, jimiž tento věřitel zhoršil nebo mohl zhoršit postavení jiného věřitele.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 1. 2010, sen. zn. 1 VSPH 771/2009)

Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové, pobočky v Pardubicích, ze dne 12. 5. 2009 byl zjištěn úpadek dlužníka K., s. r. o. (dále jen „dlužník"), a současně byl na majetek dlužníka prohlášen konkurs. Z obsahu spisu se podává, že do insolvenčního řízení též přihlásil svou pohledávku v celkové výši 12 096 509,92 Kč věřitel M. B. (dále jen "věřitel"). Věřitel se dne 11. 9. 2009 účastnil jak přezkumného jednání, tak následující schůze věřitelů. Při přezkumném jednání dne 11. 9. 2009 byla přihlášená pohledávka věřitele v celé výši insolvenčním správcem popřena. Na bezprostředně navazující schůzi věřitelů věřitel navrhnul, aby schůze věřitelů rozhodla o jeho hlasovacím právu; schůze věřitelů rozhodla, že věřiteli se hlasovací právo v rozsahu jeho popřené pohledávky nepřiznává. Podáním ze dne 23. 9. 2009 a doručeným soudu dne 24. 9. 2009 věřitel vzal přihlášenou pohledávku v celém rozsahu zpět. Usnesením ze dne 1. 10. 2009 insolvenční soud vzal zpětvzetí na vědomí a ukončil účast věřitele v řízení (rozhodnutí nabylo právní moci dne 22. 10. 2009).

Soud prvního stupně poté s odkazem na ustanovení § 178 a § 180 IZ dospěl k závěru, že jsou splněny zákonné podmínky pro to, aby věřiteli (jehož označil jako bývalého věřitele) uložil povinnost zaplatit částku, o kterou přihlášená pohledávka převyšuje rozsah, ve kterém byla zjištěna, tedy částku rovnající se celé výši přihlášené pohledávky. Věřitel aktivně vykonával práva spojená s přihlášenou pohledávkou a na schůzi věřitelů sám aktivně vystupoval.

Vzhledem k tomu, že věřitel po přezkumném jednání vzal svoji pohledávku v celé výši zpět, zkoumal soud prvního stupně, zda lze ve smyslu ustanovení § 182 IZ věřiteli sankci neuložit. Tuto možnost soud odmítl, jelikož jednak věřitel v řízení učinil úkon, kterým mohl zhoršit postavení jiného věřitele, jednak v řízení vyšlo najevo, že věřitel svoji pohledávku nepřihlásil v dobré víře. Úkonem, který mohl zhoršit postavení jiného věřitele, byla účast věřitele a jeho vystupování na schůzi věřitelů (přítomností na schůzi věřitelů dochází ke změně hlasovacího kvóra potřebného k přijetí usnesení schůze věřitelů), přičemž – jak uvedl soud prvního stupně – tento následek nastává v situacích, kde se kvórum potřebné k platnosti usnesení schůze věřitelů počítá z přítomných věřitelů. Za podstatné soud prvního stupně považoval, že věřitel sám schůzi věřitelů navrhl, aby rozhodla o jeho hlasovacích právech a hlasovací práva mu přiznala, a bylo tedy jeho záměrem aktivně se na schůzi věřitelů dále podílet. Pokud by mu pak byla hlasovací práva přiznána, mohl

Č. 136

by svými hlasy následný průběh schůze věřitelů a insolvenčního řízení ovlivňovat a ztížit tak postavení ostatních věřitelů. Bez významu nebyla podle soudu prvního stupně ani skutečnost, že věřitel přihlásil druhou nejvyšší pohledávku, která činila 7,96 % ze všech přihlášených pohledávek.

Jednání věřitele dávalo též důvod pochybovat o tom, zda jeho pohledávka byla přihlášena v dobré víře. Tuto pochybnost soud prvního stupně založil na předpokladu, že není v dobré víře věřitel, který přihlásí svou pohledávku, na schůzi věřitelů sám navrhne, aby o jeho hlasovacích právech bylo rozhodnuto, a následně, když je jeho pohledávka popřena, vezme ji v celé výši zpět.

Proti rozhodnutí soudu prvního stupně se věřitel včas odvolal a dovozoval, že právní závěry, na nichž soud prvního stupně založit své rozhodnutí, jsou nesprávné. Namítal zejména, že povinnost zaplatit do majetkové podstaty sankci podle § 178 IZ lze uložit jen účastníku řízení; tím v době vydání napadeného usnesení již nebyl. Věřitel práva spojená s přihlášenou nezajištěnou pohledávkou nevykonával. Neobstojí ani závěr soudu prvního stupně – jak uvádí odvolatel – že v řízení učinil úkon, kterým mohl zhoršit postavení jiného věřitele. Pouhá účast věřitele na schůzi nenaplňuje podmínku, aby učinil konkrétní úkon, tedy např. kdyby na takové schůzi hlasoval. Právo hlasovat však věřiteli schůze věřitelů nepřiznala. Za nesprávný má odvolatel i závěr soudu prvního stupně, že věřitel nepřihlásil pohledávku do insolvenčního řízení dlužníka v dobré víře. O důvodnosti a oprávněnosti své pohledávky věřitel nepochyboval a nepochybuje dosud. Šlo o pohledávky z titulu odměny za dílo dodané subdodavatelem. Insolvenční správce pohledávky věřitele popřel jen pro formální nedostatek podkladů (faktury nebyly ověřeny bankou, ač podle smlouvy o dílo měly být); ačkoliv tímto nedostatkem trpěly všechny faktury věřitelem vystavované už před zahájením insolvenčního řízení dlužníka, přesto byly bankou akceptovány a uhrazovány. Jen proto, že se věřitel obával neúspěchu v případném sporu vůči insolvenčnímu správci, vzal zpět přihlášku těchto pohledávek, jež co do základu i výše byly důvodné. Ačkoliv odvolatel žádal, aby odvolací soud napadené usnesení zrušil a řízení zastavil, z obsahu jeho odvolání se podává návrh na změnu rozhodnutí soudu prvního stupně, jejíž výsledek vyzní tak, že sankce podle ustanovení § 178 IZ nebude věřiteli uložena.

V r c h n í s o u d v Praze usnesení soudu prvního stupně změnil.

Z o d ů v o d n ě n í :

Odvolací soud z podnětu podaného odvolání přezkoumal napadené usnesení včetně předcházejícího řízení (§ 212 a § 212a o. s. ř.) a došel k závěru, že odvolání je opodstatněno.

Soud prvního stupně aplikoval na správná zjištění správná ustanovení insolvenčního zákona, tato ustanovení však nesprávně vyložil, v důsledku čehož je jeho právní posouzení věci nesprávné.

Ze vzájemného vztahu úpravy sankce ukládané podle ustanovení § 178 IZ a úpravy v § 182 IZ, týkající se následků spojených s tím, že věřitel vzal zpět přihlášku pohledávky, jejíž skutečná výše byla zjištěna tak, že činí méně než 50 % přihlášené částky, plyne, že zpětvzetí přihlášky zásadně brání tomu, aby soud věřiteli uložil zaplatit do majetkové podstaty částku vypočtenou podle poslední věty § 178 IZ. Rozhodující je ovšem chování takového věřitele za řízení do doby zpětvzetí přihlášky pohledávky; jestliže lze k tíži věřitele přičíst jednu či obě z podmínek stanovených v § 182 IZ, pak zpětvzetí přihlášky pohledávky nemůže mít na uložení sankce vlivu.

Č. 136

Podmínky pro posouzení, zda soud věřiteli sankci uloží, nastávají až poté, co soud vezme věřitelův procesní úkon na vědomí (§ 184). Nerozhodne-li insolvenční soud v usnesení podle § 184 IZ též o uložení sankce, nic nebrání tomu, aby tak učinil až poté, co ve smyslu ustanovení § 184, věta poslední, byla věřitelova účast v řízení ukončena. V následném řízení o uložení této sankce je účastníkem řízení právě věřitel, „který takovou pohledávku přihlásil" (§ 178, věta poslední), popřípadě insolvenční správce, jestliže podal návrh na uložení této sankce (což by mělo být pravidlem). Jde o účastenství pro daný úsek insolvenčního řízení, a je proto nerozhodné, že věřitelova účast na řízení jinak skončila. Tato námitka odvolatele proto neobstojí.

Prověření věcné správnosti rozhodnutí soudu prvního stupně je proto závislé na tom, zda lze kladně odpovědět na otázku, zda věřitel v insolvenčním řízení učinil úkon, kterým zhoršil nebo mohl zhoršit postavení jiného věřitele, anebo zda obstojí závěr soudu prvního stupně, že věřitel svou pohledávku nepřihlásil v dobré víře. Insolvenční zákon sám pojem dobré víry nevymezuje, nicméně není žádného rozumného důvodu vykládat tuto zákonnou podmínku jinak, než jak je obvyklé pro oblast soukromoprávních vztahů při posuzování, zda účastník určitého hmotněprávního vztahu jednal v dobré víře. Rozhodující je vždy hledisko objektivní, tedy zda určitá osoba se zřetelem ke všem okolnostem jednala u vědomí oprávněného výkonu určitých práv. Naopak – a to i u osoby, která předtím v dobré víře byla – o dobré víře již nelze uvažovat, jestliže se určitá osoba seznámila, či při běžné péči mohla seznámit, s takovými okolnostmi, které objektivně vzato vyvolávají pochybnosti o oprávněném výkonu určitého oprávnění.

Toto posouzení není možné bez zkoumání konkrétních skutečností, na nichž se závěr o dobré víře, tedy závěr o vnitřním stavu jednacího, zakládá. Již odtud plyne, že je vyloučeno takový závěr přijmout v rovině obecné, jak to učinil soud prvního stupně vyslovením předpokladu, na němž své rozhodnutí založil, totiž že věřitel nejednal právě proto v dobré víře, že jeho pohledávka byla popřena. Žádné konkrétní skutečnosti, nichž by bylo možno dovodit nedostatek věřitelovy dobré víry, se z obsahu spisu nepodávají. Nelze proto ani zpochybnit věřitelovu argumentaci v odvolání, že přihlášku pohledávky vzal zpět z opatrnosti, obávaje se formálního nedostatku na listinách pohledávku osvědčujících, třebaže před zahájením insolvenčního řízení za stejného stavu věci dlužník (resp. banka) věřiteli platil pohledávky vznikající z téhož právního důvodu.

Č. 136

Z uvedeného plyne, že nebyly splněny zákonné podmínky pro závěr, že věřiteli má být uložena sankce podle § 178 IZ proto, že nepřihlásil pohledávku v dobré víře.

Zbývá posoudit, zda věřitel učinil před zpětvzetím přihlášky své pohledávky úkon, kterým zhoršil nebo mohl zhoršit postavení jiného věřitele. Tuto podmínku měl soud prvního stupně za splněnu jednak proto, že věřitel se účastnil schůze věřitelů a zvyšoval tak tzv. kvorum potřebné k platnosti usnesení schůze věřitelů, jednak proto, že věřitel se hodlal aktivně účastnit hlasování a proto žádal, aby mu schůze věřitelů přiznala hlasovací právo.

Bez dalšího lze vyloučit, že by tento závěr mohl obstát ve vztahu k zákonné podmínce, že věřitel učinil úkon, kterým by postavení jiného věřitele zhoršil. Žádný z věřitelů, jehož řádně přihlášená pohledávka byla zjištěna, nebyl nikterak dotčen tím, že věřitel neúspěšně žádal o přiznání hlasovacího práva schůzi věřitelů.

Avšak úkony, které věřitel v řízení učinil, neměly ani potenciál („mohl zhoršit") ohrozit, resp. zhoršit postavení jiných věřitelů. O takových souvislostech by bylo možné v dané věci uvažovat teprve za splnění předpokladu, že po přiznání hlasovacího práva by věřitel učinil za insolvenčního řízení nějaký další úkon, v jehož důsledku by prokazatelně byl dotčen ve svých jinak oprávněných nárocích jiný věřitel. Sama účast na schůzi věřitelů a žádost o přiznání hlasovacího práva nejsou úkony, které by byly způsobilé nastolit stav při němž by oprávněné nároky ostatních věřitelů byly či mohly být – v závislosti na způsobu řešení dlužníkova úpadku – uspokojeny v menší míře, než by tomu bylo nebýt věřitelových úkonů.

Z uvedeného vyplývá, že zákonné podmínky pro závěr, že přes zpětvzetí přihlášené pohledávky má být věřiteli uložena sankce podle § 178 IZ, splněny nebyly. Odvolací soud proto podle § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř. napadené usnesení změnil tak, že platební povinnost podle § 178 IZ dlužníku neuložil a v souvislosti s tím též insolvenčnímu správci neuložil potřebnou součinnost.

INHALT*)

Entscheidungen in Strafsachen

Nr. 47 I. Der Tatbestand der Straftat der Verletzung gewerblicher Rechte (Industrierechte) gemäß § 151 StGB (genauso wie die Verstoß gegen gewerbliche Schutzrechte gemäß § 269 StGB) ist kein Blankett-Strafbestand, sondern ein Tatbestand mit normativen Merkmalen (geschützte Erfindung, Industriemuster, Gebrauchsmuster oder geschützte Topografie eines Halbleiterprodukts).

II.Die Geltung der tschechischen Strafgesetzgebung kann auch in Fällen begründet sein, in denen ein internationales (also fremdes) Merkmal enthalten ist, das auch eine fremde strafrechtliche, aber auch nichtstrafrechtliche Regelung interessieren kann. Die Anwendung eines fremden, nichtstraflichen Rechts bei der Lösung der Frage der strafrechtlichen Verantwortlichkeit kommt namentlich bei der Auslegung der sog. normativen Merkmale der Tatbestände von Straftaten und bei der Beurteilung der Widerrechtlichkeit einer Tat in Erwägung. Wenn eine Tat, die das Merkmal des Tatbestands einer Straftat erfüllt, ein fremdes Merkmal enthält, das gerade einem normativen Merkmal unterzuordnen ist, kann bei ihrer Auslegung fremdes nichtstrafliches Recht unter der Voraussetzung angewendet werden, dass das tschechische Strafrecht solch einen Rechtsbegriff, solch eine -institution oder -beziehung schützt, der oder die im beurteilten normativen Merkmal zum Ausdruck kommt. Dabei geht es um die Frage der sog. sachlichen (gegenständlichen) Geltung des Strafgesetzes, d.h. um die Reichweite seiner Tatbestände. Normative Merkmale, die persönliche oder private Rechte, Interessen oder Institute ausdrücken, die überall und nicht nur auf dem Gebiet anerkannt werden, auf dem das Recht wirksam ist, das sie begründet hat, können und müssen gemäß fremdem Recht beurteilt werden, wenn dies das vorhandene fremde Merkmal erforderlich macht. Im Gegensatz hierzu lassen sich normative Merkmale, die Begriffe und Institutionen öffentlichrechtlichen Charakters (Organe der staatl. Verwaltung, Organe der öffentlichen Gewalt, Amtsträger, Amtspersonen, usw.) in der Regel nicht gemäß fremdem Recht beurteilen, da das Strafgesetz fremde Interessen dieser Art gewöhnlich nicht schützt und wenn es diese schützen soll, ist erforderlich, dass dies in der entsprechenden Norm gebührend ausgedrückt ist.

Ein Merkmal einer jeden Straftat ist auch deren Widerrechtlichkeit, die gewöhnlich anhand der gesamten Rechtsordnung nachgewiesen wird, wobei man sich angesichts des sekundären Charakters des Strafrechts gewöhnlich auf außerhalb des Strafgesetzes befindliche Rechtsnormen stützt, deshalb geht man im konkreten Fall vor allem von nichtstrafrechtlichen Vorschriften aus (zum Beispiel Verkehrsvorschriften – siehe Nr. 29/1981 Sbd. von Strafentscheidungen, aber auch medizinischen Vorschriften, Arbeitsschutzvorschriften, usw.). Die Geltung (Wirkung) solcher Vorschriften beschränkt sich bis auf wenige Ausnahmen auf das Gebiet desjenigen Staates, der sie erlassen hat. Wenn eine Tat auf dem Gebiet eines fremden Staates verübt wurde und dabei gegen eine Vorschrift solcher Art verstoßen wurde, dann kann die Widerrechtlichkeit dieser Tat – sofern sie der sog. sachlichen und örtlichen Zuständigkeit des tschechischen Strafgesetzes unterliegt – nicht nach tschechischem Recht beurteilt werden, sondern es muss jeweils immer das Recht desjenigen Staates angewendet werden, auf dessen Territorium die Tat verübt wurde.

III. Gemäß dem Grundsatz der aktiven Personalität, der in § 18 StGB (§ 6 StGB) geregelt ist, bezieht sich die Geltung von Strafgesetzen auf Bürger der Tschechischen Republik oder Personen ohne (tsch.) Staatszugehörigkeit mit Bewilligung zum Daueraufenthalt auf ihrem Territorium. Zur Anwendung des tschechischen Strafgesetzes reicht es aus, dass auf eine im Ausland (in einem fremden Staat) verübte Tat auf eine bestimmte Bestimmung des tschechischen Strafgesetzes zutrifft, laut der dann die Strafbarkeit einer im Ausland verübten Tat beurteilt wird. Aus der Sicht der Anwendung des Grundsatzes der aktiven Personalität bei der Straftat der Verletzung gewerblicher Rechte (Industrierechte) gemäß § 151 StGB (genauso wie bei der Verletzung gewerblicher Schutzrechte gemäß § 269 des StGB) reicht daher die allgemeine Strafbarkeit eines unberechtigten Eingriffs in die Rechte zu einer geschützten Erfindung, einem Indu-

*) Dieser Text wurde in der deutschen Sprache zur Information der Leser des Novatrix Verlags vorbereitet.

striemuster, Gebrauchsmuster oder zur Topagrafie eines Halbleiterprodukts in der Tschechischen Republik aus und es ist nicht erforderlich, dass eine im Ausland verübte Handlung des Täters, wo sie der laut tschechischem Strafgesetz sämtliche Merkmale des Tatbestands einer Straftat laut tschechischem Strafgesetzbuch erfüllt hat, diese Merkmale gleichzeitig auch auf dem Gebiet der Tschechischen Republik erfüllen muss.

Nr. 48 I. Unter der Strafbarkeit einer Tat im Sinne des § 2 Absatz 1 StGB ist die Möglichkeit zu verstehen, dass der Täter für eine bestimmte Straftat verurteilt wird, d.h. dass er in Bezug auf diese Straftat als schuldig befunden wird und dass ihm eine Strafe auferlegt wird. Dies sind also alle für den Schuldspruch und auch für den Ausspruch über den Strafvollzug relevanten Bedingungen und dies auch für den Fall, dass zuerst der Schuldspruch zur beurteilten Straftat rechtskräftig wird und erst danach über die Strafe entschieden wird, die dem Angeklagten für solch eine Straftat auferlegt werden soll.
Die Strafverfolgung endet nämlich erst mit der Verurteilung des Straftäters durch den rechtskräftigen Schuld- und Strafspruch, bzw. durch die Absehung von der Strafvollziehung (§ 12 Absatz 10, § 122 Absatz 1 StPO). Durch die Aufhebung eines verurteilenden rechtkräftigen Urteils, auch wenn nur im Schuldspruch, im Verfahren über außerordentliche Rechtsmittel (Revision, Beschwerden wegen Verletzung des Gesetzes oder Neuaufnahme von Verfahren) entsteht in der Sache der Rechtszustand einer ‚nicht beendeten Strafverfolgung'. Ein verurteilender Schuldspruch, der als rechtskräftig belassen wurde, stellt kein Hindernis für eine nachfolgende Einstellung der Strafverfolgung wegen einer der Gründe seiner Unzulässigkeit gemäß § 11 Absatz 1 StPO dar (z.B. aufgrund von Begnadigung oder der Amnestie des Präsidenten der Republik, Verjährung, des Todes des Angeklagten oder dessen Todeserklärung).
II. Die Tat wird anhand des Rechts beurteilt, dessen Anwendung für den Beschuldigten günstiger ist, und dies ohne Unterschied, ob es laut früherem und späterem Recht um den gleichen Tatbestand oder verschiedene Tatbestände geht. Dabei wird in allen Richtungen entweder nur das zum Tatzeitpunkt wirksame Recht oder nur das spätere Recht angewendet. Es gilt also der Grundsatz, dass das frühere oder neue Gesetz als Ganzes angewendet werden muss.
Der aus der Bestimmung des § 2 Absatz 1 StGB hervorgehende Grundsatz, dass die Strafbarkeit einer Tat gemäß späterem Gesetz beurteilt wird, wenn dies für den Beschuldigten günstiger ist, wird auch bei der Beurteilung der Frage angewendet, ob die strafrechtliche Verantwortlichkeit gemäß § 34 Absatz 1 StGB (bzw. die Strafverfolgung gemäß § 67 Absatz 1 StGB) verjährt ist oder nicht und zwar in dem Sinne, dass von der Dauer der Verjährungsfrist ausgegangen wird, die vom Strafmaß der Strafe des Freiheitsentzug derjenigen Straftat gegeben ist, deren Qualifikation gemäß diesem Grundsatz in Frage kommt.

Nr. 49 In einem Urteilsspruch, in welchem einem auf Bewährung Verurteilten gemäß § 59 Absatz 2 oder § 60a Absatz 3 StGB*) die Pflicht auferlegt wird, den durch die verübte Straftat verursachten Schaden nach Kräften zu ersetzen, ist es nicht nötig, weder die Höhe dieses Schadensersatzes, noch die geschädigte Person anzuführen, welcher der Schaden ersetzt werden soll.

Nr. 50 Die Bestimmung des § 12 Absatz 5 von Verordn. Nr. 177/1996 Slg., über den Anwaltstarif, im Wortlaut späterer Vorschriften, steht in Spezialitätsbeziehung zur Bestimmung des § 12 Absatz 3 des Anwaltstarifs. Deshalb steht dem Verteidiger bei der Verteidigung in Strafverfahren, die wegen Tatmehrheit (Konkurrenz von Straftaten) in einem gemeinsamen Verfahren geführt werden, lediglich die für die Straftate mit dem höchstem Strafmaß festgelegte Vergütung zu.

Nr. 51 Das gesetzliche Merkmal der Straftat des Betrugs gemäß § 209 Absatz 1 StGB (bzw. § 250 Absatz 1 StGB), das in der ‚Irreführung einer anderen Person' oder in der ‚Ausnutzung des Irrtums einer anderen Person' besteht, kann ein Täter auch dadurch erfüllen, indem er im Nachlassverfahren vorsätzlich Falschangaben darüber macht, dass er der Erbe sei oder Falschangaben über die Höhe seines Erbanspruchs und dies in der Absicht sich zum Schaden eines anderen (wirklichen) Erben aus dem Vermögen des Erblassers zu bereichern.

Entscheidungen nach dem Sachen Bürgerlichen, Handels- und Verwaltungsrecht

Nr. 114 Das Prinzip der Spezialisierung der Richter (Gerichtsabteilungen) im Insolvenzverfahren auf die Agenda der Reorganisation (als Möglichkeit zur Bewältigung des Bankrotts von Schuldnern) kann im Sinne des § 42 Absatz 2 von Gesetz Nr. 6/2002 Slg. im Wortlaut späterer Vorschriften lediglich so bei der Geschäftsaufteilung berücksichtigt werden, indem die Sachen der entsprechenden Abteilung entsprechend ihrer zum Eröffnungstag des Insolvenzverfahrens bestimmbaren Gesichtspunkte zugeteilt werden (z.B. danach, ob der Reorganisierungsantrag zusammen mit dem Insolvenzantrag gestellt worden ist, oder ggf. entsprechend der in § 316 Absatz 4 des Insolvenzgesetzes festgelegten Kriterien).

Nr. 115 Ein Klageverfahren, in dem der Insolvenzverwalter gegenüber dem Gerichtsvollzieher die Herausgabe des Pfändungserlöses aus der Verwertung (Veräußerung) der in Besitz des Schuldners befindlichen Liegenschaften betreibt ist kein Inzidenzstreit (§ 159 des Insolvenzgesetzes). Zur Verhandlung und Entscheidung über solch einen Streit sind in der ersten Instanz die Kreisgerichte sachlich zuständig (§ 9 Absatz 1 ZPO).

Nr. 116 Einem Beteiligten kann nicht durch eine vorläufige Maßnahme auferlegt werden, einen niedrigeren Unterhaltsbeitrag zu zahlen, als ihm durch eine rechtskräftige Entscheidung auferlegt wurde.

Nr. 117 Die Möglichkeit der Wahl der örtlichen Zuständigkeit des Gerichts (Gerichtsstand), in dessen Bezirk der Umstand eingetreten ist, der Schadensersatzrechte begründet, (§ 87 Absatz 1 Buchst. b/ ZPO), bezieht sich auch auf den Ersatz immaterieller Schäden (Nichtvermögensschäden).

Nr. 118 Sachen können auch dann zum gemeinsamen Verfahren zusammengefasst werden, wenn laut Geschäftsplan nicht derselbe Richter (Senat) zu ihrer Verhandlung und Entscheidung zuständig ist.

Nr. 119 Die Vergütung für die Vertretung des Insolvenzverwalters durch einen bei ihm beschäftigten Anwalt gehört nicht zu den Kosten des Inzidentstreits im Sinne des § 137 der ZPO.

Nr. 120 Wenn ein Beteiligter in einem Gerichtsverfahren, gegen den ein fremder Schiedsspruch gefällt worden ist, den Einwand erhebt, er habe keine Möglichkeit gehabt, sich im Schiedsverfahren entsprechend zu verteidigen, kann das Gericht im Modus des ‚Abkommens vom 6. 11. 1959 über die Anerkennung fremder Schiedssprüche' (veröffentlicht unter Nr. 74/1959 Slg.) diesen nur dann anerkennen (von ihm ausgehen), wenn es sich mit der angeführten Einwand auseinander gesetzt hat (Artikel V, Absatz 1, Buchst. b/ des Abkommens).

Nr. 121 Wenn ein Schiedsvertrag keine direkte Bestimmung des Schiedsrichters ad hoc, bzw. keine konkrete Art und Weise seiner Bestimmung enthält und stattdessen auf eine ‚Schiedsordnung' verweist, die von einer juristischen Person herausgegeben worden ist, die kein gesetzmäßig gegründetes ständigen Schiedsgericht ist, ist solch ein Schiedsvertrag gemäß § 39 des BGB ungültig.

Nr. 122 Bei Liegenschaften, die ansonsten der Definition der ‚Zugehörigkeit der Sache' im Sinne des § 121 Absatz 1 des BGB entsprechen, entstehen, ändern sich oder erlöschen die in § 1 Abs. 1 von Gesetz Nr. 265/1992 Slg. definierten Rechte – Eigentumsrechte, Pfandrechte, der Grunddienstbarkeit entsprechende Rechte und Vorkaufsrechte mit Wirkungen des dinglichen Rechts zu Liegenschaften, die im Liegenschaftskataster registriert sind – am Tag der Einverleibung im Liegenschaftskataster.

Nr. 123 Wenn Insolvenz (Konkurs) auf das Vermögen eines aus dem Rückbehaltungsrecht (Pfandrecht) berechtigten Gläubigers eröffnet wird und wenn zum Zeitpunkt der Insolvenzeröffnung ein Streit über die Existenz dieses Rückbehaltungsrechts (Pfandrechts) in Form einer Indikationsklage läuft, kraft derer der Eigentümer der zurückbehaltenen beweglichen Sache deren Herausgabe von der Person betreibt, von der sie ihm zurückgehalten wird, tritt in der Beziehung zu diesem Streit die Wirkung der Verfahrensaussetzung gemäß der Bestimmung des § 263 Absatz 1 des Insolvenzgesetzes ein. Angesichts der Bestimmung des § 265 Absatz 1 des Insolvenzgesetzes darf das auf diese Weise ausgesetzte Verfahren für die Dauer der Wirkungen der Insolvenz (Konkurses) nicht fortgesetzt werden, denn der Streit hat unter Insolvenzverhältnissen den Charakter des Streits über den Ausschluss von Sachen aus dem Verzeichnis der Vermögensmasse des Schuldners.

Nr. 124 Bei der Bestimmung des Entgelts für die Errichtung einer Grunddienstbarkeit gemäß § 151o Absatz 3 des BGB ist es nicht möglich, allein von dem laut Preisvorschriften bestimmten Preis auszugehen. Vielmehr müssen alle Umstände des Falls in Erwägung gezogen werden, namentlich warum der Bau ohne Zugang zu öffentlichen Straßen/ Wegen geblieben ist, aber auch alle negativen Auswirkungen, die die Errichtung eines Notweges für das belastete Grundstück mit sich bringt. Das Entgelt für die Errichtung des Notweges beinhaltet daher auch den Ersatz für den Nachteil, den der Eigentümer des Grundstücks erleidet und dies auch dadurch, dass infolge des sog. Rechtsmangels – des Wegerecht zu Gunsten des Eigentümers des Gebäudes – der Preis des belasteten Grundstücks oder des auf ihm stehenden Gebäudes in der Regel geschmälert wird, dass der Eigentümer durch die Ausübung dieses Rechts in der Nutzung des Grundstücks eingeschränkt wird und dass auch seine Privatsphäre gestört wird, usw. Auch der Umstand, dass das Wegerecht ohne zeitliche Einschränkung errichtet wird, darf nicht übersehen werden (auch wenn im konkreten Fall dessen befristete Errichtung nicht ausgeschlossen ist. Die Bestimmung der Höhe des Entgelts ist somit Sache des Gerichts und muss ordentlich begründet werden. Das Entgelt wird in der Regel in Form einer einmaligen Leistung gewährt.

Nr. 125 Das Recht auf angemessene Genugtuung für einen immateriellen Schaden (Nichtvermögensschaden), der durch ein Haft- oder Strafentscheidung verursacht wurde, die noch vor Inkrafttreten des Gesetzes Nr. 160/2006 Slg. verhängt wurde, kann für den Zeitraum vom 18. 3. 1992 durch direkte Anwendung von Art. 5 Absatz 5 der Konvention über den Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten zuerkannt werden. Das Recht auf den Ersatz von Schäden, die durch ungesetzliche Entscheidungen von Gerichten, sonstigen staatlichen Organen oder Organen der öffentlichen Verwaltung oder durch das eine falsche Vorgehensweise von Behörden verursacht wurden, können nicht direkt aufgrund des Artikels 36 Absatz 3 der Akte der Grundrechte und Grundfreiheiten zuerkannt werden.

Nr. 126 Die objektive Schadenshaftung für Sachen, die zu Zwecken der Erfüllung einer Verpflichtung (§ 421 BGB) übernommen werden, kann nicht auf die ambulante Behandlung von Tieren in der Tierarztpraxis angewendet werden.

Nr. 127 Der Kläger hat Anspruch auf Zahlung einer durch Klage geltend gemachten Vertragsstrafe in prozentueller Höhe aus der sichergestellten Forderung für jeden Verzugstag ab dem festgelegten Tag, bis zur Bezahlung in der Höhe, die zu dem Datum, an dem das Gericht über die Klage entscheidet, fällig ist.

Nr. 128 Das Vorkaufsrecht eines Miteigentümers ist nicht „ohne Weiteres aufgehoben", wenn das dem Miteigentümer zugestellte Angebot keine Angabe über die Fälligkeit der Kaufpreise enthalten hat und der Verkäufer später einen Kaufvertrag abgeschlossen hat, der die individuelle Fälligkeit der Kaufpreise enthielt. Wenn die Fälligkeit in einem später mit einer Drittperson abgeschlossenen Vertrag über die Anteilsübertragung auf eine andere, als die in § 605 des BGB zitierte Weise oder ggf. anders, als in dem vom berechtigten Miteigentümer unterbreiteten Angebot zum Abkauf des Anteils (unter der Voraussetzung, dass das Angebot eine längere, als eine zweimonatige Fälligkeit gemäß § 605 des BGB beinhaltete) vereinbart wurde, lässt dies nur unter der Voraussetzung den Schluss zu, dass das Vorkaufsrecht des Miteigentümers verletzt wurde, wenn sich die Bedingungen der Fälligkeit erheblich unterschieden und zwar so, dass die Differenz zwischen ihnen die Erwägung des berechtigten Miteigentümers, das Angebot auf die Ausübung des Vorkaufsrechts wahrzunehmen, objektiv beeinflussen konnte.

Nr. 129 Die Wirksamkeit der Kündigung eines Mietverhältnisses zu Gewerberäumen, die zum Kulturdenkmal ausgerufen wurden, kann nicht der Verwaltungsaufsicht laut Sondergesetz unterordnet werden. Die staatliche Aufsicht bei der Ortsveränderung von Kulturdenkmalen, die dazu dient, deren Beschädigung, Zerstörung oder sonstige faktische Handlungen zu vermeiden, die ihren Wert mindern könnten, muss bei einer eventuellen Vollstreckung (Exekution) Ausdruck finden, wenn die Verpflichtung des Angeklagten, die Gewerberäume zu räumen, nicht freiwillig erfüllt worden ist.

Nr. 130 Die Verjährung bzw. das Erlöschen von Rechten aus Sicherheitswechseln hat gemäß I. § 89 Gesetz Nr. 191/1950 Slg. nicht ohne Weiteres die Entstehung des Anspruchs auf die Ausgabe der Wechselbereicherung zur Folge.

Nr. 131 Wenn der Zedent mit dem Zessionär vereinbart hat, dass er die abgetretene Forderung in eigenem Namen und auf Rechnung des Zessionärs einzutreiben gedenkt, (§ 530 Absatz 1 des BGB), ist er ebenfalls berechtigt, einen Insolvenzantrag gegen den Schuldner zu stellen, die abgetretene Forderung zum Insolvenzverfahren anzumelden und im Insolvenzverfahren die Rechte wahrzunehmen, die dem Gläubiger der abgetretenen Forderung obliegen.

Nr. 132 Die ‚berechtigte Person', die berechtigt ist, Berufung gegen den Beschluss über die Einsetzung eines Insolvenzverwalters einzulegen, ist nicht der Insolvenzverwalter eines anderen Schuldners, der einwendet, er hätte zum Insolvenzverwalter bestimmt werden sollen, denn die Schuldner bilden einen Konzern (§ 25 Absatz 2 des Insolvenzgesetzes).

Nr. 133 Der Umstand, dass dem Insolvenzverwalter dessen Tätigkeit im Sinne des § 9 Absatz 1 Buchst. d) von Gesetz 312/2006 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften, eingestellt worden ist, ist allein noch kein Grund zur Abberufung aus seiner Funktion gemäß § 31 des Insolvenzgesetzes.

Nr. 134 Über die Vergütung des Insolvenzverwalters für dessen Handlungen, die gemäß § 285 Absatz 4 des Insolvenzgesetzes zur unentgeltlichen Übertragung von Wohnungen und Gewerberäumen in das Eigentum der berechtigten Person notwendig sind, entscheidet das Insolvenzgericht aufgrund einer entsprechenden Vereinbarung zwischen dem Insolvenzverwalter und der berechtigten Person; wenn keine solche Vereinbarung besteht, legt das Insolvenzgericht die Vergütung entsprechend den in der Bestimmung des § 5 von Verordnung Nr. 313/2007 Slg. enthaltenen Kriterien fest.

Nr. 135 Die Forderungsanmeldung ist eine Einreichung des Gläubigers, die für den Fall, dass sie aus dem Datenpostfach dieses Gläubigers an das Datenpostfach des entsprechenden Gerichts durch die in § 18 Absatz 1 bis 4 von Gesetz Nr. 300/2008 Slg. im Wortlaut späterer Vorschriften, erwähnte Person abgeschickt wurde, die aus der Sicht der in der Bestimmung des § 18 Absatz 2 dieses Gesetzes enthaltenen Neuregelung die gleichen Wirkungen hat, wie eine schriftliche und unterzeichnete Prozesshandlung.

Nr. 136 Die alleinige Beteiligung eines Gläubigers an der Gläubigerversammlung und dessen Antrag auf die Zuerkennung des Stimmrechts stellen im Sinne des § 182 des Insolvenzgesetzes, keine Handlungen dar, durch die dieser Gläubiger die Position eines anderen Gläubigers geschmälert hat oder hätte schmälern können.

CONTENTS*)

Resolution in Criminal Law Cases

No. 47 I. The state of facts of a criminal offence of breach of industrial rights pursuant to section 151 of Criminal Code (similar to a breach of protected industrial rights pursuant to section 269 of Criminal Code) is not a blanket state of facts but a state of facts with normative features (protected invention, industrial design, utility model or protected topography of a semi-conductor product).

II. The force of the Czech Criminal Code can also be applied in cases containing an international (foreign) feature which may also involve foreign criminal or non-criminal legal regulations. Application of foreign non-criminal law on solution of a criminal liability issue is possible mainly in interpretation of so-called normative features of states of facts of criminal offences and assessment of illegality of an act. If an act fulfilling the features of the state of facts of a criminal offence includes a foreign element which must be subjected to a normative feature, in its interpretation it is also possible to use foreign non-criminal law on condition the Czech criminal law protects such a legal concept, institution or relationship expressed in the assessed normative feature. It applies to the matter of so-called material (object) force of the criminal act, i.e. extent of its states of facts. The normative features expressing the personal and private rights, interests or institutes which are recognised everywhere and not only in the territory in which they were established can and must be assessed according to the foreign law if it is required by the occurring foreign element. On the other hand, the normative feature expressing the terms and institutions of public law nature (state administration body, public authority body, public officer, person in authority etc.) usually cannot be assessed according to the foreign law because the criminal act usually does not protect foreign interests of this type and if it intends to protect them, it must be expressed accordingly in the relevant standard.

A feature of every criminal offence also is illegality which is usually derived from the whole legal system and in relation to the secondary nature of the criminal law, it is usually based on the legal norms outside the criminal act and therefore in a particular case it is derived mostly from non-criminal legal regulations (e.g. traffic regulations - comp. No 29/1981 Coll. arb. crim., health regulations and work safety regulations). Apart from exceptions, the force of these regulations is limited to the territory of the state which issued them. If a criminal offence was committed in the territory of a foreign state and it breached a regulation of this type, the illegality of this act – if it is affected by so-called material and territorial force of the Czech criminal act – cannot be assessed according to Czech law but it is always necessary to apply the right of the state in the territory of which the offence was committed.

III. According to the principle of active personality stipulated in section 18 Criminal Code (section 6 of Criminal Code), the force of criminal acts applies to the citizens of the Czech Republic or persons without a nationality who have a permanent residence permit in its territory. In order to apply the Czech criminal act, it is sufficient if a provision of the Czech criminal applies to an act committed abroad (in a foreign country) and this provision is then used to assess the punishability of this offence committed abroad. From the point of view of application of a principle of active personality for the criminal offence of a breach of industrial rights pursuant to section 151 of Criminal Code (like in case of a breach of protected industrial rights pursuant to section 269 of Criminal Code), the general punishability of the unauthorised interference in the rights for the protected invention, industrial design, utility model or topography or a semi-conductor product ins therefore sufficient in the Czech Republic and it is not required from the activities of the offender committed abroad where it fulfilled all the features of the state of facts of a criminal offence pursuant to the Czech criminal act and at the same time it fulfilled these features also in the territory of the Czech Republic.

No. 48 I. A criminal offence pursuant to section 2 (1) of Criminal Code is understood as possibility that an offender will be condemned for a certain criminal offence, i.e. after having been accused, he will be found guilty of this criminal offence and sentenced to a punishment. These are therefore all the conditions relevant for a verdict of the guilt and punishment, even in case a verdict of being guilty of the assessed criminal offence first comes into legal force and only later the punishment is decided which is to be imposed on the offender for such a criminal offence.

Prosecution for a criminal offence is only finished after the offender is condemned by announcement of a legitimate verdict of his guilt and punishment or refraining from a punishment (section 12 (10), section 122 (1) of criminal regulations). Cancelation of a condemning legitimate verdict, even if only as regards the punishment statement, in proceedings concerning extraordinary remedial instruments (concerning an appeal, complaint due to a breach of law or reopening of the proceedings) results in a legal situation of an unfinished prosecution for a criminal offence in the matter. A condemning verdict of guilt which remained legitimate is not an obstacle for subsequent suspension of criminal proceedings due to any of the reasons of its inadmissibility pursuant to section 11 (1) of criminal regulations (e.g. due to the reason of pardon or amnesty from the President of the republic, statutory limitation, death of the defendant or declaring the defendant dead etc.).

II. An act is judged according to such law the use of which is most advantageous for the defendant, regardless the fact whether it is according to the earlier or later law of the same or different state of facts. At the same time, either only an act valid at the time of the offence or only a later act will be used in all directions. Therefore a principle applies that the former or new acct must be used as a whole.

The principle arising from the provisions of section 2 (1) of Criminal Code that punishability of a criminal offence is assessed according to the later act if it is more favourable for the offender, will also be applied when assessing a question whether the criminal liability is or is not statute-barred pursuant to section 34 (1) of Criminal Code (or the criminal prosecution is statute-barred pursuant to section 67 (1) of Criminal Code) in the sense that it is based on the length of the period of limitation determined by the imprisonment punishment rate of the criminal offence the qualification of which is considered pursuant to this principle.

No. 49 In the verdict of the judgement which places a duty on the convict pursuant to section 59 (2) or section 60a (3) of Criminal Code*) to compensate the damage caused by the criminal offence according to his abilities, it is not necessary to state the amount of this damage compensation or the injured person to whom the damage is to be compensated.

No. 50 The provisions of section 12 (2) of Ordinance No 177/1996 Coll., solicitor's tariff, as amended, are in relation of speciality to the provisions of section 12 (3) of the solicitor's tariff. Therefore during defence in the criminal proceedings conducted due to concurrence of criminal offences in the joint proceedings, the attorney is only entitled to the remuneration determined for the criminal offence with the highest punishment.

No. 51 The statutory feature of the criminal offence of fraud pursuant to section 209 (1) of criminal code (or pursuant to section 250 (1) of criminal code) based on "misleading another person" or "using a mistake of another person" can also be fulfilled by an offender who deliberately states incorrect data in inheritance proceedings as regards who is the heir or the amount of his inheritance claim with the aim to enrich himself from the assets of the devisor at the expense of another (real) heir.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

No. 114 The principle of the specialisation of judges (court departments) in the bankruptcy proceedings for reorganisation agenda (as a way of solving the debtor's bankruptcy), pursuant to section 42 (2) of Act No 6/2002 Coll., as amended, can only be reflected in the schedule of work in such a way that things will be divided into categories according to the aspects determinable as of the day on which the proceedings of bankruptcy are commenced (e.g. according to the fact whether the proposal for reorganisation was made together with an insolvency proposal or in accordance with the criteria stipulated in section 316 (4) of bankruptcy act).

*) This text in the English Language has been prepared for reader's information by Novatrix publishers.

No. 115 The proceedings concerning the legal action which has been brought by the trustee in bankruptcy against the proving executor for handing over of the seizure proceeds from selling of real property owned by the debtor is not an incident dispute (section 159 of bankruptcy act). The courts with factual jurisdiction for hearing and deciding of such a dispute in the first instance are district courts (section 9 (1) of general court regulations).

No. 116 It is not possible to order a participant by a preliminary measure to pay alimony at a lower amount than the one ordered to the participant by a legitimate decision.

No. 117 A possibility of choosing the local competence of the court in the jurisdiction of which the situation establishing the right for the damage compensation occurred (section 87 (1) (b) of general court regulations) also relates to the proceedings concerning compensation of non-property detriment.

No. 118 It is also possible to combine matters for joint proceedings even if the same judge (senate) is not authorised to hear and decide them according to the schedule of work.

No. 119 Remuneration for representation of a trustee in bankruptcy by a solicitor employed by him belongs to the costs of an incidence dispute pursuant to section 137 o. s. ř.

No. 120 If a participant, against whom a foreign arbitration award was made, objects in the court proceedings that he was not allowed to defend himself in the arbitration proceedings, the court can only recognise this arbitration award (base its decision on it pursuant to the Convention dated November 6, 1959 on recognition and implementation of other arbitration awards (published under number 74/1959 Coll.) if the court deals with the specified objection (article V (1) (b) of the convention).

No. 121 If an arbitration contract does not include a direct determination of an arbiter ad hoc, or a concrete way of his appointment and if it refers to the "arbitration rules" issued by a legal entity that is not a permanent arbitration court established on the basis of law, such an arbitration contract is invalid pursuant to section 39 of Civil Code.

No. 122 As regards real properties which otherwise comply with the definition of the jurisdiction of the matter in section 121 (1) of civil code, the rights specified in section 1 (1) of Act No 265/1992 Coll. – ownership right, right of lien, right corresponding to the right of user and pre-emption right with effects of a property right to real property registered in the Land Register - are established, changed or cease to exist on the day when recorded in the Land Register.

No. 123 If bankruptcy is declared to the assets of a creditor entitled on the basis of right of lien and if at the time when the bankruptcy is declared, a dispute of existence of the right of lien is being conducted in a form of a vindication legal action by means of which the owner of the retained movable object requires its issue from the entity retaining it, an effect of suspension of proceedings pursuant to the provisions of section 263 (1) of bankruptcy act occurs in relation to this dispute. With regard to the provisions of section 265 (1) of bankruptcy act, such suspended proceedings cannot be continued for the time in which the effects of the bankruptcy proceedings last as a dispute for handing over of an object in a bankruptcy situation is of a nature of exclusion of an object from a list of property of the debtor.

No. 124 When determining a compensation for establishment of a right of user for a road pursuant to section 151 (3) of Civil Code, it is not possible to start from the price determined according to the price regulations. It is necessary to take into account all the circumstances of the case, mainly why the construction ended up without an access to a public road as well as all the negative impacts which establishment of a necessary road for the burdened land plot will bring. The compensation for establishment of a right for a necessary road also includes a compensation for detriment incurring to the owner of the land plot, even due to the fact that as a result of so-called legal defect – right of way suitable for the owner of the construction – the price of the burdened land plot and the construction built on it usually drops and its owner will be restricted by exercise of this right in using of the land plot, his privacy will be disturbed etc. It is not possible to ignore the fact that the right of way is established without any time restrictions (even though it is not impossible to establish it for a determinate period in a particular case). The compensation is

therefore determined according to the judgement of the court which must be justified properly. The compensation is usually provided in a form of one-off fulfilment.

No. 125 A right for an adequate satisfaction for a non-property damage caused by a decision about custody or punishment which was made before Act No 160/2006 Coll. became effective can be granted for the time since March 18, 1992 by direct application of article 5 (5) of European Convention on Human Rights. The right for compensation of damages caused by an illegal decision of a court, another state body or public administration body or due to an incorrect procedure of an office cannot be recognised directly on the basis of article 36 (3) of Charter of Fundamental Rights and Basic Freedoms.

No. 126 The objective liability for damage for things taken over for the purpose of liability fulfilment (section 421 of Civil Code) does not apply to an outpatient treatment of an animal in a vet's surgery.

No. 127 The plaintiff is entitled to payment of a contractual penalty claimed by a legal action at the percentage amount from the secured receivable for each day overdue until it is paid due as of the day decided by the court hearing the case.

No. 128 The pre-emption right of a co-owner is not breached "without anything else" if the offer delivered to the co-owner did not include an information about the due date of the prices and the seller then concluded purchase contracts including the individual due dates of the purchase prices. If in the contract on transfer of a share conclude later with a third party the due date was specified otherwise than specified in section 605 of Civil Code, or it was specified in an offer for purchase of a share made to the entitled co-owner (on condition the offer included a due date longer than two months 605 of Civil Code), it is possible to come to a conclusion that a pre-emption right of the co-owner was breached only on condition that the conditions of the due date were significantly different in such a degree that the difference between them could influence objectively the contemplations of the entitled co-owner about acceptance of the offer for exercise of the pre-emption right.

No. 129 The effect of a notice from the lease of non-residential premises which are announced to be a cultural heritage sight cannot be subject to the administrative supervision pursuant to a special act. The state supervision during relocation of a cultural sight in order to prevent its damage, destruction or another physical action decreasing its value must be applied in the possible implementation of the verdict (seizure) if the obligation of the defendant to clear the non-residential premises was not fulfilled voluntarily.

No. 130 Statutory limitation or extinction of rights arising from a securing bill does not have an impact on occurrence of a claim for handing over of bills receivable without anything else pursuant to article I section 89 of Act No 191/1950 Coll.

No. 131 If the transferor agreed with the transferee that the transferor will be collected the transferred receivable in his name at the expense of the transferee (section 530 (1) of Civil Code), the transferor can also make an insolvency proposal against the debtor, to register a transferred receivable in bankruptcy proceedings and to exercise the rights belonging to the creditor of the transferred receivable in the bankruptcy proceedings.

No. 132 A person authorised to lodge an appeal against a resolution on appointment of a trustee in bankruptcy is not a trustee in bankruptcy of another debtor who objects that he was supposed to be appointed a trustee in bankruptcy because the debtors form a concern (section 25 (2) of bankruptcy act).

No. 133 The fact that activities of a trustee in bankruptcy were suspended pursuant to the provisions of section 9 (1) (d) of Act No 312/2006 Coll., as amended, is not in itself a reason for his dismissal from the function pursuant to section 31 of the bankruptcy act.

No. 134 A remuneration of a trustee in bankruptcy for performance of the acts necessary for a free of charge transfer of flats and non-residential premises to ownership of an entitled person pursuant to the provisions of section 285 (4) of bankruptcy act will be decided by the court of bankruptcy on the basis of an agreement of the trustee in bankruptcy and the entitled person; if such an

agreement does not exist, the court of bankruptcy will determine the remuneration according to the criteria stipulated in section 5 of Ordinance No 313/2007 Coll.

No. 135 A registration of a receivable is a filing of a creditor which in case it was sent from the data box of this creditor to the data box of the competent court by the person specified in section 18 (1) to (4) of Act No 300/2008 Coll., as amended, has the same effects as a process act made in writing and signed, from the point of view of the regulations in the provisions of section 18 (2) of this act.

No. 136 The actual presence of a creditor in a meeting of creditors and his request for acceptance of the right to vote are not in accordance with the provisions of section 182 of bankruptcy act by means of which this creditor deteriorated or could deteriorate a position of another creditor.

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem. Jejím vydavatelem je Nejvyšší soud České republiky. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazení rozhodnutí do Sbírky rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Index 47 301

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 9/2011 (ročník LXIII) z 20. 10. 2011.
Vydává Nejvyšší soud ČR v nakladatelství Novatrix s. r. o., Starodubečská 526/16a, 107 00 Praha - Dubeč
IČO 28191374, zapsaném v OR u Městského soudu v Praze dne 1. 9. 1992, oddíl C, vložka 12305
Připomínková místa: Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti ČR, Ministerstvo vnitra ČR, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.
Předseda redakční rady: JUDr. Roman Fiala.
Redigují: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Věra Kůrková, JUDr. Pavel Krbek, JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Robert Waltr.
Adresa redakce: 657 37 Brno, Burešova 20, tel. 541 593 111.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Rozšiřuje, objednávky předplatného přijímá a informace o prodeji a odběru podává:
Novatrix s. r. o., Starodubečská 526/16a, 107 00 Praha - Dubeč
Nakladatelská redakce: Jaroslav Šprongl, Martin Brož
Administrace: Novatrix s. r. o., tel.: 246 082 310, fax: 246 082 309, e-mail: info@novatrix.cz
Distribuce: ADLEX spol. s r. o., Xaveriova 1888/45, Praha 5